UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1541. usque ad annum 1546

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1770

VD18 90118510

urn:nbn:de:hbz:466:1-66615

Visual Library

M. 5178

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CLAUDII FLEURII
ABBATIS
HISTORIA ECCLESIASTICA
A QUODAM ANONYMO CONTINUATA,
ATQUE A
R. P. ALEXANDRO
A S. JOANNE DE CRUCE CARMELITA EXCALCEATO
PROVINCIÆ BAVARICÆ DEFINITORE PROVINCIALI,
OLIM S. THEOLOGIÆ AC SS. CANONUM
LECTORE
LATINE REDDITA, NOTISQUE CASTIGATA.

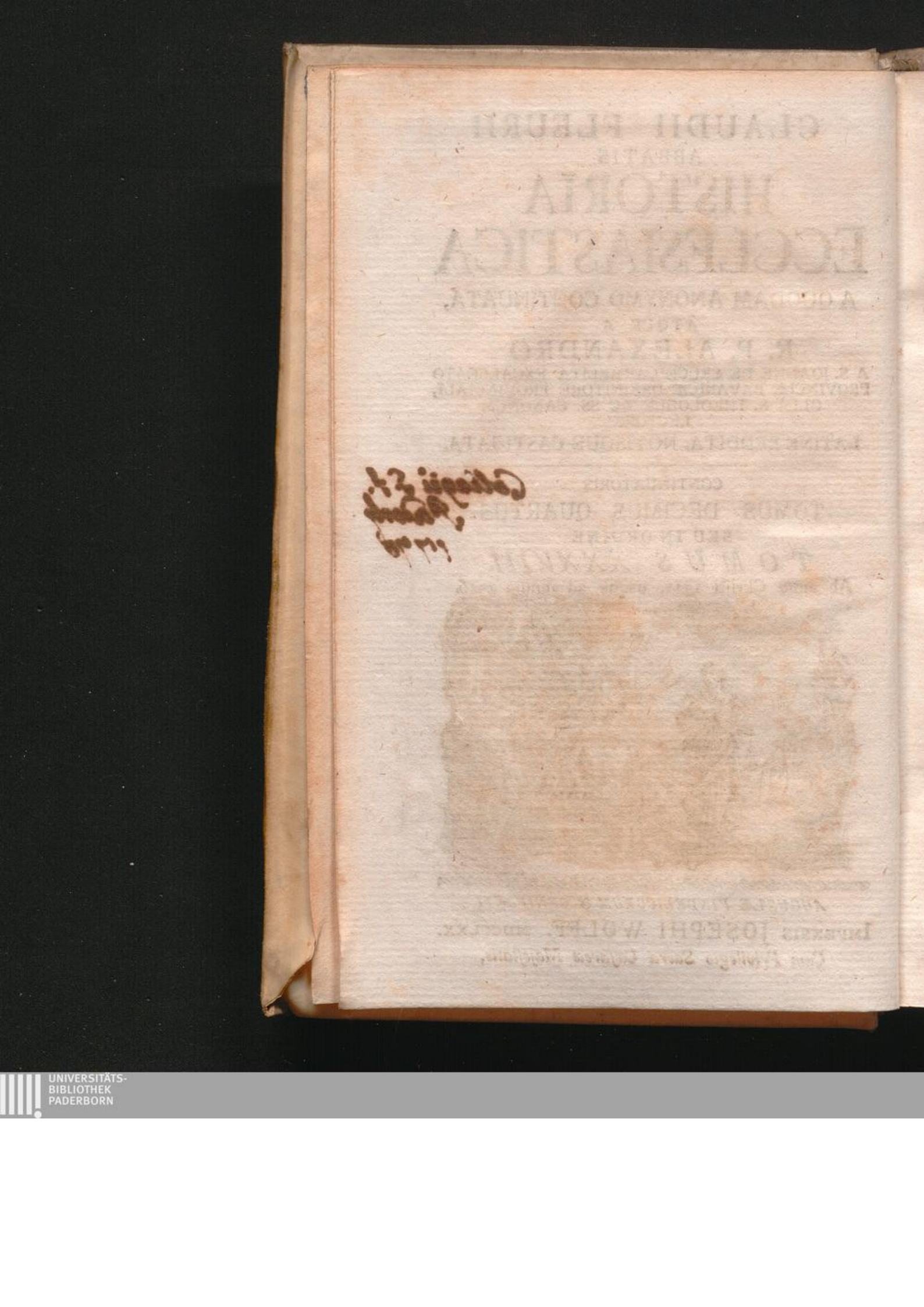
Collegii S. J.
Paderb.
1790

CONTINUATORIS
TOMUS DECIMUS QUARTUS.
SEU IN ORDINE
TOMUS XXXVIII.
Ab anno Christi 1541. usque ad annum 1546.

AUGUSTÆ VINDELICORUM & OENIPONTI
IMPENSIS JOSEPHI WOLFF. MDCCLXX.
Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONSPECTUS LIBRORUM.

LIBER CXL.

§. 1. Cæsar Ratisbona in Italiam profectus. Pag. 1

§. 2. Imperator maritimo itinere Viaregio Lucam delatus. 3

§. 3. Colloquium Papam inter & Cæsarem Lucæ habitum. 4

§. 4. Papa Carolo V. valere jusso Romam reversus. 6

§. 5. Sex novi Episcopatus ab Angliæ Rege erecti. 7

§. 6. Fidei expositionem rejicientes a Rege tanquam hæretici declarati. 8

§. 7. Henrici VIII. metus ob Scotiæ Regem. 9

§. 8. Colloquium ab Henrico oblatum, atque a Scotiæ Rege rejectum. 10
§. 9. Sarisberienſis Comitiſſa Poli Cardinalis Mater extremo ſupplicio affecta. 11
§. 10. Franciſcus Xaverius in Indias prædicatum miſſus. 13
§. 11. Pontificium Evangelicæ expeditionis Diploma Xaverio a Luſitaniæ Rege traditum. 14
§. 12. Xaverius conſcenſa navi in Indiam profectus. 15
§. 13. Franciſcus Xaverius Mozambicum delatus, atque ibidem hyemare coactus. 17
§. 14. Solennis Votorum ſponſio ab Ignatio, ejusque Sociis facta. 18
§. 15. Piæ actiones Romæ a S. Ignatio peractæ. 19
§. 16. Ghinucii Cardinalis obitus. 21
§. 17. Fregoſius Cardinalis mortuus. 22
§. 18. Cardinalis Caraffæ extrema. 24
§. 19. Jacobi Merlini Doctoris fata. 26
§. 20. Judicium circa ejus Collectiones. 28
§. 21. Sanctes Pagninus mortuus. 30
§. 22. Querelæ contra ſermonem cujusdam Fratris ex Ordine S. Auguſtini ad Facultatem Theologicam delatæ. 31
§. 23. Epiſtola Facultatis Theologicæ ad Abbatiſſam Monaſterii Fontis Ebraldi. 32
§. 24. Liber quidam a regia Curia ad Facultatem delatus. 34
§. 25. Opera Cochlæi adverſus Lutheri Sectatores. 40
§. 26. Diſſidia circa Epiſcopatum Naumburgenſem. 41

§. 27.

§. 27. Comitia a Cæsare Spiræ indicta. 42
§. 28. Romanorum Regis oratio in hisce comitiis habita. 44
§. 29. Oliverii Galliarum Regis Legati oratio Spiræ declamata. 46
§. 30. Legati oratio a congregatis Principibus indignanter accepta. 48
§. 31. Legati Pontificii oratio in comitiis habita. 49
§. 32. Tridentina urbs pro Sede Concilii proposita atque acceptata. 51
§. 33. Lutheri liber, cui titulus: *Concio militaris*, seu *castrensis*. 52
§. 34. Apologia Eckii adversus Bucerum. 53
§. 35. Synodus per Bullam a Paulo III. Tridentum convocata. 55
§. 36. Pontificis Bulla pro convocatione hujus Concilii. ibid.
§. 37. Responsum Cæsaris ad Papam circa Synodi convocationem. 59
§. 38. Galliarum Regis edicta contra Lutheri Sectatores. 60
§. 39. Franciscus Landrius sanctæ Crucis in civitate Parisiensi Parochus in judicium vocatus. 68
§. 40. Francisci I. apologia contra Cæsarem ad Papam missa. 70
§. 41. Pontificis studium in reconciliando utroque Principe. 72
§. 42. Henricus VIII. de luxuriosa Reginæ vita per Cranmerum certior factus. 73
§. 43. Regina crimen suum confessa, ac Judicibus tradita. 75
§. 44. Regina cum ceteris capite plexa. 77

§. 45. Contentio in Cleri conventu mota circa ſacri Codicis verſionem. 78
§. 46. Bonneri Epiſcopi Londinenſis edictum. 79
§. 47. Legati ad Concilium Tridentinum a Papa nominati. 82
§. 48. Papæ Nuntii unacum Cæſaris Legatis Tridentum venientes. 83
§. 49. Octo Cardinales a Paulo III. creati. 85
§. 50. Aleandri Cardinalis obitus. 86
§. 51. Cæſarini Cardinalis extrema. 91
§. 52. Caſpari Contareni Cardinalis fata. 93
§. 53. Cardinalis Contareni opera. 96
§. 54. De Summa Conciliorum magis illuſtrium. 98
§. 55. Ejusdem Scriptoris tractatus de Prædeſtinatione. & Juſtificatione, nec non alia illius opera. 100
§. 56. Laurerii Cardinalis mors. 103
§. 57. Joannes Faber mortuus. 105
§. 58. Bernardinus Ochinus Capuccinorum Miniſter generalis. 107
§. 59. Occaſio tam a fide, quam a religioſo Inſtituto deficiendi ab Ochino acceptata. 110
§. 60. Ochinus profanam veſtem indutus, ac Genevam delatus. 111
§. 61. Calvinus Genevam reverſus. ibid.
§. 62. Statuta circa doctrinam ac diſciplinam Genevæ a Calvino præſcripta. 112
§. 63. Galliarum Regis ſollicitudo ad hæreſis progreſſus in ſuo Regno inhibendos. 115

§. 64.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 64. Parisinæ Facultatis Theologicæ Decretum de articulis fide divina credendis. 116
§. 65. Articuli a Facultate propositi, ac jurejurando firmati. 117
§. 66. Quidam libri ab eadem Facultate damnati. 121
§. 67. Epistola Facultatis ad Abbatissam Fontis Ebraldi. 122
§. 68. S. Ignatius Ordinis sui Constitutiones exhibens. 124
§. 69. Varii in Societate gradus. 126
§. 70. Scholares in Societate approbati. 128
§. 71. De Coadjutoribus & Professis. 129
§. 72. Franciscus Xaverius ad Goanum portum appulsus. 131
§. 73. Xaverii labores Apostolici in India. 132
§. 74. Xaverius Comorinenses Neophytos adjuvans. 133
§. 75. Ferdinandus Norimbergam ad comitia delatus. 134
§. 76. Ferdinandi responsum ad Protestantium querelas. 136
§. 77. Colonienfis Archiepiscopus Lutheri veneno infectus. 138
§. 78. Palinodia Franciſci Landrii a Rege comparere jussi. 140
§. 79. Palinodia Depensii Doctoris. 141
§. 80. Calvini Institutiones Parlamenti jussu igni traditæ. 143
§. 81. Rami opera per Facultatem damnata. 145
§. 82. Colloquium Papæ cum Cæsare. 146

§. 83. Buſſetini colloquii ratio. 148
§. 84. Imperator ad pacem cum Galliarum Rege ineundam a Papa admonitus. 150
§. 85. Principum Proteſtantium Oratores ad Cæſarem ablegati. 151
§. 86. Reſponſum Cæſaris ad Proteſtantium Oratores. 153
§. 87. Leges a Mauritio Saxoniæ Duce latæ. 154
§. 88. Hildesheimenſes coram Cæſare accuſati. 156
§. 89. Papæ ac Cæſaris literæ ad Colonienſes. 157

LIBER CXLI.

§. 1. Henricus VIII. Angliæ Rex ſextis nuptiis deſponſatus. 159
§. 2. Quidam Proteſtantes Regis juſſu Vindeſorii ad rogum damnati. 160
§. 3. Bonifacii Ferrerii obitus. 162
§. 4. Cardinalis le Veneur mortuus. 164
§. 5. Sanſeverinatis Cardinalis extrema. 166
§. 6. Cornarii Cardinalis mors. 167
§. 7. Grimaldi Cardinalis obitus. 169
§. 8. Jodocus Clichtoveus mortuus. 170
§. 9. Hujus Scriptoris opera. 172
§. 10. Clichtovei tractatus de defenſione Concilii Senonenſis. 173
§. 11. De Anti-Luthero Clichtovei, 175

§. 12.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 12. De ejusdem libro, cui titulus: *Propugnaculum Ecclesiæ contra Lutheri Sectatores.* 176
§. 13. Joannis Eckii fata. 178
§. 14. Alberti Pighii mors. 180
§. 15. Pighii liber de Hierarchia Ecclesiastica. 182
§. 16. Alia ejusdem Scriptoris opera. 185
§. 17. Cochlæi opera contra Lutherum, aliosque hæreticos. ibid.
§. 18. Ignatianæ Societatis incrementa. 187
§. 19. Conimbricense Collegium a Lusitaniæ Rege conditum. 188
§. 20. Cæsaris adventus ad comitia Spirensia. ibid.
§. 21. Spirensis conventus initia. 190
§. 22. Cæsaris querelæ contra Galliarum Regem. 191
§. 23. Protestantium querelæ contra Brunsvicensem Ducem, ejusque responsum. 192
§. 24. Oratores a Galliarum Rege ad Spirensem conventum ablegati. 195
§. 25. Oratores denegatis fidei publicæ literis in Gallias reversi. 197
§. 26. Germanorum suppetiæ Cæsari contra Galliarum Regem promissæ. 199
§. 27. Sabaudiæ Ducis accusatio contra Franciscum Galliarum Regem. 202
§. 28. Alia Decreta Spirensis conventus. 203
§. 29. Religionis negotia ad aliud tempus remissa. 204

§. 30. Comitiorum Spirenſium Decreta in favorem Proteſtantium promulgata. ibid.
§. 31. Catholici hoc Decreto offenſi. 206
§. 32. Epiſtola Pontificis ad Cæſarem propter Spirenſe Decretum. 207
§. 33. Reſponſum Cæſaris ad Papam. 214
§. 34. Lutheranorum ſcripta contra Pontificis literas. 216
§. 35. Cochlæi opera contra Lutheri & Zwinglii Sectatores. ibid.
§. 36. Calvini opera hoc anno edita. 218
§. 37. Calvini diſſidia cum Sebaſtiano Caſtallione. 219
§. 38. Franciſci Xaverii progreſſus Apoſtolici in Indiis. 221
§. 39. Travancoridis Rex Evangelii prædicationi favens. 223
§. 40. Nova Pontificis Bulla pro indicendo Concilio Tridentino. 224
§. 41. Doctrinæ norma a Lovanienſibus Theologis propoſita. 227
§. 42. Fidei articuli a Pariſienſi Facultate Theologica itidem propoſiti. 235
§. 43. Tredecim Cardinales a Paulo III. Papa creati. 237
§. 44. Petri de la Beaume Cardinalis obitus. 238
§. 45. Pucii Cardinalis extrema. 240
§. 46. Jacobi Latomi mors. 243
§. 47. Eraſmi a Latomo impugnati vindiciæ. 244

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 48. Alia ejusdem Scriptoris opera contra Lutherum & Oecolampadium. 250

§. 49. Sententiæ ac cenſuræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis. 255

§. 50. Index librorum a Facultate Pariſienſi proſcriptorum. 258

§. 51. Quorumdam librorum typis editorum cenſuræ. 260

§. 52. Thomæ de Vio Cardinalis Commentarii in novum Teſtamentum cenſura notati. 261

§. 53. Cleri Colonienſis Legatio ad ſuum Archiepiſcopum. 269

§. 54. Cleri Colonienſis conventus adverſus Archiepiſcopum. 271

§. 55. Cleri appellatio ad Papam & Cæſarem contra eundem. ibid.

§. 56. Archiepiſcopi reſponſum ad Capituli ſui appellationem. 272

§. 57. Errores Davidis Georgii de Friſia. 275

§. 58. Clementis Maroti mors. 278

§. 59. Quidam Davidis Pſalmi a Maroto in gallicos rhythmos redacti. 280

§. 60. Petrus Brullius Tornaci extremo ſupplicio affectus. 284

§. 61. Merindolani & Cabrierenſis tumultus initia. 285

§. 62. Sententia contra utriusque oppidi incolas lata. 286

§. 63. Hujus ſententiæ executio adhucdum dilata. 287

§. 64.

§. 64. Venia Valdenſibus a Rege data, ſub adjecta tamen errores ſuos ejurandi lege. 290

§. 65. Fidei profeſſio a Cabrierenſibus ad Regem transmiſſa. 291

§. 66. Valdenſes rurſus a Minerio primo Senatus Præſide vexati. 293

§. 67. Sententia in Valdenſes lata Regis juſſu effectui data. 294

§. 68. Regis mandata per Minerium coram Senatu lecta, atque executioni data. 296

§. 69. Proſpera Merindolanorum fuga; & Minerii crudelitas. 298

§. 70. Sæva Cabrierenſium cædes. 299

§. 71. Coſtenſes pari ſupplicio mulctati. 301

§. 72. Minerius per Deputatos hujus crudelitatis impunitatem a Rege efflagitans. 302

§. 73. Epiſcopatus ad Cranmeri arbitrium pluribus conceſſi. 303

§. 74. Collegiorum ac Noſocomiorum bona a Senatu Regi conceſſa. 305

§. 75. Lutheri libellus contra Papam & Theologos Lovanienſes. 306

§. 76. Wormatienſis Conventus. 309

§. 77. Ferdinandi, ac Proteſtantium reſponſa. 315

§. 78. Cæſaris, Legatique Pontificii adventus Wormatiam. 317

§. 79. Cæſar Synodum a Lutheranis pertinaciter rejici edoctus. 318

§. 80. Judicii acta a Colonienſi Clero contra ſuum Archiepiſcopum ulterius inſtructa. 319

§. 81. Bellum ab Henrico Brunsvicenſi Principibus Lutheranis nuntiatum. 322

§. 82. Landgravii expeditio contra Henricum Brunsvicenſem. 324

§. 83. Henricus Brunsvicenſis, ejusque filius Landgravii arbitrio relicti. 325

§. 84. Legati ad Concilium Tridentinum a Papa nominati. 327

§. 85. Legatorum adventus Tridentum. ibid.

§. 86. Mendoza Cæſareus Orator Tridenti. 330

§. 87. Romanorum Regis Legatus Tridenti. 332

§. 88. Legati Synodum inchoare a Papa juſſi. ibid.

§. 89. Synodi celebratio Pro-Regis Neapolitani literis dilata. 333

§. 90. Farneſius Cardinalis Wormatiam contendens Tridentum pertranſit. 335

§. 91. Decreta circa Synodi ritus. 336

§. 92. Legatus a Synodi inchoatione a Cæſare præpeditus. 337

§. 93. Legati ob Cæſaris molimina turbati. 340

§. 94. Synodi initium per Papæ Deputatos Cæſari propoſitum. 341

§. 95.

§. 95. Concilii inchoatio Pontificis Diplomate die decima tertia Decembris indicta. 342

LIBER CXLII.

§. 1. Tridentini Concilii initia. 345

§. 2. Bituntini Episcopi oratio ad Synodi initium habita. 348

§. 3. Sessio I. Concilii Tridentini. 350

§. 4. Adhortatio Legatorum ad Synodi Patres. 352

§. 5. Quædam statuta in proxima generali Congregatione proposita. 356

§. 6. Concilii Ministri a Papa nominati. 358

§. 7. Altera Patrum Congregatio. 360

§. 8. Legatorum postulata ad Papam. 362

§. 9. Responsum Pontificis ad Legatorum postulata. 363

§. 10. Cardinalium Senatus a Paulo III. auctus. 367

§. 11. Parisii Cardinalis obitus. 368

§. 12. Caspari de Avalos Cardinalis mors. 369

§. 13. Joannes Tavera de Pardo Cardinalis mortuus. 370

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 14. Alberti Cardinalis Archiepiſcopi Moguntini extrema. 373

§. 15. Facultatis Theologicæ Pariſienſis cenſuræ. 374

§. 16. Epiſtola Facultatis ad Lovanienſem Univerſitatem. 376

§. 17. Ejusdem Facultatis epiſtola ad Borbonium Cardinalem. 378

§. 18. Cochlæi opera contra hæreticos. 379

§. 19. Lutheri ſcriptum contra XXXII. Lovaniénſium articulos. 382

§. 20. Calvini epiſtola ad Navarræ Reginam. 386

§. 21. Initia Spuriæ Reformationis in Galliis. 387

§. 22. Hæreſis progreſſus a Cardinale Mantuano in Italia cohibiti. 389

§. 23. Diſſidia Papam inter & Florentiæ Ducem propter quosdam Religioſos. 390

§. 24. Succeſſio Conſtantinopolitanorum Patriarcharum in Eccleſia Græca. 392

§. 25. Æthiopiæ Regis Legatus ad Papam miſſus. 394

§. 26. Poyetus Franciæ Cancellarius condemnatus. 396

§. 27. Congregatio generalis Seſſioni prænitia. 398
§. 28. Contentio circa Abbatum ſuffragia. 399
§. 29. Statuta pro uſu ſuffragii per Procuratores. 401
§. 30. Contentio de Synodi titulo Decretis præfigendo. 402
§. 31. Cujusdam Epiſcopi ſententia de omittendis Legatorum nominibus. 406
§. 32. Gallicorum Præſulum poſtulata de ſui quoque Regis nomine Decretis inſerendo. 408
§. 33. Patrum querelæ adverſus Legatos. 410
§. 34. Modus numerandi ſuffragia a Præſide propoſitus. 412
§. 35. Seſſio II. Concilii Tridentini. 413
§. 36. Decretum de emendatione morum. 415
§. 37. Congregatio pro decidenda lite de titulo Decretis præfigendo. 419
§. 38. Congregatio circa ordinem in examinandis materiis ſervandum. 423
§. 39. Materiarum ordo in Congregatione decretus. 430
§. 40. Legati ob hoc Decretum a Papa datis literis vehementer objurgati. 437
§. 41. Legatorum excuſatio Farneſio Cardinali expoſita. 438
§. 42. Patres a Cæſare datis literis contra hæreticos lente procedere juſſi. 441
§. 43. Congregatio de legendis literis, nec non de Synodi ſigillo. 442

§. 44.

§. 44. Synodi Patres in tres Ordines distributi. 444
§. 45. Ibidem actum de Symbolo, & differenda Decreti executione. 445
§. 46. Quorumdam Episcoporum oppositio contra Symboli promulgationem. 447
§. 47. Sessio III. Concilii Tridentini. 448
§. 48. Hujus Sessionis Decretum de Symbolo. 451
§. 49. Palatinus Elector novæ Lutheri reformationi addictus. 453
§. 50. Landgravii epistola ad Granvellanum de bello in Protestantes movendo. 455
§. 51. Granvellani responsum ad Landgravii literas. 457
§. 52. Theologorum colloquium Ratisbonæ habitum. 459
§. 53. Colloquii initium. 461
§. 54. Cæsaris epistola ad colloquii Theologos. 464
§. 55. Colloquium re infecta solutum. 465
§. 56. Martini Lutheri obitus. ibid.
§. 57. Congregationes frequenter habitæ. 470
§. 58. Quæstiones examinandæ a Legato propositæ. 472
§. 59. Examen de libris Canonicis sacri Codicis. 474
§. 60. Contentio de sacrorum librorum Canone sine examine approbando. 475
§. 61. Variæ Congregationes pro Traditionibus examini subjiciendis. 479

§. 62. Sententiarum diverſitas circa Traditiones. 481

§. 63. Vincentii Lunelli Franciſcani ſententia de Traditionibus. 482

§. 64. Alia opinio Antonii Marinari de eodem articulo. 484

§. 65. Hæc ſententia a Cardinale Polo vehementer impugnata. 486

§. 66. Aliqui ad examinandos ſacræ Paginæ textus ſubinde corruptos deputati. 486

§. 67. Quatuor abuſus circa ſacri Codicis verſiones præcipue obſervati. 490

§. 68. Cardinalis Pachecus contra ſacræ Paginæ verſiones declamans. 492

§. 69. Contentio de auctoritate ſacri textus, nec non de verſionibus S. Scripturæ. 493

§. 70. Pro vulgata editione plurium Theologorum ſententia. 496

§. 71. Iſidori Clarii opinio de S. Scripturæ textu. 498

§. 72. Sententia Andreæ Vegii a Patribus adoptata. 500

§. 73. Examen articuli de ſacri Codicis ſenſu, & interpretationibus. 502

§. 74. Richardi Cenomanenſis ac Dominici Soto ſententia. 504

§. 75. Synodi Patrum definitio circa ſacras Literas & Traditiones. 505

§. 76. Franciſcus Toletanus Cæſaris Legatus Tridentum veniens. 507

§. 77.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 77. Paulus Vergerius Juſtinopolitanus Antiſtes ab hæreticis ſeductus. 509

§. 78. Vergerius Tridentum delatus, & per Legatos a Synodi functionibus excluſus. 510

§. 79. Legati a Papa miſſionem ſuam incaſſum petentes. 512

§. 80. Congregatio contra abutentes verbis ſacræ Scripturæ. 513

§. 81. Poſtrema Congregatio generalis Seſſioni præmiſſa. 514

§. 82. Synodi reſponſum ad Cæſaris Legatum. 516

§. 83. Concilii Tridentini Seſſio IV. 520

§. 84. Seſſionis IV. Decretum primum de libris Canonicis. 521

§. 85. Canon librorum S. Scripturæ. 523

§. 86. Alterum Decretum de editione & uſu ſacrorum librorum. 524

§. 87. Contra Epiſcopos abſentes nihil pronuntiatum in Decreto. 527

§. 88. Joannes Diazius Hiſpanus ſecta Lutheranus ex inſidiis trucidatus. 529

§. 89. Landgravii cum Cæſare colloquium. 532

§. 90. Cæſaris reſponſum, ac Landgravii oppoſitio. 534

§. 91. Landgravius ſeſe Tridentino Concilio ſubmittere recuſans. 536

§. 92. Reſponſio Cæſaris Landgravio data. 537

§. 93. Landgravii reſponſum ad cunctos hosce articulos. 538

§. 94. Aliud colloquium in Palatini Electoris Palatio. 541

§. 95. Electoris Palatini ſententia. 543

§. 96. Alterum Cæſaris colloquium cum Landgravio. 545

§. 97. Papæ epiſtola ad Helvetiorum Epiſcopos. 546

§. 98. Colonienſis Archiepiſcopus a Papa anathemate perculſus. 548

§. 99. Prima Synodi Congregatio poſt quartam Seſſionem habita. 550

§. 100. Legati Romam miſſis ad Pontificem literis ejusdem conſilium efflagitantes. 552

§. 101. Papæ reſponſum ad Legatos. 554

§. 102. Pachecus in quadam Congregatione de Theologo inter Canonicos inſtituendo mentionem faciens. 555

§. 103. Feſulani Epiſcopi opinio. 557

§. 104. Primi Legati reſponſum ad Caſelii orationem. 559

§. 105. Alia Congregatio de danda Regularibus facultate prædicandi &c. 560

§. 106. Sententia Cardinalis Pacheci de Epiſcoporum reſidentia. 561

§. 107.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 107. Dissensio inter Præsidem & Cardinalem Pachecum. 563

§. 108. Aliæ rationes a Fesulano Episcopo propositæ. 564

§. 109. Primi Legati responsum ad hujus Episcopi orationem. 567

§. 110. Papa de cunctis hisce dissidiis per Legatos certior factus, ejusque responsum. 569

§. 111. Italiæ Episcopi a Cardinale Montano ad tuenda Religiosorum privilegia sollicitati. 571

§. 112. Episcopi hujus Legati rationibus expugnati. 572

§. 113. Trevirensis Archiepiscopi Procurator Tridentum veniens. 573

§. 114. Dominici Soto oratio in favorem Theologiæ Scholasticæ. 575

§. 115. Alia Congregatio de prædicandi facultate Regularibus concessa. 577

§. 116. Decretum circa potestatem prædicandi Regularibus concessam. 579

§. 117. Controversiæ circa residentiam Episcoporum. 580

§. 118. Variæ opiniones circa hanc quæstionem. 582

§. 119. Conſultationes de dogmatibus fidei. 584

§. 120. Cæſaris Legatus dogmatum examini obluctatus. 586

§. 121. Pontificis reſponſum ad Legatos circa hanc oppoſitionem. 588

§. 122. Quæſtio de Peccato originali præ ceteris diſcuſſa. 589

§. 123. De Peccato originali ab Adamo in nos propagato. 591

§. 124. De maiis a peccato originali productis. 593

§. 125. De remedio horum malorum. 594

§. 126. De concupiſcentia poſt Baptiſmum remanente. 595

§. 127. Antonii Marinari Carmelitæ ſententia de concupiſcentia. 597

§. 128. Quæſtio de ſtatu parvulorum ſine Baptiſmo decedentium. 598

§. 129. Patrum ſollicitudo circa Decretum de peccato originali conficiendum. 600

§. 130. Vegæ ac Senogalienſis Epiſcopi ſermo circa hanc rem. 601

§. 131. Peccati originalis Decretum in quadam Congregatione diſcuſſum. 602

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 132. Articuli fidei in Decreto de peccato originali ſtabiliti. 605

§. 133. Controverſia de Conceptione B. Virginis Mariæ in quodam cœtu agitata. 607

§. 134. Hæc quæſtio a Synodo non deciſa. 608

§. 135. Legati, ut Bullam in favorem Epiſcoporum prælegi jubeant, rogati. 609

§. 136. Farneſii Cardinalis Propoſitiones circa editionem Vulgatæ. 611

§. 137. Seſſio V. Concilii Tridentini. 613

§. 138. Reformationis Decretum circa Theologiæ Lectores. 617

§. 139. Altera pars hujus Decreti circa Prædicatores & Quæſtores. 620

§. 140. Difficultates circa fidei Decretum de Conceptione B. Virginis. 624

§. 141. Aliæ difficultates circa reformationis Decretum motæ. 626

§. 142. Animadverſiones in idem Decretum. 628

§. 143. Cæſar Ratisbonam veniens. 633

§. 144. Conventus Ratisbonæ habitus. 635

§. 145. Diſſidia inter Electorum Legatos. 637

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. 146. Cardinalis Tridentinus a Cæſare Romam decretus. 639

§. 147. Cæſaris literæ ad plures Proteſtantium urbes transmiſſæ. 641

§. 148. Ejusdem epiſtola ad Pontificem circa fœdus adverſus Proteſtantes. 645

§. 149. Cardinalis Tridentinus Romam adventans. 648

§. 150. Fœderis articuli inter Papam & Cæſarem contra Proteſtantes. 649

§. 151. Hujus fœderis conditiones. 650

HISTO-

Initium Concilii Tridentini.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER CXL.

PAULUS III. ROM. PONT.
CAROLUS V. IMP. OCC.

§. I.

Cæsar Ratisbona in Italiam profectus.

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

Solutis Ratisbonensibus Comitiis Decretum die vigesima octava Julii firmatum, ac publice prælectum fuit, postea vero Imperator ex Germania di-

Ant. de Vera hist. Car. V. p. 221. Paul. Jov. hist. l. 40.

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

ſcedere firmo ſtatuit animo, & recta in Italiam contendit, eo fine, ut Papam ad Concilium quantocius celebrandum induceret, peractoque hoc negotio demum in Africam trajiceret, bellicam, quam dudum præconceperat, expeditionem ſuſcepturus. Hanc ob rem Imperii curam Ferdinando fratri ſuo demandavit: cum vero jam antea cum ſummo Pontifice Paulo III. de mutuo colloquio Lucæ habendo datis literis conveniſſet, eo ſe contulit, comitantibus eum Procerum quam plurimis, qui belli, quod Turcis Algerianis inferre decreverat, comites eſſe deſiderabant. Viciſſim quoque Pontifex Romanæ urbis regimen Carpienſi Cardinali ſuo Vicario ac Sedis Apoſtolicæ Legato reliquit, atque ipſus, quamvis gravi ſenio preſſus, Lucam profectus eſt, ibidemque quarto ante Cæſaris adventum die pervenit, in Palatio Epiſcopali diverſatus. Comitabantur Papam ſexdecim Cardinales, viginti quatuor Prælati, atque Miniſtrorum quam plurimi unacum Romanorum, Franciæ & Luſitaniæ Regum Legatis, præter quos aderant etiam Venetæ Reipublicæ, nec non Florentiæ & Ferrariæ Ducum Oratores, quos ſequebatur Melitenſis Architalaſſi Legatus unacum octodecim Ordinis Equitibus.

§. II.

Sæc. XVI. A.C.1541.

§. II.

Imperator maritimo itinere Viaregio Lucam delatus.

Cum vero Cæsar per mare iter faceret, die duodecima Septembris Viaregiensem Reipublicæ portum ingressus est, ubi eum duo nobiliores Lucensium Deputati exceperunt, quibus quoad utrumque latus stipatus Cæsar iter suum licet brevissimum prosequebatur, ibidemque obviam habuit legationem oppido magnificam, nam constabat ea ex triginta nobilissimis Hispaniæ Optimatibus, quos Hercules Estensis Ferrariæ Dux præter centum Nobiles sequebatur, eos vero præibat Octavius Farnesius Cæsaris gener ac Pontificis nepos: cum autem Cæsar quinto lapide ab urbe distaret, a duobus Cardinalibus Sadoleto & Farnesio Pontificis nepote officiosa salutatione excipiebatur, nec minus cuncti etiam urbis Magistratus Imperatori extra portas obviam effusi sunt, atque eundem ad Cathedralem S. Martini Ecclesiam deducebant, ubi eum summus Pontifex excepit, cujus pedes religiose Cæsar deosculatus est, ac post breve utrinque colloquium ambo ad Palatium ipsis designatum recesserunt.

Sæc. XVI. A C 1541.

§. III.

Colloquium Papam inter & Cæsarem Lucæ habitum.

Paul. Jov. hist. l. 30. Pallav. hist. Trid. lib. 4. c. 16.

Erat autem Papam inter & Cæsarem conventum, quod absque omni apparatu, ac sine solemniori comitatu visum ire, atque officii causa invicem convenire vellent, Cæsarque permitteret, ut prior eum Papa semel duntaxat, & quidem sine solito comitatu inviseret, reliqua vero colloquia in Pontificis cubiculo haberentur (*). Ceterum præcipuum hujus congressus argumentum versabatur circa Concilium & bellum in Turcas movendum, & quantum ad primum articulum juxta quorumdam relationem propositum fuit, quod Synodus Lucæ convocanda esset, Magistratus vero allatis excusationibus perdemisse hanc provinciam deprecati dicebantur; verum hæc relatio vero haud similis videtur: id tamen firmiori innititur rationi, quod Papa Concilii celebrationi annuens Vicentiam, ad quam urbem jam antea Concilium convocaverat, pro Synodi

(*) Hanc in rem Paulus Jovius, quem Continuator allegat, duntaxat hæc habet: *Ter Cæsar ad mutua colloquia Pontificem adiit, ille Cæsarem semel.* De ejusmodi autem pacto Pallavicinus omnino silet.

nodi loco designaverit, Venetorum autem Respublica obstiterit; cum enim ad suas urbes tam numerosum Conventum admittere haud consultum censeret, nec ullatenus permittere vellet, ut intra illius ditiones de bello contra Turcas ageretur, hinc respondebant Veneti, quod fœdus, quod nuper cum Solimano firmassent, totam rei faciem immutasset, proin Papæ votis haud ultra cedere valerent, eo potissimum nomine, quod ea res haud levem Sultano suspicionem ingereret, perinde ac si eo fine Conventus ageretur, ut ibidem omnes Christiani Principes adversus Turcarum Imperatorem armorum societatem percutere meditarentur. Accepta horum repulsa Pontifex in aliis consiliis opem quærere compellebatur. Sæcul. XVI. A.C.1541.

Cum ergo ejus conatibus prosper abluderet successus, Cæsari totis viribus persuadere nitebatur, ut dimissa expeditione in Africam, potius cunctas armorum suorum vires Turcis opponeret, atque Hungariam, ubi periculum gravius magisque urgens videbatur, liberaret. Verum Cæsar Pontifici declarabat, quod nullo prorsus pacto a concepto navigationis Africanæ proposito desistere vellet.

Sæcul. XVI. A. C. 1541.

§. IV.

Papa Carolo V. valere juſſo Romam reverſus.

Ergo Imperator accepta Pontificis benedictione Luca diſcedit, ac Paulus III. quoque itineri ſeſe accinxit, & per Piſtorienſes montes primo Bononiam, demum vero Romam contendit, quam urbem ſine omni pompa ingreſſus eſt; ita enim prius caverat, ut ſumptibus atque moleſtiis parceret (*). Biduo poſt in toto Eccleſiæ Principatu Anni ſacri ſolemnitatem promulgari juſſit, publicasque ſupplicationes decrevit, atque ſpeciales orationes fundi præcepit, eo fine, ut Deus cœleſti favore, ac potenti auxilio Cæſaris, qui vitam ſuam contra fidei hoſtes exponere aggrediebatur, conſiliis armisque feliciter adſpirare dignaretur. Id quoque in Germania fieri per Nuntium ſuum præcepit, Jubilæi tamen gratias ad univerſum orbem extendi

(*) Ut Continuator Papam a celebrando Concilio alienum pro more ſuo depingere poſſet, ſubdole reticuit ea, quæ in hisce colloquiis Papam inter & Cæſarem concluſa fuiſſe ceteri Scriptores memorarunt, hos inter Paulus Jovius hæc refert: *Nihil magis eo colloquio decretum eſt, quam ut Concilium, quod petebat Cæſar & Pontifex, in annum ſequentem indiceretur.*

tendi noluit, veritus, ne Galli ac Veneti ejusmodi solemnitatis promulgationem præpedirent. Sæcul. XVI. A. C. 1541.

§. V.

Sex novi Episcopatus ab Angliæ Rege erecti.

Cum interea Carolus V. Imperator extra Imperii sui fines victricia arma circumferre pararet, Henricus VIII. Angliæ Rex totus ad id erat intentus, ut intra Regni sui ambitum novos reditus assignaret. Jam anno priori mense Decembri novos quosdam Episcopatus erigere cœperat, ac præprimis Westmonasterienſem Abbatiam ad Episcopalem Ecclesiam evexit, atque in ea Decanum unacum duodecim Canonicis instituit: hoc autem anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo primo Werburgense Monasterium in Cestrienſi urbe situm in Episcopatum commutavit, ibidemque præter reditus Decano assignatos etiam sex Canonicorum, ut vocant, præbendas fundavit, nec minus Osnaense in Oxonienſi urbe, & Bristollienſe S. Augustini Cœnobium, nec non Peterburgense pro Episcopatibus selegit. Post hæc potissimarum Cathedralium Ecclesiarum Prioratus, quos inter præcipui erant Cantuarienſis, Viacomienſis, Dunhelmenſis, Vigornienſis, Carleo- *Burnet. hist. reform. l. 3. p. 412. &c.*

Sæc. XVI. A.C.1541.

lanus, Roffenſis & Helienſis, in Decanatus ac Canonicatus convertit, vel in alios quosdam uſus Eccleſiaſticos deſtinavit. Inſuper Cranmerus primas in id curas impendit, ut in qualibet Eccleſia Cathedrali quidam aſſignarentur reditus pro Theologiæ, ac Græcæ & Hebraicæ linguæ Profeſſoribus, nec non pro alendis, atque inſtituendis quibusdam juvenibus, qui poſtea ad varias Diœceſes mitterentur. Verum Cranmeri propoſitum ſucceſſu caruit, cum Catholici cuncta illius conſilia everterent, probe conſcii, quod per ejusmodi innovationes Lutheri hæreſis eo facilius per univerſum Regnum diffunderetur, cum hic ipſe Præſul hisce Sectatoribus faveret.

§. VI.

Fidei expoſitionem rejicientes a Rege tanquam hæretici declarati.

Herbert. hiſt. Henr. VIII. Burnet. l. c. p. 414.

VIX Epiſcopatus ita recens fuerant erecti, cum illico ceterorum ſollicitudo ad Religionis cauſſas ſeſe extenderet: poſtquam enim liber de expoſitione fidei, cujus ſupra meminimus, typis excuſus prodierat, Rex eundem edita lege firmavit, vi cujus tanquam hæreticos declarabat omnes & ſingulos, qui aut plura aut pauciora, quam in præfato libro continentur, credere præſumerent: cum

cum vero nullatenus impetrare potuiſſet, ut ejusmodi edicto æqualis omnium conſenſus accederet, atque aliunde quempiam ob hujus legis transgreſſionem caſtigatum fuiſſe, Scriptores fileant, gravi conjecturæ locus eſt, quod Rex lege clam edita prohibuerit, ne ſex articulorum edictum ſaltem ſub capitis pœna executioni mandaretur. Sæcul. XVI. A.C.1541.

§. VII.

Henrici VIII. metus ob Scotiæ Regem.

Quamvis omnes in Anglia Henrici Regis voluntati cœco obſequendi ſtudio cederent, nihilominus hic Princeps anxiis curis agitabatur ob Scotiæ Regem; hic enim, licet Henrici nepos eſſet, jure eidem offenſus erat, ut facile Anglis, ſi novam regiminis normam indignarentur, atque in Septentrionalibus Provinciis magno numero confluerent, præſto eſſe potuiſſet. Præprimis vero pertimeſcebat Henricus, ne Scotiæ Rex, cum Catholicorum conſiliis exacte inhæreret, immoto Religionis ſtudio adactus contra eum quicquam moliretur; jam enim plures effluxerant anni, intra quos hæretici in Scotia rogi ſupplicio plectebantur, cum vero Sectariorum numerus in dies magis magisque in Regno creſceret, hinc eorum quoque factio po-

Sæcu'. XVI. A. C. 1541.

tentia, atque auctoritate augebatur, ut proin Jacobus V. hinc Lutheri affeclis Angliæ Regi faventibus cingeretur, illinc vero se firmiter munitum crederet viribus Catholicorum, qui Henrico Regi toto studio adversantes nullum non movebant lapidem, quatenus Scotiæ Regem eo inducerent, ut omnes ab avita Religione alienos castigaret, quorum partes ac consilia Jacobus etiam sequebatur.

Buchanan. hist. Scot.

§. VIII.

Colloquium ab Henrico oblatum, atque a Scotiæ Rege rejectum.

Cum igitur Angliæ Rex probe cognosceret, quod Jacobus Catholicorum, qui toto studio Sedi Apostolicæ adhærebant, studia sequeretur, haud parum vereri cœperat, ne hi tandem Regem suum eo inclinarent, ut adversus Anglos cum summo Pontifice ac Cæsare armorum societatem iniret. Hic timor potissimum exinde augebatur, quod nullum ultra sibi præsidium repositum esse cerneret in Galliarum Rege, qui, licet veteri amicitia Anglis junctus esset, nunc a pristino suo in Angliæ Regem studio plurimum remiserat, ac Scotiæ aulam pro arbitrio moderari solitus erat. Hac igitur ratione permotus Henricus omnes dexteritatis artisque suæ fontes ex-

exhaurire ſtatuit, eo conſilio, ut Scotiæ Regem ad ſuas partes pertraheret, eumque eo induceret, ut is ſuo erga Sedem Apoſtolicam obſequio nuntium mitteret, quam in rem Henricus quemdam Deputatum ablegabat, qui Eboraci colloquium haberi peteret. Equidem Jacobus propoſitioni factæ annuit, ſeque Eboracum petiturum promiſit, quin imo Henricus jamjam eo venerat Jacobi adventum præſtolaturus. Verum Scotiæ Regis amici Religionis Catholicæ ſtudioſiſſimi funeſta ejusmodi colloquii mala tanto rationum pondere eidem exponebant, ut promiſſam conſultationem honeſto prætextu eludere decerneret. Cum ergo jamjam Henricus Eboraci adventantem Scotiæ Regem exſpectaret, derepente ad eum Scotiæ Rex literas dedit, quibus ipſe hujus colloquii opportunitatem ſubito præpeditam officioſa excuſatione exponebat. Verum hac repulſa Angliæ Rex tantopere offendebatur, ut honori ſuo labem exinde inuſtam ratus, paulo poſt utrumque Regnum capitali inimicitia involveret. Sæcul. XVI. A.C. 1541.

§. IX.

Sarisberienſis Comitiſſa Poli Cardinalis Mater extremo ſupplicio affecta.

Ni-

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

Nihilominus hæc utriusque Regis dissidia funestas Catholici populi clades in Anglia minime impediebant; quippe ibidem mortis pœna plectebantur omnes, qui palam summi Pontificis partes tuebantur, aut Henrici Regis aulibus adversari credebantur. Ut vero crudelitatibus libere fræna laxaret, in mandatis dedit, ut Sarumensis seu Sarisberiensis Comitissa Cardinalis Poli Mater extremam subiret sententiæ severitatem, cujus tamen executionem per integrum biennium differebat, spe fretus; Cardinalem hac dilatione permotum iri, ut cum Rege paulo indulgentior esset, nec ultra calamum adversus eum stringeret: cum vero in Septentrionalibus Regni sui Provinciis novas seditiones erumpere cerneret (*), hanc Matronam virtutibus adeo claram capite plecti jussit, cujus morte Plantagenetarum nomen & genus uno ictu excisum fuit.

Act. publ. Angl. t. 14. p. 652.

§. X.

(*) Injuria huic nobilissimæ fœminæ ejusque filio infertur, si ob motas seditiones capite plexa diceretur: de ea enim Scriptores cum Florimundo Ræmundo l. 6. c. 4. hæc referunt: *Ea damnata capite, quod literas a filio accepisse diceretur, & quinque Christi vulnerum imaginem in pectore gestasset.*

Sæcul. XVI. A. C 1541.

§. X.

Franciscus Xaverius in Indias prædicatum missus.

Hor. Tarsel. in vit. Franc. Xav. l. 1. c. 11

Interea in Lusitania Franciscus Xaverius & Simon Rodericus Ignatii Loyolæ Discipuli continuo studio sese paratos tenebant, ut in novo Orbe Christi fidem diffundere, lumenque Evangelii inferre possent; priusquam vero prætoria navis, quam unacum Martino Alphonso Sosa regiæ classis Præfecto conscenderent, portu solvere posset, ambo in Lusitania animarum saluti invigilabant, tam prospero laboris successu, ut nonnulli aulæ Proceres Regi auctores existerent, quatenus omisso Indiæ juvandæ consilio Apostolicos hosce Viros in Lusitania retineret. Percepto hoc Primorum consilio ambo protinus datis Romam literis Ignatium Patrem suum efflictim rogabant, ut apud summum Pontificem Indicæ navigationis successum promoveret. Verum Paulus III. totam rem ad Lusitanorum arbitrium rejiciendam censuit; unde Ignatius ambobus Sociis suis rescripsit, significans, quod hæc sibi mens foret, vi cujus hac in re Lusitani Regis voluntati acquiescerent, ceterum vero sibi commodissimum videri ajebat, rem omnem ita dividi, ut Xaverius in Indias pergeret, solus

Sæc. XVI. A.C. 1541.

lus vero Rodericus in Lusitania hæreret. Annuit quoque Rex, non sine ingenti lætitia Xaverii, qui immodico infidelibus Evangelium annuntiandi ardore æstuabat.

§. XI.

Pontificium Evangelicæ expeditionis Diploma Xaverio a Lusitaniæ Rege traditum.

Turselin l. c. c. 12. Maffee hist. l. 12.

Postquam igitur opportuna Indicæ profectionis dies appropinquaverat, Rex Francisco figillatim exposuit, qua ratione in omnibus locis Lusitano Imperio subditis ad dilatandam Christi fidem auctoritatem suam in Indos exercere valeret, postea vero eidem quatuor porrexit Diplomata, quæ Francisco tradenda summus Pontifex Regi submiserat. Horum uno Apostolicus Legatus in novo Orbe constituebatur, altero autem concedebatur eidem omnis potestas, quæ ipsi pro fide Catholica per totum Orientem propaganda ab Ecclesia indulgeri potuisset. Tertio Xaverius Davidis Æthiopiæ Regis patrocinio commendabatur, & quartum commendatitias complectebatur literas ad omnes insularum & continentis Principes ac Rectores, qui a Promontorio Bonæ Spei usque ad peninsulam ultra Gange-

getem ſuum Imperium protendunt. Inſuper Rex ſuis Miniſtris præcepit, ut Xaverio cuncta impigre ſuppeditarent, quæ tam pro ipſius, quam ſuorum ſuſtentatione neceſſaria forent; duo enim pii Sacerdotes ſe Franciſco itineris ſocios adjunxerunt, quorum primus, quem Ignatius Roma ad eundem miſerat, Paulus Camers, alter vero, quem Xaverius Ulyſſipone agens ſibi aggregaverat, Franciſcus Marſilla nuncupabatur. Ceterum etſi omnia eis benigne ſuppeterent, ſancti tamen hujus Viri modeſtia cum Regis munificentia certabat; quippe præter paucos libellos pio uſui idoneos duntaxat tetricum rudioris panni centonem ſecum ſumpſit, ut ſumma hyemis frigora, quæ circa Bonæ Spei Promontorium ſubeunda noverat, arcere poſſet. Non deerant alii, qui Xaverium urgerent, ut ſaltem ſecum duceret famulum, ipſi neceſſariis in rebus miniſtraturum: aſt hic Vir Apoſtolicus eis ſic reſpondit: *Mihi vero harum manuum uſus quamdiu erit, alio haud indigebo miniſterio.* Sæcul. XVI. A C. 1541.

§. XII.

Xaverius conſcenſa navi in Indiam profectus.

Poſtquam Xaverius ſolidos octo menſes Ulyſſipone hæſerat, tandem die octava Aprilis anno Domini milleſimo quin-

Sæcul. XVI. A. C. 1541. quingenteſimo quadrageſimo primo e portu ſolvit, conſcenſa navi, qua novus Indiæ Prætor vehebatur. Erat prætoria hæc navis non ſolum nautis, ſed & Miniſtris, militibus, mercatoribus, & mancipiis referta, ita, ut eorum numerus circiter ad mille homines aſcenderet: inter tantam ergo eorum turbam unica erat Xaverii occupatio, ut horum peregrinantium ſaluti operam daret, hinc quosdam Chriſtianis imbuit præceptis, & depravatos aliorum mores correxit, univerſos vero ad eluendas animæ ſordes invitavit, nec fruſtraneo prorſus conatu; temere enim jurandi conſuetudo ſublata, & multorum odia penitus reſtincta fuere; eoquod in Xaverio perpetua eſſet oris hilaritas, qua omnium animos comitatis dulcedine demulcebat. Unde homines quoque flagitiis ſceleribusque penitus immerſi, atque a religioſorum Virorum conſuetudine maxime abhorrentes jucundiſſimam illius familiaritatem, ſermonemque de Deo avidius expetebant: prædicabat autem Xaverius ſtans prope longiorem malum ſingulis diebus dominicis, nihilque alimenti ſumebat præter id, quod a nautis mendicato acceperat; jam primo enim navigationis die Proregis conviva eſſe recuſabat, nec ſibi de ejus menſa cibos miniſtrari permittebat. Porro morbi

bi contagiosi, quibus navigantes dire vexabantur, ingens Xaverio erant charitatis incitamentum; omnibus enim infirmis solus ministrare gestiebat, eisque infima quæque etiam ad nauseam provocantia exhibebat officia, suumque cubile in Xenodochium convertens, illud peste infectis replebat, ipse vero, dum quieti indulgendi necessitas urgebat, in summo navigii tabulato cubans, caput suum ad funium fasciculos velut ad pulvinar reclinabat. Sæc. XVI. A. C. 1541.

§. XIII.

Franciscus Xaverius Mozambicum delatus, atque ibidem hyemare coactus.

Tandem vero Sosa Indiarum Pro-Rex Bonæ Spei Promontorium præter vectus, per longas itinerum ambages plurimas tempestates feliciter eluctatus est, ac naufragii metu in lætitiam verso, ventisque secundis prospere afflantibus ad alterum Africæ latus, quod meridiem inter & Orientem situm est, navigare cœpit. Inde vero sexcentas ferme leucas ceteri a Promontorio provecti, cum quinque jam integros menses in perpetua, eaque admodum incommoda navigatione absumpsissent, tandem maximis defuncti periculis exeunte men- *Turselin l. 1. c. 15 & 16.*

Sæcul. XVI A. C. 1541. menſe Auguſto Mozambicum pervenerunt. Hic Zanguebariæ portus eſt, qui Septentrionem verſus Abyſſiniæ, ad meridiem vero mari Æthiopico interjacet, atque e regione Madaſcarenſem inſulam reſpicit.

§. XIV.

Solemnis Votorum ſponſio ab Ignatio, ejusque Sociis facta.

Bouh. vie de S. Ign. l. 3. p. 217. Orl. in hiſt. Soc. l. 3. n. 11.

Dum hæc interea gerebantur, hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo die decima ſeptima Aprilis in feſto Paſchatis Ignatius Societatis ſuæ regimen in ſe ſuſcipere cœperat, omnes vero ejus Socii, qui Romæ agebant, die vigeſima ſecunda ejusdem menſis ſeptem inſigniora urbis templa, quæ præcipuæ vocantur *Stationes*, obibant, poſtea vero ſolemni votorum ſponſione ſeſe Deo devovebant. Celebrabant hanc ſolemnitatem in templo D. Pauli, ubi Ignatius peracta re divina ante Dominici Corporis ſumptionem excepit ſolemnem Sociorum ſuorum profeſſionem, quæ erat hæc: *Ego N. promitto Deo perpetuam paupertatem, caſtitatem & obedientiam juxta formam vivendi in Bulla Societatis JEſu. Inſuper promitto ſpecialem obedientiam ſummo Pontifici circa Miſſiones in Bulla contentas. Rurſus promitto me obediturum circa eruditio-*

tionem puerorum in rudimentis fidei juxta eandem Bullam. Solus tamen Ignatius cunctos hosce articulos immediate summo Pontifici promisit, ceteri vero ejusmodi promissa fecerunt S. Ignatio tanquam eorum Præposito ac Capiti; quapropter in signum debitæ submissionis atque obedientiæ eidem humiliter manus deosculabantur. Sæc. XVI. A.C. 1541.

§. XV.

Piæ actiones Romæ a S. Ignatio peractæ.

Nuncupatis hisce votis novus hic Præpositus primas eo curas intendit, ut Christianæ doctrinæ rudimenta traderet. Selegerat ad pium hoc exercitium Ecclesiam S. Mariæ de Strata; hæc enim ejus Sociis, qui prius non nisi domum mercede conductam incolebant, dono data fuerat, in qua Ecclesia Ignatius per sex omnino hebdomadas continuo sacrum hoc ministerium obibat: priusquam vero suas Constitutiones elaborasset, pro privatis Societatis suæ membris quædam generalia conscripsit statuta, cumque ejusdem Socii a summo Pontifice ad diversas Christiani Orbis Provincias mitterentur, & quidem Salmeron & Broetus in Hiberniam, Jacobos Lainez Venetias, Petrus Faber Madritum, Bobadilla & Claudius le Jay *Orl. n. 14. & seq.*

Sæc. XVI. A.C. 1541.

Viennam ac Ratisbonam contenderent, Ignatius Romæ persistebat, unice pietatis Christianæ exercitiis intentus, præcipue vero iis, quæ animarum salutem respiciunt, unde in Xenodochiis, aliisque locis ægrotantibus inserviebat, domumque constituebat, in qua omnes Judæi, qui sacro fonte ablui peterent, fidei doctrinis imbui possent; ut vero pium hoc opus perficere posset, plurimorum pietatis studiosorum liberalitatem sollicitabat. Insuper cum eo tempore Romæ plures tam nuptæ quam solutæ mulieres impellente inopia ex prostituta pudicitia quæstum facere cogerentur, aliam domum, in qua hæ tutum pudoris perfugium haberent, erigere statuit, tam prospero successu, ut concurrentibus quam plurimis Romanæ urbis Primoribus intra breve temporis spatium Divæ Magdalenæ conversarum, ut vulgo dicitur, cœnobium tam pro conjugatis, quam innuptis exsurgeret. Nec hic stetit pia Ignatii sollicitudo; quippe toto studio pro alendis orphanis annuos reditus stabilire intendit, nec defuit sacro proposito secundus omnino effectus; eodem enim anno duæ in urbe habitationes, quæ adhucdum florent, constitutæ sunt, in quibus pueri & puellæ parentibus orbati ab ætatis periculis, & inopiæ molestiis eripiuntur. His ita feli-

liciter peractis Ignatius reſiduam anni partem in efformandis Societatis ſuæ legibus, quæ anno ſequenti prodierunt, ſolerter impendit. Sæcul. XVI. A.C.1541.

§. XVI.

Ghinucii Cardinalis obitus.

Hoc anno Ghinuccius, Fregoſius & Caraffa Cardinales fatis cedere cogebantur. Horum primus Senis natus ibidem primo Canonicus, dein Cameræ Apoſtolicæ Clericus & Auditor renuntiatus eſt, nec minus ſignandis literis Apoſtolicis præfectus, ſub Julio II. Pontifice ſecundæ Concilii Lateranenſis Seſſioni interfuit, a Leone vero X. hujus Succeſſore in Angliam ad Henricum VIII. tanquam Legatus decernebatur, ibidemque diu commoratus ſumma Regis benevolentia potiebatur, atque ab eodem ad Epiſcopatum Vigornienſem nominatus, inſuper a ſummo Pontifice Aſculanam Eccleſiam obtinuit. Referunt quoque nonnulli, quod idem a Clemente VII. ad Melitenſem electus, ac demum ad Cavallicenſem Epiſcopatum translatus fuerit, interim id certum eſt, quod a Paulo III. Papa die vigeſima Maji anno Domini quingenteſimo trigeſimo quinto ſupra milleſimum inter Cardinales Presbyteros cooptatus, & biennio poſt ad Carolum V. Imperatorem in

Ciac in vita Pont. t. 3. p. 569. Ughel. in Italia ſacra. Aubery vit. Card. Guicc. l. 16.

Sæc. XVI. A.C 1541.

fidei negotiis Legatus in Germaniam missus fuerit. Obiit hoc anno Romæ die tertia Julii, sepultus in Ecclesia S. Clementis.

§. XVII.

Fregosius Cardinalis mortuus.

Ciac. p. 660. Aubery l. c. Sadol. in ep. Foliet. hist. Gen. l. 12.

Erat Fridericus Fregosius patria Genuensis, Augusti Gentilis Montefeltriæ filius, nec non Octaviani Genuæ Principis, ac postea Gubernatoris frater. Hic sub Guidubaldi Urbini Ducis Avunculi sui cura liberaliter educatus, ejusdem opera a Julio II. Papa Salernitanam primo, dein progressu temporis Eugubinam Ecclesiam administrandam accepit; demum vero ad Leonem X. tanquam Genuensis Reipublicæ Legatus decernebatur: cum autem Octavianus ejus frater cum Gallis de Genuensis dominii regimine ageret, Fridericus Genuam reversus est, ut fratri suo in publica Reipublicæ administratione opem consiliumque ferret; cum vero Cortolius celebris ille Barbarorum Pirata cum viginti triremibus maritimam Liguriæ oram devastaret, atque intra breve temporis intervallum octodecim navigia mercatorum mercibus ac frumento onusta deprædaretur, tam prosper hujus Barbari successus cunctos Genuæ mercatores summo terrore affecerat,

hinc

hinc in Senatu decretum, ut classis in- Sæcul. XVI.
strueretur, ejusque imperium Friderico A.C. 1541.
Fregosio committeretur. Hic Cortolium in Bisertano portu adortus, inde Tunetum atque ad Gerbesinam Insulam procurrens tandem spoliis, ac victoriæ gloria insignis Genuam reversus est: Cum autem hæc urbs anno salutis millesimo quingentesimo vigesimo secundo exspoliaretur ab Hispanis, qui eam eo tempore, quo de deditionis legibus agebatur, clandestina vi occupabant, Octavianus Fregosius ibidem captus fuit, Fridericus vero fuga salutem quærens, dum Gallicam navem tum Genuæ in portu hærentem conscendere parabat, fallente vestigio in mare decidit, ex quo semianimis extractus est: hoc autem vitæ periculum feliciter eluctatus, a Francisco I. in suo Regno perbenigne exceptus, S. Benigni Abbatia Divionæ sita, ad quam se receperat, auctus fuit, ibidemque, cum linguarum, ac præcipue Græcæ & Hebraicæ peritia clarus esset, sacræ Paginæ studio, pietatisque exercitiis totum se mancipavit, elapsis denique aliquot annis in Italiam rediit, ubi Eugubinam Ecclesiam regendam suscepit, ac non nisi, ut fertur, minis vique compulsus sacram acceptavit purpuram, quam ei Paulus III. Papa anno Christi millesimo quingentesimo trigesi-

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

mo nono die duodecima Decembris contulit. Tandem in Eugubina civitate anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo die vigeſima ſecunda Julii animam Deo reddidit, tumulumque habuit in Eccleſia Cathedrali, in qua eidem cives monumentum ex marmore affabre elaboratum cum impoſita illius effigie exſtruxerant. Scripſit tractatum de modo orandi, nec non meditationes in Pſalmum centeſimum trigeſimum, & centeſimum quadrageſimum quintum præter quasdam epiſtolas ad Leonem X., Corteſium, Sadoletum, pluresque alios. Harum nonnullas refert Cardinalis Bembus.

§. XVIII.

Cardinalis Caraffæ extrema.

Ciac. l. c. p. 489. Ammirato famil. Neap. Aldimari hiſt. della fam. Caraſa.

Vincentius Caraffa nobilis Neapolitanus Parentes habuit Fabritium Caraffam & Aureliam Tolomejam, fuitque nepos Oliverii Caraffæ Cardinalis, ex cujus ceſſione ex Ariminenſi Epiſcopo in Neapolitanum Archiepiſcopum evectus eſt. Julius II. Papa ſæpius quidem Vincentium ſacra purpura ornare exoptabat, eoquod illum in moleſtiſſimis etiam Italiæ temporibus ſemper in Romanam Eccleſiam valde propenſum, eamque non raro magna pecuniarum ſum-

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

ſumma ab eo adjutam agnoviſſet; verum ſemper hujus Papæ conſilio vehementer obluctabatur Ferdinandus Rex Catholicus; cum enim Vincentius ejus rebus adverſaretur, verebatur Rex, ne is, cum aliunde in Neapolis Regno plurimum potentia valeret, Cardinalitia etiam dignitate auctus nimium auctoritate ac populi favore excreſceret. Interfuit is tanquam Archiepiſcopus Concilio Lateranenſi Romæ habito ſub Julio II. & Leone X. eoque abſoluto poſt undecimum ab obtento Archiepiſcopatu annum Neapolin pervenit, cum autem ſolemni pompa urbem ingredi vellet, ingens inter Neapolitanos, & Capuani generis Nobiles contentio exorta eſt; unusquisque enim ſibi jus umbraculum deferendi arrogabat. Verum Raymundus de Cardona Neapolitani Regni Pro-Rex litem diremit, atque in nobilium Capuanorum favorem controverſiam ſedavit: Itaque Archiepiſcopus anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo decimo octavo die duodecima Junii Neapolin ſolemniter ingreſſus eſt, evolutis autem aliquot annis Romam rediit, cum ingentibus honorum ſignis exceptus. Mortuo denique Leone X. a ſacro Cardinalium Collegio urbis Romanæ Rector Sede vacante ſeligebatur, ac Clementis VII. be-

Sæcul. XVI. A.C. 1541

benevolentiam ſibi concilians inter ejusdem familiares cooptatus, tandem die vigeſima prima Novembris anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo ab eodem Papa adhuc in arce S. Angeli capto Presbyteris Cardinalibus adſcriptus eſt, ejusque electionem idem Clemens literis in forma Brevis confirmavit, ne forte hac ſuper re quæſtio, dubiumque moveri poſſet. Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo a Paulo III. Legatus a latere relictus eſt in urbe, quando ille Roma Placentiam verſus diſceſſit. Obiit Vincentius Neapoli die vigeſima octava Septembris.

§. XIX.

Jacobi Merlini Doctoris fata.

Dupin. Bibl. des Aut. Eccleſ. tom. 14 in 4. p. 160.

Inter Scriptores Eccleſiaſticos, qui hoc anno fatis functi ſunt, præprimis recenſeri meretur Jacobus Merlinus ex Lemovicenſi Diœceſi ortus, Theologicæ Pariſienſis Facultatis Doctor. Hic per aliquot annos in Monte Martyrum Parochi munus explebat, poſtea vero Pariſiis in Canonicum Eccleſiæ ad B. Virginem nominatus, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto ad obeundum majoris Pœnitentiarii officium ſeligebatur: cum autem religionis zelo animatus adverſus Aulicos, qui no-

novis erroribus favere credebantur, ve- Sæc. XVI.
hementer declamaret, Franciſci I. Regis A.C.1541.
juſſu die nona Aprilis anno reparatæ ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo in Luparenſis Caſtri carceres conjectus eſt, ex quibus non niſi poſt biennium ad Pariſienſium Canonicorum preces liberatus exivit, adjecta tamen pœna, qua Nannetem in exilium deportari jubebatur; Deprecabantur pro eo apud Nannetenſem Eccleſiam Pariſienſes Clerici; unde ipſe etiam Rex tandem placatus, menſe Junio anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo Lutetiam Pariſiorum redire eidem permiſit: igitur ad urbem reverſus, a Pariſienſi Epiſcopo Vicarius Generalis, nec non Eccleſiæ ad S. Magdalenam Parochus & Archipresbyter nominatus eſt. Hic idem ceteris prior Origenis libros, quos publici juris fecit, etiam defendere aggreſſus eſt, edita hanc in rem apologia, quam editioni a ſe concinnatæ præfixit, nec minus primus fuit inter illos, qui omnia Concilia in unum collecta typis excudi curavit, tresque harum collectionum editiones vulgavit, quarum primæ duæ anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto, & trigeſimo quinto Pariſiis, tertia vero Coloniæ anno ſalutis milleſimo quingenteſimo trigeſimo publicam lucem aſpe-

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

spexit (*). Edidit insuper anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo opera Richardi a S. Victore, nec non Petri Blessensis libros anno Salvatoris millesimo quingentesimo decimo nono. Postea Durandi a S. Portiano commentarios anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo decimo quinto typis excudi curavit. Prodiere insuper anno millesimo quingentesimo trigesimo octavo Parisiensibus literis ejusdem Scriptoris homiliæ in illa S. Lucæ verba cap. 1. v. 26. *Missus est Angelus Gabriel a Deo ad Virginem &c.*

§. XX.

Judicium circa hasce Collectiones.

Ad concinnandas hasce Conciliorum collectiones Merlinus potissimum inducebatur ex ingenti desiderio, quo dissidia, quibus Ecclesia discindi cœperat, sedare peroptabat; cum enim Catholicæ Religionis incrementa summo studio promovere satageret, hoc opus in duos tomos digestum aggressus est, illudque Stephano Ponchero Senonensi Archiepiscopo, nec non Francisco ejusdem

(*) Vide tractatum de Conciliis, & eorum collectionibus Parisiis in majori forma impressum anno Christi millesimo septingentesimo vigesimo quarto.

dem nominis Episcopo Parisiensi nuncupavit, eoquod ambo ad operis perfectionem Merlino Codices manu exaratos subministrassent. Porro tomus primus complectitur collectionem Conciliorum & Pontificiarum Decretalium, quas Isidorus collegit: alter vero continet ea omnia, quæ in primo & secundo Concilio Constantinopolitano, nec non Constantiensi & Basileensi fuerunt acta. Secunda hujus operis editio locupletata fuit addita Bulla aurea Caroli IV. Imperatoris, nec non Pii II. Constitutione, qua ad futurum Concilium provocare prohibetur. Ceterum Merlinus in hoc opere nil amplius præstitit, nisi quod Concilia unacum eorum actis collegerit; quo tamen labore literatis plene non satisfecit; debuisset enim facta collectione textus, in quibus menda irrepserant, corrigere, atque innumeros pene errores, qui in scriptis Codicibus occurrunt, resecare, nec Merlino ejusmodi vitia erant incognita; ingenue enim in sua præfatione fatetur, quod Lector corruptas interpretationes in hac collectione offendere possit. Insuper parum elimabat collectionem suam; equidem ea referre intenderat, quæ Conciliorum & Pontificum acta ab Isidoro Hispalensi in unum volumen collecta respiciunt, suumque hoc propositum in pri-

Sæc. XVI. A.C. 1541.

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

primo tomo executus est, ibidem tamen non nisi Latinam recenset versionem primorum sex generalium, nec non sex Provincialium Conciliorum, nempe Ancyrani, Neo-Cæsareensis, Gangrensis, Sardicensis, Antiocheni & Laodicensis. Præterea intrusit etiam Diploma de donatione Constantini, quod tamen nullius est auctoritatis: Deest vero Concilium V. generale circa tria capitula anno Christi quingentesimo quinquagesimo tertio celebratum. Jam ut paucis totum complectar, hoc opus parum celebratur, atque id unice ejus auctori in acceptis referendum, quod suo exemplo solertiam plurium aliorum excitaverit, qui posteris ejusmodi collectiones longe magis auctas, magisque exactas reliquerunt.

§. XXI.

Sanctes Pagninus mortuus.

Sixt. Sen. in Bibl sacra. Leand. Alb. descript. Ital & de Vir. illustr. Dominic.

Sanctes Pagninus Lucensis Ordinis FF. Prædicatorum alumnus, Vir erat doctissimus, ac linguarum Orientalium Hebraicæ, Arabicæ ac Chaldeæ peritia longe celeberrimus. Hic idem totum sacrum Codicem latine reddidit, quem laborem post D. Hieronymum nullus hucusque ea, qua par erat, integritate perfecit; nec minus scripsit Pagninus *Isagogen ad sacras Literas*, seu in-

introductionem pro ſtudio divinarum literarum: Præterea tractatum, cui titulus: *Theſaurus linguæ ſanctæ*, edidit præter plures alios libros, quos Sixtus Senenſis recenſet. Obiit Lugduni die vigeſima quarta Auguſti hoc anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo, & ſepultus eſt in ejusdem urbis Eccleſia ac ſubter Ordinis Fratrum Prædicatorum choro. Sæcul. XVI. A.C. 1541.

§. XXII.

Querelæ contra ſermonem cujusdam Fratris ex Ordine S. Auguſtini ad Facultatem Theologicam delatæ.

Hoc item anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo die quinta Januarii Pariſina Facultas Theologica excepit querelas, quæ contra ſermonem a Joanne Barentono Ordinis S. Auguſtini prolatum deferebantur; nam hic in Eccleſia S. Severini occurrente feſto S. Stephani hanc propoſitionem: *Sancti non faciunt miracula*, ad populum dixit, ac tribus etiam vicibus hæc verba repetiit: *Ita eſt, dixi vobis, quod Sancti non faciant miracula.* Igitur hic Religioſus comparere jubetur, ipſe vero ſuam explicans propoſitionem ita effatus eſt: *Argent. Coll. jud. app. t. 1. p. 10. coll. 2.*

San-

Sæcul. XVI. A. C. 1541.

Sancti non faciunt miracula, nisi cum Dei gratia & virtute eis data. Placuit Doctoribus hæc Monachi explicatio, hinc concluſum, *quod in ſermone pro feſto trium Regum diceret, ac prædicaret hanc propoſitionem:* Sancti non faciunt miracula, *eſſe falſam & hæreticam, ſimulque huic ſermoni interſint tanquam hujus palinodiæ teſtes duo Doctores Blangeſius & Godefridus.* Acquievit hic Religioſus Facultatis ſententiæ, eamque integra fide executus eſt.

§. XXIII.

Epiſtola Facultatis Theologicæ ad Abbatiſſam Monaſterii Fontis Ebraldi.

Argent. t. 2. p. 132.

Die decima tertia Maji Facultatis Doctores Conventu apud Mathurinos habito deliberarunt circa reſponſum, quod Abbatiſſæ apud Fontem Ebraldi dandum eſſet, nam hæc a Facultate exquirebat, *utrum licite quosdam Religioſos, qui diverſum a ſuo Inſtitutum profitentur, ad hoc nominare poſſet, ut ſuarum Monialium confeſſiones exciperent?* Ad hoc dubium Facultas die decima octava Maji hunc in modum reſpondit: „ Dubiis „ nuper propoſitis ea, qua optavimus, „ promptitudine reſpondere haud potui„ mus, ſerio tamen ea perpendimus: „ cum

„ cum autem tui Deputati impensius ro- Sæcul. XVI.
„ garent, ut saltem ad præcipuum re- A.C. 1541.
„ sponderemus articulum, qui munus ti-
„ bi impositum concernit, nec non tam
„ tuam, quam tuarum Virginum religio-
„ sarum conscientias respicit, hinc re-
„ spondemus, quod Ordinis Ebraldini sta-
„ tuta, quæ Religiosarum confessiones
„ dicti Ordinis Patribus faciendas con-
„ cernunt, bene inspexerimus, ac exami-
„ naverimus, ideo dum nobis hoc pro-
„ positum fuit dubium, an Abbatissæ,
„ proin etiam Matribus Prioribus illo-
„ rum Conventuum, qui eisdem sunt sub-
„ jecti, licitum sit atque permissum, ut ex
„ justa ac honesta caussa suis religiosis
„ Virginibus noxas suas aliis tam regu-
„ laribus, quam sæcularibus Sacerdoti-
„ bus deponendi facultatem concedant,
„ jam sic decidimus, quod Abbatissa, nec
„ non & Priorissæ, cum hæc statuta pro
„ animarum salute condita sint, suis Reli-
„ giosis permittere possint, ut aliis præter
„ ordinarios animarum Consiliarios etiam
„ infirmitatis tempore, in articulo mor-
„ tis, vel in aliis casibus confiteri valeant,
„ dummodo illi aliunde probis moribus
„ præditi, ac sana doctrina imbuti sint; se-
„ dulo tamen prospiciat Abbatissa, ut illu-
„ siones, fraudes, judicii pertinacia ac om-
„ nes singulariter agendi abusus eviten-
„ tur, cauteque caveatur, ne ejusmodi

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

„licentiæ trahantur vel in disciplinæ „monasticæ eversionem, vel in contem„ptum illorum, quibus earum conscien„tias moderari aliunde ex legis præ„scripto ac jure competit: „ Ad reliqua Abbatissæ dubia Facultas non nisi anno sequenti suum responsum dedit.

§. XXIV.

Liber quidam a regia Curia ad Facultatem delatus.

Argentre l.c. t.1 app p.11.

Ad eandem Facultatem die vigesima tertia Maji quidam regiæ Curiæ Deputatus quosdam deferebat libros, qui de diversis materiis fidem, moresque concernentibus agebant. Hos tanquam in fide suspectos Decanus in proxima Congregatione denuntiavit, simulque plures selegit Doctores, qui eos examinarent, ac desuper suam sententiam exponerent: igitur hi mandatis morem gerentes die prima Junii præsente ipsa Facultate quinque obtulerunt libros, quos ab ea damnari petebant. Horum primus ita inscribebatur: *Sententiæ & edicta Curiæ cœlestis.* Hic liber censebatur esse pernicioſus, manifeste Lutheri dogmata, pluresque propositiones hæreticas continens, atque ad id tendens, ut verus sacræ Paginæ sensus evertatur, cum alios sensus ad arbitrium ex-

excogitatos, ſuperſtitioſos, ac non niſi uſibus, hominumque traditionibus innitentes ſubſtituat, & Lutheri hæreſin introducat, eoquod impie prorſus omnes ſanctas ac ſalutares Conſtitutiones ab Eccleſia circa ciborum diſcrimen, ac Clericorum continentiam ſtabilitas rejiciat. Sæcul. XVI. A C. 1541.

Alteri libro titulus erat: *Familiaris introductio ad Dialogi normam concinnata, cujus uſu facile, ac intra breve tempus Latina Grammatica addiſci poterit.* Circa hunc libellum Facultas declaravit, quod pericula creet, pluresque propoſitiones Lutheri erroribus infectas contineat; prima enim illius propoſitio hæc erat: *Nunc non niſi deliria, ac humana ſomnia prædicantur*: iſtam ergo propoſitionem Facultas damnavit *tanquam falſam, ſcandaloſam & ſchiſmaticam.* Altera his verbis erat concepta: *Videt ipſem:t Diabolus, quod duntaxat per fidem in Chriſtum ſalvemur.* Hæc cenſetur *eſſe falſa & hæretica, in quantum aſſerit, nos ſalvari ſola fide in Chriſtum.* Tertia ſonabat ſic: *Nunquam homo, cui Dei honor cordi eſt, prohibuit lectionem Verbi divini in quacunque lingua.* Hanc propoſitionem Facultas rejecit *tanquam falſam, & antiquo Sedis Apoſtolicæ Decreto damnatam: Multæ ſiquidem*, inquit Facultas, *interdum ſubſunt cauſſæ, propter quas aliquarum ſacra-*

Sæcul. XVI. A.C. 1541.

rum Scripturarum translatio nuda, & sine clara explicatione non debeat tradi simplicibus, qui per id in multos possent errores induci, dum non sobrie nec citra supercilium illas legunt.

Tertius liber incipiebat ab his verbis: *Hæ sunt amplæ illæ condonationes & indulgentiæ*: atque in eo agitur de Indulgentiis & Thesauro Ecclesiæ: ast modo prorsus impio & schismatico. Quarti libri initium erat sequens: *Hæc est pia consuetudo &c.* Hic libellus *erat epistola*, ait Facultas, *ad pauperem & mendicam Lutheranorum Ecclesiam directa, in qua damnantur doctrinæ, & Constitutiones Religionis Catholicæ vilipenduntur, & Ecclesia Catholica voce blasphema, proditrix noverca appellatur.* Quintus liber itidem complectebatur epistolam ad Monachum datam, quæ ita incipit: *Gratia, pax & misericordia Dei.* In ea juxta Facultatis sententiam *seditiose & hæretice beneficia & officia Christi Domini vilipenduntur: Schismatice vero Auctor cæremonias Ecclesiæ & Prælatos irridet, & de Crucis signaculo impie loquitur.* Condemnatis quinque hisce libellis Deputati alios quinque obtulerunt, qui pariter censuris notati fuere.

Istorum primus hunc præseferebat titulum: *Brevis instructio ex sacris literis de-*

decerpta, qua quis inducitur, ut libenter moriatur, mortemque non timeat. In hoc libello multi detegebantur errores, quorum primus in eo ſitus erat, *quod omne meritum hominis auferatur:* ſequens enim ibidem propoſitio legitur: *Diabolus omnium primus in mundum introduxit hanc vocem: quamdiu vivimus, mereri poſſumus: & tamen Diabolus non mentitur, certe enim promeremur, nempe infernum.* Hæc propoſitio *eſt aperte contraria Scripturæ ſacræ, quæ docet, unicuique reddi juxta opera ſua, & unumquemque ſuſcepturum mercedem juxta ſuum laborem, quapropter hæc propoſitio eſt hæretica.* Sæcul. XVI. A.C. 1541.

Alter error eſt, inquit Facultas, *quo oſtenditur, quod non ſint facienda bona opera pro ſalute, remiſſione & ſatisfactione peccatorum;* hanc in rem enim Auctor hanc protulit propoſitionem: *Non facimus bona noſtra opera propter ſalutem, aut remiſſionem peccatorum, aut propter ſatisfactionem; nam hoc ſolum ſpectat ad opera & merita Chriſti in paſſione ſua amariſſima & morte. Debemus etiam eidem noſtrorum peccatorum ſatisfactionem adſcribere.* Hæc propoſitio juxta Univerſitatis ſententiam *eſt hæretica, quia ſicut conteſtatur Scriptura hominibus ſalutem, remiſſionem peccatorum, & ſatisfactionem primo & principaliter ex merito paſſionis & mortis Chriſti, ita demonſtrat Scriptura, quod homines*

Sæcul. XVI A.C 1541

debeant laborare, & bona operari, ut salventur, remissionem peccatorum consequantur, & ut debite satisfaciant. Tertius error erat *de confidentia in solo Verbo Dei*, de quo Auctor hanc propositionem effutiit: *Christus Dominus Judex noster non aliud agnoscit meritum, quam suum proprium, quod ipse promeruit in cruce, & firmam fidem & fiduciam in solo Verbo suo.* Hæc assertio, inquiebat Facultas, *hæresis est Lutheri, erronea proin, atque a veritate Catholica aliena, eoquod doceat, quod sola fide Verbi Dei consequamur salutem, remissionem peccatorum, & satisfactionem.*

Alter liber ita inscribitur: *Expositio decem præceptorum legis:* ex hoc sequentes decerpebantur propositiones, quarum prima his erat concepta verbis: *Infirmitas spiritualis nos tantopere debilitat, ut ex omnibus iis, quæ facere, aut omittere tenemur, nullum possimus aut facere aut omittere. Hæc propositio*, censet Facultas, *est in fide & moribus erronea, omnem præparationem ad virtutem & pœnitentiam impiis auferens.* Altera sic habebat: *Adimpletio tertii præcepti in eo sita est, ut nos penitus Deo committamus & relinquamus, ut ipse solus in nobis operetur, suamque in nobis voluntatem faciat: certi enim simus, quod hæc præcepta exigant, ut homo propterea sit creatus, ut se Deo offe-*

rat

rat tanquam mortuum, & qui nihil est. Sæcul. XVI. A.C. 1541.
Hæc propositio, *quantum ad id, quod prætendit, actum bonum esse totalem a Deo, & nullo modo ab homine, aut ejus libero arbitrio, est hæretica.* In tertia hujus libri assertione Auctor ita effatur: *Iis rebus intendere debemus, quæ nullo pacto præceptæ sunt, licet non sint acceptæ Deo, ideo etiam nobis nihil prodesse possunt.* Hæc propositio *manifeste sacris elogiis adversatur, & ideo censenda est hæretica.*

Tertius liber complectitur *Institutionem puerorum*, ibidemque Auctor docet, *quod puerilis ætas vitare debeat cultum imaginum, tanquam sit ejusmodi cultus contra divinam voluntatem. Tradit etiam, nihil esse agendum a fideli, nisi contineatur in Bibliis: Utrumque autem horum*, inquit Facultas, *impium est & hæreticum.* In principio quarti libri, cui titulus: *Sancta Christi Domini Evangelia: continetur epistola adhortatoria, quæ Lutheri doctrinæ conspirat in damnatione Doctrinarum, Constitutionum & traditionum humanarum, pariter de invocandis Sanctis.* Denique ex quinto libro *de consolatione Christiana* sequens depromebatur propositio: *Hæc commemoratio SS. Martyrum non alio ex fine pro nobis facta est, nisi ut inducamur, & ad subeunda similia, quæ ipsi tolerarunt, mala audaces reddamur; Permixta tamen est hæc commemoratio cum superstitione &*

Sæcul XVI. A C. 1541.

insania, qua agitantur omnes illi, qui ejusmodi memorias celebrant, & honorant, cum non tolerent ejusmodi passiones, quas Sancti nos suo exemplo edocent, ut etiam illas patienter sustineamus & toleremus. Hæc propositio *vana est & stulta, & a Catholica pietate aliena, quæ SS. Martyrum festa colit, ut Deum & Sanctos honoret, ac eorum meritis & precibus veniam impetret delictorum, devotionem acquirat & virtutes, quibus ad eorum pervenire mereatur societatem.* Ceterum hic libellus plura alia prorsus impia & hæretica continebat.

§. XXV.

Opera Cochlæi adversus Lutheri Sectatores.

Cochl. in act. & script. Luth. hoc anno p. 303.

Interea Cochlæus continuo Lutheri asseclas immoto Religionis studio, scriptisque adversus eos libellis infectabatur. Intererat Ratisbonensi colloquio ac Comitiis, ubi tres omnino libros, ac primum quidem die decima octava Junii edidit, in quo approbat judicium Catholicorum, qui ante Concilium nihil decidendum, sed omnino futuræ Synodi decisionem circa articulos in colloquio conciliatos ac discussos exspectandam contendebant. Alter libellus continebat epistolam circa privatum colloquium, quod Cochlæus instituit cum Electore Brandeburgico; ibidemque præ-

præcipue agit de tribus articulis, nimirum de Eccleſia, Sacrificio Miſſæ, & invocatione Sanctorum. Tertius denique Cochlæi liber erat verſio cujusdam fragmenti ex Græco quodam commentario in Canonem Miſſæ circa Conſecrationem. Sæc. XVI. A.C. 1542.

§. XXVI.

Diſſidia circa Epiſcopatum Naumburgenſem.

Ineunte anno ſequenti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo acerrima exorta eſt contentio Catholicos inter & Proteſtantes circa Naumburgenſem Epiſcopatum, qui tum per Præſulis ſui obitum vacabat, atque in ejus locum a Canonicis cooptatus fuerat Julius Pflugius, qui in Ratisbonenſibus Comitiis ex Catholicis Theologis unus ingentem ſibi famam conciliabat libris ſuis in lucem editis, præcipue illo opere, quod contra Lutherum *de Inſtitutione hominis Chriſtiani* conſcripſit: Cum vero Princeps ac Saxoniæ Elector Naumburgenſibus Canonicis Epiſcopum ſubrogandi jus competere denegaret, ac contenderet, quod hæc urbs, utpote ſita in Misnienſi Saxoniæ Provincia ſuo imperio obnoxia eſſet, hinc ejecto Pflugio hanc Eccleſiam Nicolao Amſtorfio, ſeu Amsfordio Lutheranæ ſectæ Miniſtro ac

Sleid. comm. l. 14. p. 455. Paul. Lange de Epiſcop. Neob. Melchior Adam. in vita Theol. Germ.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

ac Wittembergenſi Theologo vindicavit, qui etiam menſe Januario anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo a populo acceptatus, atque a Luthero in Epiſcopatus poſſeſſionem introductus fuit, & paulo poſt ob ſuam nominationem in lingua patria librum edidit, in quo affirmabat, quod Pflugio tanquam ſanæ doctrinæ hoſti grex Domini minime committendus eſſet: cum igitur Pflugius ſeſe tam inique repudiatum cerneret, haud ſegnior plures etiam libellos, quos ad imperii Ordines direxit, divulgavit, atque in iis juris ſui æquitatem demonſtrans de illata ſibi injuria queſtus eſt. Viciſſim Saxoniæ Princeps Pflugio reſpondit, ac prolixo ſermone ex pervetuſtis monumentis oſtendere nitebatur, quod hoc jus familiæ ſuæ competeret, inter plures vero rationes, propter quas Pflugium excludebat, hanc quoque potiſſimam allegabat, dicens: *Pflugium ferre non poſſum Naumburgenſem Epiſcopum, eoquod Auguſtanæ Confeſſioni palam adverſetur.*

§. XXVII.

Comitia a Cæſare Spiræ indicta.

Sleid. p. 456. Cochl. p 303. Belc. comm. l. 23. n. 7. & 9.

Poſtquam Cæſar nuntium acceperat, quod Ferdinandus ejus frater in Hungaria a Turcis cæſus fuiſſet, Imperii Comitia hoc anno Spiræ in menſe Janua-

nuario habenda indixit, voluitque, ut ejus loco Romanorum Rex in illis præsideret, eique Hugo Montfortius, & Joannes Navius adjungerentur, ut juncta omnium opera non modo de celebranda Synodo, & Clero Germaniæ emendando, sed etiam de suppetiis pro Turcico bello ferendis deliberari posset: hisce tamen Comitiis non nisi nona Februarii die initium dabatur. Accesserant illuc Brandeburgicus Elector, Fridericus Comes Palatinus, Albertus Megalopolitanus Dux, & Ernestus Badensis Marchio, præter Episcopos Moguntinum, Wormatiensem, Spirensem, Constantiensem & Hildesheimensem: ex reliquis vero suos quisque Deputatos eo ablegabat, atque ipse etiam summus Pontifex Joannem Moronum Mutinensem Episcopum ad hæc Comitia tanquam Sedis Apostolicæ Legatum decernebat, dato eidem negotio, ut juxta normam a Cardinale Contareno in Ratisbonensi Conventu propositam strenue Germani Cleri emendationem urgeret, ea tamen cautela, ut ipsius Cleri consiliis aliquantum indulgere videretur, ac mediocre subsidium ad bellum contra Turcas gerendum promitteret, nec non congregatis exponeret, quod Papa quidem proximo Concilio ipsus interesse voluerit, cum vero gravis senii, atque va-

Sæc. XVI. A.C. 1542.

Sæcul. XVI. A.C. 1542. valetudinis adverſæ moleſtiis præpeditus tam longum iter aggredi minime valeat, hinc urbem extra Italiam ſeligere haud poſſit, aliunde vero timendum, ne forte, ſi Concilium in Germania celebraretur, Religionis negotia tranquille ac amice componi haud poſſent, cum hæc regio tumultibus ac diſſidiis ferveret, civiumque animi circa fidei controverſias adeo concitati eſſent, ut Synodum in quadam Italiæ urbe, vel Mantuæ, Ferrariæ, Bononiæ, vel Placentiæ congregare, longe conſultius foret.

§. XXVIII.

Romanorum Regis oratio in hisce comitiis habita.

Sleid. l. c. Pall. l. 4. n. 7. Bele. l. 23. n. 8 Cunctis Principibus, atque Imperii Ordinibus in unum congregatis Ferdinandus, qui abſente Cæſare Præſidem agebat, orationem habuit, hunc in modum effatus: „ Quanta fuerit hucus„que Cæſaris diligentia, ut & Religio„nis negotia componerentur, & reli„quæ partes reipublicæ conſtituerentur, „omnibus conſtat: cum vero diſſidium „hoc in ſuperiori Conventu non potue„rit ex integro conciliari, graviſſimis „de cauſſis e Germania in Italiam Cæ„ſar eſt profectus, & de Concilio, de„que Turcico bello cum Papa collocu„

„ tus

„tus, eo rem deduxit, ut Pontifex ad „hunc Imperii Conventum Legationem „se missurum sponderet. In Africam „deinde cum classe sua profectus est Im„perator, ut Algeria urbe capta justum „auxilium posset adversus Turcas con„sequi, sed tempestate detentus, quod „voluit, perficere non potuit, hinc in „Hispaniam reversus est, ut ad bellum „Turcicum terra, marique gerendum „denuo sese pararet: cum vero Turca „Budam primariam Pannoniæ urbem, „nec non situm ex illius regione oppi„dum nomine Pestum nuper occupasset, „ideo *hunc indixit Conventum, ut de sum„ma rerum deliberaretur.* „ His ita commemoratis, quantas demum suppetias Austriaci, Hungari, Bohemi, aliique populi his fœdere juncti, nec non Clerici atque Proceres ad hoc bellum collaturi sint, exposuit, hortatusque est, ut spectato periculo omnibus imminente Imperium tueri studerent; *Ea enim,* inquiebat Romanorum Rex, *nunc est rerum conditio, ut aut ex Hungaria expellendus sit hostis, aut extrema sit omnibus exspectanda, pauloque post subeunda calamitas.*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. XXIX.

Sæcul. XVI. A C. 1542.

§. XXIX.

Oliverii Galliarum Regis Legati oratio Spiræ declamata.

Sleid. l. 14. p. 455. Belc. comm. l. 23. n. 8.

Ad eadem hæc Comitia Galliarum Rex quosdam ablegabat Oratores, quos inter præcipuus erat Franciſcus Oliverius, qui in quadam oratione ſatis prolixa die decima quarta Februarii hæc expoſuit: *Benevolentiam ſollicite captare haud volo, cum aliunde Regis mei animum in Germaniæ commoda propenſiſſimum ſatis agnoſcant omnes: Equidem Rex meus Legatos ad Solimanum e veſtigio miſit, ſed eo conſilio, ut bellum ab Hungaria propter vicinam Germaniam averteret, ſi poſſet; quo enim tempore Ratisbonæ Conventus agebatur, allatus fuit nuntius in Gallias, Turcam maximis cum copiis adventare in Hungariam; verum in Italia capti fuere Regis Oratores a Cæſareo milite, nec ſatis adhuc eſt compertum, an necati ſint, an vero ſuperſint: qua quidem re violatæ ſunt non modo induciæ, ſed & jus gentium. . . . Cum autem Rex accepiſſet, in his Comitiis deliberandum eſſe de ſubſidiis in Hungariam mittendis, & de reprimendo furore Turcico, non potuit non animi ſui ſenſum in hac tanta re declarare: quam ob rem ſi forte prolixior ſit ſermo futurus, oro, patienter me audiant, nec enim poteſt brevius res omnis, quæ venit hanc in cauſſam, comprehendi. Pri-*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Primo quidem censeo, potius meliorem exspectandam occasionem, & differendum esse bellum contra Turcas, quoad Orbis Christiani potentia, reconciliatis Principum animis amplificata sit, & majoribus firmata præsidiis: nunc vero rationes explicandæ sunt eorum, qui bellum suadent, ac hæc ferme dicunt: non est ferendum, ut Turca Hungariam fortissimum Germaniæ propugnaculum occupet: non est dubitandum de victoria, quia Turca summo scelere ad tantam Imperii molem pervenit, neque etiam est tam invictus, ut plerique putant. Hi tamen, qui id genus alia proferunt, non satis perpendunt, quis sit Germaniæ status, ubi omnia simultatibus & odiis flagrant: considerandum vero est, Turcam esse hostem, quo non sit alius potentior, eumque posse semper novum exercitum, copiasque recentes adducere, cum tamen Germania crebris bellis sit milite exhausta. Cum autem difficile sit Germanis, tantum sustinere bellum, sive id inferant, sive se defendant, hinc res ipsa flagitat, ut civiles Germaniæ simultates atque dissidia componantur: absque concordia enim certe res Imperii non poterunt esse firmæ aut diuturnæ: Romani evaserunt domini rerum non tam viribus & armis, sed eo astu, quo operam dabant, ut, quam gentem imperio suo subjicere cogitabant, eam civili dissidio & offensione dividerent, sic quoque Turcæ, tenuis, obscura & barbara natio e Scythiæ la-

Sæcul. XVI. A.C. 1542. *latebris prorepens noſtris crevit diſſidiis. Communis ergo libertatis vindicandæ cauſſa rationes ineundæ ſunt concordiæ, ſequenda eſt doctrina, de qua Ratisbonæ convenit, & amice vivendum, nec ulla deinceps movenda jurgia, neque cogitandum, fore, ut Principibus vel ceſſantibus vel factione diviſis exteræ nationes in hanc curam incumbant: hæc itaque eſt Regis mei mens & conſilium, unde rogo, ut eam in partem optimam accipiant, atque ab ipſo firmam amicitiam & conjunctionem exſpectent.*

§. XXX.

Legati oratio a congregatis Principibus indignanter accepta.

Belcar. n. 9. Pallavic. l. 4. c. 17. n. 8. Attamen hic Gallici Oratoris ſermo haud faventibus auribus fuit exceptus; in hisce enim Comitiis potiſſimi erant Germani Principes, qui vix non omnes Caroli V. Cæſaris commoda ſedulo procurantes Gallis minus favebant: aliunde vero ſatis omnibus perſpectum erat, quod Franciſci I. Galliarum Regis conſilia eo collimarent, ut Hungaria Turcarum invaſionibus diripienda relinqueretur, & ſic Cæſar tuendo Imperio intentus Italiæ negotia urgere, atque exercitum illuc ducere haud ultra poſſet. Inſuper Vaſtius Marchio, poſtquam Ringonus & Fregoſius crudelem in modum a Præſidiario Papienſis urbis

urbis milite trucidati fuerunt, quasdam utriusque hujus Principis literas interceperat, easque explicatis, quibus exaratæ erant, notis occultis ad Ferdinandum Romanorum Regem transmisit, significans, quod ambo hi Gallorum Legati a Rege haud alio ex fine fuissent missi, nisi ut Venetos ad violandum, quod cum Cæsare inierant, fœdus inducerent, ipsumque Solimanum ad bellum Cæsari terra marique inferendum inclinarent: cum igitur Oliverius Franciæ Legatus se ceterorum, quibus sinceram Galliarum Regis voluntatem falso persuadere moliebatur, irrisioni expositum cerneret, suamque orationem a Principibus Spiræ congregatis non sine indignatione exceptam fuisse probe intelligeret, hinc Comitiis nondum solutis protinus inde discessit, ac sinistrum demandati negotii successum vehementer indignatus in Franciam reversus est. Sæcul. XVI. A.C.1542.

§. XXXI.

Legati Pontificii oratio in comitiis habita.

Pariter in hisce comitiis Joannes Moronus summi Pontificis Legatus orationem habuit; is enim de Pauli III. Papæ sententia a Ferdinando rogatus, hunc in modum die vigesima tertia Maji *Sleid. p 461. Belc. l. 23. n. 4*

Sæc. XVI. A.C.1542.

perorabat: *Cæsar anno superiori, cum in Africam iret, facto per Italiam itinere agebat cum Pontifice de bello Turcico, deque Concilio: ast cum & ardua res esset & gravis, & Cæsar festinaret, nihil fuit decretum, remansit tamen in Italia Granvellanus quocum amplius deinde actum est negotium. Ac Pontifex quidem semper optavit bellum Turcicum, ejusque rei caussa operam dedit, ut pacem omnes colerent: nunc etiam totus in hoc est, ut quæ ipsius potissimum intercessione pactæ sunt inter Cæsarem & Galliarum Regem, induciæ servarentur: cum autem varia de apparatu Turcico disseminentur, neque certo constare possit, quorsum evadat, suppeditabit Papa millia quinque peditum, si Cæsar ipse militiæ præsit, sin autem, ejus summæ dimidium, atque ita quidem egit cum Granvellano. De Concilio autem, quæ semper ante fuit, eadem quoque illius est mens atque sententia, ut aliquando Concilium peragatur: adhuc illud quidem suspendit de Cæsaris & Ferdinandi quoque Regis assensu, eoquod ad concordiam aditus aliquis in Germania patefieri posse interea crederetur: cum vero id frustra susceptum sit, ad prius institutum redit Pontifex, sed ut in Germania cogatur, neque ipsius ætas fert, cum velit & debeat interesse, viæque longinquitas obstat, cœlique mutatio: Deinde Germania non omnibus populis videtur commoda, metusque est, ne turbulenta sit actio futura: ma-*

magis igitur ei probatur Mantua, aut Ferraria, aut Bononia, aut Placentia, quæ amplæ ſunt civitates ac peropportunæ: verumtamen ſi minus hæ placeant, non recuſat Papa, quin Tridenti fiat, cum hoc ſit vicinum Germaniæ finibus oppidum: Voluit quidem Pontifex Synodo initium fieri ad Pentecoſten, ſed propter temporis anguſtias ad Idus Auguſti producit, oratque, ut depoſitis offenſionibus hanc in curam omnes incumbant. Sæcul. XVI. A. C. 1542.

§. XXXII.

Tridentina urbs pro Sede Concilii propoſita atque acceptata.

Adhæc Ferdinandus, ceterique Principes Catholici unacum Imperii Vicariis ſummo Pontifici ob pia ejusdem conſilia ingentes rependebant grates, ſibique Tridentinæ urbis ſelectum placere affirmabant, eoquod nulla alia civitas, cum Synodus Ratisbonæ vel Coloniæ haberi non poſſet, magis idonea in Germania reperiri valeret: Ex adverſo autem Proteſtantes non tantum Concilio per Papam convocando, ſed etiam loco, ubi Synodus haberetur, ſeſe opponebant, palam declarantes, ſe nunquam permiſſuros, ut in Comitiorum Decreto hac de re mentio fiat: unde diſcuſſis aliis quibusdam civilibus negotiis die undecima menſis Aprilis

Sleid. l. 14. p. 426. Pallav. l. 4. c. 17 n 9. Cochl. in act. & ſcript. Luth. anno 1542. p. 303.

Sæc. XVI. A.C. 1542. Comitia ſolvebantur, ſimulque alius Principum Conventus menſe Januario anni ſequentis Norimbergæ celebrandus indicebatur.

§. XXXIII.

Lutheri liber, cui titulus, Concio militaris, ſeu caſtrenſis.

Sleid. p 463. Spond. hoc anno n. 4. Hoc anno abſolutis Spirenſibus Comitiis Lutherus libellum edidit, cui ab eo titulus fuit inſcriptus: *Concio caſtrenſis;* cum enim primis annis inter cetera de Turcarum bello traderet, quod *non modo ea, quæ Deus nos velle vult, ſed etiam cuncta, quæ Deus vult, velle debeamus*, atque exinde inferret, *quod belligerare cum Turcis nihil aliud ſit, quam reſiſtere voluntati Dei, qui nos per eos caſtigare vult*, ac propter hanc doctrinam Lutherus in cenſura, qua ejus propoſitiones fuerunt notatæ, a Leone X. fuerit damnatus, ideo in præfato libello ſuam ſententiam retractare videtur, atque in eadem Concione hoc anno divulgata contrariam tradit doctrinam, ita ſcribens: *Magiſtratui militiam adverſus Turcam imperanti præſto ſint omnes ac non modo fortunas, verum etiam ſe ipſos impendant.* Poſtea hortatur Principes, ut expergiſcant adverſus hoſtem adeo crudelem, ac tantopere vigilem, qui, ſic inquiebat Lutherus, *per ſuum Alcora-*

num

num Evangelii doctrinam extinguere moli- Sæcul. XVI.
tur. Verum ea res non pertinet ad Ponti- A.C. 1542.
fices; cum enim ipsorum munus sit peculiare Verbo Dei & precationibus oppugnare, minime decet, ut ea neglecta statione, machinis & armis rem gerant. Cæsaris proprie officium est in Turcam belligerare, non quidem vindictæ, vel gloriæ, vel emolumenti caussa, verum ex officio, nimirum, ut ab injuria suos defendat subditos: Neque vero Cæsar his verbis ad bellum excitandus est, tanquam ipse esset Orbis Christiani Caput, Ecclesiæ protector, fideique defensor: nam ejusmodi tituli sunt falsi atque ventosi, & ad injuriam Christi pertinent, qui solus Ecclesiam suam defendit. Ceterum Christiani, qui vel jam sunt in Turcarum potestate, vel in servitutem ab illis olim rapientur, patienter ferant suam servitutem, atque a speciosa illa Turcarum atque fucata religione diligenter sibi caveant, nec ad ipsorum religionem deficiant. Tandem in fine hujus libelli precationis normam subjungit ad Deum contra furorem ac barbaram horum infidelium sævitiam.

§. XXXIV.

Apologia Eckii adversus Bucerum.

Sub idem tempus Eckius quoque pro Cochl. l. c.
Catholicis apologiam edidit adversus Buceri calumnias; cum enim hic Protestantium Theologus de Ratisbo-

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

nensium Comitiorum actis libellum conscriberet, Eckius in suo libro præprimis ostendit, *quod longe plures ac graviores articuli controversi non sint conciliati, quam sunt ii, quos Bucerus conciliatos affirmat.* Postea *per multas variasque annotationes ea omnia declarat, quæ in libro, qui Collocutoribus propositus fuit, & in quolibet libri capitulo reprehensione digna sunt, libros autem editos fuisse viginti tres affirmat.* Tertio *denique reprobat multos Lutheranorum errores, qui habentur in novem eorum scriptis, quæ ab eis subscripta fuere.* Denique *prolixius per viginti & unum puncta refellit cavillas & Buceri calumnias, quas edidit contra responsum Catholicorum Principum & Imperii Ordinum de libro colloquii Carolo Cæsari datum.* Insuper *defendit Eckius Cardinalis Contareni Legati Apostolici responsa & declarationes, quas Bucerus calumniose suggillavit.* Postremo tandem *responsum, quod a Protestantibus Cæsari de articulis conciliatis, & adhuc controversis datum fuit,* examinat, illudque prorsus infirmum, solique calumnias spargendi libidini innixum ostendit. Prodiit eodem etiam anno alia Alberti Pighii apologia contra Bucerum scripta.

§. XXXV.

Sæcul. XVI.
A.C.1542.

§. XXXV.

Synodus per Bullam a Paulo III. Tridentum convocata.

Cum interea probe cognoſceret Pontifex, quod Tridentinæ urbis electio pro Concilii loco Principibus Catholicis probaretur, nullusque illius convocationem retardandi prætextus ultra obtendi poſſet, hinc die vigeſima ſecunda Maji hoc anno Bullam edidit, qua Synodum ad primam Novembris diem indixit. Hujus Conſtitutionis duo authographa mox expediri juſſit, ac primum quidem ad Romanorum Regem tum Cæſaris vices in Germania agentem transmiſit, eo fine, ut ipſe ex demandata ſibi auctoritate cunctos Principes, omnesque liberas Imperii urbes utriusque Religionis de indicta Synodo certiores redderet, eisque injungeret, quatenus Deputatos nominarent, qui eorum nomine Concilio intereſſent: Alterum vero mittebatur Carolo Imperatori, qui hujus Synodi convocationem plurimum urgebat. *Pallav. l. 4. c. 17.*

§. XXXVI.

Pontificis Bulla pro convocatione hujus Concilii.

In hac Conſtitutione Paulus III. Pontifex hæc exponebat: *Initio Pontifica-* *Bull. Paul. III. Conſt. 33*

Sæcul. XVI. A C. 1542.

Raynald. hoc ann. n. 13.

tus noſtri cupiebamus quidem mederi Reipublicæ Chriſtianæ malis, quibus jam dudum vexata, & propemodum oppreſſa eſt, ſed animo repetentes, quod remedium optimum atque opportuniſſimum ſint æcumenica Concilia, ipſi quoque animum ad generale Concilium habendum adjecimus, atque anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo illud præprimis in civitate Mantuana, ac demum Vicentiæ celebrandum indiximus; cum autem videremur, eo tempore nulla jam ratione Concilium haberi poſſe, hinc obtinendæ pacis ſpe freti conceſſimus, ut differretur tempus agendi Concilii; cumque voluntatem Principum exſpectaremus, tempusque obſervaremus abſconditum, tempus beneplaciti tui, o Deus, aliquando tandem decernere compulſi ſumus, omne eſſe tempus beneplacitum Deo, cum de rebus ſanctis, & ad Chriſtianam pietatem pertinentibus conſilia ineuntur: Itaque cum Vicentiam amplius non haberemus, atque ex aliquot locis ipſam Tridentinam civitatem ab ipſis Principibus deſiderari videremus, nos, etſi in citeriore Italia commodius omnia tractari poſſe judicaremus, ad eorum tamen poſtulationes noſtram voluntatem paterna charitate defleximus, hancque urbem elegimus, in qua æcumenicum Concilium ad proxime venturas Kalendas Novembris haberetur, idoneum locum illum ſtatuentes, quo ex Germania quidem, aliisque Germaniæ finitimis nationibus facillime

Epi-

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Episcopi & Prælati convenire possent. Dies autem Concilii ea a nobis spectata est, quæ spatium in se haberet & publicandi per Christianas nationes hujus nostri Decreti, & facultatis omnibus Prælatis ad veniendum tribuendæ: Ipsius igitur Dei omnipotentis Patris, & Filii & Spiritus sancti, ac Beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque subnixi, & de Ven. Fratrum nostrorum S. R. Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, sublata amotaque Concilii suspensione œcumenicum & generale Concilium in civitate Tridentina loco commodo & libero, omnibusque nationibus opportuno, ad Kalendas proximas Novembris anni præsentis millesimi quingentesimi quadragesimi secundi incipiendum, & prosequendum, & absolvendum indicimus. Omnes quoque Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios quoscunque, quibus jure, aut privilegio in generalibus Conciliis residendi, & sententias in iis dicendi permissa est potestas, convocamus, eos hortamur, atque in vim juramenti, quod nobis, & huic sanctæ Sedi præstiterunt, eis in virtute sanctæ obedientiæ, aliisque sub pœnis jure aut consuetudine in celebrationibus Conciliorum adversus non accedentes ferri solitis præcipimus, ut ipsimet, nisi forte justo detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per suos legitimos Pro-

Sæcul. XVI. A C. 1542

curatores, ſacro huic Concilio adeſſe, & intereſſe debeant: Imperatorem vero, Regemque Chriſtianiſſimum, nec non ceteros Reges, Duces & Principes rogamus, ut ipſimet ad ſacri Concilii celebrationem veniant, aut graves ſaltem Viros Legatos cum auctoritate mittant, curentque, ut ex ſuis cujusque Regnis & Provinciis Epiſcopi ad Concilium proficiſcantur. Quod maxime quidem a Prælatis & Principibus Germaniæ Deum ipſum & nos impetrare æquum eſt, ut cum eorum præcipue cauſſa ipſisque cupientibus Concilium indictum ſit, & in ea civitate indictum, quæ ab eis eſt deſiderata, non graventur ipſi ſua cunctorum præſentia id celebrare, & ornare: quo melius atque commodius ea, quæ ad integritatem, & veritatem Chriſtianæ Religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, malorumque emendationem, quæ ad Chriſtianorum inter ſe tam Principum, quam populorum pacem, unitatem atque concordiam pertinent, & ad repellendos Barbarorum, ac infidelium impetus ſunt neceſſaria, in dicto Concilio perfici, atque ad optatos exitus deduci quamprimum & quam optime poſſint. Datum Romæ ſecundas Kalendas Junii.

§. XXXVII.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. XXXVII.

Responsum Cæsaris ad Papam circa Synodi convocationem.

Cæsar, postquam hujus Bullæ exemplum acceperat, mox die vigesima quinta Augusti datis ad Papam literis ejusdem studium ac conatum in convocando hocce Concilio impensum commendat, eique prosperum laboris successum gratulatus, gaudium suum, quo inde afficiebatur, testatur: Postea autem suo responso vehementes juxta & amaras inseruit querelas adversus Galliarum Regem, quamvis illæ ad argumentum, quod in suis literis pertractabat, nil aliud conferre viderentur, nisi quod ex illis ansam atque occasionem captaret, qua se encomiis præ illo amplioribus dignum efferre, plurimaque obsequia Ecclesiæ præstita jactare posset, hinc demonstrare nitebatur, quod Galliarum Rex adeo nulla Ecclesiæ servitia exhibuerit, ut etiam ejus splendorem plurimis obfuscaverit tenebris (*). *Sleid. l. 14. p. 476.*

§. XXXVIII.

(*) Utrumque Principem inter se conferre, mei instituti rationem excedit, haud inutile tamen erit, ipsa Cæsaris verba, prout a Sleidano proferuntur, hanc in rem recensere. Hic itaque Cæsarem hæc scripsisse narrat: *Gallia-*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. XXXVIII.

Galliarum Regis edicta contra Lutheri Sectatores.

Sleid. comm. l. 14. p. 470. & seq.

Cum vero Franciſci I. ratio agendi plurimum opponeretur vanis ejusmodi querelis, adeo luculenter ejusdem innu-

liarum Rex eſt prodigus filius, ego vero, qui nunquam ab officio deflexi, multo arctius complectendus ſum: nullum enim laborem, nullum recuſavi periculum atque ſumptum; ut aliquando Concilium haberetur, ut republica tota pacata, vires omnes in Turcam expedirentur: Ille econtra longe ſemper alio ſpectabat: nihil ergo eſt, quod in ipſius literis deſideretur: conſuevit ille jactare, quaſi Cardinales habeat in ſua manu: quapropter dubito, num verum illud ſit: ſed utcunque res habeat, nitor conſcientiæ recti, & actiones utriusque notæ ſunt publice: nimium ſane lenis in illum fui, nimiumque indulſi: nam fruſtra multis nunc annis omnem ſuſcepi laborem: admonui eum frequenter officii, remiſi illi ſæpe graviſſimas injurias, renovavi ſubinde cum eo fœdera, ſed his omnibus factus eſt deterior, & mea lenitate atque patientia prorſus abutitur. Quis belli cauſſam dederit, quis pacta violarit, explicavi Romæ: quid acciderit interea, nunc etiam dicturus ſum: nempe quam fuerim amans, cupidusque pacis, ex eo facile poteſt demonſtrari, quod

nocentia vindicata videbatur, ut eam adverſo reſponſo tueri vix neceſſe eſſet (*); Rex enim eo ipſo tempore, quo ob neglectum Religionis ac Eccleſiæ ſtudium a Carolo V. redarguebatur, ſingulis diebus nova quædam edidit ſpecimina ſuæ ſolertiæ, qua novarum hæreſum Sæcul. XVI. A.C. 1542.

quod poſt inducias Nicenas cum illo venerim in colloquium ad Aquas mortuas, eique me permiſerim, & anno ſequenti per Gallias iter fecerim, magna cum hominum admiratione, neque ſine reprehenſione multorum: etenim cum non ſemel fidem ille violarit, & ſit in conſiliis omnibus valde mobilis & inconſtans, magni certe res fuit periculi, quod ejus fidei me committerem: compertum etiam habeo, deliberatum fuiſſe tunc de me retinendo: quod autem nonnulli dicunt, propter motum Gandavenſem neceſſario mihi fuiſſe faciendum illuc iter, id nihil eſt: nam is motus a paucis quibusdam, & quidem infimi generis hominibus fuit excitatus, & provincia omnis in fide permanſit, inſuper Soror mea Regina iis rebus potuiſſet mederi: conſilii vero mei tunc fuit per Italiam reverti in Germaniam, ſed illius precibus adductus mutavi propoſitum, perque Gallias iter ſuſcepi: quod quidem & illius, & liberorum ejus, & Procerum quoque literis docere poſſem: etenim hoc ita vehementer a me flagitavit, ut honorem ſuum lædi putaret, ſi quidem alio, quam per Galliam, iter facerem: cum-

Sæcul. XVI. A.C. 1542. sum progressus in Regno suo sistere nitebatur; quippe Parisiensis Senatus, quem vocant *Parlamentum*, nuper indictis

cumque jam essem in Galliis, ille non semel affirmavit, se pactas inducias velle servare: postea vero cœpit queri, non sibi reddi Mediolanum ex promisso, cum tamen ei promisso hæc fuisset adjuncta conditio: si quidem Sabaudiæ Principem avunculum meum restitueret, & alia quædam faceret: Ab eo videlicet tempore, diversis locis ille contra me machinatus est, per Germaniam, per Italiam, apud Turcam, apud Vayuodam Joannem, ejusque Conjugem viduam, & quosdam Ungariæ Proceres, quorum opera Budam Turca est consecutus, & tamen interea pulchre dissimulat malevolentiam, & multa mihi prolixe de amicitia confirmavit, captiose nimirum, ut tempus duceret, & inopinantem adoriretur: occasionem autem arripuit tunc primum, quando Fregosus atque Rinconus fuerunt amissi: qua quidem de re quomodo mihi satisfacere voluerit, ipsus sum testis, qui fueram arbiter selectus, atque disceptator: hanc igitur obduxit caussam novi motus, & perturbationis reipublicæ, cum tamen multo ante id facere cogitasset: quid vero conati sint Fregosus atque Rinconus, illius mandato, per Italiam atque Turciam, & quam operam ei sæpe præstiterint, satis est notum: voluerunt enim rempublicam Christia-

ctis etiam graviſſimis pœnis prohibue- Sæcul. XVI.
rat Bibliopolis ac Typographis, ne quos- A.C.1542.
cunque libros jam damnatos ac ſuſpe-
ctos

ſtianam proditione in ſummum adducere diſcrimen: non ergo pacis Nicenæ beneficio potuerunt frui, qui pacem publicam ipſi violarunt: deinde, furtim & occulte transcurrerunt per Inſubriam cum exulum comitatu, quod ipſum capitale eſt ejus regionis conſuetudine: Marchionem Davalum Gallus graviter inſimulavit, ſed hic ſiſtere ſe voluit judicio: cur autem illud recuſarit, & alias etiam repudiarit ſatisfactiones, non eſt obſcurum: ego quidem, cum mihi ſatisfactum iri crederem, trajeci in Africam, & miſſo Legato publicam ei commendavi pacem: at licet ample promitteret, varia tamen adverſum me tentavit per Germaniam, & Daniam, aliisque in locis: cogitavit etiam invadere Navarram: in comitiis deinde Spiræ totus in hoc fuit per Legatos, ut diſſidium Religionis aleret, dum utrisque ſeparatim amicitiam, atque favorem promitteret: conatus eſt Imperii Ordines a bello Turcico deterrere, ſollicitavit Turcam, in Italiam miſit copias, & per Martinum Roſſemum in Germania inferiori, per Aurelianum vero Principem filium in agro Lucemburgico mihi bellum intulit, prius quam illud denuntiaſſet: reliquas deinde vires omnes ad Hiſpaniæ fines convertit: hic ſcilicet eſt fructus

ipſius

Sæcul.XVI. A.C.1542.

ctos diverderent, nominatim vero Joannis Calvini librum, qui est *de Institutione Christianæ Religionis.* Ipse etiam Rex ad

ipsius diligentiæ, qui tantum illi sum largitus, & toties ad pacem adhortatus: quod etiam Archiepiscopum Valentinum ab eo detineri captivum, & Hispanis aliquot nobilibus atrocem injuriam a Gallis Avenione fieri sim passus, nimia hercle tolerantia fuit: Nunc ergo defensio mihi necessario subeunda, quo tempore etiam in bellum Turcicum me comparavi: & in Germaniam idcirco redire constitui: Injuria quidem est magna, & clades non mediocris, quam ille mihi meisque finibus intulit, sed his omnibus non tam moveor, quam reipublicæ calamitate: nam ad mea privata quantum attinet, quoniam ille subinde discedit a pactis, multo mihi præstat, bellum apertum gerere, quam induciis aut conditionibus insistere, quas ad primam quamque occasionem ille rescindit: pax enim insidiosa est plerumque: nam ille interea struit nova consilia, perniciosas reipublicæ alit factiones, & in hoc versatur totus, ut dispendiis atque sumptibus mihi defatigato difficultatem objiciat resistendi Turcis: & cum eo sit ingenio præditus, liberos etiam ad eandem disciplinam instituit: Jam autem ejus ambitio, & immensa cupiditas ita crevit, ut occultari non possit: illius majores occuparunt Provinciam Gallicam, quæ est ditio-

ad preces a Fidei Inquisitore factas die septima Julii præcepit, ut in sermonibus atque doctrinæ Christianæ explicatio- Sæcul. XVI. A.C.1542.

tionis Imperii: sic ille tenet nunc Sabaudiam, & Pedemontii partem, atque ita firmat, ut facile appareat, non constituisse eam reddere: fuit autem illius propositi, non Insubriam modo, sed Parmam quoque & Placentiam, ac deinde Lucam atque Senas, post etiam Ecclesiæ Romanæ ditionem involare, quo sic patefactum haberet iter ad Neapolim atque Siciliam: quin eo tendat, non est dubium, & ex iis, quæ per Italiam molitur, atque tentat, facile potest deprehendi: breviter, cupiditas ejus non certis ullis finibus continetur, sed est vaga & infinita: neque vero est, quod pacta servaturus unquam putetur, quamdiu supererit, quod aliis eripiat, & ad se transferat: hoc enim animi morbo, vitioque mentis, velut æstu quodam ita rapitur in transversum, ut omnis etiam pietatis atque religionis oblitus cum Turca fœdus inierit, & cum hoste reipublicæ non consilia modo, sed fortunas etiam communicet, & nunc quoque magnifice jactet, fore, ut nostros in fines Barbarossa cum classe veniat: an hæc ad sanandam rempublicam, & ad inchoandum Concilium faciant, ipsus deberet pro sua prudentia cogitare: semper ille hoc egit, ne quando coiret Concilium, quia id ita

Sæcul. XVI. A.C. 1542

tionibus populi admoneantur, quatenus in Ecclesiæ obsequio immoti persistant, & eum, quem vel Lutheri erroribus infectum, vel de Religione perperam sentientem nossent, protinus deferant: Parochi vero ac Vicarii percontari jubebantur, num in suis Parochiis quosdam novissent, qui Purgatorium non dari affirment, aut hominem ex bonis suis actionibus non salvari credant, vel doceant, *solum Deum, non item Sanctos esse invocandos, venerationem S. Imaginum esse idololatriam, Sanctos non operari miracula, ritus Ecclesiæ nihil prodesse, legibus Ecclesiasticis neminem obstringi, omnibus promiscue necessariam esse Evangelii co-*

suis privatis rebus utile esse arbitratur: ideo ego, cum hoc animadverterem, aliam institui rationem conciliandi per Germaniam dissidia Religionis, in eoque solum spectavi gloriam Dei, & Ecclesiæ dignitatem: quo minus ergo Concilium habeatur, illi tribuendum est, qui semper impedivit, non mihi, qui tantum eo nomine suscepi laboris atque molestiæ: quod si igitur Sanctitas sua afflictam rempublicam juvare velit, debet ex officio se profiteri illius hostem, qui totius perturbationis & calamitatis est author, qui Turcam in rempublicam Christianam invitat, & allicit, qui nihil intentatum relinquit, ut ambitionem & animum vin-

cognitionem, ſacras literas lingua vulgari eſſe legendas, atque ineptum eſſe, quod vulgus hominum Latino ſermone Deum precetur. Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Inſuper in eos inquirere jubebantur, qui vel traderent, *Sacerdotem non condonare peccata per Sacramentum Pœnitentiæ, eoquod is duntaxat ſit Miniſter Dei, qui ſolus peccata remittit:* Vel docerent, quod *Eccleſiæ non licitum ſit quempiam adſtringere peccato mortali, ac liceat quovis tempore veſci carnibus.* Denique Curiis fuit præceptum, ut denuntientur illi, *qui libros retinent hæreticos, aut privatis in ædibus & hortis conveniunt.* In ejusmodi igitur reos ſedulo inquirere jubebantur

vindictæ cupidiſſimum exſatiare poſſit: cum enim ad Sanctitatem orbis Chriſtiani præcipua cura pertineat ex officio paſtorali, res ipſa profecto poſtulat, ne diutius illum ita tumultuari permittat, ſed inimicum ei ſeſe declaret: quod ſi faciat, & bonis omnibus longe gratiſſimum & ad ceteros quoque Reges in officio continendos, id erit perutile: nam cogendi Concilii, & recuperandæ pacis, & reipublicæ conſtituendæ hæc una eſt via: qua quidem in re, ſi Sanctitas veſtra ſuum faciet officium, non etiam ego deero.

(*) Vide §. 40.

Sæcul. XVI A.C. 1542.

Sorbonnæ Doctores, eo fine, ut illos digna animadversione coerceant. Eadem die, qua hoc edictum promulgabatur, communis decreta fuerat supplicatio, in qua S. Genevefæ imago, ac reliquiæ solemni ritu circumferebantur; & his ipsis fere diebus quidam hæretici fuere combusti.

§. XXXIX.

Franciscus Landrus Sanctæ Crucis in civitate Parisiensi Parochus in judicium vocatus.

Sleidan. l. c. p. 471. Argent. coll. jud. t. 1. app. p. 10.

Sub idem tempus Parisiis Franciscus Landrus Parochus Sanctæ Crucis in civitate in suspicionem trahebatur, perinde ac si novis faveret erroribus, eoquod nunquam rem divinam perageret, se esse absternium caussatus: Cum vero Facultas Theologica aliunde sat sibi perspectum haberet, quod idem Parochus erroneas opiniones tam in suis sermonibus, quam in aliis occasionibus dissemināsset, hinc eum comparere jussit, eidem injungens, ut quamdam doctrinæ normam comprobaret, eique subscriberet. Hæc sequentes continebat fidei articulos: I. *Sacrificium Missæ institutum est a Christo, & prodest tum vivis tum mortuis.* II. *Orandi sunt Sancti, ut sint nobis ad Christum Intercessores & Advocati.* III. *Pa-*

Panis atque vini ſubſtantia in Conſecratione mutatur. IV. *Sacerdotibus tantum licet conſecrare panem & Vinum, atque ad eos pertinet Cœna Domini tota.* V. *Vota monaſtica ſunt ſervanda.* VI. *Confirmatione & Unctione tanquam Sacramentis confertur Spiritus ſanctus.* VII. *Oratione, jejunio, bonisque operibus animæ e Purgatorio liberantur.* VIII. *Leges Eccleſiæ de jejunio, & ciborum delectu obligant in conſcientia.* IX. *Unus eſt ſummus Eccleſiæ Præſul, atque Pontifex, cui jure divino tenentur omnes obedire.* X. *Multa ſunt credenda, & neceſſario recipienda, quæ non ſunt prodita ſacris literis.* XI. *Indulgentiis Pontificiis condonatur pœna Purgatorii.* XII. *Sacerdotes, etiam impuri & vitioſi, conſecrant Corpus Domini.* XIII. *Peccata omnia mortalia ſunt revelanda Sacerdoti, & ſacramentalis abſolutio ab eo recipienda.* XIV. *Homini eſt liberum arbitrium, quo poteſt agere bene vel male, & reſurgere a peccato per pœnitentiam.* XV. *Non ſola fide, ſed per charitatem & veram pœnitentiam acquiritur peccatorum remiſſio.* XVI. *Eccleſia & Concilia legitime congregata non poſſunt errare, eisque parendum eſt.* XVII. *Ad Eccleſiam pertinet judicium, & interpretatio Scripturæ, ſi quid controverſum.* Perlegit Parochus cunctos hosce articulos, eosque pro temporis opportunitate examinandi ſpatium petiit, quod & ipſi da-

Sæc. XVI. A.C. 1542.

tum est. Verum paucis post diebus responsi loco nil aliud subjunxit, nisi quod sancta & orthodoxa sint ea omnia, quæ circa hæc capita Ecclesia docet; articulos tamen sibi propositos sigillo suo firmare renuit: unde Facultas haud contenta mansit, quamvis ab eo tum plura impetrare haud posset.

§. XL.

Francisci I. apologia contra Cæsarem ad Papam missa.

Pallav. hist. Trid. l. 5. c. 1. n. 1.

Quamquam Franciscus I. Galliarum Rex, qui Facultatis zelo in omnibus plene suffragabatur, speciali hac sua sollicitudine satis demonstratum ibat, quod Cæsaris querelæ haud adeo firmæ essent, nihilominus responso magis luculento eas diluere suarum partium esse arbitrabatur: id etiam præstitit edita hanc in rem apologia ad summum Pontificem transmissa, in qua Carolo Cæsari multa exprobrabat, ac præcipue urbis Romanæ deprædationem, nec non Clementis VII. Papæ captivitatem. Postea mutuæ contentionis originem recensет, totamque diffidii causam in Carolum V. rejicit, & tandem hunc in modum concludit: „ Nullatenus in cri„men vocari valeo, perinde ac si Con„cilii, ex quo tamen nullum in me re„dundat commodum, celebrationem

„ aut

„aut præpedirem, aut retardarem: Sæcul. XVI.
„Præterea Religioni Catholicæ adeo A.C. 1542.
„nullum, prout insimulor, damnum in-
„tuli, ut etiam juxta Majorum meo-
„rum exemplum pro ea conservanda om-
„nem sollicitudinem impenderim, cujus
„rei testes mihi sunt severa edicta a me
„sancita, quorum executio singulis fer-
„me diebus in Regno meo urgetur:
„quapropter Sanctitatem suam obtestor,
„ne calumniis a Cæsare mihi impactis
„fidem adhibere, sed potius in me ut-
„pote Principe sacræ Sedis obsequio
„addictissimo spem suam ponere ve-
„lit.„ (*).

(*) Ita Continuator: Pallavicinus vero, quem idem allegat, Cæsarem ideo Galliarum Regi infensum fuisse commemorat, *quia hic bellum eidem palam intulerat, & in Subalpinis & in Belgii atque Hispaniæ finibus, instigato etiam contra Cæsarem Solimano per Antonium Polinum Constantinopolim ablegatum*: Galliarum vero Regem objecta cum Solimano fœdera, & subsidia Joanni cum Turcis conjuncto & excommunicato submissa hunc in modum excusasse refert idem Pallavicinus, quia 1. *per plurima exempla veteris novique Testamenti ostendi potest, fœdera civilia cum infidelibus minime esse prohibita.* 2. *Quia pro Joanne causæ ratio & æquitas staret.* Ad utramque tamen

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. XLI.

Pontificis ſtudium in reconciliando utroque Principe.

Sleid. comm. l. 15. p. 479. Cum igitur Papa pro ſuorum Prædeceſſorum more communis omnium Patris partes in hac occaſione agere percuperet, hinc Contarenum & Sadoletum Cardinales Legatos decernebat, qui tam Cæſaris quam Galliarum Regis aulam accederent, ambosque hosce Principes ad concordiæ pacisque conſilia plene revocarent, eosque rogarent, ut ob publicam Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem privata ſeponerent odia, ne forte ſuis diſcordiis proximæ Synodi celebrationem ac Religionis Catholicæ, quæ in Provinciis Lutheri hæreſi infectis exulabat, revocationem præpedirent: cum autem brevi poſt horum Oratorum nominationem Contarenus fatis functus eſſet, eidem Pontifex ſubrogabat Michaelem Sylvium Cardinalem, & Viſenſem Epiſcopum Luſitanum. Ea res ingenti admiratione defixit Romanæ Curiæ Miniſtros,

men hanc excuſationem Pallavicinus ſubjungit: *ſed utrumque ſapienti libertate refellitur a Bellcario Gallo, ſatis gnaro, Scriptorem in ſuorum Principum laudes ſemper profuſum.* Quæ vero Continuator de edictis recenſet, Pallavicinus reticet.

stros, quibus haud ignotum erat, quod Sylvius apud Cæsarem, ad quem decernebatur, parum gratia & auctoritate valeret; quam quoque ob caussam prospero legationis suæ successu frustrabatur: Verum haud felicior erat Sadoletus ad Galliarum Regem missus, eoquod bellum inter utrumque Principem jamjam denuntiatum fuisset. Sæc. XVI. A.C. 1542.

§. XLII.

Henricus VIII. de luxuriosa Reginæ vita per Cranmerum certior factus.

Eo ipso temporis articulo, quo Henricus VIII. de suis nuptiis nuperrime cum Catharina Hovarda contractis sibi vel maxime applaudebat, Cranmerus Cantuariensis Archiepiscopus Regis lætitiam haud parum perturbabat, eidem exponens, quod hæc nova Sponsa liberiori vitæ licentia atque luxuria diffluere ret; cum enim Rex Eboraci ageret, quidam nomine Lassellius huic Archi-Præsuli nuntiatum venerat, se a sua sorore, quæ longo jam tempore Viduæ Norfolciæ Ducissæ ab obsequiis erat, percepisse, quod Regina adhuc innupta flagitiosæ ac perditæ libidini totam sese dedisset, imo nunc quoque, etsi Regi esset desponsata, iisdem tamen nefariis vo-

Burnet. hist. Reformat. t. 1. l. 3. p. 427. Sander. de Schis. Angl. p. 201.

Sæcul. XVI. A. C. 1542

luptatibus indulgere pergeret, atque inter ceteros Scortatores præcipue Franciſcum Dirhamum, & alium nomine Mannockium frequenti admodum conſuetudine foveret. Arcanam hanc Laſſelſii relationem Cranmerus mox Cancellario, ac quibusdam aliis, qui Regi a ſecretioribus conſiliis Londini erant, communicabat; hi autem una omnes communi ſuffragio decreverunt, Regem ab Eboracenſi urbe reducem a Cranmero de tota rei ſerie eſſe edocendum. Hic itaque libellum, quem confecerat, Henrico tradidit, rogavitque, ut eum remotis arbitris perlegeret. Primo quidem Rex calumniis Reginam appeti cenſebat, arcani tamen ſigilli Præfecto in mandatis dedit, ut quæſito prætextu Laſſelſium adiret, atque ex eo rem clam explorare ſatageret. Hic cuncta, quæ prius depoſuerat, conſtanter affirmavit, ipſiusque ſoror itidem interrogata ſimul omnia, quæ ejus frater aſſeruerat, confirmavit; horum igitur teſtimoniis convicti Dirhamus & Mannockius in vincula conjiciebantur, atque atrociora, quam ab eis petebantur, faſſi ſunt ſcelera. Gravis inſuper ſuſpicio cadebat in alium quemdam nomine Culpeperum; nam hunc Rochfordiæ Duciſſa, quæ olim Maritum ſuum de turpi commercio cum Anna Bolena accuſaverat, hora noctis un-

undecima, dum Rex Lincolniæ agebat, in Catharinæ Reginæ cubiculum introduxit, in quo ipse usque ad quartam diei horam matutinam permansit, atque a Regina, priusquam dimitteretur, catenam auream unacum vitta cubiculari auro affabre texta dono accepit. Sæc. XVI. A.C 1542.

§. XLIII.

Regina crimen suum confessa, ac Judicibus tradita.

Perceptis horum testimoniis Archiepiscopus Cantuariensis, ac nonnulli alii Regis Consiliarii Reginam quæstioni subjicere jubebantur, quæ quidem primo crimina sibi objecta pernegabat, cum autem iterato examine cuncta ejus scelera omnino detecta comperiret, se vitam adeo flagitiosam duxisse fatebatur, suamque confessionem proprio chirographo firmabat. Inde haud parum turbabatur Henricus Rex, moxque Dirhamum, Mannockium & Culpeperum mortis supplicio plecti jussit; cum vero accusationum capita adversus Reginam delata ad Parlamentum referri vellet, hinc die vigesima sexta Januarii Senatum convocavit, ac percepta illorum, quibus hæc causa committebatur, relatione, ac delicto idoneis testibus comprobato, utraque Regis Curia sententiam pronuntiarunt, in qua Regem exora- *Sleid. l. 14. p. 457. Burnet. l. c. p. 430. Svond. hoc ann. n. 7.*

ra-

Sæc. XVI. A.C.1542. rabant, ne ob adverſam ſortem ſuam nimium affligeretur, illisque veniam concederet, qui adverſus Reginam teſtes egerunt. Poſtea exponebant, quod Catharina ſtudioſe ſuis domeſticis annumeraverit præter Dirhamum quamdam fœminam, quæ nefandi utriusque commercii teſtis erat; inde vero haud obſcure colligi ajebant, quod ejusmodi ſceleratam vitam continuo ducere ſtatuiſſet. Denique idem Senatus Regem exorabat, quatenus conſentiret, ut in Reginam, ejusque complices, atque præter alios in Rochfordiæ Duciſſam, cum omnes hi læſæ Majeſtatis rei eſſent, judicii acta inſtrui, atque omnes capitali ſententia plecti poſſent: Cum vero Vidua Norfolciæ Duciſſa Reginæ Avia, nec non Guilielmus Howardus ejusdem Pater, ac Howarda illius Mater præter Brigewateris Comitiſſam, aliasque quinque fœminas, & quatuor Viros turpe Reginæ commercium probe perſpectum habuiſſent, nec tamen ea de re Regem certiorem feciſſent, eapropter Senatus itidem rogabat, ut pariter omnes hosce ad ſuum judicium vocare poſſet.

§. XLIV.

Sæc. XVI.
A.C. 1542.

§. XLIV.

Regina cum ceteris capite plexa.

Cunctis Senatus poſtulatis Henricus Rex non modo annuit, ſed etiam regiis literis latam mortis ſententiam confirmavit, unde die duodecima Februarii in ipſo turris Londinenſis foro Regina unacum Rochfordiæ Duciſſa capite plexa eſt; illa enim, ut antea faſſa fuerat, ſe ante nuptias cum Rege nefandis amoribus fuiſſe irretitam rurſus affirmabat, conſtanter vero, addita etiam juramenti religione, ac interpoſita quoque æternæ ſuæ ſalutis fide inficiabatur, quod ab eo tempore, quo Regi nupſiſſet, unquam iis criminibus, de quibus accuſabatur, ſeſe contaminaſſet. Porro in illa ſententia, qua morti adjudicabatur, fuit declaratum, quod læſæ Majeſtatis rea, ac mortis ſupplicio obnoxia eſſet quæcunque fœmina, quam Rex pro Virgine duceret, illa vero prius corrupta eſſet, niſi ante contractum Matrimonium violatæ virginitatis ſuæ jacturam Regi revelaſſet. Eadem ſupplicii ſeveritate Senatus plectendos pronuntiavit illos omnes, qui de amiſſa ejusmodi fœminæ pudicitia conſcii ejusmodi vitium non manifeſtarent. Hanc Senatus ſententiam populus libere carpebat, contendebatque, juri naturæ adverſari

Sander. de Schiſmat. Angl. l. 2. p. 202.

Sæcul. XVI. A.C 1542.

fari, quod ipsemet Pater vel Mater filiæ suæ turpitudinem revelare cogeretur; eapropter hujus edicti severitatem Rex temperabat, ac potissimis eorum, qui morti addicebantur, vitæ veniam concessit, quamvis eorum nonnulli diuturno carcere tabescere compellerentur. Postrema autem sententiæ clausula, qua quælibet puella, priusquam Regi nuberet, indicta mortis pœna lasciviæ suæ crimen detegere jubebatur, tanquam res omnino risu digna explodebatur, atque facetis ingeniis ad maledica carmina uberrimum suppeditabat argumentum.

§. XLV.

Contentio in Cleri conventu mota circa sacri Codicis versionem.

Burnet. l. c. p. 432. Act. publ. Angl. t. 14. p. 745.

Sub idem tempus Clerus Anglicanus, qui tum comitia agebat, præcipue ad id intentus erat, ut novam sacræ Paginæ versionem discuteret, hancque in rem quosdam, qui illam recognoscerent, Episcopos nominabat. Hi, qui Religioni Catholicæ favebant, unanimi suffragio censebant, hanc versionem erroribus adeo plenam esse, ut sine ingenti animarum damno ejusdem lectio populo permitti haud possit, nisi prius expurgetur. Hæc erat Gardineri opinio, quæ solidis sane rationibus innixa videba-

batur. Ex adverso autem Cantuarien- Sæcul. XVI.
sis Archiepiscopus Gardineri sententiam A.C. 1542.
edoctus a Rege impetravit, ut hujus versionis emendatio duabus Regni Universitatibus committeretur, apud has enim longe majori, quam apud Cleri conventum auctoritate valebat Archiepiscopus. Huic equidem consilio obluctabantur Episcoporum non pauci, imo inter eos nonnulli suam oppositionem ad acta referri curabant: Verum inutilis erat eorum repugnantia; quippe Rex jamjam mentem suam desuper declarabat, nec ullo pacto sibi contradici sustinebat. Nec his contentus erat, insuper die duodecima Martii cuidam Londinensi Bibliopolæ privilegium concessit, vi cujus sacrum Codicem anglice redditum impune prelo subjicere posset: ex qua agendi ratione haud temere conjiciebatur, quod Universitates ad examinandam hanc versionem nominatæ nequidem illam emendaverint, cum haud vero simile videatur, quod inter tantas temporis angustias illam recognoscere potuerint.

§. XLVI.

Bonneri Episcopi Londinensis edictum.

Evolutis quibusdam diebus Cleri conventus solvebatur, cum autem Bonnerus Londinensis Episcopus, qui nunc Ca-

Sæcul. XVI. A.C. 1542

Catholicis, mox vero Lutheri Sectatoribus favebat, nullam aliunde Religionem præter cœcum regiæ voluntati in omnibus obsequendi studium coleret, hinc quoddam edictum Henrici Regis jussu promulgavit, cujus summa hæc est. I. Omnes & singuli regiis mandatis omnino obtemperent. II. Ecclesiastici singulis diebus unum sacræ Paginæ caput unacum cujusdam probati Doctoris commentario perlegant, nec non seria mente recolant, ac memoriæ suæ imprimant, ut desuper rationem reddere possint. III. Assiduæ insuper vacent lectioni libri illius, quem Episcopi *de Institutione Christiana* ediderunt. IV. Ad Londinensem Episcopum omnes Vicarii accedant, eo fine, ut vel ipsus, vel ejus jussu illius Ministri eos examinent. V. Clandestina connubia omnibus viribus præpediant. VI. Nec vidui, nec viduæ ad secundas nuptias transire permittantur, nisi saltem idoneum testimonium de morte primi mariti vel uxoris proferant. VII. Sedulo Ecclesiastici instituendæ juventuti incumbant, atque pueros fidei elementa edoceant, illosque in Christianæ doctrinæ præceptis, nec non in debito preces ad Deum fundendi modo, aliisque sanctæ vitæ exercitiis imbuant. VIII. Parochi ad id sint intenti, ut capitali inimicitia sejunctos re-

reconcilient, suisque Parochianis virtutum exemplo præluceant. IX. Sacram Synaxin illis denegent, qui apud proprium Pastorem peccatorum sordes non expiarunt. X. Prohibeant, ne sui subditi diebus festis ac dominicis popinas frequentent, aut neglecto Ecclesiæ accessu lusibus tempus impie consummant. XI. Qualibet sexta septimana populo explicentur septem peccata capitalia, nec non decem præcepta Decalogi. XII. Nullus Presbyter sacerdotalem togam deponat. XIII. Nullus etiam, nisi saltem sit approbatus, rem divinam peragere permittatur. XIV. Parochi admoneant suos fideles, ut a blasphemiis, maledicentia, fornicatione, gula & ebrietate, nec non a temere jurandi ac calumniandi consuetudine abstineant: hos vero, quos horum criminum reos deprehenderint, Parochi juxta Canonum præscripta castigent. XV. Omnis lusus illicitus, nec non tabernarum, in quibus vinum vel cerevisia venditur, accessus sit Clero prohibitus, nisi forte urgens necessitas excuset. XVI. Ludos theatrales, aut comicas fabulas in Ecclesiis exhiberi prohibeant. XVII. Nullos sermones ex illis, qui postremis duobus, aut tribus sæculis fuere declamati, ad populum dicant, sed duntaxat illius diei episto-

Sæcul. XVI. A.C.1542.

Sæcul. XVI A.C. 1542.

lam atque Evangelium exponant, nec non de Sacramentorum usu, Missæ sacrificio ac ritibus Ecclesiæ agant, nullas autem fabulas immiscеant. XVIII. Prohibeant, ne quisquam nisi obtenta Ordinarii vel Regis licentia concionem habeat.

§. XLVII.

Legati ad Concilium Tridentinum a Papa nominati.

Pallav. hist. Trid. lib. 5. c. 1. n. 7. Ciacon. in vit. Pontif. t. 3. p. 536.

Interea Paulus III. Pontifex maximus, postquam Concilium die prima proximi mensis Novembris Tridenti celebrandum indixerat, suos nominavit Legatos, qui ipsius nomine ibidem præessent, atque solemne Synodo initium darent. Horum ex Cardinalibus tres erant, ac primus quidem nomine Paulus Parisius Pontificii Juris peritia plurimum eminebat, alter vero Joannes Moronus singulari in rebus politicis prudentia clarus erat, tertius denique Reginaldus Polus natione Anglus Theologiæ studio inclarescebat. Hunc præ ceteris selegit Pontifex, ut Angliæ Regnum ab hoc Concilio minime excludi ostenderet, quamvis illius Rex sese ab Ecclesiæ Romanæ communione segregasset. Cunctis igitur hisce Sedis Apostolicæ Nuntiis Legationis suæ Diploma expediri jussit, eisque injunxit, ut

Sæcul. XVI. A C. 1542.

ut ſtatim ac Tridentum perveniſſent, dextere Prælatos atque Legatos ad Synodum confluentes foverent, nunquam tamen de negotii ſumma privatim cum eis agerent, donec mandata opportuno tempore transmittenda recepiſſent. Inſuper eisdem dabatur negotium, ut Legationis ſuæ rationes Principibus redderent, eosque hortarentur, ut ſuarum ditionum Epiſcopos ad Concilium ablegarent, nec non convocationis Diploma ut omnibus innoteſcat, majoris Eccleſiæ valvis affigi permitterent. Denique Legatis injungebatur, ut ante inchoatam Synodum nullam cum hæreticis diſceptationem inirent, ſed cum illis moderate admodum agerent, nec prius Concilio initium darent, quam eo frequens Epiſcoporum numerus ex Italia, Germania, Francia & Hiſpania conveniſſet.

§. XLVIII.

Papæ Nuntii unacum Cæſaris Legatis Tridentum venientes.

Quamprimum Cæſar, qui tum Madriti agebat, de Legatorum Cardinalium nominatione certior fieret, mox Jacobo de Mendoza tum apud Venetorum Rempublicam Legato, nec non Nicolao Granvellano, atque Atrebatenſi Epiſcopo iſtius filio in mandatis dedit, *Belcar. com. l. 22. n. 24. & 28.*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

ut & ipsi unacum quibusdam Neapolitani Regni Præsulibus tanquam Cæsaris Legati Tridentum contenderent: Forte Cæsar haud sperabat, quod in præsenti rerum ac temporum vicissitudine, ubi a Gallis bello premebatur, quicquam pro Religionis incremento decidi posset; nihilominus tamen fors sollicite præcavebat, ne quid in auctoritatis suæ præjudicium in Concilio decideretur (*).

Pariter summus Pontifex quosdam Italiæ Episcopos Tridentum petere jussit; hi vero lento admodum pede iter suum prosequebantur (*); nihilominus Cæsaris Legati, cum præstituto tempore adveniissent, Principis sui literas Papæ Nuntiis porrexerunt, impense efflagitantes, ut tandem Synodus inchoaretur. Verum hi eorum precibus deferre renuebant, cum haud consultum fore

(*) Ita Continuator alienæ laudis invidus, pia Cæsaris Synodi celebrationem promovendi studia siniſtre pro arbitrio suo interpretatur, nullo alio livoris sui compendio, quam ut partium studio abreptus improbos aliorum Concilium impediendi conatus per calumnias in illius fautores effusas honestare voluisse, a prudenti Lectore credatur.

(**) Suavis commentum confutavit Pallavicinus lib. 5. c. 4. n. 4.

re arbitrarentur, ut initium daretur Concilio, cum non modo valde exiguus Episcoporum numerus confluxisset, sed insuper omni adhuc ex parte belli flammæ exardescerent. Ad hæc Granvellanus respondit, quod interea saltem morum emendationi, quæ haud gravibus adeo controversiis esset obnoxia, opera dari posset: Aſt Legati Granvellano reponebant, quod hoc negotium, cum plures nationes respiceret, coram omnibus quoque pertractandum foret, quapropter illi hujus dubii decisionem relinquebant judicio Pontificis, qui ineunte anno proximo illis injunxit, ut Romam reverterentur, eoquod Concilium ad aliud tempus differre oporteret. Sæcul. XVI. A. C. 1542.

§. XLIX.

Octo Cardinales a Paulo III. creati.

Præter Joannem Moronum, qui fuit Legatorum unus, etiam Paulus III. Papa hoc eodem anno insuper septem alios Præsules die trigesima prima Maji ad Cardinalium dignitatem evexit. Hos inter primus erat Marcellus Crescentius patria Romanus, Marsicanæ Ecclesiæ Episcopus, Presbyter Cardinalis titulo SS. Joannis & Pauli. II. Joannes Vincentius Aquaviva de Arragonia Neapoli- *Ciac. in vit. Pont. tom. 3. p. 677.*

Sæcul. XVI. A C. 1542

litanus, Melphiensis Episcopus, itidem Presbyter Cardinalis titulo S. Sylvestri & S. Martini in Montibus. III. Pomponius Cæcius Romanus, primo civitatis Castellanæ, postea Coloniæ Sutrinæ Antistes, ac Vicarius Papæ, nec non Cardinalis Presbyter titulo S. Cyriaci. IV. Robertus Puccius patria Florentinus, Pistorienſis Episcopus, Presbyter Cardinalis titulo SS. quatuor Coronatorum, & major Pœnitentiarius. V. Joannes Moronus, cujus supra meminimus, Mediolanensis, Mutinensis Episcopus, Presbyter Cardinalis titulo S. Vitalis. VI. Gregorius Cortesius, Mutinensis, Abbas Montis Cassini, Presbyter Cardinalis titulo S. Cyriaci, postea Urbini Episcopus. VII. Thomas Badia Theologus, ac Ordinis FF. Prædicatorum alumnus, sacri Palatii Magister, & Presbyter Cardinalis titulo S. Sylvestri in Campo Martio. VIII. Christophorus Madrucius, Tridenti in patria sua urbe Episcopus, Presbyter Cardinalis titulo S. Cæsarii, & Episcopus Prænestinus, qui tamen ultimus tunc nondum publice Cardinalis fuerat declaratus.

§. L.

Aleandri Cardinalis obitus.

Hos

Hos inter Pomponius Cæcius tertio poſt electionem menſe die quarta Auguſti e vivis exceſſit. Erat is Vir Philoſophiæ ac Aſtronomiæ ſcientiis longe clariſſimus, ſepultusque eſt in Eccleſia S. Joannis in Laterano, ubi etiam Canonicus erat. Sæc. XVI. A.C.1542. *Ciac. p.623. Spond. hoc ann. n.16.*

Hoc item anno quatuor alii Cardinales mortalitatem exuerunt, ex quibus primus erat Hieronymus Aleander, Mottæ, quæ exigua urbs eſt in Foro-Julii & Hiſtriæ finibus ſita, anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo die decima tertia Februarii natus. Ejus Pater nomine Franciſcus Aleander, profeſſione Medicus, ſumma ſollicitudine Hieronymum filium ſuum educavit, eumque literis imbuendum Venetias & ad Portum Naonem miſit, ubi non niſi quindecim annos natus humaniores literas tradidit, ſibique magnam nominis ſui famam conciliavit. Progreſſu temporis præter Mathematicas & Phyſicas diſciplinas etiam Medicinæ, nec non addiſcendæ Græcæ ac Hebraicæ linguæ operam dedit, in quo ſtudio opitulante ſtupendæ prorſus memoriæ felicitate tantos fecit progreſſus, ut utrumque idioma mira facilitate ſcriberet, atque enuntiaret. Tam rara igitur meriti fama ad Alexandrum VI. Papam delata, ab eodem ſelectus eſt, ut filio ſuo ab epi-

Sæcul. XVI. A.C. 1542

stolis esset, postea vero in Hungariam velut Papæ Legatus decernebatur, verum morbo adnodum periculoso obrutus alibi sortem suam experiri cogebatur, unde a Ludovico Rege accersitus in Gallias venit, ibidemque regio Diplomate civitatis jure donabatur, atque Universitatis Parisinæ Rector, nec non Græcæ linguæ Professor renuntiatus, demum Aureliæ ac Blesi publice hoc idioma tradidit. Posthæc Stephanus Poncherus Parisiensis Episcopus eundem ad se venire rogavit, quo ægre admodum permittente Hieronymus profectus est ad Erardum de la Marck Leodiensem Episcopum, qui eum non modo in suum sibi Cancellarium, sed etiam Ecclesiæ suæ Præpositum elegit, illumque amica vi compulit, ut Romam versus itineris socius esset, ubi a Leone X. Papa, qui eum in sua aula detinuit, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono in Germaniam tanquam Sedis Apostolicæ Nuntius decernebatur, ac demum, licet absens, anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo post Zenobii Acciajoli obitum Bibliothecæ Vaticanæ præficiebatur. Porro legationem suam cum ingenti applausu obibat, ab omnibus non modo ob dignitatis suæ prærogativam, sed etiam propter doctrinæ & eloquentiæ præstantiam

ubi-

ubique maximi habitus, præcipue vero in Wormatiensi Conventu, ubi solidas omnino tres horas contra Lutheri errores declamabat, non sine prospero zeli sui successu: quamvis præpedire haud posset, quo minus hic idem Hæresiarcha in hisce comitiis audiretur: recusabat tamen Hieronymus cum eo in arenam descendere, tantumque efficiebat, ut ejus libri igni traderentur, & ipse proscriberetur, quin imo Hieronymus edictum promulgavit, quo Lutherus etiam condemnatus fuit: Posthæc cum Aleander Wormatia reversus esset, a Clemente VII. Brundusino Archiepiscopatu honoratus tanquam Papæ Nuntius in Franciam mittebatur, ac Franciscum I. Galliarum Regem eodem tempore comitabatur, quo hic Princeps in Papiensi prœlio captus fuerat: Anno autem salutis millesimo quingentesimo trigesimo primo ab eodem Papa rursum in Germaniam Legatus mittebatur, ubi brevi totam rerum faciem penitus immutatam experiebatur; „ nam populus, inquie„bat Aleander, in Protestantium urbi„bus haud ultra tam insano furore ad„versus sacram Sedem tumultuabatur, „plebs tamen in Catholicorum civita„tibus ad excutiendum Pontificis obse„quium, atque ad aucupanda Ecclesia„rum bona juxta Protestantium exem-

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Sæcul. XVI. A.C. 1542. „plm valde propenſum exhibebat ani„mum.„ Porro Aleander, irrito licet conatu, nulli tamen pepercit labori, ut Carolum V., ne Principibus Lutheranis inducias concederet, præpediret; poſtea autem Venetias reverſus, a Paulo III. Romam accitus eſt, ut anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto in laboris ſui præmium ſacra purpura decoraretur. Inſuper Legatus nominabatur, ut Concilio Vicentiæ celebrando præeſſet, cum autem hoc propoſitum ſucceſſu ſuo fruſtraretur, Aleander itidem Apoſtolici Legati munere inſignis in Germaniam venit, verum hoc anno die prima Februarii Romam reverſus ibidem obiit, eodem tempore, quo præclaræ ſuæ lucubrationi contra ſcientiarum Profeſſores, quod tamen opus nunquam publicam lucem aſpexit, ultimam manum admovere parabat, ac ipſe, ut Tridentinæ Synodo præeſſet, deſtinabatur. Eo tempore Aleander circiter ſexageſimum ſecundum ætatis ſuæ annum agebat, forte longius vitæ ſuæ dies protracturus, ſi Medicorum, qui remediorum violentia ejus vires exhauſerunt, conſiliis minus faciles aures præbuiſſet. Poſteris reliquit quædam carmina, dialogos ac quasdam epiſtolas, quæ de rebus Eccleſiæ agunt. Corpus ejus Mottam trans-

translatum, atque ibidem in Ecclesia S. Nicolai sepultum est. Sæc. XVI. A.C. 1542.

§. LI.

Cæsarini Cardinalis extrema.

Alter erat Alexander Cæsarinus patria Romanus, qui primo Protonotarius Apostolicus creatus est, postea vero speciali amicitia Medicææ familiæ Principibus junctus a Leone X. Papa, qui ex eodem genere ortum duxerat, die prima Julii anno salutis millesimo quingentesimo decimo septimo Cardinalis Diaconus titulo SS. Sergii & Bacchi renuntiatus est: Clemens autem VII. Papa hunc titulum commutavit, atque Alexandrum Ecclesiæ ad S. Mariam in Via lata adscripsit, ac denique Paulus III. Albanensem, Prænestinam & Pampelonensem Ecclesiam eidem regendam concessit. Præterea administravit Cæsarinus Hidruntinum, Brixiensem, aliosque Episcopatus: electo autem in Pontificem Adriano VI. a S. R. E. Cardinalium Collegio Cæsar-Augustam missus fuit, ut novum Papam veneraretur, ac cum eo de maximi momenti negotiis conferret. Dein post urbis Romanæ direptionem obses Cæsareis copiis datus, a Paulo III. unacum Cardinale Senensi, Episcopo Ostiensi Legatus ad Carolum V. Cæsarem decernebatur, ut eidem ob Afri-

Ciac. l. c. p. 404. Aubery vie des Card. Ughel. in Italia sacra.

Sæc. XVI. A.C. 1542.

Africanam expeditionem, nec non victoriam, quam Tuneto expugnato de Turcis retulerat, gratularetur. Anno Incarnationis milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo menſe Junio ab eodem Pontifice, qui Cæſarem ac Franciæ Regem firmæ pacis vinculo conjungere percupiebat, unacum Cardinalibus Senenſi, & Ghinuccio ad ambos hosce Principes ablegabatur, nec non ab eodem Pontifice ad plura alia negotia tandem perficienda ſeligebatur, imo erat etiam unus inter reliquos, qui ad Concilium, quod paulo poſt Paulus III. celebrare decreverat, dirigendum deſtinabantur. Ceterum Vir erat ſumma integritate percelebris, ac literarum omnium amantiſſimus. Recenſet Ciaconius duas epiſtolas ad eum a Sadoleto Cardinale ſcriptas, ex quibus ſat luculenter demonſtratur, quanti totum ſacrum Purpuratorum Collegium hunc Virum fecerit. Obiit Romæ die decima tertia Februarii anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, & corpus ejus ad Eccleſiam Aræ Cœli in familiæ ſuæ ſacello ſepulturæ datum fuit. Paulus Jovius itidem hunc Cardinalem ampliſſimis celebrat elogiis.

§. LII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1542.

§. LII.

Caſpari Contareni Cardinalis fata.

Tertius inter Cardinales hoc anno mortuos erat Caſparus Contarenus, qui anno Salvatoris milleſimo quadringenteſimo octogeſimo tertio clariſſimo genere Venetiis ex Aloyſio Contareno & Polixena Malipetria parentibus naſcebatur. Is cum adoleſceret, magnam ingenii aciem, tantamque ad literarum ſtudia propenſionem præſeferebat, ut ejus Pater conſilium, quod de puero conceperat, mutaret; nam eum antea mercaturæ exercendæ deſtinaverat; quippe hoc commercii genus Venetæ nobilitati non modo non turpe, ſed & honeſtum eſt: poſtquam vero egregias filii ſui dotes magnam ſpem polliceri cerneret, eundem Antonio Juſtiniano & Laurentio Bragedeno Magiſtris in humanioribus literis, ac philoſophicis diſciplinis erudiendum tradidit, poſtea autem Caſparus Patavium profectus utebatur magiſterio Petri Pomponatii, Viri longe eruditiſſimi, adverſus quem etiam libellum de immortalitate animæ conſcripſit: Emenſo igitur ſtudiorum curriculo ſua obſequia Venetæ Reipublicæ ſacrare cœperat, atque ab eadem ad Carolum V. Cæſarem Orator mittebatur, quo munere tam præclare fungebatur, ut inde re-

Ciac. p. 578. Joan. de la Caſe vie du Card. Contarin. Aubery & d' Attiochy vie des Card.

Sæc. XVI. A.C. 1542.

redux percelebri quadam Præfectura decoraretur. Paulo post itidem Legatus Romam, ac demum Ferrariam decernebatur, ut Clementem VII. Papam ex arce S. Angeli, ubi post urbis deprædationem anno partæ salutis millesimo quingentesimo vigesimo septimo a Cæsareo milite captus detinebatur, libertati suæ restitui curaret, quo negotio feliciter peracto, ac Pontifice paulo post liberato, ad eum Contarenus Reipublicæ jussu Legatus profectus est, eidemque præclara admodum obsequia præstitit, demum vero per aliquot annos hac legatione sua functus Venetias rediit, atque ad summos honorum gradus evectus inter Reipublicæ Senatores cooptatus est.

Anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo quinto a Paulo III. Pontifice maximo, qui non modo hujus viri merita bene cognoverat, sed sacrum Collegium eximiis illius dotibus plurimum honorari augerique cernebat, Cardinalium albo adscriptus est, quamvis hanc dignitatem adeo non ambiret, ut accepto Venetiis nuntio, nulli magis, quam Contareno ea res prorsus incredibilis videretur, quapropter in iis, qui Contareno hanc dignitatem gratulatum veniebant, major animi lætitia deprehendebatur, quam in ipso Cardinale, qui ob-

obsequiosas hasce salutationes invitus excepit. Nihilominus cedere compulsus Romam venit, peractisque inaugurationis suæ solemniis, Pontificis consortio honoratus anno post Christum natum millesimo quingentesimo quadragesimo primo Legatus in Germaniam ab eodem Papa mittebatur, verum paulo post inde revocabatur, eoquod Romana Curia de ejus legatione parum contenta videretur, imo non deerant, qui eum accusarent, quod Protestantibus plus æquo indulsisset, nec debita animi firmitate eorum ausibus restitisset. Equidem Fregosius Cardinalis, licet absens, hunc Virum contra plurium obtrectatorum calumnias egregie propugnabat, ejusque innocentiam toto studio vindicare satagebat, illius tamen inimici suæ convitiandi libidini haud ultra modum ponentes, illum publice insimulabant, quod Lutheri Sectatoribus faveret; quin imo etiam illi, qui adhucdum ejus famæ non nihil parcere videbantur, spargebant tamen, quod nimia lenitate usus, animique firmitate destitutus summi Pontificis auctoritatem in discrimen adduxisset. Verum Contarenus Romam reversus, quod cuncta sibi demandata negotia prorsus integra fide administrasset, tam luculentis comprobavit argumentis, ut Pontifex,

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Sæcul. XVI. A.C.1542.

fex, quamvis antea hujus Viri integritatem ſuſpectam habuiſſet, operam ab eo navatam ampliſſimis laudibus extolleret, eumque Bononiam ablegaret, ubi etiam die prima Septembris hora meridiana rebus humanis valedixit, annos natus quinquaginta novem.

§. LIII.

Cardinalis Contareni Opera.

Ciac. p. 597. Dupin. l. c.

Plura ingenii ſui monumenta poſteris reliquit Contarenus, atque inter cetera præcipue celebratur I. liber de immortalitate animæ adverſus Pomponatium, in quo ex ipſis naturæ principiis animam eſſe immortalem demonſtrat contra ſententiam præfati Scriptoris, qui propugnabat, quod hæc veritas nequaquam rationibus comprobari, ſed per ſolam fidem addiſci poſſit. II. Scripſit idem Cardinalis quatuor libros de ſeptem Sacramentis. III. Duos tractatus de officio Epiſcopi. IV. *Scholia in Epiſtolas D. Pauli.* V. *Summam Conciliorum magis illuſtrium.* VI. Confutationem quorumdam articulorum, ſeu quæſtionum Lutheri. VII. Quosdam tractatus de Juſtificatione, Prædeſtinatione, & libero Arbitrio. VIII. Librum de Poteſtate Pontificis. IX. Brevem Chriſtiani hominis inſtitutionem. X. Explicationem Pſalmi: *Ad te levavi*

Sæc. XVI. A.C. 1542.

vi &c. Præter hæc opera ſcripſit plures tractatus philoſophicos, quos ſilentio præterimus, præcipui tamen ex illis ſunt libellus de æſtu maris, atque alius contra quartam Syllogiſmi figuram, quam Logici figuram Galleni appellant, nec minus etiam edidit tractatum de Venetorum Magiſtratibus, eorumque republica. Cuncta hæc opera in unum volumen collecta anno Domini milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo in majori forma Pariſienſibus literis excuſa prodierunt, quæ quamvis Latini idiomatis puritate, ac ſermonis elegantia, nec non rationum ſoliditate emineant, ſatis aperte tamen teſtantur, quod illorum Auctor magis recondita Philoſophiæ eruditione, quam Theologiæ doctrina celebris fuerit. Præterea in ſuo de Sacramentis tractatu hoc argumentum non niſi leviter, carptimque perſtringere videtur, aliunde tamen ejusdem de Epiſcopi officio libri præceptis prorſus utiliſſimis referti ſunt, inque ſuis Scholiis circa difficillimos etiam textus literalem de D. Pauli epiſtolis ſenſum optime explicat: Summa vero Conciliorum, quam ſcripſit, duntaxat epitome eſt principalium Conciliorum usque ad Synodum Florentinam, quam inter Oecumenicas numerat. Ceterum hæc ipſa Contareni ſumma antiquitate

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

ſua præſtat ceteris omnibus, quæ hucusque prodierunt ſub hoc titulo: *Summa Conciliorum magis illuſtrium.*

§. LIV.

De Summa Conciliorum magis illuſtrium.

Salmon. tract de ſtud. Conc. 4. p. 2. c. 2. p. 267.

Idem Cardinalis præfatam Summam nuncupabat Paulo III. Pontifici maximo, quo fatis functo eadem primo Florentiæ anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio, ac poſtea in pluribus aliis locis impreſſa prodiit. In ea Contarenus eundem Papam plurimum commendat ob indictam Synodum Tridentinam, cujus proſperum ſibi ſucceſſum pollicetur, imo referunt nonnulli, quod hujus Synodi convocatio eidem haud leves addiderit ſtimulos, ut ſeſe huic ſtudio daret, ſummaque diligentia ex Græcis, Latinisque Auctoribus quamdam Canonum epitome conſcriberet. Ceterum eundem ordinem, quem ſibi Iſidorus in ſua collectione præſcripſerat, etiam hic Cardinalis in ſua Summa ſervaſſe videtur, atque, in quibus demum illa a Codicibus exaratis diſcrepet, obſervat, refertque non modo Concilium Nicænum ſub Sylveſtro Papa indictum, ſed etiam illius Decreta regnante Julio I. condita. Præterea affirmat, quod Platonis doctrina, qua Do-

Sæc. XVI. A.C. 1542.

Doctorum potissimi eo ævo imbuti erant, ad propagandam Arii hæresin non parum contulerit. Postea octo Synodos ante Calcedonense Concilium celebratas, nec non septem Concilia Carthaginensia & unum Milevitanum adducit, cunctisque D. Augustinum interfuisse contendit: Ex tredecim vero Conciliis Toletanis, quæ alii Collectores retulerunt, tertium non modo ob Recaredi Gothorum Regis conversionem, sed etiam propter acclamationem eidem Regi his verbis factam: *Æternum meritum vero Catholico Regi:* valde notatu dignum est; inde enim ratione vero sat simili eruitur, quod Hispaniæ Reges eo abhinc tempore honorificum hunc titulum adoptarint (*).

Porro Contarenus, dum de sexto Concilio mentionem facit, Honorium Monothelitis favisse haud dissimulanter affirmat, hancque ob caussam illius nomen Pontificum albo non fuisse insertum censet.

(*) An hæc conjectura satis firma sit, Criticorum judicio relinquimus, id certum est, quod ejusdem Synodi Patres in laudem Reccaredo Regi non modo titulum Regis Catholici, sed etiam *Regis orthodoxi, Dei amatoris, novarum plebium in Ecclesia Catholica conquisitoris, Deo & hominibus amabilis* in suis acclamationibus adderint.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

set. Præterea recensens Concilium Lateranense IV. observavit, quod in illo matrimonium inter secundi & tertii gradus affines contrahere fuerit permissum, ut proin primus unice gradus verum (*) affinitatis vinculum producat; nec minus notat idem Cardinalis, quod in præfato Concilio fuerint restricti illi gradus, vi quorum in quarto gradu inter sanguine junctos matrimonio jungi prohibitum fuerat. Ceterum, ut paucis id absolvam, merito affirmare possum, quod hæc *Summa Conciliorum magis illustrium*, quamvis valde succincta, præcipua tamen juxta ac optima sit, simulque observationibus, quæ ad hauriendam dogmatum, morum, ac disciplinæ Ecclesiasticæ notitiam apprime conducunt, maxima cum prudentia, ac judicio adjectis abundat.

§. LV.

Ejusdem Scriptoris tractatus de Prædestinatione & Justificatione, nec non alia illius opera.

Majora singularis adhuc prudentiæ specimina edidisse videtur in suo tractatu de Prædestinatione; haud enim dubitanter declarat, quod S. Augustini sen-

(*) Supple: *ex Jure naturæ.*

sententia haud ipsi arrideat, nec eorum adhæreat opinioni, qui tradunt, quod homines ob originale peccatum reprobentur; unde eos reprobis adscribi censet duntaxat ob peccata actualia, quæ resistendo gratiæ committunt; Præterea statuit, quod non a gratiæ efficacia, sed a nostra voluntate dependeat, ut hæc resistentia superetur (*). His addebat, hanc prædestinationem Deo per gratiam suam omnes nostros motus præveniente ita attribuendam, ut tamen voluntas eidem gratiæ nullam repugnantiam opponat. His præmissis Verbi divini Præcones admonet, ut raro ejusmodi materias pertractent, si vero eas tangere coguntur, de iis caute admodum loquantur, semperque ad immensam divinorum judiciorum abyssum recurrant, postmodum pessima diluit ratiocinia impiorum, qui afferunt: Sum ex numero prædestinatorum, ergo salvus ero; vel ex adverso effutiunt: Ex reprobatis sum, ergo quidcunque demum ago, semper damnabor: his igitur declarat, quod pari etiam ratione discurrere possent de omnibus hujus vitæ eventibus, quos Deus non minus, Sæcul. XVI. A.C. 1542.

(*) Hanc in rem utiliter consuli potest R. P. Honorati a S. Maria Carmelitæ Discalceati dissertatio *de delectatione victrici.*

Sæcul. XVI. A.C. 1542

quam ſalutem vel damnationem prævidit. Inſuper demonſtrat, quod prædeſtinatio æque ac reprobatio non ſint cauſſæ neceſſariæ ſalutis vel damnationis noſtræ; licet enim Deus ab æterno prædeſtinatos & reprobatos prænoverit, hæc tamen ſcientia nec rerum *contingentiam*, nec libertatem tollat, nullaque ratione in dubium vocare liceat, quod omnis, qui pie vivit, ſalvandus, is vero, qui gravi ſceleri immoritur, damnandus ſit. Poſtremo tandem ad calcem hujus tractatus abominandam damnat doctrinam illorum, qui electorum peccata Deo eſſe accepta, piasque reproborum actiones Deo horrori eſſe affirmant.

Inſuper Contarenus librum de ſacris exercitiis S. Ignatii, cui amicitia junctus erat, Latine reddidit. Ceterum methodus, qua in ſuo polemico contra Lutherum tractatu uſus eſt, præcipue in eo verſatur, quod Eccleſiæ doctrinam exponat, eamque ſacris literis eſſe conſonam oſtendat, proin duntaxat ex falſis ſuppoſitionibus, vel ex rationibus male fundatis hæc eadem doctrina a Novatoribus impugnetur. Denique in ſuo de Pontificis poteſtate tractatu demonſtrat, quod poteſtas, qua ſummus Pontifex gregem Chriſti regere valet, data ſit D. Petro a Chriſto Domino, eaque

ſit

sit Juris divini. Observandum tandem, quod hic idem Cardinalis quasdam etiam epistolas scripserit, suam vero explicationem Psalmi: *Ad te levavi &c.* elucubraverit, stimulatus precibus cujusdam sororis suæ, quæ relicto sæculo in quodam asceterio sese Deo sacraverat. Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. LVI.

Laurerii Cardinalis mors.

Hoc item anno quartus inter Cardinales obiit Dionysius Laurerius, seu melius, Lorerius, Beneventi ex obscuro genere ortus: cum tamen juvenis admodum Ordinem Servorum ingressus esset, adeo in literis excelluit, ut progressu temporis Perusiæ, Bononiæ, ac demum Romæ, ubi etiam cum applausu Concionatoris munere functus est, Philosophiam, Matheſin ac Theologiam traderet, tandemque supremus Ordinis sui Magister eligeretur: eo autem tempore, quo a Clemente VII. in fidei negotiis ad Henricum VIII. Orator decernebatur, non nisi Generalis Procuratoris officium obibat, ex Anglia vero Romam redux primum in comitiis generalibus supremus Ordinis sui Præses renuntiatus erat, ac paulo post a Paulo III. Papa in Scotiam missus est, eidemque concessa fuit amplissima facultas *Ciacon. t. 3. p. 672. Ughel. Aubery l. c. Sadol l. 3. ep. 13. 14. & 15.*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

visitandi ac corrigendi Monasteria, prout ei necessarium videretur. Ferunt, quod Lorerius Paulo III., cum is adhuc Cardinalis esset, Pontificatum prædixerit, postquam vero e Scotia in Italiam revertebatur, ab eodem jamjam ad Apostolicæ Sedis regimen evecto inter Cardinales anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo nono cooptatus est, adjecto S. Marcelli titulo. Hunc Cardinalem insimulant nonnulli, quod ampliſſimis pollicitationibus sibi a Carolo V. Cæsare factis ita fascinatus fuerit, ut in publico Patrum Senatu Gallorum Regem titulo Regis Christianissimi privandum proponere ausus fuerit, quamvis omnes ferme Cardinales, imo illi etiam, qui Imperatori favebant, immoderatam hanc propositionem rejecerint, atque inter eos Dominicus de Cuppis sacri Collegii Decanus Lorerium hac de re intrepide redarguerit, nec non alius quidam Cardinalis eum indignanter ac contemptim respiciens dixerit: „ Sinite latra„re hunc canem; apparet enim, quod „non nisi frustum panis quærat. „ Eo tempore Lorerius non nisi Urbini Episcopus ac Campaniæ Romanæ Legatus erat (*). Obiit Romæ die decima septi-

(*) Hæc relatio potius fabulis annumerari meretur; cur enim a nullo Scriptore nomen illius

ptima Septembris anno Servatoris nostri milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo, cum vixiſſet annos quadraginta quinque, ſepultusque eſt in Eccleſia S. Marcelli, atque a Patre Dominico de Verona Servita oratione funebri commendatus. Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. LVII.

Joannes Faber mortuus.

Obiit pariter eodem hoc anno Joannes le Fevre, ſeu Faber, natione Helvetius, qui Ferdinando adhucdum Archiduci ab epiſtolis, nec non a ſecretioribus conſiliis erat, poſtea vero eodem Archiduce in Romanorum Regem electo Conſtantienſis Canonicus, ac demum *Dupin. Bibl. des Aut. Eccleſ. tom. 14. in 4. p. 164.*

lius Cardinalis, qui hæc protuliſſe refertur, proditur; qua ratione Lorerius, ſi tum non niſi Urbinatis Epiſcopus, ac Campaniæ Romanæ Legatus fuit, Romæ in publico Cardinalium Senatu hæc proponere potuit: hanc in rem apud Jovium, & Ciaconium duntaxat hæc leguntur: *In hoc Scriptorum illius ævi nonnulli Lorerium male habent, quod a Carolo V. obſirmate contra Franciſcum I. Galliarum Regem ſteterit, eundemque tum maxime damnant, quando IN PUBLICO TOTIUS ORBIS CHRISTIANI CONGRESSU contra Galliarum Regem vehementiſſime, ut refert in ſua Hiſtoria Jovius, peroravit &c.*

Sæcul. XVI. A. C. 1542.

mum Viennæ in Auſtria Epiſcopus eſt renuntiatus. Hic idem præ ceteris non minus libris ſuis, quam crebris colloquiis cum Proteſtantibus ingens ſibi nomen conciliabat. Inter cetera, quæ contra hæreticos edidit, opera præprimis eminet liber, cui titulus: *Malleus hæreticorum:* in ſex libros diviſus, qui ſummo Pontifici Adriano VI. nuncupatus, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto Romanis literis excuſus prodiit. Alter erat liber quarto poſt anno Lipſiæ editus, qui inſcribitur: *Defenſio orthodoxa fidei Catholicæ contra Balthaſarem Pacimontanum* Anabaptiſtarum Coriphæum, quem etiam Faber ad revocandos errores ſuos adegit. Scripſit præterea plura alia opuſcula polemica, atque inter cetera tractatum de fide & operibus, nec non alium contra quædam Lutheri dogmata præter tractatus de poteſtate Pontificum, de Cœlibatu Sacerdotum, de Baptiſmo parvulorum, & de Pœnitentia. Inſuper edidit ſex articulorum, quos Ulricus Zwinglius propoſuit, confutationem, quam Helvetiis anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto in Badenſi Conventu congregatis porrexit, ſimulque eundem Zwinglium in quadam epiſtola Teuthonice ſcripta redarguit, quod Badenſi huic conſultationi intereſſe au-

ſus

sus non fuerit. Denique idem Auctor posteris reliquit quasdam homilias Coloniæ impressas de Eucharistia, aliisque materiis. Sæcul. XVI. A.C.1542.

§. LVIII.

Bernardinus Ochinus Capuccinorum Minister Generalis.

Hoc etiam anno Bernardinus Ochinus seu Okini a Catholica fide defecit. Is patria Senensis inter Fratres Minores de Observantia religiosæ militiæ nomen dederat, anno autem salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimo quarto ad restauratam Capuccinorum disciplinam transiit, suaque cura ac studio ad nascentis hujus instituti incrementum haud parum contulit, quamvis primus illius Auctor nequaquam fuerit, prout tamen plures perperam referunt: dum vero inter Capuccinos aliquamdiu egerat, tandem supremus hujus familiæ Ministeri Generalis eligebatur, atque hac etiam dignitate auctus mira vitæ austeritate, ac virtutum exemplo aliis præ-lucere videbatur, passimque tanquam Vir singularibus animi dotibus liberaliter præditus habebatur; cum enim senio ac canitie gravis, vultu pallidus, & deformi macie horridus, nec non promissa & defluente usque ad pectus barba conspicuus esset, simulque singulari ar-

Flor. Ræm. de ortu hær. l. 3. c. 5. n. 4. Boverius in Annal. Cap.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

artificio sese viribus exhaustum, atque infirma valetudine pressum simularet, ubique sanctitatis suæ famam atque opinionem tam late diffundebat, ut non modo rudior plebs, sed etiam primæ nobilitatis Viri, Principes ac Reges illum tanquam Monachum sanctitate eximium venerarentur, atque adventanti obviam procederent, & cum omnibus honorum signis, nec non admiranda benevolentiæ testificatione exciperent, atque abeuntem pari obsequio comitarentur: vicissim vero Ochinus, ut hanc de se conceptam opinionem confirmaret, omnes artes impendit, semperque peregre profectus, pedes incedebat, & quamvis senecta jam ætate, ac imbecilli admodum corporis habitudine esset, nunquam tamen equo vehi conspiciebatur, quin imo nonnunquam ad Principes divertere coactus, nec Palatiorum magnificentia, nec vestium luxu, nec ulla hujus sæculi pompa a paupertatis studio, aut a suscepta vitæ austeritate averti poterat. Equidem sumptuosis interesse cogebatur conviviis, in quibus tamen ægre modicum quid vini deguſtans, ex cibis non nisi unicum, idque ceteris minus exquisitum, minusque conditum ferculum seligebat, & quamvis importunis etiam quandoque precibus urgeretur, ut ad vires ab itineris molestiis non nihil reficien-

ficiendas mollioribus, ac ſuperbe ornatis culcitris uteretur, ipſe non niſi pallio ſuo latius extenſo humi cubabat: Unde vix credi poteſt, quantam ſibi exiſtimationem per totam Italiam conciliaverit. Sæcul. XVI. A C. 1542.

Præterea haud leviter literis imbutus erat, quamvis ceteroquin magis eloquentiæ ac ſermonis nitori, quam ſolidæ doctrinæ, ac rationum firmitati inſiſteret; vix quidem linguam Latinam noverat, patria tamen lingua uſus ea, quæ mente conceperat, tanta verborum ubertate, tantaque in dicendo jucunditate, ſermonisque puritate proferebat, ut omnes illius auditores mira ejus ſuavitate atque eloquentia illecti a ſenſibus abalienari viderentur, unde Ochinus nunquam ad aliquam urbem prædicatum ibat, quin illico populus turmatim confluereret, imo integræ etiam civitates, ut perorantem auſcultarent, tanto numero convenirent, ut nullius Eccleſiæ amplitudo concurrentium multitudinem capere poſſet. Denique quotiescunque quamdam urbem pertranſire compellebatur, quantocius innumeri propemodum homines eidem obviam effundebantur, ut ab ejus ore doctrinæ Chriſtianæ præcepta perciperent.

§. LIX.

Sæc. XVI. A.C. 1542.

§. LIX.

Occasio tam a fide, quam a religioso Instituto deficiendi ab Ochino acceptata.

Fomaso Cosio supplem ad Mambr. l. 4. apud Spond. ann. 1547. n. 22. Bzov. hoc anno n. 34.

Attamen tam præclaræ ingenii dotes nec non tanta, quam exhibebat, vitæ austeritas non obstabant, quo minus non solum religiosam familiam, sed etiam Catholicam fidem desereret, novosque errores sectaretur, quamvis forte nil minus, quam ejusmodi defectionem in mente habuisset, nisi fatali quadam occasione ad tantum nefas fuisset pellectus, ut mox enarrabimus. Erat Ochino frequens oppido familiaritas cum Hispano quodam Jurisconsulto, nomine Joanne Valdesio, qui in Germania Lutheri doctrinam liberalius hauserat: cum igitur Neapoli cum hoc Viro incautius versaretur, sensim de fidei orthodoxæ veritatibus dubitare, atque ejusmodi propositiones, quæ perversam novitatem sapiebant, ad populum dicere cœperat. Verum extremæ ruinæ causa exstitit propria Ochini ambitio, qua se ad Cardinalium dignitatem nondum fuisse evectum vehementer indignabatur: cum autem ob ejus sermones male audiret, Romæ comparere jubetur, ut doctrinæ suæ rationem redderet:

ret: cum tamen illuc iturus, iter ſuum proſequeretur, Florentiæ Petrum Martyrem amicum ſuum obviam habuit, eique cauſſam ſuam ac periculum manifeſtabat, cui ſe Pontificis arbitrio committens exponeret. Petrus Martyr mox Ochino applauſit, totisque viribus ei hoc iter diſſuaſit, ac re inter ſe maturius diſcuſſa ambo decreverunt, quod ſeſe ad locum magis tutum recipere vellent. Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. LX.

Ochinus profanam veſtem indutus, ac Genevam delatus.

Prior abiit Ochinus, & Ferrariam delatus ibidem Laicorum more veſtes induit, ac Genevam contendit, ubi cum quadam fœmina, patria Lucenſi, cujus pudicitiam hanc urbem pertranſiens defloraverat, nuptias contraxit, ut hoc facinore legitimum abjectæ Religionis Catholicæ teſtimonium ederet. Ceterum Petrus Martyr biduo poſt inde diſceſſit, atque ad Helvetios tranſiit, eos ad ſuam ſectam pellecturus. *Spond. l. c. Raynald. hoc anno n. 36.*

§. LXI.

Calvinus Genevam reverſus.

Cum interea Genevenſes factionem illorum, qui Calvinum antea ex hac urbe *Theod. Beza in vita Calv. hoc anno.*

Sæcul XVI. A C. 1542.

urbe expulerant, numero ac potentia ſuperarent, hic quoque hæreſiarcha jam anno priori die decima tertia Septembris rurſus Genevam rediit, tantis honorum ſignis exceptus, ut ad Senatus recens electi, ac Syndicorum preces reverſus non minus ab ipſo Magiſtratu, quam a populo crebris acclamationibus reciperetur, ac feſtivis lætitiæ teſtificationibus exciperetur, quin imo plenam etiam a Magiſtratu obtineret facultatem, vi cujus eorum Eccleſiam, prout ipſi bene viſum fuerit, moderari poſſet. Calvinus itaque conceſſa ſibi poteſtate uſus, externam diſciplinam ad eandem ferme normam reduxit, quæ hodiedum in illis Reformationis prætenſæ Eccleſiis obſervatur.

§. LXII.

Statuta circa doctrinam ac diſciplinam Genevæ a Calvino præſcripta.

Beza l. c. Hier. Bolſec. in vita Calv. Hiſt verit. du Calv. a Amſt. 1683. p. 119. l. 3.

Præprimis Calvinus Senatum, quem vocant *Conſiſtorium*, nec non Miniſtrorum Conventus & Synodos inſtituit, atque nominavit quosdam Seniores, Diaconos, aliosque, qui *Superintendentes* appellantur. Præterea præſcripſit orandi, concionandi, Cœnamque celebrandi modum, nec ipſius quoque baptiſ-

ptizandi, ac mortuos sepeliendi normæ oblitus, nec minus Ecclesiasticum quoque erexit tribunal, cui jurisdictionem ac plenam censuras, pœnas Canonicas, imo & ipsam quoque excommunicationem ferendi potestatem attribuere ausus fuit. Scripsit insuper Latinum æque ac Gallicum Catechismum a priori longe diversum, magisque diffusum, in quo variæ quæstiones ac responsa proponuntur, eundemque librum Tremelius secta Judæus Hebraice, Henricus vero Stephanus Græce reddidit. Hæ quidem novitates displicebant quam plurimis, qui etiam sese pro viribus opponebant: ast Calvinus his omnibus tandem prævalebat, novusque Canon in quodam totius populi conventu anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo primo die vigesima Novembris celebrato vim legis obtinebat, simulque tam Clerici, quam Laici fidem suam obstringebant, quod perpetuo novæ huic legi insistere vellent. Interim hic Hæresiarcha usus prætensis Senatus sui juribus, nec non immodica severitate, qua potestatem suam pro summo imperio atque arbitrio exercebat, plurimorum invidiam sibi accersivit, ac nonnunquam variis tumultibus urbem exagitavit: verum ille ad omnia imperterritus, inanisque gloriæ cupiditate, qua Sæcul. XVI. A.C.1542.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

intumescebat, accensus, in suis opinionibus omnino obdurescebat, quin imo cunctis, ut suis dictis cœco prorsus obsequio assentirentur, imperiose mandabat, illis vero, qui contra eum vel hiscere audebant, ingenti verborum vehementia, insanoque furore respondebat.

Præterea anno sequenti millesimo quingentesimo quadragesimo secundo statuta, quorum ipse Auctor exstitit, in usum deduci jussit, atque ad suam sectam multos exteræ nationis viros suscepit, præcipue vero Gallos, qui in sua patria ob hæresin vexati Genevam confugerant, spe freti, quod ibidem omni potirentur libertate, quam novi errores omnibus & singulis illorum Sectatoribus indulgebant. Hi igitur una omnes Calvinum accedebant; nam iste eorum consiliis cum majori utilitate ac minori periculo solus deservire poterat, unde Calvinus pro parte sua nil intentatum, inausumque relinquebat, ut illos arctiori vinculo sibi adstringeret, quapropter sollicite unicuique de sua sustentatione providebat, cauteque præcavebat, ne cuipiam molestia inferretur. Insuper ad ea etiam Regna, in quibus jamjam sectæ suæ fautores præmiserat, suam sollicitudinem extendit, unice intentus, ut suorum factio potentia ac numero crescerent.

§. LXIII.

Sæcul. XVI. A.C 1542.

§. LXIII.

Galliarum Regis ſollicitudo ad hæreſis progreſſus in ſuo Regno inhibendos.

Interim Franciſcus I. Galliarum Rex hæreſum progreſſibus obicem poni ratus legum contra Novatores nuper latarum ſeveritatem innovavit, hancque in rem anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo edictum promulgari juſſit, quo ſancitum, ut Magiſtratus ſumma ſolertia in hæreticos inquirerent; Verum hi noctu ſuos conventus tanta taciturnitate habebant, ut ægre deprehendi potuerint, quin imo quidam Verbi divini Præcones, cum & ipſi hisce erroribus infecti eſſent, ſuum venenum anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo in publicis ſermonibus dominici adventus tempore habitis ſpargere audebant. Hac temeritate Clerici vehementer commoti ſuo Religionis zelo Regis ſtudium ſolerter accendebant, ut junctis viribus funeſta, quæ ex tali licentia oriri poſſent, mala præpediri valerent: igitur Pariſienſis Facultas Theologica anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo die decima octava Januarii apud Mathurinos conventum habuit,

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

buit, ac Missa de Spiritu sancto celebrata quosdam articulos veluti orthodoxæ fidei professionem exposuit, atque in illis omnes materias eo tempore controversas pertractavit, eaque omnia præscripsit, quæ credenda, atque deinceps a Concionatoribus prædicanda, nec non populo exponenda essent. Insuper utriusque Juris Doctores ac Baccalaurei hosce articulos jurejurando firmare jubebantur, Scholares vero pariter, priusquam Theologiæ curriculum inciperent, fidem suam juramenti religione obstringere compellebantur. Hoc edictum plus quam sexaginta Doctorum chirographo muniebatur, cujus tenorem impræsentiarum exhibemus.

§. LXIV.

Parisinæ Facultatis Theologicæ Decretum de articulis fide divina credendis.

Argent. Coll. jud. app. t. 1. p. 413. & t. 2. p. 133.

Attendentes D. Pauli fidei nostræ Præconis exemplo, quam gravia pericula his temporibus ex impudenti & detestanda quorumdam Concionatorum impietate soleant Christianis contingere, qui non erubescunt temeraria quadam audacia erronea, scandalosa, seditiosa atque etiam schismatica, hæretica & blasphema in suis Concionibus passim disseminare, in hoc magis hominibus placere cupientes, quam

quam Deo: unde multi seducuntur, pestilentisque doctrinæ veneno inficiuntur: tantis sane malis commodum existimavimus salutarem Scripturarum sanctarum, & Ecclesiæ Catholicæ doctrinam secuti si usquam alias, nunc vel maxime nostra pro virili, ac ea, quæ in nobis est, functione obviandum esse. Quod ut fieret commodius, brevi quodam compendio sub quibusdam titulis aliquot fidei decreta omnibus Christianis certo tenenda subjecimus: ex quibus quidnam inprimis populo hac tempestate prædicandum, quidve cuique sectandum sit, facile poterit apparere, ac ex oblata, & sese ultro offerente, vel etiam utiliter quæsita occasione omnibus perspicuum esse.

Sæcul. XVI. A C 1542.

Postmodum Facultas articulos fidelibus proponendos recenset.

§. LXV.

Articuli a Facultate propositi, ac jurejurando firmati.

Præfati articuli numero erant viginti novem, & quidem I. *Certa & firma fide credendum est, Baptismum parvulis ad salutem necessarium esse, ac per ipsum dari gratiam Spiritus sancti.*

II. *Eadem fidei constantia est tenendum, homini ineſſe liberum Arbitrium, quo potest bene vel male agere, & per quod (si etiam sit in peccato mortali) Deo cooperante ad gratiam resurgere valet.*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

III. *Nec minus certum est, adultis post peccatum mortale admissum necessariam esse pœnitentiam, quæ in Contritione, Confessione sacramentali vocaliter Sacerdoti faciendа, & Satisfactione consistit.*

IV. *Adhæc peccatorem non sola fide, sed & bonis operibus justificari, quæ adeo necessaria sunt, ut sine illis nemo adultus vitam consequatur æternam.*

V. *Quilibet Christianus tenetur firmiter credere, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento esse verum Christi Corpus, quod ex Virgine natum est, & in Cruce passum.*

VI. *Eadem fidei firmitate credendum, & in ejus sacramentali Consecratione fieri Transsubstantiationem panis materialis in verum Corpus Christi, & vini in Sanguinem.*

VII. *Sacrificium Missæ est ex Christi institutione valens pro vivis & defunctis.*

VIII. *Non est Laicis necessaria ad salutem Communio sub utraque specie, rectèque ab Ecclesia sancitum est, ut illis sub una tantum panis specie communicetur.*

IX. *Porro solis Sacerdotibus secundum Ecclesiæ ritum ordinatis data est a Christo potestas consecrandi verum Christi Corpus, & in foro Pœnitentiæ absolvendi a peccatis.*

X. *Quos certum est, etiamsi mali & in peccato mortali fuerint, consecrare verum Christi corpus, si illud consecrare intendant.*

XI.

Sæcul. XVI. A. C. 1542.

XI. *Ceterum Confirmatio, Matrimonium, & Unctio extrema sunt tria Sacramenta a Christo instituta, per quæ datur gratia Spiritus sancti.*

XII. *Nec dubitandum est, Sanctos & in hac mortali vita, & in Paradiso agentes miracula operari.*

XIII. *Sanctum est & Deo maxime gratum orare Sanctos, qui in cœlis sunt, ut pro nobis sint advocati & intercessores apud Deum.*

XIV. *Hi itaque Sancti cum Christo regnantes non solum sunt imitandi, sed & venerandi, & orandi: ob idque religiose faciunt, qui loca eis dicata ex devotione peregrinando visitant.*

XV. *Si quis in Templo aut extra Templum prius sua oratione ad Beatam Virginem, aut Sanctorum aliquem recurrat quam ad Deum, non peccat, imo etiam sancte agit.*

XVI. *Nec ullo modo addubitandum est, quin genu flectere coram imagine Crucifixi, Beatæ Mariæ & Sanctorum ad rogandum Christum & Sanctos, sit bonum opus.*

XVII. *Adhæc firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum, Purgatorium esse, in quo animæ detentæ oratione, jejunio, eleemosyna, aliisque bonis operibus juvantur, ut citius liberentur a pœnis.*

XVIII. *Tenetur & quilibet Christianus firmiter credere, unam esse universalem Ec-*

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

clesiam in terris visibilem, quæ in fide & moribus errare non potest, cui omnes fideles in his, quæ sunt fidei & morum, obedire adstringuntur.

XIX. *Quod si quid in Scripturis sacris controversiæ aut dubii reperiatur, ad præfatam Ecclesiam definire spectat, & determinare.*

XX. *Est & certum, multa esse credenda, quæ non sunt expresse & speciatim tradita in Scripturis sacris, quæ tamen per Traditionem Ecclesiæ sunt necessario recipienda.*

XXI. *Eodem veritatis firmamento recipiendum, potestatem excommunicandi esse de jure divino immediate a Christo Ecclesiæ concessam, & ob id magnopere timendæ sunt censuræ Ecclesiasticæ.*

XXII. *Certum est, Concilium generale legitime congregatum, universalem repræsentans Ecclesiam, in fidei & morum determinationibus errare non posse.*

XXIII. *Nec minus certum, unum esse jure divino summum in Ecclesia Christi militante Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur.*

XXIV. *Qui quidem potestatem habet & conferendi Indulgentias.*

XXV. *Constitutiones Ecclesiasticæ, ut de jejunio, de delectu ciborum, de abstinentia a carnibus, aliisque multis vere obligant*

gant in foro conſcientiæ, etiam omni excluſo ſcandalo. Sæcul. XVI. A.C. 1542.

XXVI. *In eodem conſcientiæ foro vota obligant, etiam ſi ſint perpetuæ continentiæ, vel monaſtica.*

XXVII. *Ceterum omnibus perſpicuum ſit, nonnullas ſanctas & laudabiles conſuetudines in Eccleſia obſervandas eſſe a Concionatoribus in ſuis concionibus, quarum una eſt, qua imploratur gratia Spiritus ſancti per interceſſionem Beatiſſimæ Virginis Mariæ.*

XXVIII. *Altera, qua antiquorum Patrum more, non ſine honoris præfatione nominandi, ubi locus occurrit, veniunt imprimis Dominus noſter JEſus Chriſtus, non autem, ut nonnulli hujus temporis Neo-Chriſtiani vulgo dicere ſolent Chriſtus, quod Chriſtiane magis & pie dicere debent JEſus Chriſtus. Abſit, quod dicant paſſim Paulus, Petrus, Jacobus, Hieronymus, Auguſtinus &c. quibus honoris præfatio præponenda eſt, verbi gratia, ſanctus Petrus &c. ſanctus Paulus &c. &c.*

XXIX. *Tertia, qua defunctorum animæ populi precibus ſalubriter commendantur.*

§. LXVI.

Quidam libri ab eadem Facultate damnati.

Eodem hoc anno die decima nona Decembris itidem Facultas Theologi- *Argentre l. c. t. 1. app p. 12.*

Sæcul. XVI A. C. 1542.

ca apud S. Mathurinum congregata quosdam libros partim Latinos, partim Gallicos, cum ad eam essent delati, damnavit. Hos inter præprimis erant duo, quorum prior ita inscribebatur: *Summa totius Scripturæ sacræ tam veteris, quam novi Testamenti:* alteri hic præfigebatur titulus: *Decem Dei Verba, seu Præcepta*, in quo tamen libro nulla facta erat mentio de Sacramentis, & de præceptis Ecclesiæ, unde ea, quæ ibi dicuntur, nullatenus consona erant verbis hisce in fine appositis: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Quapropter censuit Facultas, quod præfati libri hominum simplicium animos inducant ad varios errores, maxime vero ad magnum Ecclesiasticæ potestatis, istiusque præceptorum contemptum, atque ideo illi sint supprimendi. Præter hunc librum Gallice redditum *de decem Dei Verbis*, cujus supra meminimus, etiam Facultas alium libellum ex Latino in Gallicum idioma versum damnavit, cui titulus: *Hic succincte continentur ea omnia, quæ sacræ Literæ nos docent.* Omnes igitur hosce libros divulgari prohibuit Facultas.

§. LXVII.

Epistola Facultatis ad Abbatissam Fontis Ebraldi.

Die

Die secunda mensis Maji eadem Facultas respondit ad propositiones, quas Abbatissa Fontis Ebraldi ante aliquod tempus Facultati examinandas tradiderat. Erant hæ propositiones numero quinque his verbis conceptæ: I. *Prælatus ac Superior conscientiæ suæ satisfacit, si gregis sui regimen Pastori committit, qui nil amplius calet, quam rem divinam peragere, & absolutionem impertiri.* II. *Nullum datur peccatum mortale absque plena deliberatione.* III. *Nullum datur peccatum lethale sine plena libertate.* IV. *Beatissima Virgo pœnæ maledictionis erat obnoxia.* V. *Nostra satisfactio est ex parte a Deo.* Ad hasce propositiones Facultas hunc in modum Abbatissæ respondit: „Ut vestris satisfaceremus desideriis, „præfatas propositiones toto illo tem„pore, quantum argumenti gravitas „exigebat, inspeximus atque examina„vimus, nunc vero nobis videtur prima „propositio falsa, scandalosa, nec non „hierarchico Ecclesiæ ordini injuriosa: „Altera vero æque ac tertia vera est; „nullum enim peccatum est lethale, nisi „sit voluntarium, secunda tamen de ple„na intelligi debet deliberatione, quæ „vel tum habetur, vel saltem haberi o„porteret, & re ipsa non habetur. „Quarta pariter veritati consonat, quin„ta autem eo sensu intelligenda venit, „ut

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Argent. t. 2. p. 133.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

„ut, quamvis Deus sit totum nostrum „bonum, & principalis nostra satisfa„ctio, nec tamen velit solus pias no„stras actiones efficere, sed exigat a no„bis, ut & nos cum illo operemur, un„de hæc propositio non nisi in hoc sen„su veritati congruit.„

§. LXVIII.

Sanctus Ignatius Ordinis sui Constitutiones exhibens.

Bouh. vie de S. Ign. l. 3.

Hoc item anno S. Ignatius Jesuitarum Constitutiones, quas ipse condiderat, publici juris fecit. Elucet ex illis, quod ipse nil antiquius habuerit, nisi ut ejus Socii vitæ suæ dies partim in contemplativæ, partim activæ vitæ actionibus transigerent; hinc enim illis, ut primæ huic vivendi rationi satisfacerent, præter quotidianam intimorum animi recessuum perscrutationem, sacrorum librorum lectionem, ac frequentem Sacramentorum usum præscripsit etiam internam precationem, quam *orationem mentalem* vocant, nec non sacras commentationes, atque divinæ præsentiæ studium: ad activæ vero, ut appellant, vitæ exercitationes suis ea omnia injunxit, quæ ad proximi salutem ac sanctitatem conferre possent, inter quæ præcipue illis præcepit, ut de rebus divinis ad populum dicerent, pueritiam fidei

dei myſteriis imbuerent, hæreticos ad ſinum Eccleſiæ revocare conarentur, ac in remotas Infidelium regiones fidei Catholicæ lumen inferrent, captivos atque infirmos inviſerent, aliorum conſcientias moderarentur, ac denique juventutem literas edocerent: Ut vero facilior eſſet harum exercitationum uſus, haud incongruum fore exiſtimabat Ignatius, ſi ejus Socii non aliis, quam Clericorum ſæcularium veſtibus uterentur juxta normam, qua ea ætate hi in Italia atque Hiſpania veſtiebantur. Inſuper ſanxit, ut ex ejus Collegiis ſingulares corporis macerationes, precationes ac nimium prolixæ meditationes exulare juberentur; cenſuit enim, quod literarum ſtudia, quæ aliunde totum hominem ſibi vendicant, Domino Deo æque ac ejusmodi exercitationes placerent, præcipue quando ſtudiorum labor ad Dei obſequium dirigitur. Præterea quamvis Ignatii cor ad divinæ laudis decantationem in pios affectus diffluere ret, nihilominus ſuos ad penſum Canonicum in Choro ſtatis horis perſolvendum minime adſtringendos arbitrabatur, unde illos duntaxat, qui ſacris Ordinibus initiati eſſent, ad precationes ex Eccleſiæ ritu præſcriptas non niſi privatim recitandas obſtrinxit: Apoſtolicam autem imitaturus paupertatem,

Sæcul. XVI. A. C. 1542.

Sæcul. XVI A.C. 1542.

tem præcepit, ne ulla domus pro religioſæ familiæ ſuſtentatione jus ad quicquam vel communiter vel privatim poſſidendum acquirere poſſit, ſed Religioſi ſolo earum rerum, quæ ipſis ex charitate donantur, uſu contenti vivant, Collegiis tamen reditus ad ſtudiorum neceſſitates applicandos permiſit, prohibuitque, ne in iisdem Collegiis ſtabiles pro Miſſis proventus, aut beneficia curata, vel quæcunque alia acceptent munia, quæ eos a ſuis ſtudiis avocare poſſent. Inſuper interdixit omnem pecunias, vel quodcunque aliud pro Miſſis, Confeſſionibus & ſermonibus percipiendi libertatem, nec etiam quicquam accipi conceſſit pro Sacramentorum adminiſtratione, viſitatione infirmorum, vel pro juventutis inſtructione, aut alio quovis officio, quod ex Inſtituti præſcripto Socii exercere tenentur.

§. LXIX.

Varii in Societate gradus.

Bouhours l. 6. p. 342.

In iisdem Conſtitutionibus Præpoſitus Generalis jure perpetuo munus ſuum tenere, Romæque ſedem figere jubetur, atque illi quatuor Generales adjunguntur Aſſiſtentes ex natione Italica, Gallica, Hiſpanica & Germanica ſelecti; hi tamen nullatenus *deciſivo*, ſed mere *conſultatorio* gaudent ſuffragio. Præterea

terea præcepit Ignatius, ut ejus Societas tres diverſos ſtatus ſeu gradus inter ſuos ſubditos teneat, quorum primi Profeſſi, alii *Coadjutores formati*, ac denique tertii præter Novitios vocantur Scholares approbati. Porro duplex datur Profeſſorum genus, quorum aliqui quatuor vota, alii non niſi tria vota nuncupant, nec minus duas Coadjutorum ſpecies inſtituit Ignatius; vocantur enim alii ſpirituales, alii temporales. Inſuper injunxit, ut Profeſſorum vota ſint ſolemnia, Coadjutorum vero publica quidem, ſed ſimplicia, atque iſti eadem ſua vota præſentibus duntaxat domeſticis, nulloque adſtante, qui ad ea recipienda a Generali deputatus eſſet, nuncupent: ex adverſo autem Profeſſorum & Coadjutorum formalium vota vel in ipſius Generalis, vel in alterius ab eo deputati manibus emittant. Profeſſis vero ordinariis S. Ignatius præſcripſit, ut Caſtitatem, Paupertatem & Obedientiam ſolemni ſponſione profiterentur, hæcque vota ſervare promitterent, ac vi obedientiæ ita promiſſæ ſpeciali cura iis invigilare tenerentur, quæ ad juventutem literis imbuendam attinent, illi vero, qui quatuor votorum profeſſi nuncupantur, ſpeciali obedientiæ voto ſummo Pontifici ſpondere jubebantur, quod ad omnes infidelium

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

at-

Sæcul. XVI. A.C. 1542. atque idololatrarum regiones ad quascunque demum pro annuntiando Christi Evangelio mitterentur, ire velint.

§. LXX.

Scholares in Societate approbati.

Insuper S. Ignatii Constitutiones de alio adhuc gradu eorum, qui Scholares approbati vocantur, mentionem faciunt. Hoc nomine appellantur illi, qui adhuc studiis vacantes ad professionem accedunt, quibus Societas sese non nisi adjectis quibusdam conditionibus obstringit, quamvis ipsi sine ulla exceptione sese Societati devoveant, promittentes, quod in ea vivere, nec non in integra trium votorum fide mori velint. Præterea iidem speciali voto sese obstringunt, quod illum gradum seu statum acceptaturi sint, ad quemcunque eos admittere progressu temporis eorum Superioribus bene visum fuerit. Nihilominus Societati relicta est potestas, vi cujus justis ex caussis illis votorum obligationem relaxare, eosque dimittere valet. Ceterum ubique locorum, excepto Franciæ Regno, suorum bonorum dominium ac proprietatem conservant, quamvis absque suorum Superiorum consensu nec illis frui, nec de iis disponere possint.

§. LXXI.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

§. LXXI.

De Coadjutoribus & Profeſſis.

Pariter inter illos ii vocantur Coadjutores ſpirituales, qui publice Caſtitatis, Paupertatis & Obedientiæ vota nuncupant, ita tamen, ut quartum non emittant votum, vi cujus ceteri ad Pontificis mandatum atque arbitrium ad exteras regiones prædicatum ire promittunt. Hi ergo non modo idonei habentur, ut in Collegiis Profeſſores, ſed etiam eorundem Collegiorum Rectores agere valeant, poſſintque ad hoc eligi, ut generali Congregationi aſſiſtant, licet in Generalis electione jure ſuffragii penitus careant, illosque ſemper quatuor votorum Profeſſi præcedant. Porro ſimplices Fratres vocantur Coadjutores temporales, ita dicti, eoquod in domeſticis minorisque momenti negotiis ſua Societati ſervitia præſtent. Denique Profeſſi dicuntur illi, qui unacum tribus votis conſuetis ſpecialiter ad Apoſtolicas expeditiones eundi obedientiam ſummo Pontifici ſpondent, unde hi cuncta, in quibus præcipuum Societatis caput conſiſtit, profitentur, atque exacte Evangelicam paupertatem obſervare tenentur.

Sæcul. XVI. A.C. 1542.

Ceterum ſolus Generalis Provinciales, nec non in Profeſſorum ac probationum ſeu Novitiatuum domibus Superiores ac Collegiorum Rectores nominat; ut vero omnium, qui ad munia idonei ſunt, ſubditorum notitiam habere queat, totius Europæ Provinciales ſemel ſingulis menſibus: domuum vero Superiores, nec non Novitiorum Magiſtri quolibet trimeſtri, ac denique Superiores in Indiis, quotiescunque ſe opportuna navigationis occaſio offert, ſuo Generali deſuper literas dare tenentur. Præterea ad eundem quoque evoluto quolibet triennio cujuscunque Provinciæ catalogi mittuntur, in quibus cujuslibet Religioſi ætas, vires ac naturæ dotes, nec non profectus tam in literis quam in virtutibus, ac denique omnes tam probi quam pravi mores deſcribuntur, nec minus generalis Congregatio eidem quinque Aſſiſtentes ex natione Itala, Hiſpana, Gallica, Germanica & Luſitana adjungit, ſimulque Monitorem adjicit, cui data eſt Facultas, ut illum de omnibus admoneat, quæ minus vel in eo, vel ejus regimine tam ipſi Monitori quam Aſſiſtentibus probantur. Abs dubio S. Ignatius bene perpenderat, quod Generalis ſua forte auctoritate abuti poſ-

posset, ut proin illa variis correctionum modis, atque opposita auctoritate temperanda foret. Sæcul. XVI. A. C. 1542.

§. LXXII.

Franciscus Xaverius ad Goanum portum appulsus.

Interim Franciscus Xaverius hyeme Mozambici transacta tandem ad Goanum portum applicuit. Est Goa Indiæ Metropolis ad occidentalem plagam in Peninsula citra Gangem sita, quæ pulchritudine, ac commercio ceteras Orientis urbes longe antecellit, illiusque Episcopus tunc temporis erat Joannes Albuquercius Vir e S. Francisci familia pariter religione ac doctrina celebris: ibi igitur, quamprimum Xaverius e navi exscenderat, mox in regio valetudinario, licet invito etiam Pro-Rege, qui eidem in suo Palatio diversorium parabat, sedem fixit, postea vero Vir Apostolicus Episcopum officiosa salutatione prævenit, eidemque literas Apostolicæ legationis sibi a Papa demandatæ testes exhibuit, atque ad ejus pedes provolutus, ea omnia se ei tradere, nec secus, quam sub Episcopi auspiciis ac beneplacito data potestate se usurum ajebat. Albuquercius

Sæcul. XVI A.C. 1542.

cius tantam Viri demissionem ac modestiam admiratus eundem tenero amplexu honoravit, eidemque Diploma reddidit, affirmans, quod libere ac plene facultatibus sibi a Sede Apostolica datis uti posset.

§. LXXIII.

Xaverii labores Apostolici in India.

Turſel. l. 2. c. 2. & 3.

Cum igitur Xaverius ad prædicandum Christi Evangelium legitima frueretur auctoritate, mox ad medendum malis, quæ ipsi graviora videbantur, Apostolicam sollicitudinem intendere cœpit: Unde ægrotantibus in Xenodochio omni ope inservire statuit, ibidemque eo consilio pernoctavit, ut illos Christianæ vitæ præceptis suo exemplo imbueret, eosque ad supremam luctam præpararet: Post meridiem pauperes in custodiis vinctos visitans stipe apud cives corrogata juvabat, nec non circumibat cunctas cum tintinnabulo plateas, parentesque hortabatur, ut liberos suos, servosque ad Christianam Doctrinam dimitterent: postquam vero patrii idiomatis usum satis expeditum habere cœperat, publice sacris concionibus populum turmatim confluen-

fluentem ad meliorem frugem horta- Sæcul. XVI.
tus est, multosque ingeniosis, quas A.C. 1542.
charitate Magistra didicerat, artibus, atque obsequiis Christo lucrifecit: cum autem Evangelii progressibus vehementer obstaret libidinosæ voluptatis amor, nec non plures simul uxores habendi consuetudo, hæc imprimis mala impugnavit, atque imperio adeo nullis limitibus circumscripto exulare fecit, ut nullus hisce sceleribus implicitus Xaverii conspectum subire auderet; unde plus quam quadringenta prætensa ejusmodi connubia ejus jussu irrita declarabantur, ac nefandæ pellicum consuetudines, quibus antea non pauci arctissimis juxta ac fortissimis vinculis erant innexi, feliciter dissolvebantur, adeo, ut tandem in Goano Regno Christianæ Religionis cultus reflorescere videretur.

§. LXXIV.

Xaverius Comorinenses Neophytos adjuvans.

Rebus fidei ita Goæ dispositis Xaverius suam sollicitudinem extendit ad Piscariæ oram prope Peninsulam quamdam, quæ citra Gangem e regione Tenarisinæ Insulæ inter Comorinum

Sæcul. XVI A.C.1543

promontorium & Crovenſem alveum ſita eſt. Equidem huic regioni jam olim Chriſti fides fuit illata: aſt tum Paſtorum, qui ad hanc gentem mittebantur, ſocordia, tum populares tumultus Chriſtianæ diſciplinæ veſtigia ferme penitus deleverant, hinc Franciſcus in hisce Chriſtianis veræ Religionis ſtudium uſumque innovare cœpit, tam proſpero laboris ſucceſſu, ut brevi in novum populum excreſcere cernerentur. Porro iidem ut perennem haberent Chriſtianæ legis prædicationem, in patriam linguam precationes ac Catholicæ fidei capita verti curavit, demumque cuncta ferme templa & *pagodas*, ſeu idola per univerſam oram everti, Eccleſias vero ac Sacella in cunctis oppidis ac villis exſtrui juſſit, accedente Pro-Regis auctoritate nec non opitulantibus Luſitanis, quibus hi populi vectigales erant.

§. LXXV.

Ferdinandus Norimbergam ad comitia delatus.

Cum interea Chriſtianæ fidei lux tam late Indiarum regiones illuſtraret, Religio in Europa graviſſimis agitabatur tumultibus, inſuperhabitis crebris ad-

admodum comitiis, quæ pro componendis dissensionibus in Germania habebantur. Tunc temporis Norimbergæ indicta erant Imperii comitia, ac jamjam dies illis præfixa advenerat, unde Ferdinandus Romanorum Rex die septima Januarii anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo tertio eo se contulit, comitantibus illum duobus filiis suis. Accesserat pariter unacum filio suo Atrebatensi Episcopo Granvellanus e Tridentina urbe profectus; ibidem vero Fridericus Palatinus, Episcopus Augustanus & Joannes Navius pro Cæsare legatione fungebantur, nec minus ablegabat suos etiam Oratores Belgii Gubernatrix. Post hæc Protestantes Ferdinando Regi, Cæsarisque Legatis libellum supplicem tradebant, in quo hæc exponebant: *Notum est omnibus, quomodo pax data sit Norimbergæ, & quomodo Camerales eam infregerint quamvis Cæsar nobis Ratisbonæ bene caviſſet, suamque mentem explicasset, quomodo sit ibi factum Decretum de emendatione Cameræ, cum autem hucusque nihil sit emendatum, hinc necessitate coacti declaramus, quod nisi res aliter instituatur, non possimus Turcici belli consilium ullum habere.*

Sæc. XVI. A.C 1543.

Sleid. l. 15. p. 493.

Sæcul XVI. A.C. 1543.

§. LXXVI.

Ferdinandi responsum ad Protestantium querelas.

Verum Ferdinandus mox Protestantibus hæc reposuit: *Jam indictum est Tridenti Concilium, in quo cuncta discuti poterunt, verum absque causæ cognitione Cameræ Judices removeri non possunt, ejus tamen emendatio jam est decreta, & propediem instituetur: Henrico autem Brunsvicensi, qui ejectus fuit, sua repetenti non potest jus denegari.* Ad hæc Protestantes hunc in modum responderunt: *Neque illud Concilium approbamus, neque eo venturi sumus, cum autem de ceteris rebus nobis non satisfiat, nec idonee caveatur, ideo nec deliberationem ullam alio habere possumus.* Nihilominus Romanorum Rex, ceterique Ordinum Deputati Decretum promulgarunt, cujus summa hæc est: *Muniendæ sunt loca Turcarum ditioni finitima, eamque in rem, nec non pro bello contra Solimanum quilibet Principum necessarios suppeditabit sumptus, ac denique emendationi Cameræ tertia Julii dies designabitur, ubi ea erit corrigenda juxta formulam Ratisbonæ præscriptam, ii autem, qui recusabunt auxilia conferre, fiscali jurisdictioni subjicientur.* Verum

hisce

hisce decisionibus Protestantes rursus sese opposuerunt, declarantes, quod illæ non communicato cum ipsis consilio factæ fuissent, aliunde vero nihil certi de pace constitutum, ac propterea in decernendis exactionibus nimia fuisset inæqualitas: cum autem propter Cæsaris adventum bellum instaret adversus Cliviæ Ducem, hinc S. R. Imperii Electores hoc dissidium componere satagebant, ea tamen lege, ut interim Sittardum oppidum, quod prope Mosam in Westphalia situm est, in Cæsaris potestate permaneret, donec lis decisa esset. Hæc conditio etiam ipsis Ducis Oratoribus placere videbatur; cum vero interea haud procul a præfata urbe die vigesima quarta Martii prœlium, in quo Dux victor evasit, fuisset commissum, ac aliunde Galliarum Rex Clivienſem ad continuandum bellum vehementer animaret, brevi cuncta pacis consilia evertebantur. Agebatur insuper in hisce comitiis de dissidiis inter Brunsvicensem Ducem & Principes Protestantes exortis, ad finiendam tamen hanc litem Bavariæ Duces suam quidem offerebant operam, verum res indecisa permansit, eoquod in hoc conventu Augustanus Episcopus apoplexia tactus repentina morte sublatus esset, Sæcul. XVI. A C. 1543.

Sæcul. XVI. A.C. 1543

cui poſtea Otho Truchſeſius ſucceſſit. Porro Decretum in hisce Comitiis factum neque relatum fuit in tabulas, uti fieri conſueverat, nec ullum etiam robur obtinuit.

§. LXXVII.

Colonienſis Archiepiſcopus Lutheri veneno infectus.

Sur. comm. ad hunc ann. Sleidan. l. c. l. 15 p. 49. Chytræus ad ann 1532 Pontan. l. 4.

Paulo poſt ſolutum Norimbergenſem Conventum Hermanus de Weiden, ſeu Wida Archiepiſcopus ac Elector Colonienſis, qui ex illuſtriſſima Comitum de Weiden familia ortum duxit, Proteſtantium errores palam profeſſus eſt. Hic ceteroquin Vir erat non minus morum probitate, quam Religionis Catholicæ ſtudio clarus: cum autem parum doctus eſſet, facili negotio a quibusdam occultis Lutheri Sectatoribus, qui in ejus aula agebant, ſeducebatur; hi enim eidem falſo exponebant, quod Cleri reformatio a Cæſare Ratisbonæ in Comitiis præcepta præprimis intelligenda eſſet de quibusdam dogmatibus, ac ritibus, quos ipſi in Eccleſiam contra Dei Verbum introductos, nec non traditiones mere humanas ſacris literis fuiſſe ſubrogatas ajebant: igitur horum hæreticorum mendaciis deceptus Præſul Mar-

Martinum Bucerum accersivit, eumque anno salutis reparatæ millesimo quingentesimo quadragesimo secundo in Bonnensi urbe Præconem nominavit, anno autem sequenti ipsum etiam Melanchtonem, Pistorium, & quosdam alios celebriores Protestantium Ministros advocavit, perperam persuasus, quod eorum doctrina puro Dei Verbo penitus consona foret. Equidem Clerus omnis totaque Colonienſis Universitas sese perverso huic consilio vehementer opponebant; ast ejus mentem mutare haud poterant, quin imo ad tantam prolapsus est pertinaciam, ut in quodam Conventu Religionis normam esse immutandam proponeret, simulque hæreticis hisce Ministris injungeret, ut quosdam doctrinæ, quam introduci jusserat, articulos conscriberent: hunc ergo reformatæ doctrinæ librum ad suos Canonicos, nec non ad Colonienses Theologos transmisit, eo fine, ut illi juxta sacras literas hosce articulos examinarent, nec non desuper suam sententiam ferrent. Verum acrius adhuc Archiepiscopo obluctabantur omnes, nec ullum aliud dabant responsum, quam eidem alium opponendo librum a Joanne Groppero compositum, cui titulus erat: *Antididagma*, seu Antidotum contra falsæ do-

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

Sæcul. XVI. A C 1543.

doctrinæ venenum. Hunc igitur librum suo Archiepiscopo tradebant, supplices, ut hosce hæreticos expelleret, nihilque in avita Ecclesiæ doctrina immutaret; cum autem is Bucerum, ejusque Socios dimittere renueret, totum ejus Capitulum ab edictis ac temerariis Archiepiscopi sui ausibus ad summum Pontificem & Cæsarem tanquam Ecclesiæ defensorem provocavit.

§. LXXVIII.

Palinodia Franciſci Landri a Rege comparere juſſi.

Sleid. l. c. p. 489.

Sub idem ferme tempus Landrus Parisiis, Civitatis ad S. Crucem Parochus, instructis in eum judicii actis in carcerem conjiciebatur, eoquod ad fidei articulos, quos ipsi Facultas Theologica subscribendos proposuerat, adeo perspicue respondere recusasset, ut exinde fidei, quam teneret, puritas elucere potuisset. Eapropter eadem Facultas Regem de Landri pertinacia certiorem reddidit, non modo, ut eidem suum erga sanam doctrinam studium testatum redderet, sed simul etiam eundem urgeret, quatenus Facultatem in suis piis consiliis adjuvaret. Franciscus Rex non sine animi sui lætitia commu-

municatam sibi notitiam excepit, ac diebus aliquot postea ad S. Germani castrum delatus Landrum adesse jussit, ut ipsus eidem colloqui posset. Hic Regis mandato perterritus vitæ periculum sibi imminere pertimescebat, vixque Regis conspectum sustinens, pertinaciam suam detestari videbatur; unde Franciscus Rex de illius responsis contentus eundem Lutetiam Parisiorum redire jussit, moxque Landrus die vigesima nona Aprilis ad Cathedralem Ecclesiam ducebatur, ubi cuncta, quæ Ecclesiæ Catholicæ doctrinis dissona reddiderat, revocavit. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. LXXIX.

Palinodia Depensii Doctoris.

Pariter quidam Theologiæ Doctor ex Collegio Navarrico nomine Claudius Depensius Catalauni natus suos errores revocare compellebatur. Hic priusquam Doctoris laurea decoraretur, Universitatis Rector nominatus erat, ac postea a Cardinale Lotharingio, cui hujus Viri merita probe erant perspecta, ad suas ædes accersitus, ibidem Ecclesiæ negotia sibi demandata utiliter gessit; nec tamen hoc munus adeo ejus solertiam occupabat, quo minus suis ermo- *Sleid. l. c. Argent. Coll. jud. t. 1. app. col. 1. p. 13.*

Sæcul. XVI A.C. 1543.

monibus vineam Domini excolere ſtuderet, quamvis hæc ipſa exercitatio eidem non leves creaſſet moleſtias; cum enim hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio tempore jejunii verni in Eccleſia S. Merii, ſeu Mederici paulo liberius declamaſſet, ob quasdam propoſitiones, quas tum enuntiabat, ad Facultatem Theologicam deferebatur, ipſe autem ejusdem Facultatis conſilium ſecutus, die vigeſima prima Junii, in quam dies dominica inciderat, in eadem Eccleſia fermonem habuit, in quo quasdam propoſitiones partim temperabat, partim revocabat; nam jamjam Facultas in eum judicii acta inſtruere parabat, nec non ſexdecim deputabat Commiſſarios, qui teſtes exciperent, cum autem Pariſienſis Eccleſiæ Pœnitentiarius, nomine Marſurier, accuſatum prius audiendum ſuaderet, ac pro eo deprecaretur, imo promitteret, quod ipſus Depenſium adire, eumque eo inducere vellet, ut ſine judicii ſtrepitu clam revocaret, hinc annuente Facultate Depenſius modo mox recenſito palinodiam cecinit.

§. LXXX.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. LXXX.

Calvini inſtitutiones Parlamenti juſſu igni traditæ.

Die decima octava Januarii eadem Facultas cenſuras contra præcipuos Lutheri errores latas innovavit: Die vero decima quarta Februarii ad preces & conſilium Inquiſitoris Patres regii Senatus ſententiam pronuntiarunt, vi cujus quam plurimi hæreticorum libri ad rogum fuere damnati, quos inter præcipui erant libri de Inſtitutione Chriſtiana a Calvino conſcripti, eoquod damnandam, pernicioſam ac hæreticam doctrinam continerent, quocirca omnibus Bibliopolis & Typographis inhibitum, ne ejusmodi libros vel typis imprimant, vel imprimi faciant, aut venales exponant. Præterea indicta pœna alias hæreticis infligi ſolita prohibitum fuit, ne quisquam cujuscunque demum ſtatus ac conditionis ſit, hosce libros ſibi emeret, vel apud ſe retineret. Porro præter Calvini Inſtitutiones inſuper comburi jubebantur libri ſequentes: I. *Geſta Regum.* II. *Doleti, Catonis & Criſpiani epigrammata.* III. *Exhortatio ad ſacræ Scripturæ lectionem.* IV. *Fons vitæ.* V. *Quinquaginta*

Argentre ib. t. 2. p. 133.

Sæcul. XVI A. C. 1543.

ginta duæ dies dominicæ a Fabro Stapulensi compositæ. VI. *Horæ Societatis Pœnitentium.* VII. *Eques Christianus.* VIII. *Modus confitendi ab Erasmo traditus.* IX. *Summa veteris & novi Testamenti a præfato Doleto Gallice edita.* X. *Melanchtonis opera.* XI. *Genevensia Biblia.*

Præterea exstat Catalogus diversorum, & quidem sexaginta sex operum, quæ Facultas a Nativitatis dominicæ festo usque ad secundam Maji diem examinanda suscepit. Hæc inter notantur præter reliquos præcipue triginta primi Psalmi Davidis a Clemente Maroto Gallicis versibus concinnati, unacum multis Oecolampadii, Melanchtonis, Buceri, Brentii, Calvini, Lutheri, aliorumque libris, atque in fine etiam *Moriæ elogium* ab Erasmo elucubratum damnatur. Hisce censuris merito etiam adjungi potest sententia, vi cujus Facultas *Annotationes Pelicani in Commentaria Cæsaris* legi prohibuit, nec minus vigesima sexta Septembris eadem apud Mathurinos congregata eorum testimonia excepit, qui quasdam propositiones hæreticas, erroribus, & scandalis obnoxias denuntiabant, quas inter aliæ etiam fidem Catholicam evertere nitebantur. Has

Fra-

Frater Joannes Bernardi ex Ordine Fratrum Eremitarum S. Auguſtini tam in ſuis colloquiis, quam ſermonibus proferebat, unde Facultas re mature perpenſa præfatum Religioſum feria ſecunda ad diem primam Octobris hora octava matutina comparere juſſit, ut a quibusdam Doctoribus hac ſuper re nominatis interrogaretur, atque ad propoſitiones, de quibus fuit accuſatus, reſponderet. Id etiam poſtea effectui fuit datum. Sæcul. XVI. A. C. 1543.

§. LXXXI.

Rami opera per Facultatem damnata.

Ad eandem quoque Facultatem die vigeſima Octobris deferebantur duo opera Petri Rami, ſeu Ramei Philoſophi, qui ea ætate in Philoſophicis diſciplinis tantum profecit, ut artium liberalium Magiſter creatus cuncta, quæ ex Ariſtotele proponebantur, impugnaret: cum vero oppugnantium argumenta proſpero admodum ſucceſſu eluderet, hujus Philoſophorum Principis doctrinam ſeverius diſcutere aggreſſus eſt, hancque in rem præprimis duos compoſuit libros, quibus titulus: *Inſtitutiones dialecticæ*, & *Ariſtotelicæ animadverſiones*. Aſt tam vehe- *Argent. t. 1. app. p. 13. t. 2 p. 136. Beza ep. 34. & 36 Hiſt. Univ. Pariſ. t. 2. p. 367.*

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

mentes inde oriebantur tumultus, ut Petrus Danes linguæ Hebraicæ Professor, ac postea Vaurienſis Episcopus, nec non Joannes Salignac Theologiæ Doctor, ac præter alios Viros doctrina celebres etiam Joannes Quentinus Jurisconsultus a Francisco I. Galliarum Rege nominarentur, ut Rami sententias, moresque discuterent, potissimum eo nomine, quod Antonius Govea Lusitanus, qui suo ævo inter Philosophos facile Princeps erat, Rami fautoribus adversaretur. Hoc igitur anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo tertio Facultas pronuntiavit sententiam, vi cujus Ramus Professoris munere fuit exutus, illius vero libri omnino proscripti, eoquod Commissarii, quos Rex hanc in rem nominabat, declarassent, quod in hisce libris ingens impudentia, ac crassa ignorantia deprehendatur, eorum vero Auctor in toto Regno tanquam pestis oppido noxia fugiendus sit. Nihilominus Ramus in Francia permanere permittebatur.

§. LXXXII.

Colloquium Papæ cum Cæsare.

Equidem iteratæ hæ censuræ sanioris doctrinæ studium, quo Facultas

Sæc. XVI. A.C 1543.

tas in Francia ardebat, teſtatum reddidere: aſt non minori zelo Paulus III. Concilium celebrari peroptabat: cum vero ipſi Cæſari Carolo V., qui in Italiam venerat, colloqui deſidera-ret, hinc ad eum plures decernebat Legatos, qui eum ad mutui colloquii hac ſuper re habendi conſilium inclinarent. Annuit Cæſar, unde Paulus III. Papa Buſſetum adiit, quæ eſt exigua urbs Cremonam inter & Parmam una leuca a Pado diſtans, atque Orginano fluvio adjacens, eamque urbem Imperator omnino pertranſire cogebatur: Cum igitur Pontifex hujus itineris conſilium in ſacro Patrum Senatu proponeret, plurium Cardinalium opinio eo abibat, quod ſpectata dignitate, corporis infirmitate, gravique ſenio obviam Cæſari procedere Papam minus deceret, præcipue in ea rerum viciſſitudine, ubi vix ulla ſecundi exitus ſpes affulgere videretur. His addebant, quod Nuntios, qui cum Imperatore agerent, eo decernere magis conſultum foret: quoniam vero Pontifex ingens hujus itineris deſiderium præſeferebat, illud approbantium pars ceteris prævalebat, quapropter Paulus III. nulla nec provectæ ætatis, nec longioris

Ant. de Vera hiſt. Car. V. p 230

Pallav. hiſt. Conc. Trid. l. 5. cap. 2.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

itineris habita ratione, ſpretisque æſtatis ardentiſſimæ incommodis Buſſetum contendit, Romani regiminis cura interim Carpienſi Cardinali relicta. Præmiſerat Papa duos Legatos, qui adventantem Carolum exciperent, eorumque prior erat Cervinus, alter vero Pariſius, quem Tridento evocaverat, ipſe vero Buſſetum venit vigeſima tertia Junii, ipſa nimirum die, qua Cæſar unacum Cardinale Farneſio itineris ſocio illuc advenerat.

§. LXXXIII.

Buſſetini Colloquii ratio.

Pallav. l. c. n. 5.
Ant. Vera l. c.
Belc. comm. l. 23. n. 33.

Diverſabantur ambo in eodem Palatio, ubi ſummus Pontifex altera die S. Joanni Baptiſtæ ſacra rem divinam peregit, poſtea vero unacum Cæſare ad ſuum cubile ſeceſſit, cum autem præprimis de pace ſermonem inſtitueret, Carolus ex primo hujus colloquii argumento probe perſpexerat, ſe haud temere fuiſſe ſuſpicatum, quod Papa eo fine colloquium habere intenderit, ut eum ad pacem cum Franciſco Galliarum Rege firmandam induceret, quam etiam in rem Grimanus Cardinalis, Vir rerum gerendarum dexteritate celeberrimus, quem

quem Papa secum adduxerat, proli- Sæcul. XVI.
xo admodum sermone Cæsarem ad A.C. 1543.
concordiam hortabatur: Ast in irritum cecidit Cardinalis conatus, eoquod Imperator constanter profiteretur, se nulla prorsus ratione permovendum, ut veniam daret ejusmodi homini, qui in tot occasionibus eum circumvenire molitus esset, proin se pacem minime daturum edixit, etsi eam ipsemet Galliarum Rex supplex ab ipso rogaret. Posthæc vehementibus oppido verbis ulterius mentem suam explicabat, satisque aperte suum a reddenda pace alienum animum ostendebat, speciatim questus, quod Galliarum Rex millenis fraudibus, clandestinis consiliis, ac pecuniis omnes suos conatus eo intenderit, ut Germaniæ Principes, illos quoque, qui ceteroquin Cæsari erant addictissimi, auro corrumperet, eosque induceret, ut relictis Cæsaris partibus arma in ipsum converterent, hancque in rem pacta prorsus proficua ab illo Principibus fuisse proposita, ac reipsa hoc artificio Cliviensem Ducem fuisse ad arma ipsi inferenda animatum, ajebat Imperator. His quoque subjunxit, quod ad dignoscendam Gallici Regis indolem sufficiat animum re-

Sæc. XVI. A.C. 1543

flectere ad armorum societatem, quam ipse cum Turcis adeo ignominiose iniit, ut ipsis etiam infidelibus ejusmodi perfidia offensioni esset. Præterea Imperator plura alia adversus Galliarum Regem protulit.

§. LXXXIV.

Imperator ad pacem cum Galliarum Rege ineundam a Papa admonitus.

Extat in act. Consist. secret. ab Alex. Farnesio Vicecancell. M. S. Card. Spadæ sign. 133 p. 410.

Verum hæ Cæsaris rationes Pontifici minus firmæ videbantur, quapropter eidem blandis omnino verbis hæc expositit: „ Auguste Cæsar, perpen„ das velim, quod nunquam opus „ magis glorioſum, magisque Reli„ gioni proficuum perficere valeas, „ quam si ejusmodi inimico ignoveris, „ quem jam antea armis tuis ac ma„ gnanimitate debellasti. Nam quam „ festivis acclamationibus, atque en„ comiis nomen tuum universa Chri„ stianorum respublica celebrabit, si „ eidem pacem reddideris? Quan„ tam quoque gloriam per universum, „ qua late patet, orbem tibi conci„ liabis, si arma tua non in Christia„ nos, sed in Turcas converteris? ip„ si etiam Angeli in cœlo triumpha„ bunt,

„ bunt, si te Auctore illud idem can- Sæcul. XVI.
„ ticum audient, quod ipsimet olim A. C. 1543.
„ intonabant in natali illius die, qui
„ in sacris literis Rex pacificus nun-
„ cupatur. „ Attamen hæc oratio tantopere ad persuadendum efficax necdum Cæsaris animum commovebat; quippe injurias sibi a Gallo illatas tam iniquo ferebat animo, ut ejusmodi propositionibus aurem præbere renueret, quapropter triduo post colloquium dissolvebatur, quin tamen circa negotium, quod Franciam spectabat, quicquam concluderetur, moxque Carolus V. Pontifice valere jusso itineris compendio usus, nullibi moram traxit, ac per Tridentinam urbem in Germaniam contendit, Papa vero Romam rediit, cui non alius inde exstitit fructus, nisi quod eorum ora obturarit, qui Papam, si hoc iter non suscepissет, abs dubio fuissent convitiati, perinde ac si conciliandæ pacis labori peperciſſet.

§. LXXXV.

Principum Protestantium Oratores ad Cæsarem ablegati.

Adhucdum Cæsar in Italia agebat, cum Brunsvicensis Dux ad eum Cremonam veniret, & ad illum con- *Sleid. l. 15. p. 494.*

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

tra Principes Proteſtantes, a quibus ſua ditione fuerat exutus, ſuas querelas deferret: Cum autem illi literas, quas Imperator Genuæ ſcripſerat, accepiſſent, ſimulque Carolum cum exercitu ſuo appropinquare intelligerent, mox die vigeſima quarta Junii Conventum egerunt, ut non modo ſuos Deputatos ad Cæſarem decernerent, ſed etiam Brunsvicenſes ditiones tuerentur. Solvebatur hic Principum Conventus die vigeſima prima Julii, exeunte vero eodem menſe Proteſtantium Oratores ſcilicet Franciſcus Burcartus, Georgius Bemelbergus, Chriſtophorus Veningerus, & Jacobus Sturmius Spiram delati ſunt, ubi Cæſar paucis abhinc diebus advenerat: Admiſſi igitur ad alloquium die ſecunda menſis Aprilis eadem ferme, quæ jam antea Romanorum Regi expoſuerant, repetebant, tandem in fine orationis hæc addentes: *Si quidem nobis caveatur de pace, ſique Cameræ judicium emendetur, uti Ratisbonæ nuper decretum fuit, ſi denique contributionum tollatur inæqualitas, non deerimus publicis Imperii neceſſitatibus.*

§. LXXXVI.

Sæcul XVI. A. C. 1543.

§. LXXXVI.

Responsum Cæsaris ad Protestantium Oratores.

Biduo post Cæsar hisce Oratoribus responsum præsente Granvellano per Joannem Navium dedit hunc in modum: *Non est, quod amplius requiratis; satis enim vobis de pace superioribus Decretis cautum fuit: Cameræ autem Judices indicta caussa removeri non possunt, nihilominus mense Octobri de ipsis inquiretur, nec impune abibit, si quid in eis culpæ residebit: pariter contributionum moderatio, nisi de communi omnium Ordinum voluntate ac consilio, fieri non potest, unde potius respiciatis ad præsentem Reipublicæ statum, cumque sit maximi res periculi, nisi quamprimum subveniatur, hinc reliquorum Ordinum exemplo & vos auxilia adversus Turcam conferatis: mihi autem nunc est totis viribus eundum in Galliarum Regem, ac Ducem Clivienſem, ut meos subditos ab injuria defendam: cum autem Henricus Brunsvicensis suarum ditionum restitutionem vehementer urgeat, quid in ea re vestra sit voluntas, ostendatis.* Accepto hoc responso Protestantes confestim illud in tabulas referri, sibique scripto dari pe- *Sleid. p. 495.*

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

tebant. Annuit lubenti animo Cæsar, atque ipsi re maturius perpensa Granvellano æque ac Navio hæc exponebant: *Cum de pace nobis non sit satisfactum, Cæsaris declarationem Ratisbonæ factam effectui dari petimus, atque de Brunsvicensis Ducis caussa audiri efflagitamus.* His Granvellanus hanc in sententiam respondit: *Hac super re nullum amplius habeo mandatum, nec Cæsar aliter facere potest, nisi vero Brunsvicensis Dux amica compositione restituatur, haud dubie alias inibit rationes, per quas sua recuperabit:* Oratores autem, cum haud amplius obtinere possent, Cæsare valere jusso abierunt, ut de re gesta Principes suos plenius edocerent.

§. LXXXVII.

Leges a Mauritio Saxoniæ Duce latæ.

Sleid. p. 492. & 93.

Sub idem tempus Mauritius Saxoniæ Dux leges aliquot condidit, quæ deinceps in ipsius ditionibus servarentur, ac quidem primo *populi Doctores & Ecclesiæ Ministros hortatur, ut officium diligenter faciant, pure doceant Evangelium, præluceant honestis vitæ exemplis, hortentur homines ad precationem & mutuam charitatem, vitia reprehendant acriter, &*

re-

refractarios ab Ecclesiæ communione separent, assentiente Magistratu, donec resipiscant: eos vero, qui ne sic quidem emendantur, Magistratui deferant. Deinde, quoniam juventus est veluti seminarium tam Ecclesiæ, quam reipublicæ, tres literarum ludos instituit, Misenæ, Merseburgi, Portæ, singulisque locis certum numerum attribuit adolescentum, his omnibus victum præbet atque vestitum, Magistris etiam annua stipendia solvit, & in hunc usum applicat eorum Collegiorum proventus, in quibus aliquando Monachi vixerant, & id genus alii: studiosis concedit sex annos, ut ibi doceantur: ex iisdem quoque bonis Academiam Lipsiensem auget, & amplificat duobus aureorum millibus annuis, & modiis aliquot frumenti: mendicationem quoque prohibet, & ut subveniatur familiis egenis, pecuniam annuam certis locis designat. Posthæc iis, qui puellas devirginant, nec in matrimonium ducunt, hanc pœnam statuit, ut, etiamsi postea illas elocent ac nuptui tradant, in carcerem tamen ducantur: adulteros autem gladio feriri jubet: Viros nobiles, qui ducunt uxores illas, quibuscum antea consueverunt, ita mulctat, ut ipsorum liberis, qui nati sunt ante nuptias, bonorum, quæ pendent ab ipsius beneficio, possessionem atque fruitionem adimat. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. LXXXVIII.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. LXXXVIII.

Hildesheimenſes coram Cæſare accuſati.

Sleid. p. 495. Paulo poſt illi, qui Hildesheimii quadam inferioris Saxoniæ urbe agebant, coram Romanorum Rege atque Imperiali Camera per Valentinum ejusdem urbis Epiſcopum accuſabantur, quod abjecta Religione Catholica novos, eosque Lutheri hæreſi infectos populi Doctores inſtituiſſent, Miſſaque abrogata antiquæ Religionis Sectatores dire vexaſſent, imo non aras tantum, ac Baptiſteria, ſed ipſa quoque templa diruiſſent, ſoloque æquaſſent; inſuper iisdem objiciebatur, quod Eccleſiaſticorum bona, ſuppellectilem omnem & Eccleſiæ ornamenta abſtuliſſent, ac non ita pridem ludos theatrales, in quibus Beatiſſimam Virginem Mariam, Sanctosque ſpectantium ludibrio exponebant, inſtituiſſent, ſeque Epiſcopi ipſius jurisdictioni ſubtrahere moliti eſſent, ac denique Proteſtantium fœderi accedentes, Monachos, aliosque ad novam eorum ſectam adhibita vi coegiſſent, eos vero, qui tantum ſcelus patrare renuebant, in exilium ejeciſſent. Percepta hac accuſatione Cæſar ex

Wor-

Wormatiensi urbe die sexta Augusti datis literis, adjectisque gravissimis comminationibus Hildesheimensi Magistratui præcepit, ut antiquam Religionem ad pristinum statum reduceret, nihilque innovaret, donec aliud desuper statutum fuerit. Sæcul. XVI. A C. 1543.

§. LXXXIX.

Papæ ac Cæsaris literæ ad Colonienses.

Triduo post Cæsar datis ad Coloniensem Senatum literis hæc exposuit: *Percepimus, quosdam Concionatores in hoc totos esse, ut Colonienses Senatores ab antiqua Religione dimoveant, quamvis ipsi adhuc fortiter ejusmodi conatibus restiterint, id quoque permagnæ nobis fuit voluptatis, unde eos monemus, ut in hoc pio proposito permaneant, civesque in officio contineant:* In eandem prope sententiam summus Pontifex tum quoque eidem Senatui perscripsit, prima vero Junii die Cathedralis Ecclesiæ Capitulo hæc significavit: *In ea animi sollicitudine ac dolore, quem ex Archiepiscopi Colonienſis vesania percepimus, valde recreamur vestra fortitudine atque pietate, quæ non vobis tantum, sed & vicinis omnibus perquam salutaris est: quod enim & amplissima civitas & Pro-* *Sleid. p. 496. Paulus III. Brev. ann. 9. p. 48. Raynald. hoc ann. n. 22.*

vin-

Sæc. XVI. A.C. 1543.

vincia tota sit incolumis, post Deum immortalem vobis in acceptis referimus: itaque permagnas vobis agimus gratias ob tam strenue navatam operam, ejusque rei perpetuo apud nos futura est memoria: licet enim officium vestrum feceritis, propter rem tamen & exemplum, fatemur nos vobis plurimum debere: verumtamen opus est constantia vel eo maxime, ne, si relanqueseere incœperitis, Archiepiscopus, cum forte superior sit evasurus, graviter in vobis vindicet: sitis ergo fortes in defensione nominis divini, & Catholicæ Religionis, & vestra libertatis atque salutis, quam impius hæresiarcha studet evertere totam atque labefactare, non quidem vobis opus est monitore, sed tamen hoc etiam veluti calcar addere voluimus currentibus, rogamusque plurimum, ut operam detis, ne ille, qui sit indignus nomine Archiepiscopi, nobilissimam civitatem contagione sua lædat: neque pro Pastore illum habeatis, sed pro hoste: nos quidem vobis neque consilio, neque ipsa re deerimus.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER CXLI.

PAULUS III. ROM. PONT.
CAROLUS V. IMP. OCC.

§. I.

Henricus VIII. Angliæ Rex sextis nuptiis desponsatus.

Sæc. XVI. A. C. 1543.

Postquam Henricus VIII. Angliæ Rex illam quoque, quæ ex ejus uxoribus ultima fuerat, mortis supplicio affecerat, ac sesqui annum viduus permanserat, sexta jam vice matrimonium ini-

Sander. l. 1. p. 202. Burnet. l. 3. p. 447.

Sæcul. XVI A.C. 1543

inire ſtatuit, ac præ ceteris Catharinam Parram relictam Baronis Nevili Latimeri conjugem ſelegit. Erat illa fœmina ingenii acie ac morum comitate percelebris, ſed ad Lutheri ſectam multum propenſa, pro more illius ævi, ubi quilibet in Anglia pro arbitrio ſuo religionem ſeligere jamjam incœperat. Ceterum Catharina, cum fœmina eſſet humilis, ſapiens, ſolersque, facile Henrici votis plene ſatisfacere potuiſſet, ſi in eo non niſi Regem ac Maritum habuiſſet: aſt brevi Henrici tanquam ſupremi Eccleſiæ capitis indignationem incurrebat, cum juxta hanc prærogativam integre, ut exiſtimabat Rex, ejus opinionibus, prætenſisque juribus ſuffragata non eſſet.

§. II.

Quidam Proteſtantes Regis juſſu Vindeſorii ad rogum damnati.

Burnt. l. c. p. 447.

Cum Catharina eſſet ejusmodi Principi connubio juncta, qui pro ſummo imperio non niſi ea, quæ ipſemet fide divina credebat, a cunctis pariter eadem fide teneri voluit, hinc caute admodum cum Rege verſari cogebatur, unde ſub primis matrimonii ſui auſpiciis nequidem apud Maritum ſuum deprecari audebat pro vita trium Proteſtantium, qui adverſus Miſſæ Sacrificium declamaſſe, ac quosdam Calvini libros divulgaſſe accu-

cusabantur, ac Vindesorii ignis suppli- Sæcul. XVI.
cio sublati fuere. Præterea Senatores A C. 1543.
Regi supplicabant, ut nonnullis facultatem concederet, vi cujus Vindesorii lustrari possent quædam civium ædes, in quibus plures libros contra sex articulos detineri suspicio habebatur: Promulgatur itaque Regis mandatum, moxque plures Viri ad carceres rapiuntur, nec non libri, in quos inquirebatur, deprehenduntur: nec minus detegebatur conjuratio, cujus auctores per eandem urbem vultibus ad equorum caudas conversis equitare, atque ad prodendam supplicii causam scripturas fronti affixas gestare compellebantur, & postea Vindesorii, Raidingæ ac Neoburii, ubi tum Curia agebat, ad ignominiosum cippum torque ferrea alligati publice exponebantur.

Sub idem quoque tempus nonnulli in Cranmerum Cantuariensem Archiepiscopum conspirabant, eumque Henrico Regi infensum reddere nitebantur; verum illi, qui Religionis Catholicæ studio flagrabant, consilii sui successu frustrabantur, eoquod Henricus primo quidem accusationum articulis contra hunc Prælatum propositis aures præbere simulavit, postea vero ipsum Archiepiscopum de tota rei serie edocuit, eique præcepit, ut cum suis accusatoribus judicio

Sæc. XVI. A.C. 1543

contenderet, id vero Cranmerus facere recusabat, veritus, ne sibi majorem adhuc hostium numerum accerseret: Unde hæc conspiratio adeo non huic Præsuli nocuit, ut potius eidem major inde benevolentia apud Regem accresceret.

§. III.

Bonifacii Ferrerii obitus.

Ciacon. in vit. Pontif. t. 3. p. 351. Bembo in ep. l. 9. ep. 37 & l. 15. ep. 14. Aubery vie des Card. Ughel. in Italia sacra

Hoc anno summus Pontifex nullum ex Prælatis ad Cardinalium dignitatem evexit, quamvis sacrum Collegium quinque Purpuratos amisisset, quorum primus erat Bonifacius Ferrerius Vercellensis, alterius Cardinalis Joannis Stephani, qui idem nomen gerebat, frater ac Sebastiani Ferrerii filius. Referunt, quod Ferrerii familia ex Florentina Acciajolorum stirpe descendisset, nec non Sebastianus fervente bello Guelphos inter & Gibellinos relicta Florentia in Longobardiam transmigrasset, summusque Pontifex Leo X., ut obsequia sibi a Sebastiano præstita grato animo compensaret, ejus filium Bonifacium die prima Julii anno salutis millesimo quingentesimo decimo septimo purpura decorasset. Porro Bonifacius vocabatur Eporediensis Cardinalis, eoquod hujus urbis Episcopus esset, progressu tamen temporis Niciæ, ac Vercellis in patria sua Antistes renuntiatus, sacris in-

interfuit Comitiis, in quibus Adrianus VI., Clemens VII. & Paulus III. in ſummos Pontifices eligebantur. Nonnullorum opinio fert, quod Paulus III. hunc Cardinalem ad hoc munus ſelegerit, ut Concilio primum Vicentiæ indicto, ac poſtea Tridenti celebrato præeſſet: aſt ut ut res ſe habuerit, id omnino certum habetur, quod ab eodem Pontifice anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo Legatus Bononiam fuerit decretus, ibidemque Collegium inſtituerit ad ſuſtentandos nobiles Pedemontanos, quorum electio atque approbatio ad Ferrerianæ familiæ ſucceſſores ſpectabat. Præterea idem Cardinalis Epiſcopales Vercellenſis Eccleſiæ ædes plurimum auxit, ac tria caſtra ad ſuam Eccleſiam Eporedienſem ſpectantia a fundamentis reſtauravit: tandem vero hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio die ſecunda Januarii Romæ obiit, ejusque cadaver in Eccleſia ſanctiſſimæ Trinitatis expoſitum, poſtea ad ſancti Sebaſtiani ædes ab ipſius Patre in Bugellano Vercellenſis Diœceſis oppido exſtructas fuit translatum, ibique terræ mandatum. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. IV.

Cardinalis le Veneur mortuus.

Ciac. p. 525. Joan. Chen. de Episcop. Gall. Frisi in Gall. purp. Sau-Marth in Gallia Christiana. Aubery l. c.

Alter erat Joannes le Veneur, seu Venator natione Gallus, cujus Pater fuit Philippus le Veneur Baro de Tilliers, Mater vero Maria Blosseta Guilielmi de S. Petro & Carragio filia. Is in Episcopum ac Comitem Lexoviensem, nec non anno salutis nostræ quingentesimo quinto supra millesimum defuncto Avunculo suo Stephano Blosseto Antecessore suo in Abbatem Beccensem eligebatur, & postea unacum Rouvilla Regis nomine Normanniam cum suprema potestate gubernandam suscepit, concesso hanc in rem Diplomate, quod Alensonius hujus Provinciæ Gubernator anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo quinto die quarta Martii confecerat, anno autem sequenti Franciscus I., eoquod hujus Præsulis probitatem, ac præclaras animi dotes maximi haberet, eundem magni Franciæ Eleemosynarii dignitate auxit, ac tunc temporis, cum Rex Massiliam ad fœdus cum Clemente VII. Papa ineundum pergeret, ac nuptias Henrici natu minoris filii cum Catharina Medicæa ejusdem summi Pontificis Nepte conciliaret, Joannes Cardinalis Presbyter titulo S. Bartholomæi in Insula anno

post

Sæcul. XVI. A.C.1543.

post Christum natum millesimo quingentesimo trigesimo tertio die septima Novembris renuntiatus est, qui etiam, cum Eleemosynarii munere fungeretur, statuta sacrarum ædium Parisiis ad meliorem normam revocavit, nec non Pontis Audomari Ecclesiam religioso ritu sacravit, atque exequias Georgii Cardinalis de Ambasia Rothomagensis Archiepiscopi celebravit, nec minus interfuit, ut testatur Ciaconius, Romæ Comitiis Pontificiis, in quibus Paulus III. electus est Romanus Pontifex. Ceterum Joannes ob insignem pietatem & liberalitatem erga pauperes, nec non propter vigilantiam, ceterasque omnes virtutes dignitati, qua effulgebat, proprias ingens sibi nomen comparabat, & suam Lexoviensem Ecclesiam amplissimis reditibus locupletabat, demum vero die septima Augusti anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo tertio fatis functus in Ecclesia S. Andreæ de Appevilla sepultus est; illius autem cor in Normanniam delatum, atque ad aram majorem in Choro Beccensis Abbatiæ conditum fuit.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. V.

Sanseverinatis Cardinalis extrema.

Ciac. l. c. p. 488. Aubery l. c. Jac. Bosius in hist. Melitensi.

Inter Cardinales hoc anno defunctos tertius erat Antonius Sanseverinas Patria Neapolitanus. Is Patrem habuit Joannem Antonium Sanseverinatem, qui plurima oppida in Neapolis Regno sita possidebat: Matrem vero nactus est Henriettam Caraffam. Erat hic Cardinalis antea Eques Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie Ordo Melitensis nuncupatur; tunc temporis autem necdum Clericali dignitate fuit insignitus, cum a Clemente VII. die vigesima prima Novembris anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo in Cardinalium Senatum admitteretur. Idem Pontifex, quamvis Sanseverinatem hoc anno Cardinalem nominasset, eundem tamen non nisi decima septima, vel decima nona Februarii anno sequenti hac dignitate conspicuum promulgavit: Leo enim X. Papa, ut fertur, eundem jamjam Cardinalibus adscripserat, adjectis tamen quibusdam conditionibus, quæ cum non fuissent adimpletæ, nec a Leone, nec ab hujus Successore Adriano VI. pro Cardinale habebatur, postea vero a Cardinale Farnesio, qui demum Paulus III. erat, Clericali tonsura initiatus fuit, Cardinalis vero Cam-

Campeggius eidem purpureum galerum solemni ritu imposuit. Obtinuit Sanseverinas primo titulum S. Susannæ, postea S. Apollinaris, ac denique S. Mariæ trans Tyberim, ac præfuit Episcopus Ecclesiis Conversanæ in Neapolis Regno, Prænestinæ, Sabinensi & Portuensi: demum vero ad Carolum V. Cæsarem Neapolin venientem Apostolica legatione functus fuit, & Romæ die decima sexta Augusti anno a reparata salute millesimo quingentesimo quadragesimo tertio mortalitatem exuit, sepultusque fuit in Ecclesia S. Trinitatis ad Montem Pincium. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. VI.

Cornarii Cardinalis mors.

Ex Cardinalibus vita functis numero quartus erat Franciscus Cornarius, seu Cornelius Brixiensis Episcopus, alterius Cardinalis Marci Cornelii anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto defuncti frater, & Catharinæ Reginæ Cypri, nec non Marci Cornarii Venetorum Ducis Nepos: Patrem vero habuit Georgium Cornelium, & Matrem Elisabetham Maurocenam, sub quorum cura Franciscus, cujus nunc mentionem facimus, in militariis vitæ exercitiis enutritus, anno millesimo quingentesimo nono Abduensi prœlio, in quo *Ciac. p. 500. Aubery l. c. Hier. le Noir in oratione funebr. Fr. Cornarii. Jac. Thomassin. in elog. illustr. Viror.*

Sæcul. XVI. A.C. 1543. Veneti a Gallis fuere profligati, interfuit, disperſasque Reipublicæ copias collegit: evoluto autem temporis intervallo in illo exercitu, qui Patavium Cæſareis rurſus eripuit, ſtipendia merebatur, tantaque animi fortitudine hanc urbem propugnavit, ut iterum ab hoſte occupari haud poſſet. Poſt hæc pacis otio liberaliter uſus, literas ſummopere excoluit, & demum Hieroſolymitanum iter inſtituit: inde vero redux Legatus ad Carolum V. Imperatorem miſſus, eundem per Germaniam, Hiſpaniam, ac Belgium comitabatur, anno autem Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo die vigeſima prima Decembris a Clemente VII. Papa purpureo Cardinalium galero decoratus fuit, obtinuitque Brixienſem Epiſcopatum, ubi muneris ſui partes ſumma cum vigilantia adimplere ſatagens, ob ſuam eruditionem a toto Cardinalium Collegio maximi habitus eſt, ejusque conſilia velut totidem oracula a cunctis ſuſpiciebantur. Appropinquante tandem vitæ ſuæ exitu variis adverſæ valetudinis incommodis præcipue podagræ doloribus affligebatur, quin tamen ullo pacto in lamenta effunderetur. Obiit Viterbii die vigeſima ſexta Septembris, vel juxta alios, prima Octobris die anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio, poſt-

postquam sexaginta quinque ætatis suæ annos expleverat. Corpus ejus Venetias delatum, ibidem, ut ipsus testamento caverat, in Ecclesia S. Salvatoris terræ mandatum fuit. In illius funere Hieronymus Niger Reipublicæ Senator orationem habuit, quæ typis impressa exstat. Sæcul. XVI. A.C.1543

§. VII.

Grimaldi Cardinalis obitus.

Postremus denique, ac quintus erat Hieronymus Grimaldus filius Benedicti Grimaldi, qui Genuensis Reipublicæ Senator erat. Is juvenis adhuc uxorem duxit nobilem fœminam, ex qua filios quoque suscepit, conjuge vero defuncta Hieronymus Ecclesiasticæ militiæ nomen dedit, atque Ecclesiam Venafri in Regno Neapolitano Episcopus rexit, dein a Clemente VII. renuntiatus est Diaconus Cardinalis titulo S. Georgii ad Velum aureum: Administrabat etiam ejusdem Pontificis jussu plures Ecclesias, postea vero ad Barensem Archiepiscopatum nominatus, anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo Legatus Genuam decernebatur, quo in munere rara prudentiæ suæ specimina edidit, atque in omni occasione se hujus Reipublicæ commodis studiosissimum, nec non Religionis zelo longe clarissi- *Ciac. p. 494. Onuphr. in vitis Pont.*

Sæcul. XVI. A. C. 1543.

mum testatus est. Tandem die vigesima septima Novembris anno post Christum natum millesimo quingentesimo quadragesimo tertio Genuæ mortalitatem exuit, illiusque funus curarunt tres ejus filii, Lucas, Joannes Baptista & Antonius. Exstant adhuc quædam epistolæ Cardinalis Cortesii ad Grimaldum scriptæ, in quibus maxime elucet, quod hic Cardinalis ob suam integritatem animique candorem plurimum fuerit commendandus, cum ita sincere suam semper sententiam declarasset, quin unquam in Christiana prudentia deficeret. Referunt nonnulli, quod Albiganensem Ecclesiam Episcopus gubernaverit.

§. VIII.

Jodocus Clichtoveus mortuus.

Valere Andre in Bibl. Belg Le Mire de Script. Sæc. XVI., Dupin Bibl. des Aut. t. 14. p. 162.

Hoc item anno mors quibusdam Scriptoribus Ecclesiasticis calamos excussit, quos inter præcipue numerantur Jodocus Clichtoveus Neoportuensis Flander inter ævi sui Scriptores Polemicos facile princeps. Hic studiorum curriculo non sine ingenti progressu Lovanii emenso, Lutetiam Parisiorum venit, ubi in Collegio Joannis Cardinalis cognomento Monaci sub magisterio Jacobri Fabri Stapulensis primo Philosophiæ, postea Theologiæ operam tam stre-

Sæc. XVI. A.C. 1543.

ſtrenue dedit, ut anno Salvatoris noſtri milleſimo quingenteſimo ſexto menſe Novembri Navarrici Collegii Doctor crearetur, ubi Philoſophiam publice tradidit, relicto autem Collegio hoc Ambaſiæ Cardinalis Nepotes literis imbuit, poſtquam vero circa annum Domini milleſimum quingenteſimum decimum tertium ad Collegium redierat, haud diu ibidem ſubſtitit, utpote in Flandriam evocatus, ut ibidem Tornacenſis Eccleſiæ ad S. Jacobum Parochus eſſet, progreſſu tamen temporis Carnutenſis Eccleſiæ Canonicus nominatus fuit, ac cum ſumma eloquentiæ laude ſacras conciones habuit, vitæque probitate non minus ac ſermonibus ſuis ad inſpirandam pietatem compoſitis populis exemplo fuit, quamvis ceteroquin vocem oppido tenuem haberet. Is primus fuit ex Pariſienſibus Theologis, qui Lutherum impugnarunt, unde Ludovicus Gaillardus Carnutenſis Epiſcopus, qui olim illius fuit diſcipulus, eumque Eccleſiæ ſuæ Canonicum creavit, poſtmodum eidem procuravit S. Andreæ Decanatum in eadem urbe, ubi etiam feria ſecunda die vigeſima ſecunda Septembris anno Incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio fatis ceſſit. Sepultum eſt corpus ejus in eadem Eccleſia ad S. Andream, ubi

Sæcul. XVI A. C. 1543. ubi hodiedum ſepulcralis illius inſcriptio legitur. Porro Clichtoveus condito teſtamento ſanxerat, ut omnes ejus facultates ad quosdam juvenes patria Neoportuenſes in literis erudiendos impenderentur.

§. IX.

Hujus Scriptoris Opera.

Dupin. l. c. Poſſevin. in Bibl. Hic idem Auctor plura ingenii ſui monumenta poſteris reliquit, inter quæ præcipue numerantur I. *Elucidatorium Eccleſiaſticum*, II. *Propugnaculum Eccleſiæ*, III. tres libri commentarii ab eo inſcripti: *Anti-Lutherus*, IV. tractatus de Sacramento Euchariſtiæ, V. de Sacrificio Miſſæ, VI. tractatus de vita & moribus Sacerdotum, VII. de Cultu Sanctorum. VIII. Scripſit etiam præfationem ad Fabri Stapulenſis tractatum de tribus Magdalenis unacum ejusdem operis apologia. IX. Eidem adſcribuntur duo libri, quorum unus de puritate B. Virginis, alter vero *de ejus doloribus in paſſione Filii ſui, de illius præſentia ad Crucem, & de ejusdem Aſſumptione atque Annuntiatione* agit. X. Ab eo quoque compoſitus fuit tractatus *de neceſſitate peccati Adæ*, XI. liber de doctrina bene moriendi, XII. variæ diſſertationes de Nobilitate, XIII. de Regis officio, XIV. de bello & pace, XV. de

de laude Monasticæ Religionis. XVI. Elucubravit pariter Apostolorum & Virorum Apostolicorum elogia, XVII. præcipue scripsit de Josephi Patriarchæ, Davidis, & Tobiæ laudibus. XVIII. Confecit varios sermones, & plus quam centum Homilias de diversis argumentis in totius anni Evangelia, Sanctorum Festa, præter sermones de Synodis celebrandis, nec non pro fidelibus in Christi doctrina instituendis. XIX. Collegit ex S. Joanne Chrysostomo, & D. Augustino quasdam in S. Joannis Evangelium explanationes, atque ex illis quatuor libros confecit, eo fine, ut ex duodecim libris, quos S. Cyrillus Alexandrinus in Evangelium S. Joannis scripserat, quatuor intermedios, qui perierant, suppleret. Typis vulgata est hæc explanatio unacum hujus commentarii versione anno Christi milleſimo quingenteſimo undecimo. XX. Edidit S. Cæsarii Arelatensis sermones, & commentarium in S. Joannem Damascenum præter quam plurima opuscula Philosophica. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. X.

Clichtovei tractatus de defensione Concilii Senonensis.

Cum Clichtoveus inter Concilii Senonensis, quod Parisiis celebrabatur, mem-

Sæcul. XVI. A.C. 1543. membra haud infimum esset, hinc ejusdem Synodi doctrinam edita apologia defendendam suscepérat, illamque Francisco I. nuncupavit. Inscribitur hoc opusculum: *Epitome veritatum, quæ concernunt fidem, & erroneas Lutheri assertiones:* continet vero viginti quinque capita, quorum primum est de infallibilitate Ecclesiæ in fide & morum doctrina. II. De ejusdem visibilitate. III. De infallibilitate Conciliorum. IV. De auctoritate Ecclesiæ circa sensum librorum sacræ Scripturæ. V. De articulis fide divina credendis, atque in sacra Pagina non expressis. VI. & VII. de potestate Ecclesiæ in condendis legibus sub peccati mortalis pœna obligantibus. VIII. De Ecclesiæ legibus circa jejunium & abstinentiam. IX. De Sacerdotum cœlibatu. X. De votis Monachorum. XI. De Communione sub duplici specie. XII. De excommunicatione. XIII. De quæstione, an Ecclesia hæreticos judicio sæculari tradere valeat. XIV. De bonis temporalibus ab Ecclesia possessis. XV. De Sacramentis novæ Legis, ac præcipue de Matrimonio contra Lutherum. XVI. De Ordinibus minoribus in Ecclesia. XVII. De Eucharistia, tanquam Sacrificio. XVIII. De tribus partibus Pœnitentiæ. XIX. De Purgatorio & utilitate suffragiorum pro mortuis. XX. De dolore

pro-

propter Christi Domini mortem. XXI. De invocatione Sanctorum. XXII. De usu & cultu S. Imaginum. XXIII. De libertate hominis circa bonum & malum. XXIV. De Præceptis & Consiliis Evangelicis. XXV. De fide unacum bonis operibus ad consequendam salutem necessariis. Porro hic Auctor, dum de libero arbitrio agit, affirmat, quod homini auxilium divinum, quo adjutus bonum operari potest, nunquam desit, aut saltem aliquam gratiam habeat, per quam hoc auxilium a Deo petere valet. Insuper tradit, quod prædestinatio & reprobatio negativa neutiquam ab humanis actionibus, sed mere a voluntate divina dependeat. Sæcul. XVI. A.C. 1543.

§. XI.

De Anti-Luthero Clichtovei.

Opusculum illud, cui titulus: *Anti-Lutherus*, in tres partes dividitur, quarum prima prætensam Lutheri libertatem Christianam atque Evangelicam confutat: altera vero Missæ Sacrificium, quod idem Hæresiarcha abolere nitebatur, propugnat, ac sententiam impugnat, vi cujus Lutherus omnes Christianos esse Sacerdotes tradebat. Tertia demum Vota monastica defendit. Ceterum in prima parte illi sententiæ suffragari videtur, quæ S. Dionysium libro-

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

brorum, qui ipsi adscribuntur, Auctorem, ac totius Franciæ, nec non Parisiensium Apostolum fuisse tenet, hæc tamen opinio haud amplius Criticis probatur. Postea in eodem libro Clichtoveus demonstrat, quod Concilia generalia nec falli, nec fallere possint, eorumque Decretis sub pœna æternæ damnationis standum sit: In secunda autem parte diversos Hierarchiæ Ecclesiasticæ gradus explicat, nec non privatarum, ut vocant, Missarum usum, ac Missæ Sacrificium propugnat, cunctisque, quæ Lutherus objicit, respondet. Differit quoque ibidem de Communione non nisi a jejunis recipienda, nec non de Consecrationis verbis, quæ tacita voce esse pronuntianda tradit: Præterea ibi loquitur de horis Canonicis, Purgatorio, orationibus pro defunctis, ac denique de Universitatum utilitate. Tandem in tertia parte Votorum & vitæ monasticæ sanctitatem vindicat, atque data occasione multos Lutheri errores refellit.

§. XII.

De ejusdem libro, cui titulus: Propugnaculum Ecclesiæ contra Lutheri Sectatores.

Idem Scriptor in suo libro, quem inscripsit: *Propugnaculum Ecclesiæ contra* Lu-

Lutheri Sectatores, præcipue propugnare nitebatur veterem Miſſas celebrandi uſum, nec non continentiam ac Sacerdotum cœlibatum, & jejunii atque abſtinentiæ leges. Inſuper allegatis quam plurimis teſtimoniis Miſſarum ritus, quantum ad præcipuas partes, eſſe perantiquos comprobat, ſimulque omnes cæremonias ibidem peragi ſolitas a calumniis vindicat, agitque de Communione ſub duplici ſpecie: ubi vero de Sacerdotum cœlibatu differit, affirmare haud dubitat, quod Siricius Papa primus fuerit Auctor illius legis, quæ Presbyteros ad continentiam adſtringit: his quoque addidit, quod hæc lex ab initio non fuerit ab omnibus Eccleſiis recepta, hodie vero ſacris Ordinibus continentiæ Votum ſit annexum: nec minus ibidem cuncta, quæ huic doctrinæ opponi poſſent, argumenta diſſolvit, atque impugnat elogium, quo Eraſmus Matrimonii uſum inepte celebrat: In ultimo autem libro idem Scriptor agit de jejunio & abſtinentia, cujus uſum innumeris ferme textibus atque exemplis comprobat: Ceterum Clichtoveus omnes hasce quæſtiones non minori eruditione, quam argumentorum firmitate pertractat, nec non ſtylo admodum moderato utitur, parcius tamen artem criticam adhibuiſ- Sæcul. XVI. A.C. 1543.

Sæcul. XVI. A.C. 1543.

se videtur, cum illo adhuc ævo parum cognita fuerit.

§. XIII.

Joannis Eckii fata.

Bellarm. de Scriptor. Eccl. Dupin. l.c. p. 165. Bossuet. hist. variat. t. 1. l. 8. art. 4. p. 459.

Alter Scriptor Ecclesiasticus hoc anno mortuus erat percelebris Joannes Eckius in Suevia natus anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Erat is Theologiæ Doctor, atque in Universitate Ingolstadiensi Professor, qui eximium sibi nomen comparabat tam dogmaticis suis elucubrationibus, quam crebris disputationibus, in quibus Lutherum, Carolstadium, Melanchtonem, ac reliqua Germanorum Protestantium capita devicit, primusque fuit, qui Lutheri theses impugnavit, atque contra eundem Lipsiæ, nec non adversus Oecolampadium Badæ in arenam descendit. Interfuit quoque anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo octavo Augustano Conventui, in quo Protestantium Confessionem debellavit, anno autem Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo unacum Phlugio & Groppero seligebatur, ut Catholicorum nomine in Comitiis Ratisbonensibus adversus hæreticos Theologos decertaret, quamvis circa unionis articulos a suorum sociorum sententia discreparet, imo etiam contra eosdem ar-

articulos librum elucubraret, in quo adversus Bucerum apologiam edidit, ac concordiæ librum Cæsari porrectum confutavit. Huic operi ultimam quidem manum appposuit Ingolstadii exeunte mense Decembri anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo quadragesimo primo, prodiit tamen idem liber non nisi post Eckii mortem anno salutis millesimo quingentesimo quadragesimo tertio Parisiensibus literis excusus. Obiit Eckius eodem hoc anno die decima Februarii non nisi quinquaginta septem annos natus. Sæcul. XVI, A.C. 1543.

Inter prima, quæ edidit opuscula, præcipuum erat Controversiarum Enchiridion, quod in illorum, quibus vasta volumina evolvendi copia deest, utilitatem conscripsit, eo fine, ut hi in promptu cuncta haberent, quibus hæreticos confutare possent. Agit ibidem de potissimis quæstionibus controversis, nec non de articulis, circa quos Novatores Ecclesiam Romanam invadebant: hos inter præcipue erant I. articulus de Missæ Sacrificio, II. de præsentia reali, III. de Transsubstantiatione, IV. de libero arbitrio, V. de Ordinis Sacramento VI. de immunitate Ecclesiastica, VII. de Annatis, VIII. de Decimis, IX. de Indulgentiis, X. de Excommunicatione, XI. de hæreticorum pœnis, XII. de

Sæcul. XVI A.C. 1543.

Hierarchia Eccleſiaſtica. Diſſerebat ibi inſuper I. de Miſſa in idiomate Latino celebranda, II. de parvulorum Baptiſmo, III. Sacerdotum cœlibatu atque eorumdem conſecratione, IV. de Purgatorio, V. de horis Canonicis. Hoc opuſculum iterato prelo editum fuit, præter quod autem idem Scriptor in duobus libris, quorum unus Sigismundo Poloniæ Regi nuncupatus eſt, pertractabat quæſtionem de Sacrificio Miſſæ, nec minus ſcripſit de Pœnitentia, Confeſſione & Satisfactione. Denique exſtat epiſtola ejus ad Melanchtonem circa diſputationem Lipſienſem, nec non alia ad Helvetiorum Pagos inſcripta contra Lutherum & Zwinglium. Silentio præterimus tractatum, cui titulus *Chryſopaſus*, de prædeſtinatione, quem librum ante Lutheri hæreſin conſcripſit, præter commentarium in Prophetam Agæum, & homilias in Evangelia de tempore, & de Sanctis. Hæc omnia opuſcula typis impreſſa habentur.

§. XIV.

Alberti Pighii mors.

Dupin l. c. p. 166. Miræus in elog. Belg. & de Script. Sæc. XVI.

Tertius inter Scriptores Catholicos hoc anno obiit Albertus Pighius Campi, oppido ad Iſalem flumen ſito, ex Patricio genere ortus, ſeu quod idem

idem est, ex illis, qui Magistratus seu publica urbis officia veluti Senatorum, Consulum &c. a Patre in filios translata exercent. Ceterum Albertus studiorum curriculo Lovanii emenso ibidem primam Doctoratus lauream accepit, ac Coloniæ, ubi Theologiæ vacabat, inter Doctores receptus est, ubi etiam illud *de ratione Paschalis celebrationis, nec non de restitutione Calendarii* opusculum elucubravit, ac idem circa annum Domini millesimum quingentesimum vigesimum Leoni X. Papæ nuncupavit: nec minus scripsit tabulas, quarum usu æquinoctia ac solstitia exacte inveniri possunt: insuper Apologiam contra Astronomiam Marci Beneventani Cælestinorum Monachi, qui Astronomicas Alphonsi Regis tabulas corrigere aggressus est, in lucem edidit, huicque operi *Astronomiæ defensionem contra Prognosticos* adjunxit, ac denique plura alia opuscula Mathematica composuit: præcipue ad hanc ingenii sui præstantiam rara etiam quædam manuum dexteritas accessit, qua cupreas sphæras ad intelligendos syderum atque cœli motus summopere idoneas exactissime fabricabat: Nihilominus Alberti amici, licet is ejusmodi exercitationibus plurimum delectaretur, eidem tamen magis Theologiæ studium commendabant, quorum etiam con- Sæcul. XVI. A. C. 1543.

Sæc. XVI. A.C.1543

consilium secutus plura elucubravit opera contra Lutherum, Melanchtonem, Bucerum & Calvinum. Posthæc eundem Adrianus VI. Papa, quem nondum Cardinalibus adscriptum in Hispaniam comitabatur, quamprimum adeptus est Pontificatum, Romam accersivit, seu potius secum abduxit, eumque publicis summæ benevolentiæ signis decoravit: Papa autem satis functo Albertus adhucdum Romæ persistens, Clementis VII. favores sibi conciliabat, ab eoque ad varia negotia adhibebatur, illiusque solertia crebro Paulus III. Clementis Successor usus est, a quo etiam Pighius Ultrajecti Præpositus ad sanctum Joannem Baptistam renuntiatus est, ibidemque anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo quadragesimo tertio die vigesima quarta Decembris extremum diem clausit.

§. XV.

Pighii liber de Hierarchia Ecclesiastica.

Inter quam plurima Pighii opera ceteris merito palmam præripit tractatus in sex libros divisus, cui titulus: *Assertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ.* Hoc opus Paulo III. Pontifici nuncupavit, & Sedis Apostolicæ jura immoto studio vindi-

dicavit, atque inter alia in libro quarto, in quo de juribus Papæ disserit, eidem auctoritatem atque jurisdictionem in universam Ecclesiam attribuit, cunctisque, quæ objici possent, respondet argumentis, atque exemplis, quæ nonnulli allegare solent, ut summos Pontifices quandoque in errores prolapsos criminari valeant. Præterea in libro quinto de Pontificis potestate in bona temporalia agit, & confutat Marcilli Patavini librum, ubi non modo Ecclesiasticis jurisdictionem profanam competere asserit, sed etiam haud dubitanter propugnat, quod Cæsares Regesque a Papa non modo in rebus sacris, sed etiam profanis dependeant, atque ab eodem suam auctoritatem derivent, nec non illa ab eo privari valeant. In postremo denique libro Conciliorum auctoritatem multum deprimit, contenditque, quod illis non alia, quam sententias ferendi, easque exequendi facultas competat, Pontifici autem relictum sit, auctoritate suprema atque infallibili rem decidere. His quoque subjungit, quod Concilia generalia, quæ a Constantino fuisse inventa autumat, olim fuerint salutaria, nunc vero Ecclesiæ pernicioſa sint, in cujus rei argumentum producit duo illa Concilia, Constantiense & Basileense, quæ tamen apud Gallos plurimum

Sæcul. XVI A.C. 1543.

Sæcul. XVI. A.C.1543

auctoritatis obtinent, ipse vero eorum Decreta de auctoritate Concilii generalis rejicit, hacque in re Gersonis sententiam confutat, docetque, quod nec Ecclesia universalis, nec Concilium aliquod ullam in Pontificem habeat potestatem, imo nequidem jurisdictionem in privatos sibi vendicare valeat: hac vero, etsi Ecclesia gauderet, Concilia tamen generalia careant. Præterea sequentes hasce propositiones tradit, quarum prima est hæc: Concilia universalia tam in sua convocatione, quam in decisionibus a Papa penitus dependent. II. Omnes causæ Ecclesiasticæ, quæ sunt majoris momenti, sacræ Sedi reservantur. III. Concilia totam suam auctoritatem, omnemque vim ab eadem Sede Apostolica obtinent. Insuper etiam contra Cajetanum propugnat, quod Papa ob nullam causam exauctorari valeat, etsi correctionis impatiens foret, vel universæ Ecclesiæ offensionem præberet. Denique tantopere rem exaggerat, ut etiam contendere audeat, quod Papa nunquam in hæresin prolabi, nec ullus casus excogitari possit, in quo absque Pontificis consensu Synodus convocari valeat.

§. XVI.

Sæcul. XVI. A. C. 1543.

§. XVI.

Alia ejusdem Scriptoris opera.

Præter hunc librum Pighius insuper posteris reliquit I. tractatum *de Missæ Sacrificio contra Lutheranos*, II. apologiam adversus Buceri calumnias, III. explicationem controversiarum, quæ in comitiis Ratisbonensibus fuerunt agitatæ, IV. tractatum in decem libros divisum de libero arbitrio, & gratia contra Calvinum, V. opusculum seu *consilium de componendis Ecclesiæ dissidiis*, ubi etiam dissertatio *de actis sextæ & septimæ Synodi* reperitur. Ceterum Pighius circa Prædestinationem & gratiam a D. Augustini & S. Thomæ doctrina multum discessisse videtur; quippe non modo homines per gratiam habitualem sanctificari negat, sed etiam affirmat, quod nostra justificatio a duplici oriatur caussa, quarum prima sit justitia inhærens, altera vero Christi justitia nobis imputata. Denique quædam alia circa peccatum originale adstruit, in quibus non minus ac Catharinus ab Ecclesiæ doctrina recessit.

§. XVII.

Cochlæi Opera contra Lutherum, aliosque hæreticos.

Hoc item anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo tertio quædam

Sæcul. XVI. A.C.1543.

dam Cochlæi opuſcula typis vulgata prodierunt, inter quæ præcipue numeratur inſignis quidam tractatus de auctoritate Canonicæ Scripturæ & Eccleſiæ Catholicæ. Hunc libellum Cochlæus ad Bullingerum Tigurinum Zwinglianæ hæreſis Miniſtrum transmiſit, ibidemque confutavit duos libros, quos idem hæreticus anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo typis impreſſos Angliæ Regi nuncupaverat. Porro hic idem Cochlæi liber ceteris omnibus magis elimatus videtur, ibidemque Auctor ſua argumenta cum majori, quam ullibi, perſpicuitate ac verborum concinnitate pertractavit, nec non ſuccincte egit de præcipuis controverſiis circa libros Canonicos, Eccleſiæ authoritatem, Conciliorum & Pontificum traditiones, nec non circa Sacramentorum numerum, legesque ac Conſtitutiones Eccleſiaſticas. In hoc libro Cochlæus Bullingerum his verbis alloquitur: „ Si haud alius tibi animus „ foret, quam ut abuſus, qui in Eccle„ ſiam ex Præſulum ſocordia irrepſerunt, „ redargueres, atque non niſi in perver„ ſam quorumdam Clericorum, qui ſui „ muneris immemores ſunt, vitam, cor„ ruptosque mores invehereris, non mo„ do tuum commendarem ſtudium, ſed „ ipſus etiam te palam deprædicare haud

„ du-

„ dubitarem: cum vero erecto collo Sæcul. XVI.
„ præcipuos fidei articulos aggrederis, A.C.1543.
„ salva religione ad tuos ausus obmute-
„ scere haud valeo. „

Ceterum Cochlæus insuper inter sua opera recenset tractatum de igne animas defunctorum purgante contra duos Andreæ Osiandri sermones, & pariter in compendium redegit Cleri atque Universitatis Coloniensis judicium circa Buceri librum, qui paulo ante typis excusus prodierat.

§. XVIII.

Ignatianæ Societatis incrementa.

Haud minorem nominis sui famam, quam Cochlæus suis elucubrationibus paraverat, etiam Ignatius sibi conciliaverat præclaris novi Instituti sui incrementis; quippe frequens erat illorum concursus, qui huic Societati nomen dare postulabant, quin imo ipse summus Pontifex non modo legem, qua Sociorum recens aggregatorum numerum olim duntaxat ad sexaginta restringebat, dein relaxavit, sed etiam alio diplomate postea edito indulsit, ut Ignatius sumpto prius experimento suæ Societati illos omnes adjungere posset, quotquot ad amplectendum hoc vitæ genus sese eidem oblaturi essent. Datum est hoc Pontificis Decretum die quar-

Orland. hist. Soc. l. 4. n. 1. Bouh. vie de S. Ign. l. 4. p. 260.

Sæcul. XVI. A.C.1543. quarta Martii anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio.

§. XIX.

Conimbricenſe Collegium a Luſitaniæ Rege conditum.

Bouh. p. 352. Orl. n. 546. Ex quo ſummus Pontifex hanc Bullam ediderat, mox plures Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ ac Belgii urbes ab Ignatio tanquam ſupremo Societatis Capite tales Evangelii operarios, qui ſub ejus diſciplina adoleverant, ſibi ſubmitti poſtulabant, huncque in finem eidem offerebant Collegia, in quibus rurſum alii efformari poſſent: Inde factum, ut paucæ admodum Catholicorum regiones eſſent, ad quas Ignatii Diſcipulis non pateret aditus, præcipue vero in Luſitania Joannes hujus nominis tertius Conimbricæ in Beirana Provincia Societati Collegium exſtruxit, quod quaſi Seminarium eſſet illorum, qui ad novi Orbis regiones pro annuntianda Chriſti fide deſtinandi eſſent. Inſuper idem Rex ex hisce Sociis unum ſibi ſelegerat, qui ipſius conſcientiam moderaretur.

§. XX.

Cæſaris adventus ad comitia Spirenſia.

Sleid. l. 15. p. 502. Sub idem tempus Carolus V. Cæſar Cameraco diſceſſit, ad Imperii comitia

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

tia sub finem mensis Januarii Spiræ celebranda profecturus, ubi etiam die nona ejusdem mensis jamjam advenerat, præsensque aderat Ferdinandus ejusdem frater unacum cunctis Electoribus, ac omnibus ferme Principibus tam Catholicis, quam Protestantibus, quibus Imperator ex Bruxellensi urbe publicæ fidei ac securitatis literas die decima Decembris datas transmisit, exclusis tamen ab hoc privilegio omnibus & singulis, qui Cæsareæ Majestatis hostibus armorum societate juncti erant. Ceterum summus Pontifex, cum Religionis negotia non sine Sedis Apostolicæ præjudicio Spiræ agitari pertimesceret, exeunte anno priori Franciscum Sfondratum patria Mediolanensem, qui ex Melfiæ Episcopo postea Cardinalis fuit renuntiatus, eo ablegavit: cum vero inter tot bella ac hæreses suam spem unice in Dei auxilio repositam haberet, ideo in omnibus Christianæ Reipublicæ Provinciis publicas preces fieri decrevit, ipsusque ejusmodi supplicationes Romæ instituit, simulque pœnarum condonationes non minus amplas, quam Anni sacri tempore concedi solent, omnibus illis indulsit, qui pro pace Ecclesiæ ac Principum unione suas ad Deum preces oblaturi essent.

Pontan. l. 4. Belcar. com. l. 23. Spond. hoc anno n. 1.

§. XXI.

Sæc. XVI. A.C 1544.

§. XXI.

Spirenſis conventus initia.

Sleid. l. c. Pallav hiſt. Trid. l. 5. c. 5. n. 2.

Frequens admodum erat hic Spirenſis conventus; omnes enim Electores eo convenerant, quod hucusque raro fieri ſolebat. Acceſſit quoque Dux Clivienſis, & Saxoniæ Electori, qui die decima octava Februarii advenerat, obviam proceſſerant Haſſiæ Landgravius, Colonienſis Archiepiſcopus, Fridericus Palatinus & Siciliæ Pro-Rex. His una congregatis biduo poſt datum eſt initium comitiis, quæ a vigeſima Februarii usque ad decimam Junii diem fuere protracta. Auſpicabatur ea Cæſar oratione habita, in qua ſpecialia petebat armorum ſubſidia adverſus Turcas & Galliarum Regem, & poſtea hæc addebat: *Quibus de cauſſis relicta Hiſpania rurſus in Germaniam iter ſuſceperim, huncque Conventum indixerim, literis meis Genuæ datis explicavi unde haud opus eſt ea repetere.* „Cum autem Chriſtiani nominis hoſtis „anno priori ſecundis armis totam Hun„gariam emenſus ſit, totius negotii car„do in eo vertitur, ut proſperis ejusdem „ſucceſſibus reſiſtatur; quapropter nil „mihi adeo deliberatum eſt, niſi ut ad „coercendos Turcarum progreſſus om„nes meas vires impendam, ipſusque

„pro

„ pro muneris mei ratione huic bello af- Sæcul. XVI.
„ fiftam. „ A.C. 1544.

§. XXII.

Cæſaris querelæ contra Galliarum Regem.

In ſermonis ſui progreſſu Carolus Cæſar vehementer adverſus Franciſcum Regem declamabat, his verbis uſus: *Licet ipſus ardentiſſime optaſſem adeſſe bello Turcico, quibus tamen rebus, & per quem ſim adhuc impeditus, notum eſt omnibus: nam impulſu ſtipendioque Galliarum Regis Turcica venit claſſis in mare Liguſticum, & in alia tum Imperii, tum Hiſpanicæ ditionis loca circumtulit bellum: cur autem Germaniam Turca tam conſidenter petat, atque aggrediatur, hæc eſt cauſſa, primum, quod de diſſidio Religionis, & de publicis ac privatis Ordinum offenſionibus, deque ſtatu rerum, & iis, quæ geruntur in Imperio, ea ſemper per Franciæ Regem Turca cognoſcat, atque ea ad illum perferantur: inſuper etiam Turcæ in Galliarum Rege favorem & auxilia ſibi parata eſſe ſciant. Cum ergo Franciæ Rex communem omnium hoſtem in Rempublicam Chriſtianam excitet, armetque, neceſſe eſt, ut bellum contra Gallos ſuſceptum non ſecus habeatur, quam ſi in Turcam ipſum ſuſciperetur: hinc Principes non ſolum actiones meas, atque conſilia non damnabunt, ſed opem quoque mihi ferent,*

Sleid. l. c. p. 503. Belc. comm. l. 23. n. 53. Raynald. hoc anno n. 4.

Sæc. XVI. A.C. 544.

rent, ut ab hoſte domeſtico liberatus vim omnem adverſus Turcam explicare poſſim. His dictis Cæſar de aliis differebat negotiis, quæ Religionem ſpectabant, tandem vero his verbis orationem ſuam abſolvit: *De Religione ſcitis ipſi, quantus labor meus intervenerit, & ſollicitudo multis abhinc annis, ac nuper etiam Ratisbonæ: ſed cum ibi non potuerit iniri concordia, rejecta fuit cauſſa ad Concilium, aliosque Conventus: ac deinde ſollicitavi Pontificem, qui Concilium indixit, cui ſane decreveram ipſemet intereſſe, niſi Galliæ Rex bellum mihi moviſſet: interea quid actum ſit, hoc ex meis Legatis haud dubie cognoviſtis: nunc vero, cum idem adhuc maneat diſſidium, reipublicæ ſane vehementer incommodum, diſpiciatis, ac nobiscum ipſi cogitetis, qua potiſſimum via tolli poſſit & emendari, mihique rationem illam, quæ videbitur vobis optima, demonſtretis: ut etiam Cameræ judicium, publicæ pacis vinculum & firmamentum, legitime conſtituatur, & jam antea providi, & deinceps quoque nihil in eo prætermittam.*

§. XXIII.

Proteſtantium querelæ contra Brunsvicenſem Ducem, ejusque reſponſum.

Sleid. l. c. p. 505.

Eadem die Ferdinandus Romanorum Rex pariter per ſuos Legatos rogabat,

bat, ut Imperii Principes ad bellum Hungaricum suppetias ferrent. Postea Saxoniæ Elector, Landgravius, eorumque Socii Cæsarem alloquebantur, contra Henricum Brunsvicensem hoc modo declamantes: *Scis*, inquiunt, *invictissime Cæsar, quemadmodum inde ab initio testificati simus, velle nos in hoc amplissimo consessu caussam explicare susceptæ defensionis adversus Henricum Brunsvicensem: ejusdem nunc quoque sumus voluntatis atque consilii: neque dubitamus, quin audita re tota caussæ Majestati vestræ apparebunt graves, atque justæ, quam ob rem & ea defensio nobis necessario suscipienda fuerit, & illi non liceat interesse Concilio Principum: sed quia videmus, illum ingerere seipsum huic consessui nobis minime comprobantibus: id unum possumus atque licet, ne videlicet deliberationes publicæ retardentur aut impediantur, profitemur nos illum non habere, nec agnoscere pro Principe Imperii, nec velle jus aliquod nostrum per ipsius præsentiam nobis diminui.* Ad hæc Brunsvicensis haud obmutuit, sed per suum Cancellarium his verbis respondit: *Saxo, Landgravius atque Socii, violato jure divino & humano, perruptis Imperii legibus, & fracta fide publica, per vim & summam injustitiam, provincia mea me spoliarunt, quo quidem nomine ipsos ad Cameræ tribunal accusavi: quod cum ita sit, nec locum in Imperii Senatu habere pos-* Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Sæcul. XVI A.C. 1544.

sunt, &, si quidem habuerunt, eum hoc admisso facinore jam amiserunt, & digni sunt, quorum consuetudinem omnes defugiant: si vero res ita ferat, ut in publicis deliberationibus mihi sit ipsis assidendum, profiteor, me nec hunc eis locum tribuere, nec actioni meæ quicquam velle propterea derogatum esse.

Post hæc Principes Protestantes suam agendi rationem vindicare, ac sigillatim ea, quæ hucusque in hac caussa gessissent, enarrare cupiebant, eo fine, ut Brunsvicensis Ducis accusationibus nulla fides adhiberetur. Ast Imperator per Fridericum Palatinum, atque Navium ab eis petebat, ut totum hoc negotium ad aliam diem remitterent, eoquod sole vix non ad occasum vergente inde abeundum esset. Annuit utraque litigantium pars: cum vero in eodem Principum consessu Landgravius proximum a Joanne Palatino Principe locum teneret, mox ex vitandæ simultatis studio medius inter utrumque Principem sedit palam antea professus, quod hæc assidendi ratio, nec ei, nec illius familiæ ullatenus fraudi aut præjudicio esset, id vero Joannes hortatu Cæsaris fecisse credebatur. Porro altera die Saxoniæ Elector & Landgravius Palatinum, Naviumque rogabant, quatenus Cæsarem eo inducerent, ut Brunsvicensem Ducem a comitiis arceret: verum id impe-

petrare haud poterant, eoquod Imperator illum a publico conſeſſu re nondum diſcuſſa, nec deciſa excludi haud poſſe affirmaret: Priusquam vero hæc ſeſſio ſolveretur, Catholici æque ac Proteſtantes, quos Cæſaris oratio plurimum commoverat, ſe totis viribus eidem contra Franciæ Regem præſto futuros ſpondebant, collatisque inter ſe conſiliis decreverunt, quod eundem haud ultra Regis nomine venerari, ſed potius tanquam fidei Catholicæ deſertorem, Barbarum, ac Chriſti Domini, ejusque Eccleſiæ hoſtem abominari vellent. Sæc. XVI. A.C. 1544.

§. XXIV.

Oratores a Galliarum Rege ad Spirenſem Conventum ablegati.

Rebus ita diſpoſitis Franciſcus I. Galliarum Rex probe proſpexerat, quod Cæſar apud Imperii Principes ſuas contra eum querelas delaturus eſſet, hinc ſuos ad comitia Oratores decernebat, qui eum ab objectis criminibus purgarent. Hujus legationis præcipui erant Joannes Bellajus Cardinalis, Franciſcus Oliverius, Alenconius Cancellarius & Prætor Divionenſis. Hi Nancejum in Lotharingia ſitum menſe Januario delati ibidem ſubſtitere, donec publicæ ſecuritatis literas a Cæſare accepiſſent; Rex enim jam antea fecialem ea de *Sleid. p. 505. Pallav. l. c. c. 5. n. 2. & 3.*

Sæcul. XVI. A.C 1544.

cauſſa Spiram unacum literis ad Carolum Imperatorem præmiſerat: cum autem fecialis legationis ſuæ inſignibus ornatus exeunte menſe Februario Spiram adveniret, Granvellanus eundem comprehendi juſſit, eique quamdam domum, in qua interim detineretur, aſſignavit, facto interdicto, ne ipſe inde exiret, nec quiscunque eidem colloqueretur. Fecialis equidem ex eo, quod captus retineretur, gentium jura violari opponebat, verum nihil deferebatur ejus querelis, ſed vehementer reprehenſus quarto poſt adventum die ad ſua redire jubebatur, adjectis aſperrimis hisce verbis: „ Tibi adhuc favet fortuna, „ cum ſanus atque incolumis reverti per„ mittaris, nam Regi Domino tuo, cum „ ſit Germaniæ hoſtis, ſeſe Imperii nego„ tiis ingerere haud competit; tibi vero „ hac vice potius ex Cæſaris clementia, „ quam meritorum ſuffragio venia da„ tur, in poſterum vero ſollicite caveas, „ ne ejusmodi legationes in te ſuſcipias, „ ſi impune redire velis; ſcias enim, le„ gibus prohibitum eſſe, ne feciales in „ loco, ubi Imperator moratur, eo in„ ſcio compareant. „ Hæc feciali dicta fuere, literæ autem, quas ſecum deferre ajebat, minime recipiebantur, ſed illi hoc idem reſponſum ſcripto dabatur unacum equo, quo Nancejum usque ve-

veheretur, ubi eum præſtolabantur Oratores, qui acceptis ſecuritatis publicæ literis mox ſeſe itineri accingere parabant. Sæcul. XVI. A.C 1544.

§. XXV.

Oratores denegatis fidei publicæ literis in Gallias reverſi.

Oratores a feciali totam rei ſeriem edocti anxiis omnino curis agitabantur, ac conſilii inopes, quid in hac rerum viciſſitudine agerent, a Lotharingiæ Duce exquirebant, hic vero eisdem auctor exſtitit, ut in Franciam redirent. Acquievere illi conſiliis Lotharingii, qui quamvis neutri parti adhæreret, ſummo tamen ſtudio Cæſarem inter & Galliarum Regem priſtinam reſtitui amicitiam peroptabat; verebatur enim, ne bello diutius protracto ejus quoque ditiones devaſtarentur. Verum Carolus Imperator a pacis ſtudio multum alienus videbatur; ſuum enim honorem atque exiſtimationem in diſcrimen adduci credebat, ſi cum Gallis concordiam iniret, priusquam armis Franciam in ſuam redegiſſet poteſtatem. Eapropter Galliarum Oratores ſermonem, quem in Spirenſibus comitiis perorare conſtituebant, typis vulgare curarunt. In eo priſtina Germanos inter & Gallos fœdera recenſebant, poſtea vero ſuorum hoſtium ac-

Sleidan. l. c. p. 506. Freher. t. 2. rer. Germ. Spond. hoc ann. n. 2. Belcar. l. c.

Sæcul. XVI. A.C. 1514.

cusationes diluebant, indigne ferentes, quod eorum Regi fœdus cum Turcis initum crimini daretur, *cum tamen*, prosequebantur Legati, *cum Turca nullum sit Regi fœdus, nulla societas, nisi commercii & quietis publicæ causſa, cujusmodi est Venetis, Polonis & aliis nonnullis: quamquam si fœdus ullum esſet, non potest tamen Rex in crimen vocari, propterea quod idem aliquando fecerint & Abrahamus & David, & Salomon & Phinees, & liberi Tobiæ, & Machabæi Duces, postea etiam Honorius, Constantinus, Theodosius junior, Justinianus II. Palæologus, Leo, Fridericus I. & II. Cæsares, qui diversæ Religionis gentium auxiliis utebantur, & Fridericus quidem II. Saracenorum humeris in Italiam, unde Pontifex ipsum ejecerat, reportatus fuit: scimus equidem, quantas copias & auxilia non semel in bellum Turcicum Rex promiserit: ejus quoque rei Pontifex, & Senatus Cardinalium testis locupletissimus est: in Hungariam vero Turca irruit, cum esſet ibi natum dissidium de Principatu, magis deinde fuit lacessitus bello Africano post captam Tunetem: quod autem in mare Ligusticum Turcica classis nuper venerit, non est tribuendum Regi: nec ad rem facit, quod in ea classe fuerit regius Minister Polinius: etenim Barbarossæ fuit consilium, ut Andream Auriam investigaret, & opprimeret:*

cum

cum id non posset, arcem obsedit Nizenam, idque sua sponte. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Verum omnes hæ Oratorum rationes nullius ferme momenti esse videbantur, unde eas Germani omnino flocci habebant, atque omnem opem ac operam Cæsari adversus Franciæ Regem policebantur.

§. XXVI.

Germanorum suppetiæ Cæsari contra Galliarum Regem promissæ.

Una erat Principum Germanorum sententia, quod debellato prius Galliarum Rege eo facilius Turcarum potentia frangi valeat: quapropter inter eos conventum, ut Cæsari quatuor cataphractorum millia, peditumque viginti millia per semestre alenda pro suppetiis conferrentur, ea tamen lege, ut Imperator ad muniendas urbes Turcis vicinas mediam hujus subsidii partem Ferdinando Fratri suo daret. Insuper statutum, quod per universam Germaniam singuli viritim pro cujusque facultate nemine excepto auxilia præstarent, omnesque tam natione Germani, quam ceteri, qui nationis Germanicæ jure ac civitate donati sunt, sub gravissimis pœnis prohiberentur, ne vel Galliarum Regis vel alterius Principis eidem fœdere juncti stipendia mererentur. *Sleid. p. 513. Isthuan. l. 15. Spond. hoc ann. n. 4.*

Sæc. XVI. A.C. 1544.

Hanc in rem Electores, ceterique Principes die secunda Aprilis literas ad Helvetios dederunt his verbis conceptas: *Qua de causſa bellum decreverimus adverſus Turcam ante biennium, id tunc ex Ferdinandi Regis, atque etiam ex noſtris accepiſtis Legatis, & dolemus, quod non liberalius tunc ad ea reſponderitis: Cæſar tunc quidem conſtituit, huic intereſſe bello, ſed impeditus a Galliæ Rege fuit, qui non modo diverſis locis bellum fecit, ſed Turcarum etiam auxilia ſollicitavit: & anno proximo Turcica claſſis illius auſpiciis, atque ductu ingreſſa in mare Liguſticum, intulit bellum Sabaudiæ Principi, capta Nicea: claſſis autem iſta habet nunc quoque ſuam adhuc ſtationem in Galliis, & in hoc intenta eſt, quomodo rebus Imperii Cæſarisque quam plurimum noceat: hoc ſane facinus Regis tam horrendum & inauditum eo magis eſt deteſtandum, quod ad impiæ gentis amplificationem, ad reipublicæ vero periculum longe maximum pertineat: itaque nobis cum primis videtur mirum, quod vos, quibus non minus, quam ceteris Germanis, a Turca metuendum eſt, Galliæ Regi copias in illud bellum auxilio miſeritis, qui Turcam habet ſocium & adjutorem: nam ſine veſtrum auxiliis non temere fuiſſet bellum hoc civile ſuſcepturus: nunc etiam ad nos defertur, quod denuo ſollicitet vos de novis mittendis copiis: cum autem ad omnes æque perti-*

tineat, non modo Turcarum vim reprimere, Sæcul. XVI.
ſed illorum quoque ſociis auxilia quæcunque A.C 1544.
detrahere, ſervandæ cauſſa reipublicæ: hinc oramus plurimum, ne Galliæ Regi, qui propter impium fœdus haberi debet pro communi hoſte, veſtros deinceps militare permittatis, & eos, qui jam forte profecti ſunt, revocetis, atque ita vos geratis, ut publicam ſalutem noluiſſe negligere videri poſſitis.

Exeunte menſe Aprili Helvetii ad Principum literas hunc in modum reſponderunt: *Noſtri Duces ac militum Præfecti a nobis rogati affirmant, nullum ſe vidiſſe Turcicum auxilium in caſtris Gallorum, nec de eis quicquam audiviſſe: nam alioqui non militaſſemus: Galliæ quoque Rex a nobis interpellatus querebatur, cum autem hyeme ſuperiori legationem miſerat, hæc repudiata fuit: quæ ſi fuiſſet audita, calumnia illa facile potuiſſet refutari: quod ſi pacem Cæſar non abnuat, ille & Bohemis, qui Februario menſe etiam ſcripſerunt, & Germanis adverſus Turcam auxilia ſua pollicetur: Jam ad nos quod attinet, quidam ſunt devincti Galliæ Regi, & pacto tenentur, ut militent: alii vero quidam multis abhinc annis amicitiam cum eo colunt, quorum ex ditione ſi qui transcurrunt in Galliam, nobis & invitis & neſcientibus hoc fit, ſicut etiam aliis in locis per Germaniam accidit: nobis autem videtur conſultum, ut Regis audiantur Legati, & pax conſtituatur.* Qua

Sæc. XVI. A.C. 1544.

quidem in re ſi quid poſſumus afferre momenti, perlibenter faciemus.

Hoc reſponſum diſplicuit Imperii Ordinibus, qui novos in Franciam hoſtes concitare unice intenti erant.

§. XXVII.

Sabaudiæ Ducis accuſatio contra Franciſcum Galliarum Regem.

Sleidan. l. c. p. 512.

Die vigeſima ſeptima Aprilis Carolus Sabaudiæ Dux itidem Franciſcum Galliarum Regem in pleno Principum conſeſſu per ſuos Legatos accuſabat, qui vim atque injurias prioribus annis Duci ſuo illatas exaggerabant, hæc inſuper exponentes: *Excitavit etiam Franciæ Rex Solimani Legatum, ac Turcicæ claſſis Præfectum Barbaroſſam, qui Gallorum copiis adjutus Niceam oppidum deditione cepit, contraque fidem datam diripuit, & plurimis in ſervitutem abductis incendit: Petimus igitur, ut Duci vehementer afflicto ſubveniatis, præſertim cum ad arcis obſidionem omnino redituri videantur hoſtes: Dux noſter equidem Papam rogavit de auxiliis, ſed illud ſolum vectigal eidem largitus eſt, quod ei quotannis dependere ſolent Eccleſiaſtici: attamen illud eſt vehementer exiguum in hac ſua tenuitate, quando vix decimam ſuæ ditionis partem obtinet: quo minus autem etiam ad comitia ipſus venerit, per ætatem, & intervallum itineris, & imminens ab hoſte pe-*

Belc. comm. l. 23. n. 55.

ri-

riculum excuſatur, dicitque, ſe neque ſumptum tolerare poſſe, cum vix habeat, quo ſe, filium atque familiam alat. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Hæc Legatorum oratio non parum conferebat, ut Principum animi adhuc magis adverſus Franciæ Regem accenderentur, atque ad bellum eidem inferendum eo vehementius impellerentur.

§. XXVIII.

Alia Decreta Spirenſis Conventus.

Cum Albertus Brandeburgicus per plures annos ſupremus Bruſſorum EquitumMagiſter fuiſſet, nunc autem matrimonio ſeſe junxiſſet, ac propterea a Curia Imperiali tanquam hæreticus fuiſſet condemnatus, hinc Cæſar in ejus locum præſentibus omnibus Imperii Principibus in hisce comitiis Wolfgangum Melkingum ſuprema hac Ordinis dignitate ritu ſolemni inſignivit. Verum eoquod Albertus beneficiarius Poloniæ Regis cliens eſſet, ideo Legatus Regis ſui nomine eundem protegebat, nec non Wolfgangi electioni obluctabatur. Ceterum quoad diſſidia, quæ inter Brunsvicenſem Ducem & Principes Proteſtantes fervebant, in iisdem comitiis decretum fuit, quod Cæſar Brunsvicenſem Ducatum ſequeſtris nomine tamdiu retineret, donec totum hoc negotium aut judicum ſententia, aut amica liti- *Sleid. comm. l. 15. p. 513.*

gan-

Sæc. XVI. A.C 1544.

gantium compositione absolveretur. Pariter ibidem agebatur de discordia inter Cæsarem & Christiernum III. Daniæ Regem, qui Christiernum II. Caroli V. Levirum jam a longo tempore captivum detinebat: Verum hæc res nondum decidi poterat.

§. XXIX.

Religionis negotia ad aliud tempus remissa.

Jam denique causarum series eo tendere videbatur, ut de Religionis ac fidei diffidiis ageretur: cum vero profana Principum negotia potissimam temporis partem sibi jamjam vendicassent, Cæsar consultum fore censebat, si aliquæ causæ ad proxima remitterentur comitia, in quibus mense Decembri celebrandis velut pacis induciæ usque ad Synodum vel generalem, vel nationalem in Germania celebrandam decernerentur.

§. XXX.

Comitiorum Spirensium Decreta in favorem Protestantium promulgata.

Sleid. p 515. Surius com. Bellay l. 23.

Interea Cæsar, cum Lutheranorum factionem in dies numero ac potentia augeri cerneret, valida ab eis auxilia sibi pollicebatur, hinc, ut Protestantes Principes sibi devinciret, Decretum edidit,

Sæc. XVI. A.C 1544.

dit, vi cujus edicti Auguſtani executionem rurſus differendam ſtatuit, ſimulque indictis gravibus pœnis prohibuit, ne ob Religionis diverſitatem cuipiam moleſtia inferretur. Præterea præcepit, ut omnium litium deciſio ad Imperii comitia proxime celebranda remitteretur, usque dum Concilium haberi poſſet, interea vero omnes, ſive Catholici ſive Proteſtantes, cujuscunque ſint Religionis, bona ſua Eccleſiaſtica quiete poſſideant, iisque libere fruantur, ex hisce tamen bonis Miniſtri alantur, Scholæ erigantur, ac pauperum neceſſitati ſuccurratur: Cameræ vero Judices locum ſuum retineant usque ad tempus eis præfixum, quo elapſo prima die, qua alias nova Judicum electio fieri conſueverat, in hunc conſeſſum nulla habita Religionis ratione partim Catholici, partim Lutherani in æquali numero recipiantur, omnesque lites maneant ſuſpenſæ, Anabaptiſtæ tamen pœnam jam olim in eos decretam ſubeant. Nihilominus Cæſar Magiſtratus hortabatur, ut Viros doctos probosque adhibeant, qui hosce hæreticos de errore ſuo convictos ad veritatis ſemitam reducerent. Placuit ſummopere hoc edictum Proteſtantibus, qui Carolum V. tanquam Cæſarem æquiſſimum juxta ac publicæ quie-

Sæcul. XVI. A. C 1544. quietis ſtudioſiſſimum plenis buccis deprædicabant.

§. XXXI.

Catholici hoc Decreto offenſi.

Sleid. p. 516. Attamen quo magis Lutheri fautores triumphare conſpiciebantur, eo gravius Catholici affligebantur, palamque hoc Decretum impugnabant, quin imo Sedis Apoſtolicæ Nuntius illud prorſus nullum irritumque eſſe declarabat: verum Imperator, cum ei Viri ad promovenda illius ſtudia aptiſſimi minime deeſſent, Nuntio hæc in reſponſis dedit: „Validis omnino rationibus expugnatus hæc indulſi; cum enim Lutheranorum factionem Catholicis potentia „plurimum prævalere cernerem, meri„to timebam, ne Proteſtantes me ad „pejora compellerent. De cetero in „hoc Decreto reipſa nil amplius ſtatui„tur, niſi quod Religionis diſſidia, eorum„que deciſiones ad proxima Imperii co„mitia remittantur. „ Hæ rationes animos ſedabant Catholicorum, qui etiam Decretum, quamvis illud ceteroquin Religioni valde noxium fore cenſerent, conſenſu ſuo firmabant, eoquod ſeſe Cæſaris potentiæ opponere non auderent. Verum hæc agendi ratio tantopere ſummo Pontifici diſplicuit, ut ſeſe haud continere poſſet, quin in amaras omni-

no

no querelas erumperet, imo non so- Sæcul. XVI.
lum ob hoc Decretum in comitiis edi- A C. 1544.
tum affligebatur, sed vel maxime ideo indignabatur, quod Carolus V. cum Henrico Angliæ Rege capitali Ecclesiæ inimico armorum societatem iniisset, ac insuper omnia consilia quantumvis proficua, quæ ipsi Farnesius Cardinalis Sedis Apostolicæ Legatus pro suo Nepote in Mediolanensem Ducem inaugurando proposuerat, penitus rejeciisset, nec non unice Protestantibus complacendi studio eidem huic Legato comitiis assistendi facultatem abnegasset. Præterea summus Pontifex serio perpendebat, quod Spirensis Conventus Decretum non modo ipsius auctoritati, sed etiam Sedis Apostolicæ dignitati ingens damnum inferre posset.

§. XXXII.

Epistola Pontificis ad Cæsarem propter Spirense Decretum.

His rationibus permotus Pontifex, sui honoris rationem exigere censebat, ut Cæsari suam indignationem manifestam redderet: eapropter hanc in rem die vigesima quinta Augusti anno post Christum natum millesimo quingentesimo quadragesimo quarto prolixam admodum epistolam ad Cæsarem dedit, hujus tenoris: *Quænam Decreta nuper fue-*

Sleid. l. 16. p. 520. Pallav. c. 6.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

fuerint facta, ad nos relatum fuit, quod vero de illis sentiam, non possum pro meo munere, & mea in te charitate dissimulare, & ut ita faciam, exemplo moveor Sacerdotis Heli, quem Deus gravissime mulctavit ob nimiam erga filios indulgentiam: ad eundem plane modum, quandoquidem ea Decreta pertinent ad animæ tuæ periculum, & ad maximam Ecclesiæ perturbationem, necessario te commonefacere teneor: primum igitur hoc est, ne ab Ecclesiæ consensu vel consuetudine majorum discedas, sed eandem disciplinam, ordinem, instituta sequaris atque observes: hic autem ordo est talis, ut, quoties de Religione disceptatur, judicium omne referri debeat ad Ecclesiam Romanam: tu vero nuper, quando de generali & Nationis Concilio, & Imperii Conventu statuisti, nullam habuisti rationem ejus, qui solus Jure divino & humano, cogendi Concilia, & decernendi de rebus sacris potestatem obtinet, neque vero hoc solum in reprehensionem venit, sed illud etiam, quod non idiotis modo, sed & damnatarum hæresum assertoribus permittas, de Religione judicare, quod de bonis sacris, eorumque controversiis decernas, quod eos, qui sunt extra communionem Ecclesiæ, & ipsismet edictis jam olim damnati, pristinis honoribus atque loco restituantur, non assentientibus iis, qui veterem & religiosam obedientiam præstant: an hæc cum sacris legibus & institutis con-

ve-

veniunt? an non omnem disciplinam & or- Sæcul. XVI.
dinem tollunt? existimo autem, non ex tuo A.C. 1544.
hæc esse patefacta sinu, sed malevolorum esse consilio factum, qui pro suo in Ecclesiam Romanam odio te sollicitarunt, ut aliquam abalienati animi significationem dares: quod autem illis acquieveris, & morem gesseris, eo vehementius doleo, quo majori hoc esse cum tui ipsius & Ecclesiæ detrimento conjunctum video, nisi resipiscas: hic etiam metus crescit & augetur consideranti, quibuscum amicitiam inieris: pravis nimirum colloquiis corrumpuntur boni mores: sic etiam magnum est periculum, quando cum pravis & vitiosis hominibus fœdera fiunt: non dubito tamen, quin honestos illi titulos obducant: nullum enim est prope tam malum consilium, quod non aliquo specioso titulo commendatur: sed revera perscrutanti Scripturam occurrunt multa & illustria exempla, quibus ira Dei docetur in eos, & vindicta, qui summi Sacerdotis munera sibi vendicarunt: ab adversariis in odium atque crimen vocatur Sacerdotum negligentia, & hoc illi utuntur tanquam stimulo, dum ad procurationem Religionis principes Viros exhortantur: hoc quidem & pulchrum & laude dignum videtur sed nulla ratione subsistit, quod privatis in ædibus Paterfamilias unicuique distribuat, quod agat, neque patiatur, si quis alienum opus faciat, ne conturbetur ordo: sic etiam in Ecclesia, quæ est domus

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Dei, ſuum cuique munus eſt diſtributum, quod obeat, neque decet, ut ſuperiorum officiis fungantur inferiores, idque tanto magis obſervandum eſt, quanto Eccleſia major & illuſtrior eſt quavis alia domo: cum ergo ſupremum Eccleſiæ munus commendatum ſit a Deo Sacerdotibus, magna eſt injuria, cum horum partes & honorem alius ſibi ſumit. notum eſt, quid acciderit Ozæ, ſuſtinenti currum, quo vehebatur arca Dei, jam propenſum ad ruinam: nemo quidem eſt, cui non recte feciſſe videatur ille, quod abſentibus Levitis, cum ruinæ periculum impenderet, admota manu currum inclinatum ſublevarit, ſed tamen illum ulciſcente Deo ſublatum e vita, documento nobis eſt, quam non oporteat alienum officium uſurpare: caveat igitur, ne perſuaſus ab illis, qui emendationem Eccleſiæ ſemper habent in ore, temere manus admoveas iis rebus, quæ peculiariter ad Sacerdotes pertinent: ſimilis etiam & atrocior exitus fuit Dathan, Abironis, & Core, cum authoritatem vellent Moyſi & Aaroni fratribus derogare: præclarus fuit Rex Ozias, & tamen, quod incenſum ad altare vellet adolere, factus eſt leproſus, arrogationem alieni muneris ulciſcente Deo: procuratio Eccleſiarum officium eſt quidem Deo gratiſſimum, ſed ad Cæſares non pertinet, verum ad Sacerdotes, & inprimis ad illum, cui ligandi poteſtatem atque ſolvendi Deus fecit: neque vero ad rem pertinet, quod di-

dicas, has leges non esse perpetuas, verum temporarias, & ad Concilium modo duraturas: nam etiamsi pium esset, tamen ratione personæ impium sit: Deus est, qui rationem postulabit a malis Sacerdotibus: in illo conquiescendum est, nec aliud præterea tentandum: etenim illi, qui principem Ecclesiarum sedem Romanam adjuvarunt, qui fidem & amorem Ordini Sacerdotum præstiterunt, maximis a Deo semper amplificati sunt beneficiis atque donis, ut in Constantino Magno, in Theodosiis, in Carolo Magno videre licet: illi vero, qui contra fecerunt, gravissimis pœnis afflicti: neque jam de Nerone, Domitiano, & id genus aliis, qui nascentem Ecclesiam conati sunt extinguere, sed de iis loquor, qui confirmatæ Petri Cathedræ, cum adultior esset facta, restiterunt: in hoc est numero Anastasius I. Cæsar, deinde Mauritius, Constans II. Philippus, Leo, & alii complures, qui rebus atque fortunis omnibus dispoliati, turpiter & ignominiose vitam finierunt: Henricus IV., quod indigne tractaret eum, quem loco Parentis vereri debuisset, a filio suo captus Leodii dignas luit pœnas: Fridericus II. Ecclesiæ Romanæ gravis adversarius, a filio suo trucidatus occubuit: neque tamen semper affliguntur rebelles, & aliquando in summa rerum copia florent, quod nimirum eo fieri Patres dicunt, ne, si omnes hic impii plecterentur, nullum aliud superesse tribunal Dei putemus: peccatum

Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

tum quidem nullum impunitum dimittitur, sed hæc omnium est gravissima ira Dei, cum qui peccant, impune se id facere arbitrantur: hi enim sunt deplorati, ac vere miseri, qui peccata semper accumulant: ad hunc vero modum non singuli tantum homines, verum provinciæ etiam mulctantur, quæ vel Christum a se repudiant, vel ejus parere Vicario recusant: duo autem sunt populi imprimis, qui sua calamitate nobis id clare demonstrant, Judæi atque Græci, quorum illi Christum Dei Filium occiderunt, hi Vicarium ejus non uno modo sunt aspernati: jam si Deus iram suam in illos declaravit propter ejusmodi conatus atque scelera, multo sane plus tibi verendum, si quid tale decernas, cujus origo sit ab iis Imperatoribus, qui non plus honoris Ecclesiæ Romanæ detulerunt, quam ab ea receperunt, hæc autem non eo spectant, quod tale quid te cogitare putem, aut quod controversiam non maxime cupiam ipsius componi, sed quod de tuo periculo sim sollicitus. Constantino Magno Sacerdotes olim detulerant cognitionem suarum litium, sed ille id muneris rejecit, neque de iis judicare voluit, qui de cunctis judicandi potestatem habent: hujus nimirum sunt vestigia sequenda: quod res controversas conciliari, quod Ecclesiæ fieri cupias emendationem, imprimis est laudandum: peto etiam, ut in eo tuam operam mihi præbeas, cui ministerium hoc atque curam Deus commisit: adjutorem te quidem pos-

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

possum ferre, sed Rectorem atque Caput admittere non valeo: percupidus sum publicæ reformationis, quod non semel declaravi indictis Conciliis, quandocunque vel minima spes affulsit, ea posse coire: ac licet frustra quidem adhuc istud egerim, tamen, quod mearum est partium, nihil volui præterire: Concilium enim opto tum Reipublicæ, tum Germaniæ caussa potissimum, quæ variis est lacerata dissensionibus: doleo autem, quod eorum utaris consiliis, qui jam olim damnati sunt, etiam Ecclesiæ voce: nec eo doleo tamen, quod a tua amicitia semper eos velim esse remotos: verum quod hac tua indulgentia fiant insolentiores & magis temerarii: cum autem unica sit ratio curandi mali Concilium videlicet, ideo ad illud est confugiendum: sterne igitur viam, ut cogi possit, & tantopere desideratam pacem populo Christi redde, aut saltem arma cohibe interim, dum de republica deliberabitur: nam disceptatione potius utendum est, quam vi & armis: iis depositis omnia recte accident. Jam pridem enim denunciatum est Concilium, etsi bellorum caussa dilatum sit in commodius tempus: ut idem ceteri quoque Principes faciant, dabo operam, imprimis autem apud te, qui jam bellum geris: Obtempera ergo meis monitis, & cum sis primogeniti filii loco, parentem salutaria consulentem amplectere, & majorum tuorum vestigiis insiste, nec a via regia deflecte, nec in sacris tractandis ullum jus

Sæcul XVI A.C.1544

vel authoritatem tibi vendica, & disceptationes omnes Religionis ab Imperii Conventibus exclude, & ad meum rejice Tribunal: de bonis etiam Ecclesiasticis nihil statue, sed positis armis paci stude, aut si pax aliter coire non possit, controversiam omnem & belli caussas Concilii disceptationi submitte: postremo, quæ nimia quadam lenitudine rebellibus illis atque Romanæ Sedis adversariis concessisti, ea rescinde, & omnino tolle: nam alioqui futurum, ut, nisi muneri meo deesse velim, maximo quidem Ecclesiæ cum detrimento severius agere cogar, quam vel consuetudo mea, vel natura, vel etiam voluntas fert, ut autem officium meum neglexisse videri possem, non committam; nam oculis semper obversatur illud divinæ severitatis in Heli Sacerdotem exemplum: adhuc quidem clementia Patris utor, verum si nihil jam proficio, alia mihi ratio ineunda: considera ergo, quid te deceat, & utrum tuo tum honori, tum rebus magis conducat, an ut in recuperanda Ecclesiæ tranquillitate senectuti meæ manum præbeas adjutricem, an ut illis faveas potius, qui nihil aliud, quam Ecclesiæ dilacerationem quærunt.

§. XXXIII.

Responsum Cæsaris ad Papam.

Pallav. hist. Trid. lib. 5. c. 7. n. 1.

Deferebantur hæ Pontificis literæ ad Cæsarem per Davidem Oedatium Brixiensem, qui Papæ erat a Cubiculis

lis, eidemque etiam responsum Hispano idiomate conceptum tradebatur, in quo Imperator hunc in modum rescripsit: *Habita ratione maximi gravissimique momenti verborum ac rerum, quæ in memorato Diplomate continebantur, tantæque jacturæ periculi, cui auctoritas dignitasque Cæsarea, ac mei nominis existimatio exponebatur, repono, me ad omnia responsurum in tempore, opportunitate ac loco, quo tunc declarabo, ostendamque admodum serio, me nec fuisse, nec præbuisse occasionem ullam incommodis, quæ contigerunt Christianæ Reipublicæ; quin imo impendi semper omnem operam tam in me, quam in ceteris, ut illis occurrere, ac mederi possem, prout probi Cæsaris munus, & auctoritas, ac dignitas Cæsarea postulabat, pariterque ut Catholicum Principem decebat, eaque ratione, quæ mihi conveniret in eo, quod spectat ad sanctam Sedem. Quod si unusquisque idem pro suo gradu, statu & conditione perfecisset, haud eventura fuissent illa incommoda, in quibus tunc Respublica Christiana versatur: idque mihi adeo comprobatum est, ut culpa in eos recidat, qui id merentur, ac veritas errorem omnem, insimulationem, & calumniam eximat.*

Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. XXXIV.

Lutheranorum scripta contra Pontificis literas.

Cochl in act. & script. Luth. anno 1544. p. 308. Spond. hoc anno n. 8.

De hac Pontificis epistola Lutheri asseclæ non eadem verborum moderatione loquebantur; quippe Protestantium nonnulli Latino, alii Germanico idiomate summum Pontificem atrocissimis injuriis ac calumniis convitiabantur; quin imo ipsemet Lutherus contra hasce Papæ literas prolixum valde tractatum Teuthonice conscripsit, simulque in eadem lingua aliud edidit opusculum in quatuor partes divisum, in quarum prima de præcipuis Christianæ fidei articulis contra Papam egit. Secunda pars suæ sectæ professionem continebat. Tertia agitabat hanc quæstionem, quibus signis vera Ecclesia a falsa discerni queat. Quarta demum loquebatur de tribus fidei Catholicæ Symbolis.

§. XXXV.

Cochlæi opera contra Lutheri & Zwinglii Sectatores.

Cochl. p. 309. Verum hæc Lutheranorum scripta mox confutabantur a Joanne Cochlæo, qui hoc anno editis pluribus libris tam Lutheri, quam Zwinglii Discipulos impugnabat. Ipsus in suo libro *de actis* &

& ſcriptis Lutheri recenſet I. *Philippicam ſextam contra Melanchtonem & Bucerum pro Colonienſium judicio.* II. *Defenſionem Cæremoniarum Eccleſiæ contra tres libellos Ambroſii Morbani Wratislavienſis.* III. *Diſceptationem de novis translationibus veteris & novi Teſtamenti.* IV. *Quadruplicem rationem concordiæ ſuper Confeſſione Auguſtana.* Hos libros adverſus Lutheri Sectatores edidit Cochlæus, poſtea vero contra Zwinglii aſſeclas typis vulgavit I. *tractatum de invocatione Sanctorum, eorumque interceſſione*, II. *alium de reliquiis atque imaginibus Sanctorum contra Bullingerum.* III. *Replicam ſat brevem adverſus prolixam reſponſionem ejusdem Bullingeri.* IV. *Libellum de Sacerdotio & Sacrificio novæ Legis contra duos ſermones Wolfgangi Muſculi.* V. *Hiſtoriam de vita Theodorici Oſtrogothorum atque Italiæ Regis.* Præterea elucubravit Germanico idiomate librum *de modo & uſu antiquo orandi.* Porro, inquit idem Cochlæus, *Clerus interim Colonienſis pro fide & Religione Catholica libris & actionibus diverſis viriliter Hermani Archiepiſcopi ſui Lutherana hæreſi infecti conatibus, & attentationibus repugnabat.* Sæcul. XVI. A.C 1544.

Sæcul XVI. A C. 1544.

§. XXXVI.

Calvini opera hoc anno edita.

Theod. Beza in vita Calv. hoc ann.

Ex eadem Pontificis epistola Calvinus *de necessitate reformandi Ecclesiam* tractatum scriptitandi ansam arripuit, simulque Anabaptistarum ac Libertinorum errores ex tota veterum hæresum colluvie conflatos editis duobus libris refellere conatus est. Attamen iis, quæ in postremo hoc tractatu adversus Libertinos protulit, summam Navarrensis Reginæ indignationem incurrebat; illa enim assidue versabatur cum duobus præcipuis horum errorum fautoribus, Quintino & Poqueto, quos a Calvino speciatim nominatos Regina tanquam Viros probitate conspicuos venerabatur, atque in illis tantopere confidebat, ut criminibus, quæ iisdem objiciebantur, graviter se læsam crederet. Posthæc Calvinus rem edoctus cum summa animi moderatione Reginæ respondit; quippe non modo illam ob generis ac dignitatis suæ prærogativam maximi habebat, sed etiam illius favorem conservare plurimum ei intererat, cum illa novam ipsius sectam patrocinio suo fulciret: eandem tamen objurgabat, eoquod nimia facilitate amicitia sua dignaretur ejusmodi Viros, qui erroneas ac pernicioſas opiniones suas ex pu-

putidis Anabaptiſtarum fontibus hauſerunt, easque primo in Galliis evomuerunt, ac demum per univerſam Hollandiam & Belgium latius diffuderunt. Sæc. XVI. A.C.1544.

§. XXXVII.

Calvini diſſidia cum Sebaſtiano Caſtallione.

Hoc item anno Calvinus acriorem adhuc contentionem habuit cum Sebaſtiano Caſtallione. Hic in Allobrogum ditione ſeu in Delphinatu vel in Sabaudia anno Chriſti milleſimo quingenteſimo decimo quarto natus linguarum, præcipue vero Hebraicæ peritia eminuit, ac propterea ſacrum Codicem latine reddere aggreſſus eſt; cum autem Latini ſermonis puritati nimium intentus eſſet, pro ſuo arbitrio nonnulla liberius transmutavit, ſacramque divinarum rerum Majeſtatem in quibusdam textibus ob immaturum Latinitatis ac eloquentiæ ſtudium labefactavit. Equidem Latina ejusdem verſio primo prelo Baſileæ prodiit anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, editio tamen ceteris magis commendata ibidem facta eſt anno ſalutis milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo tertio. Ceterum Auctor anno Incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo Genevæ huic verſioni

Beza l. c. Scevol San-Marth. in elog. Doct. Gall. lib. 2.

Sæcul XVI. A.C.1544. ni initium fecit, eamque absolvit anno post Christum natum millesimo quingentesimo quinquagesimo, eodemque tempore aliam sacræ Paginæ versionem Gallicam adornavit, quam postea typis impressam anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto Henrico II. Galliarum Regi nuncupavit. Verum hoc ipso suo labore sibi Calvini invidiam accersivit; hic enim ejusdem versionem approbare constanter renuebat, caussatus, quod ea quibusdam scateret erroribus, ex quibus non infimus erat, quod illius Auctor Cantica Canticorum tanquam librum obscœnum rejeciſſet, eumque ex Canonicorum librorum albo expungendum censuiſſet. Eo tempore Castallio Genevæ humaniores literas tradiderat, reque comperta acriter in eos invehebatur, qui sese illius sententiæ opponebant: ne vero eorum objurgationes omnino inanes viderentur, iidem Castallionem apud Senatum accusarunt: unde comparere jussus ultima mensis Maji die re audita ex utraque parte calumniæ reus, convictusque fuit declaratus, ac demum etiam Professoris munere exutus: Calvinus tamen literis eidem consignatis testabatur, quod Magisterii sui munus sponte abdicaverit, illud vero tanta cum laude obierit, ut in Pastorem

rem eligi mereretur, ab eo tamen offi- Sæcul. XVI.
cio hucusque duntaxat ea ex causſa ex- A.C. 1544.
cluſus fuiſſet, quod inſolitam propugnaſſet ſententiam de Canticis Canticorum, & de deſcenſu Chriſti ad inferos. Caſtallio hoc Calvini teſtimonio fretus Baſileam contendit, ibidemque perbenigne exceptus vix non eodem momento linguam Græcam tradere juſſus eſt.

§. XXXVIII.

Franciſci Xaverii progreſſus Apoſtolici in Indiis.

Cum interea tumultus, quibus Europa ob Religionis diſſidia agitabatur, plurimum augerentur, orthodoxa fides in Indiis nova in dies cepit incrementa, Principibus ac populis Chriſti Eccleſiæ ſeſe aggregantibus; poſtquam enim Franciſcus Xaverius plus quam integrum annum in ora Piſcariæ eo fine abſumpſerat, ut *Paravas* ſeu margaritarum Piſcatores ad Chriſti fidem adduceret, tandem exeunte anno reparatæ ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio Goam reverti ſtatuit, ut ex ea urbe ambos laboris ſui ſocios unacum aliis Viris Apoſtolicis ſecum abduceret, quo etiam ſe contulit, comitantibus eum quibusdam adoleſcentibus natione Indis, qui in præfatæ urbis Seminario Chriſtianæ fidei myſteriis imbue-

Maffee hiſt. Ind. l. 12. Orl. hiſt. Soc. l. 4. Turſel. in vita Franciſc. Xav. l. 2. c. 11.

Sæcul. XVI. A.C. 1544

buerentur, ac progreſſu temporis in egregios Evangelicæ veritatis Præcones evaderent. Rebus ita diſpoſitis anno ſupra milleſimum quingenteſimo quadrageſimo quarto Xaverius ad *Paravas* rediit, ſequentibus eum pluribus Viris Apoſtolicis tam Europæis, quam Indis, eorum tamen nonnullos in præcipuis pagis eo fine reliquit, ut animarum ſaluti tanquam Paſtores invigilarent, puerosque Chriſtianæ doctrinæ rudimentis imbuerent; ipſe vero ad Travancoridis Regnum, quod in Goæ Peninſula ſitum ad occaſum Solis vergit, cum reliquis Sociis ſuis profectus eſt, ibidemque haud minus copioſam, quam antea in ora Piſcariæ, Apoſtolici laboris meſſem collegit; quippe intra unius menſis ſpatium decem millia Idololatrarum baptiſmo expiaverat; cum ergo quandoque in una die ſimul omnes unius Pagi incolæ ſacro fonte tingi peterent, quadraginta quinque Eccleſiæ ſeu Sacella ſub primis abjuratæ ſuperſtitionis auſpiciis erigenda erant, hancque in rem S. Xaverius, qui ipſus ſingulares hosce Evangelii fructus enarrat, hæc addidit: „ Non aliud gratius, „ jucundiusve ſpectaculum erat, quam „ cernere idola, eorumque fana ab his„ ce infidelibus ad Chriſti fidem conver„ ſis certatim eorumdem pedibus con-

„ cul-

„culcari, atque deſtrui, id etiam per „mittente hujus regionis Regulo, qui „Luſitanis fœdere junctus erat. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. XXXIX.

Travancoridis Rex Evangelii prædicationi favens.

Equidem ipſe Travancoridis Rex Evangelicæ prædicationi favebat, præcipue tamen ipſius ſtudium accenderat ſucceſſus omni exſpectatione major, quo Xaverius ipſos etiam debellabat Badagas, gentem totius hujus regionis longe crudeliſſimam, nam hi vitam per latrocinia ac rapinas ducere aſſueti cum ingenti ſuorum exercitu paulo ante Piſcariam populabundi invaſerant, nunc vero ipſum etiam Travancoridis Regnum devaſtaturi irruperunt: mox vero Xaverius ſola Chriſti crucifixi imagine armatus exiguum Chriſtianorum agmen colligit, atque ad primos usque hoſtium ordines provolans, vocis ſuæ vehementia, nec non ſumma animi, vultusque conſtantia Barbaros hosce tanto terrore replevit, ut primæ hoſtium phalanges novo audaciæ miraculo obſtupefactæ ceteras a tergo plurimas, confertasque protererent, atque una omnes nullo ſervato ordine fugam arripere compellerentur. Reportata hac victoria Xaverius eo tempore, quo in Tra-

van-

Sæc. XVI. A.C. 1544.

vancoridanum Regnum Christianæ fidei lumen inferre intentus erat, Deputatos excepit, qui Miraculorum, atque Apostolici ardoris fama excitati ex Insula Manaria prope Ceilanum advenerant, supplices, ut hanc Insulam accedens incolas aqua vitali ablueret, eosque instrueret, qua ratione in earum, quas Christianis feciſſet, promissionum partem admitti mererentur: ad hos igitur, cum ipsus venire haud posset, tum quosdam duntaxat Sacerdotes transmisit, firmo constituens animo, quod sequenti anno ipsus eo contendere vellet.

§. XL.

Nova Pontificis Bulla pro indicendo Concilio Tridentino.

Onuphr. in vita Pauli III.

Currente hoc anno Cæsarem inter & Franciæ Regem inita est concordia, cujus inter articulos præcipuus erat, quo sancitum, ut ambo hi Principes ad conservandam avitam Religionem pro viribus suam conferrent operam, simulque Papam rogarent, quatenus Synodum, quamprimum fieri posset, congregaret: hanc in rem Paulus III. earum preces prævenire studuit, veritus, ne, si forte ad summas utriusque Monarchæ preces Concilium indiceret, coactus, atque ad id vi compulsus ab ob-

obtrectatoribus crederetur (*). Igitur Constitutionem edidit, in qua sequenti anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto Concilium Tridenti celebrandum indixit. Data est hæc Bulla hoc anno Christi quingentesimo quadragesimo quarto supra millesimum

Sæcul. XVI. A.C 1544.

(*) Haud tolerandum videtur, quod Continuator ferme semper in Concilii Tridentini Historia ementitum Petrum Suavem Polanum sequatur, cujus tamen nugas & mendacia a Pallavicino efficaciter confutatas ignorare haud poterat: turpius tamen adhuc est, quod idem Continuator vix unquam tanquam asserti sui testem adducat eundem Paulum Sarpium, sed ejus loco alios Scriptores fide dignos alleget, prout in hoc §. non nisi Onuphrium citavit. Hac nimirum fraude Lectores suos circumvenire, ac rei narratæ, licet falsissimæ, fidem conciliare, sensimque odium in summos Pontifices, quos a celebrandis Conciliis semper alienos fingit, instillare satagit: Ad refellendam igitur hanc falsitatem in hoc §. allatam sufficit adducere verba ejusdem Pallavicini, qui in lib. 5 Hist. Conc. Trid. cap. 7. num. 10. Suavem his verbis refellit: *Omittamus argumentis eruere falsitatem, animorum arcana calumniantem; atque ea, quæ magis sub sensum cadunt in rebus publice gestis, manu tangamus. Tantam*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

mum die decima nona Novembris, qua eadem die Pontifex promulgata alia Conſtitutione declaravit, quod nova ſummi Pontificis electio, quocunque demum modo Petri Sedes tempore Synodi vacaret, a Cardinalibus Romæ haberetur.

§. XLI.

aberrat a vero Suavis narratio, ut ſatis conſtet, tam Gallos, quam Cæſareos, impatientes moræ, Pontifici patefeciſſe, ut Concilium cogeretur: quod ſi hoc Suavem latebat, quando oppoſito pro certo ſumpto ſuas in eo fabulas exſtruxit, oportebat memorem eſſe documenti, quod Poetis tradi ſolet ad conciliandam ſibi fidem, præcipientis, ne quæ recens geſta ſunt, ſibi deſumant ſuis concinnanda mendaciis; hæc enim in hujusmodi eventis magnum diſcrimen incurrunt, ne aliquo argumento inopinato fabulatoribus refellantur: contra vero in rebus antiquioribus, modo non repugnent hiſtoriæ, multa ſuperaddi poſſunt citra periculum, ne manifeſti redarguantur mendacii. Itaque cum veritate pugnare Suavis narrationem, patet primo quidem ex Franciſci literis, datis 28. Octobris ad Oratorem ſuum Romæ degentem, quibus jubebatur Pontificem rogare, & uti ſecum fœdus ſanciret in Regem Britanniæ, & uti ſua impenderet hortamenta, quibus Cæſarem in eandem ſocieta-

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. XLI.

Doctrinæ norma a Lovanienſibus Theologis propoſita.

Interea Carolus V. Imperator, priusquam Synodus celebraretur, Lovanienſibus Theologis præcepit, ut Conventu habito de dogmatibus in Concilio *Cochl. hoc anno p. 311. Raynald. hoc ann. n. 35.*

tatem traheret. Cumque exploratum eſſet, rem feliciter geſtum iri, potiſſime ſi a cunctis reliquis Chriſtianis pax iniretur, ad quam plurimum conducturum ambo Principes exiſtimaverant Concilium, ipſis comprobantibus Tridenti celebrandum; idcirco Pontificem Rex orabat, ut in præſentia ſuſpenſione ſublata ipſum tres intra menſes convocaret. Nec eam Regis petitionem celavit Pontifex, quaſi cupidus oſtentandi, ſe illius auctorem minime rogatum haberi, quin eam legendam protulit Senatui 7. Novembris, ut eſt in Senatus actis; & poſt 12. dies ſuſpenſionem ſuſtulit. Et usque adeo nulla uſus eſt arte præſcribendi temporis Transmontanis anguſti, ac ſuis duntaxat accommodi, ut unius menſis moram adjecerit ſpatio, quod Gallus expetierat. Eadem a Cæſarianis voluntas expoſita Pontifici. Et Granvellanus Poggio Nuntio dixerat poſt adventum Sfondrati, ſapienter acturum Pontificem, ſi novis poſtulationibus haud exſpectatis Concilii ſuſpenſionem amoveret. Poggius vero

Sæc. XVI. A.C. 1544.

lio proponendis deliberarent, eaque scripto traderent. Ea igitur dogmata præfati Doctores ad triginta duo capita revocarunt, atque in singulis novæ hujus reformationis errores impugnarunt, quamvis ad ea firmanda nullum ex sacris Literis locum adducerent, partim brevitati consulturi, partim ex eo id facientes, quod ejusmodi propositiones jam satis superque aliis scriptis hanc in rem editis comprobatæ fuissent. Erant autem articuli sequentes:

I. *Credendum est, septem esse Ecclesiæ Sacramenta a Christo instituta, quæ sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema Unctio, Ordo, Matrimonium, per quæ (quamvis corporalia & externa signa) Deus invisibiliter sive per bonos, sive per malos Ministros nostram salutem operatur.*

II. *Baptismus ad salutem omnibus est necessarius, etiam infantibus, per quem peccata plene tolluntur, & fiunt filii Dei, ac hæredes vitæ æternæ: nec unquam est iterandus.*

III. *Pœ-*

---

vero id ad Farnesium scripsit 8. Novembris; unde responsum ab eo, post relata in duplicem Senatum utriusque Principis sensa decretum fuisse ea die Concilii convocationem.

III. *Pœnitentiæ Sacramentum, quod post Baptiſmum omnibus relapſis eſt ad ſalutem neceſſarium, complectitur Contritionem, Confeſſionem & Satisfactionem.* Sæcul. XVI. A.C.1544.

IV. *Contritio eſt dolor de peccatis propter Dei offenſam ſuſceptus, cum propoſito conſinendi & ſatisfaciendi, non autem (ut quidam hoc Sæculo pernicioſe docent) terror conſcientiæ propter apprehenſum gehennæ ſupplicium peccatis debitum; præparat enim hic terror, & gehennæ metus ad veram animi contritionem.*

V. *Confeſſurus diligentiam legitimam adhibere debet, quod Sacerdoti Judici manifeſtet omnia peccata ſua mortalia, etiam occulta cordis, ut ab iis per ipſum abſolvatur; cujus abſolutionis Miniſter eſt ſolus Sacerdos, ſecundum Eccleſiæ ritus conſeeratus.*

VI. *Satisfactio eſt perſolutio pœnæ, plerumque adhuc debitæ, remiſſa jam culpa: nam omnem pœnam peccato debitam ſemper condonari culpa remiſſa, erroneum eſt, & Scripturis ſacris adverſatur.*

VII. *Certa fide tenendum eſt, hominem habere liberum arbitrium, quo poteſt mala, & cum gratia Dei bona agere, & poſt mortale peccatum Deo adjuvante pœnitere, & peccatorum remiſſionem conſequi.*

VIII. *Ad juſtificationem ante omnia neceſſaria eſt in adultis fides, qua certo credimus, Chriſtum JEſum Dei Filium*

Sæcul. XVI. A.C. 1544

nobis propitiatorem a Patre propoſitum eſſe pro peccatis noſtris in Sanguine ipſius, ſine qua nullis noſtris operibus, nullaque pœnitentia juſtificatio obtineri poteſt, ſicut nec fide ſola ſine pœnitentia, & propoſito vivendi ſecundum mandata Dei.

IX. *Fides, qua quis firmiter credit, & certo ſtatuit, propter Chriſtum ſibi remiſſa eſſe peccata, ſeque poſſeſſurum vitam æternam, nullum habent Scripturæ teſtimonium, imo eidem adverſatur, etiamſi firma ac certa Spe exſpectare debeamus in hac quidem vita per Sacramentum Baptiſmi & Pœnitentiæ peccatorum remiſſionem, in ſæculo autem futuro vitam æternam.*

X. *Itaque quamdiu inter hoſtes noſtros & adverſarias poteſtates hic vivimus, nulla nobis eſt ſecuritas, ſed cum timore & tremore (juxta ſententiam Apoſtoli) noſtram ſalutem operari debemus, & ſecundum varias animorum noſtrorum affectiones, nunc magis ſperare, nunc magis timere, ſimpliciter tamen magis & frequentius de miſericordia Domini ſperandum eſt, quam formidandum de ſeveritate.*

XI. *Opera bona omnibus adultis ſunt ad ſalutem neceſſaria, & cum ex Fidei & Charitatis ſpiritu proficiſcuntur, ea grata ſunt Deo, & eis tanquam juſtam mercedem vitam tribuet æternam.*

XII.

XII. *Confirmatio & extrema Unctio Sacramenta ſunt a Chriſto inſtituta, ſed non ut duo præcedentia ad ſalutem neceſſaria, ex contemptu tamen illa omittere mortale peccatum eſt.*

XIII. *In Euchariſtiæ Sacramento eſt reipſa verum Corpus Domini noſtri JEſu Chriſti, illud ipſum, quod de Virgine natum eſt, & in cruce paſſum eſt.*

XIV. *In Euchariſtia non manent panis & vinum, ſed hæc in Corpus & Sanguinem Chriſti admirabili potentia Verbi ipſius ſunt converſa, manentibus tamen panis, vinique ſpeciebus. Unde certa fide tenendum eſt, ſacram Euchariſtiam ſancte a nobis adorari, ſive in Miſſa, ſive extra Miſſam repoſita fuerit, aut quoties in ſupplicationibus publicis a Sacerdote circumfertur.*

XV. *Non eſt Laicis neceſſaria ad ſalutem Communio ſub utraque ſpecie, juſtisque de cauſſis ab Eccleſia ſancitum eſt, ut illa ſub una tantum ſpecie panis ſumeretur, in qua Carnem & Sanguinem, atque ita totum Chriſtum ſumant.*

XVI. *Sacrificium Miſſæ ex inſtitutione Chriſti tam vivis prodeſt, quam defunctis.*

XVII. *Solis Sacerdotibus ſecundum Eccleſiæ ritum ordinatis data eſt a Chriſto poteſtas conſecrandi verum Corpus Chriſti & Sanguinem.*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

XVIII. *Matrimonium contractum & consummatum inter Christianos est indissolubile, qualiscunque fiat alter Conjugum sive adulter, sive sterilis, sive hæreticus.*

XIX. *Nunquam licet Christiano post divortium contrahere Matrimonium vivente ea, cum qua prius legitime contraxerat.*

XX. *Matrimonia contracta contra Canones ipsa dirimentes simpliciter sunt irrita & nulla.*

XXI. *Firma tenendum fide, unam esse in terris veram & Catholicam Dei Ecclesiam, eamque visibilem, quæ ab Apostolis fundata, in hanc usque ætatem nostram perdurans retinuit & suscepit, quidquid de fide & Religione tradidit, tradit, traditurа est Cathedra Petri, super quam ita a Christo suo Sponso est ædificata, ut in his, quæ fidei sunt, & Religionis, errare non possit.*

XXII. *Extra hanc nulla speranda est salus, suntque extra eam Hæretici, Schismatici & Excommunicati, unde vehementer formidanda est excommunicatio, nec humana, sed divina est excommunicandi potestas.*

XXIII. *Unus est Ecclesiæ summus Pastor, cui omnes obedire tenentur, ad cujus judicium controversiæ, quæ super fide & Religione existunt, sunt referendæ.*

XXIV.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

XXIV. *Summam hanc Præpoſituram primus omnium geſſit S. Petrus, verus Chriſti in terris Vicarius, & totius familiæ ejus Paſtor, poſt Petrum vero ex Chriſti inſtitutione omnes deinceps Pontifices, Petri in Cathedra Succeſſores.*

XXV. *Certa fide tenenda ſunt, non ſolum quæ Scripturis expreſſe ſunt prodita, ſed etiam quæ per traditionem Eccleſiæ Catholicæ credenda accepimus, & quæ definita ſunt ſuper fidei, & morum negotiis per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia legitime congregata.*

XXVI. *Conſtitutiones Eccleſiæ de celebrandis Feſtis, & abſtinentia ciborum, aliisque multis obligant in conſcientia, etiam extra caſum ſcandali.*

XXVII. *Recte fit in Eccleſia, quod Sanctos in Cœlis cum Chriſto agentes veneramur, & invocamus, ut pro nobis orent, quorum etiam meritis & interceſſione Chriſtus nobis hic multa largitur, alias non largiturus, per quos etiam miracula multa in terris operatur.*

XXVIII. *Quapropter ſancte & religioſe faciunt, qui loca eis dicata unacum ipſis Reliquiis religioſa pietate viſitant, & hoc modo ab ipſis opitulationem quærunt.*

XXIX. *Gratus eſt & Deo Imaginum uſus, rectèque coram eis procumbimus invocaturi eos, quos repræſentant.*

XXX.

Sæcul XVI. A C. 1544.

XXX. *Firmiter credendum est, post hanc vitam Purgatorium esse animarum, in quo solvitur peccatum adhuc debitum, eidem tamen subvenitur Sacrificio Altaris, jejunio, Eleemosyna, aliisque bonis operibus vivorum, sicut & indulgentiis, quo citius ab eo liberentur.*

XXXI. *Animæ Defunctorum purgatæ mox regnant cum Christo in Cœlis, & animæ impiorum hinc migrantes sempiternis inferni traduntur suppliciis.*

XXXII. *Recte Deo Vota facimus, tam monastica, quam alia, & facta obligant apud Deum, nec adversantur libertati Evangelii, quæ a peccatis libertas est, & iis, qui spiritum nostrum quodammodo impediunt, quo minus totus Deo serviat, aut a juramenti obligatione, sive ab obedientia Magistratus Ecclesiastici, vel secularis liberat.*

Propositi fuere hi articuli die sexta Novembris anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, & postea Lovanienſis Facultas Decretum edidit, hujus tenoris: *Mandamus Theologiæ studiosis omnibus quacunque ratione nobis subjectis, & in posterum subjiciendis, primum, ne quid usquam doceant, aut proferant, quod dogmatibus his contrarium sit: deinde, ut eadem, cum locus & occasio postulabit, tueantur, & explicent ad veteris & orthodoxæ fidei custo-*

diam,

diam, & ædificationem Christiani populi, si qui vero contraria agant, eos pro modo Facultatis nostræ omnino punire decrevimus. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Præterea ipsemet Cæsar promulgato edicto hanc doctrinam omnino sequendam esse decrevit.

§. XLII.

Fidei articuli a Parisiensi Facultate Theologica itidem propositi.

Cum jam antea Galliarum Rex ejusmodi articulos proponendi mandatum Parisinæ Facultati Theologicæ dedisset, illius Doctores hæc Regis jussa anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo secundo die decima octava Januarii executi sunt, ac viginti novem articulos, quos jam alibi recensuimus, proposuerunt: hoc autem anno eadem Facultas Doctoribus æque ac Baccalaureis, ne doctrinam his articulis adversam traderent, severe inhibuit, præcepitque, ut articulis hisce subscriberent: nec minus postea Verbi divini Præcones hortata est, ut S. Spiritus gratiam per B. Virginis Mariæ intercessionem pro more implorarent. Hæc Facultatis statuta Rex promulgari jussit, eosque, qui contrarium docere præsumerent, pœnis coerceri voluit, cui accessit quoque summi Pontificis approbatio.

Vid. lib. CXL. §. 74. & 75. Argent. t. 2. p. 133. Sleid. comm. l. 16. p. 529.

Sæc. XVI. A.C.1544.

tio. Insuper Franciscus Rex, quam primum Concilium fuisse indictum compererat, mox ad Fontem Bellaqueum, ubi tum agebat, Parisiensis Facultatis Theologos accersivit, qui etiam Regis mandato morem gerentes, Meloduni convenere, ac de fidei dogmatibus in Synodo proponendis, ac necessario definiendis deliberarunt; ast circa doctrinam nulla nec mutatione, nec additione facta articulis jam antea decretis institerunt, quamvis non idem inter eos esset opinionum consensus circa Disciplinam; eorum enim nonnulli Decreta in Constantiensi & Basileensi Conciliis promulgata confirmari, nec non Pragmaticam Sanctionem instaurari postulabant: alii vero hæc contentionum argumenta nullatenus revocanda censebant; verebantur enim, ne Rex offenderetur ejusmodi petitionibus, eoquod hæ omnino contrariæ essent concordato, quod idem cum Leone X. summo Pontifice olim erexerat (*).

§. XLII.

(*) De successu hujus consultationis Parisinæ Sleidanus loc. cit. ita differit: *Hujus deliberationis hic fuit exitus, ut, licet multum esset inter eos altercationis, tamen in iis, quæ jam antea promulgaverant Lutetiæ, nihil immutarent.*

§. XLIII.

Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Tredecim Cardinales a Paulo III. Papa creati.

Concilio Tridentum convocato Paulus III. tredecim Prælatos purpura decoravit, quos inter primus erat Caſparus de Avalos natione Hiſpanus, primo Murcienſis, poſtea Garundenſis Antiſtes, ac denique Granatenſis & Compoſtellanus Archiepiſcopus, qui, cum abſens eſſet, Eccleſiæ titulo caruit. II. Georgius Armaniacus natione Gallus, qui ex Archiepiſcopo Toloſano atque Avenionenſi inter Cardinales Presbyteros titulo SS. Joannis & Pauli cooptatus eſt. III. Franciſcus de Mendoza, itidem Hiſpanus, Caurienſis Epiſcopus, ac Presbyter Cardinalis titulo S. Mariæ in Ara Cœli. IV. Jacobus Annebaldus Gallus Archithalaſſi Franciæ Patruus, & Lexovienſis Epiſcopus, Presbyter Cardinalis titulo S. Suſannæ. V. Otho Truchſeſius, natione Germanus, Epiſcopus Auguſtanus, Presbyter Cardinalis titulo S. Balbinæ. VI. Bartholomæus de la Curva Albuquercii filius, natione Hiſpanus, qui rexit primo Cordubenſem Eccleſiam, poſtea vero Presbyter Cardinalis titulo S. Matthæi in Merulana nominatus eſt. VII. Franciſcus Sfondratus Cremonæ natus, primo

Ciac. in vita Pont. t. 3. p. 688. Sleid. p. 524. Raynald. ann. 1544. n. 40.

Sæc. XVI. A C. 1544.

mo Cremonenſis ac Sarnenſis Epiſcopus, poſtea Amalphitanus Archiepiſcopus, ac demum Presbyter Cardinalis S. Anaſtaſiæ. VIII. Fridericus Cæſius patria Romanus, ex Tudertino Epiſcopo Presbyteris Cardinalibus titulo S. Pancratii adſcriptus. IX. Durantes de Durantibus, natione Italus, patria Brixienſis, primo Algarenſis, poſtea Caſſanus Epiſcopus, ac Presbyter Cardinalis titulo SS. duodecim Apoſtolorum nec non Brixienſis Antiſtes. X. Nicolaus Ardinghellus, patria Florentinus, Foro-Sempronienſis Epiſcopus, Presbyter Cardinalis titulo S. Apollinaris. XI. Andreas Cornelius, Venetus, Brixienſis Epiſcopus, Cardinalis Diaconus titulo S. Theodori. XII. Hieronymus de Capite ferreo, patria Romanus, Epiſcopus Nicienſis, Cardinalis Diaconus titulo S. Georgii in Velabro. XIII. Tiberius Criſpus, itidem Romanus, Diaconus Cardinalis titulo S. Agathæ.

§. XLIV.

Petri de la Baume Cardinalis obitus.

Ciac. in vita Pont. p. 664. S. Marth. in Gall. Chriſt. Sadol. in ep. Ludov. Donius.

Hic annus non niſi exiguo Cardinalium numero exitialis fuit; eorum enim non niſi duo fatis ceſſiſſe leguntur, quos inter primus erat Petrus de la Baume de Montrevel Breſſiæ ex parentibus Gui-

Guidone de la Beaume Comite de Montrevel, & Joanna de Longovico natus. Hic a puero Clericali militiæ adscriptus primo ad S. Joannem de Lugduno Canonicus, & postea Asceterii S. Claudii, B. Mariæ Pinerolii, S. Justi Secusiensis, ac denique Monasterii ad S. Joannem Abbas renuntiatus est: Anno autem Christi millesimo quingentesimo vigesimo tertio Genevensis quidem Ecclesiæ possessionem accepit, cum vero eadem urbs progressu temporis novos errores amplecteretur, noctis beneficio clam in scapha per lacum Lemanum elapsus ad suam S. Claudii Abbatiam in Burgundia inferiori sitam sese recepit, ubi omnem, quem temporis iniquitas indulgebat, conatum impendit, ut dispersum gregem suum e luporum faucibus ad ovile reduceret; quin imo elapso quinquennio ad Diœcesin suam rursum redire tentabat, verum prævalente hæresis impietate nil propius esse videbatur, quam quod hæretici furoris victima caderet, quapropter altera jam vice anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo trigesimo quinto clam fuga saluti suæ consulere coactus est, nec ultra post secundum hunc discessum ipse rediit, nec civitas unquam ab illo tempore ex Catholicis Episcopum habuit. Posthæc Paulus III., cum die de-

Sæc. XVI. A.C 1544.

D'Attichy in hist. Card.

Sæc. XVI. A.C.1544.

decima quarta Decembris anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo nono Cardinales creaverat, Petrum quoque Cardinalitia dignitate auxit, atque anno Incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſecundo Biſuntinam Eccleſiam eidem conceſſit, qua tamen dignitate haud diu potitus die quarta Maji anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto ſupremum diem obiit, & Arboſii in ſuperiore Burgundia, quam Comitatum vocant, ſepultus eſt in templo S. Juſti penes fratrem ſuum Claudium aurei Velleris Equitem.

§. XLV.

Puccii Cardinalis extrema.

Ciacon. t. 3. p. 522. Ughel. Ital. ſacra. S. Marth. in Gall. Chriſt. Aubery vit. Card.

Alter erat Antonius Puccius, patria Florentinus, Alexandri apud eandem Rempublicam Senatoris filius, neposque Laurentii & Roberti Pucciorum itidem Cardinalium, quorum prior anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo quingenteſimo trigeſimo primo mortalitatem exuit, alter vero non niſi duobus annis, & paulo amplius Antonio vita ſuperſtes fuit. Hic idem a ſuo Patre liberaliter educatus primo ſtudiorum cauſſa Piſas mittebatur, inde vero Florentiam ad patrium ſolum revocatus, ibidem Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicus fuit re-

renuntiatus, magnumque sibi nomen conciliavit non modo sermonibus suis, sed sua etiam perspicuitate, qua plura sacræ Paginæ loca vel maxime abdita interpretatus est: Posthæc a Laurentio Cardinale Patruo suo Romam accersitus ex ipsius cessione Pistorienſem Episcopatum obtinuit, ejusque opera Cameræ Apostolicæ Clericus fuit electus, qua dignitate conspicuus Lateranensi interfuit Concilio, ibidemque in Sessione nona Latinam orationem ad Synodi Patres non sine magno applausu habuit. Paulo post tanquam Sedis Apostolicæ Legatus primo ad Helvetios, demum ad Gallos decernebatur: inde vero Romam reversus captus est a Cæsareis, qui anno post Christum natum millesimo quingentesimo vigesimo septimo urbem occupantes eundem Cardinalem abstraxerunt unacum ceteris obsidibus, qui crudelem ac vere barbarum in modum habebantur, tandemque propudiose ad aciem campi Floræ rapiebantur, ibidem tanquam flagitiosi extremo supplicio mulctandi. Verum prospera adhuc illis aderat fortuna; quippe nocte concubia clam suorum custodum manus effugerant, ad Clementem VII. redeuntes, a quo Puccius in Hispaniam, & postea in Gallias ad pacem inter Carolum V. & Franciscum I. reconciliandam,

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Sæcul. XVI A.C. 1544.

mutuumque bellum feliciter præpedien-
dum ablegatus fuit, quo munere tam fe-
cundo functus est successu, ut in laboris
sui præmium ab eodem summo Pontifi-
ce die vigesima quinta Septembris an-
no Domini millesimo quingentesimo tri-
gesimo primo purpura decoratus fuerit:
mox vero in Ecclesiasticis beneficiis,
nec non in majoris Pœnitentiarii mune-
re Laurentio Puccio Patruo suo, qui
hoc anno obiit, successit, ac denique
expletis omnibus digni Præsulis parti-
bus Balneoregii in Hetruria anno mil-
lesimo quingentesimo quadragesimo
quarto die decima quarta Octobris an-
nos natus sexaginta mortalitatem exuit.
Corpus ejus Romam delatum, ibidem in
Ecclesia S. Mariæ supra Minervam pro-
pe Clementis VII. tumulum terræ man-
datum fuit. Reliquit Puccius quædam
ingenii sui monumenta, ac præprimis
quatuor Homilias non minus eruditio-
ne, quam pietate celeberrimas, quibus
titulum præfixit: *De Corpore & Sangui-
ne D. N. JEsu Christi, de Sacrificio, ejus-
demque sacrorum Verborum declaratione.*
Hoc opus post Cardinalis Puccii obitum
Antonius Georgius publici juris fecit,
illudque Cardinali de Monte nuncupa-
vit.

§. XLVI.

Sæcul. XVI. A.C 1544.

§. XLVI.

Jacobi Latomi mors.

Eodem hoc anno ex Scriptoribus Ecclesiasticis non nisi unum vivis ere ptum reperimus. Hic erat Jacobus Latomus Cambronii exiguo Hannoniæ oppido prope quamdam Abbatiam natus, qui emenso studiorum curriculo Theologiæ Doctoris Laurea Lovanii decoratus, in eadem urbe Canonicus ad S. Petrum renuntiatus est, sibique ingens nomen suo contra hæreses zelo comparavit; quippe adversus Lutherum ejusque Sectatores plurimos libros elucubravit summa quidem facilitate, minori tamen sermonis concinnitate, eoquod Theologiæ scholasticæ præceptis pertinacius insisteret: de cetero integerrima judicandi vi, atque eruditionis ubertate eminebat inter celeberrimos, quibus illo ævo Lovanienses Universitas florebat, Doctores jure numerandus. Porro cuncta ejus opera, cum Græcæ ac Hebraicæ linguæ peritia careret, Latino sermone conscripta potissimum controversa fidei dogmata spectant, quibus sequentes præfixi sunt tituli: I. Apologia censuræ Facultatis Lovanienses contra Lutheri articulos. II. Responsio ad libellum ab eodem Luthero editum. III. Tractatus de Primatu Pon-

Cocc. in Cat. Bellarm. de Script. Eccl.

Sæcul. XVI A. C. 1544.

tificis contra eundem. IV. Alius de variis quœſtionum generibus. V. Liber de Eccleſia. VI. Opuſculum de Confeſſione ſecreta. VII. Reſponſio ad Helleborum Joannis Oecolampadii. VIII. Conſutatio Oeconomiæ Chriſtianæ. IX. Dialogi duo de trium linguarum, & ſtudii Theologici ratione. X. Apologia pro Dialogo de tribus linguis. XI. Tractatus adverſus librum Eraſmi de ſarcienda Eccleſiæ concordia. XII. Tres libri contra Guilielmum Tindalum. XIII. Opuſculum de Matrimonio. XIV. Ac denique diſputatio quodlibetica tribus quæſtionibus abſoluta. Cuncta hæc opera Latomus ab anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo nono elucubravit usque ad annum milleſimum quingenteſimum quadrageſimum quartum, quo obiit: ea vero Jacobus Latomus ejus nepos anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quinquageſimo Lovanii in forma majori edi curavit.

§. XLVII.

Eraſmi a Latomo impugnati vindiciæ.

Ceterum Latomus non modo Lutherum, ejusque aſſeclas confutare nitebatur, ſed Eraſmum quoque in ſuo tractatu *de variis quæſtionum generibus* impugnaſſe videtur; ibidem enim illos re-

dar-

darguit, qui contra opiniones communi Ecclesiæ sensui adversas aperto Marte dimicare haud reformidant, atque Catholicos cum hæreticis quodammodo componere videntur: Speciatim vero Latomus suum tractatum de trium linguarum, & studii Theologici ratione elucubravit contra Erasmum, quem ideo redarguit, quod nimium linguarum peritiam commendet, ex adverso autem Theologiæ scholasticæ studium vilipendat. Ceterum hoc Latomi opus dialogum exhibet, in quo tres Viros inter se colloquentes inducit, quorum primum vocat *Petrum Rhetoricæ & Linguarum studiosum*, alterum *Joannem scholasticæ Theologiæ studiosum*, tertium denique *Albertum*, quem *indifferentem & totius Theologiæ rudem* appellat. Ibidem Latomus sequentes enuntiat propositiones: I. *Habentibus pietatem Scripturæ sacræ non sunt necessariæ, & fortiori ratione neque Linguæ*, sine quibus sacræ Literæ intelligi possunt (*). II. *Sufficit, si quis post me-*

Sæcul. XVI. A. C. 1544.

(*) Continuator tamen addere debuisset ex eodem Latomo illa verba, quibus suam propositionem explicat in libro suo ita differens: *Ista tamen non eo tendunt, ut ipsæ linguæ negligantur, aut inutiles reputentur, sed ne, dum eis plus æquo tribuitur, in spem fal-*

Sæcul XVI. A.C.1544.

diocrem Grammaticæ notitiam in Dialectica versatur, Mathematicas disciplinas attingat, & alias scientias, quæ ingenium acuunt (*). Postea ad Theologiam scholasticam digrediens omnes illius utilitates enarrat, atque præcipuis adnumerat hasce, quæ sequuntur: I. *Scholastici singulas Theologicæ eruditionis materias in locos certos ordinate reponunt.* II. *In Scholasticis singulæ materiæ loco suo & ordine reperiuntur.* III. *Iidem certis fidei regulis & sanæ doctrinæ dogmatibus inconcussis cuncta nudis aptisque verbis tradunt.* IV. *Ea, quæ veterum tempore erant indecisa*

falsam, vel desperationem adducti juvenes fallantur, atque interim majora negligant, in rebus novis & plausibilibus principale studium collocantes, & in grandem totius vitæ jacturam in rebus infimis aut mediis quasi summis hæreant, ceteros, qui talia nesciunt, aut meliorum intuitu parvi pendunt, insipienter irrideant. Sunt eteuim habendæ gratiæ iis, qui linguis docendis, & codicibus emendandis, honesta studia adjuvant, modo ne suum laborem ita æstiment, ut melioribus, quibus insudant, afferat detrimentum.

(*) Quam diversa itidem mente Latomus hanc propositionem enuntiaverit, ex ipsius verbis manifeste elucet; agens enim de Theologo *Novitio* ita differit: *Qui angustiorem & spi-*

Sæc. XVI. A.C. 1544.

cisa & incerta, ipsi juxta Ecclesiæ determinationem tradunt. V. *Falsas Philosophorum opiniones confutant.* Postea Latomus eos impugnat, qui Theologiam Scholasticam ideo carpunt, quia *quæstiones curiosas & superfluas pertractat.* Tandem Novitios Theologos hortatur, ut huic studio sedulam navent operam.

Ad refellendum hunc Dialogum Erasmus intra duos mensis Martii dies anno supra millesimum quingentesimo decimo nono suam responsionem concinnavit, quæ in duos libros divisa in

spiritualem Theologiæ faciem intuentur, censent, doctrinæ formam esse optimam, si novitius Theologus, creditis primum firmiter & fideliter acceptis Christianæ Religionis dogmatibus post mediocrem Grammaticæ notitiam non perfunctorie, sed, ut dicitur, ad vivum in vera Dialectica versetur, generalia degustet Philosophiæ naturalis, Mathematicas attingat disciplinas, maxime Arimethicam propter numeros, diligenter excutiat moralem Philosophiam: Metaphysicæ, quæ proxima Theologiæ est, gnaviter intendat, deinde in subtilibus speculativæ Theologiæ diligenter incumbat, interim tamen ab initio studii Theologici, singulis diebus (si fieri potest) in textu Bibliæ aliquamdiu versetur, ipsum primitus

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

nono operum ſuorum tomo reperitur. In prima hujus reſponſi parte ſua propugnat præcepta, quæ Theologiæ Candidatis tam pro humaniorum literarum ac profanarum ſcientiarum ſtudio, quam pro Theologia, ſacrisque Literis, ac SS. Patribus præſcripſit, & poſtea paucis verbis ea, quæ ipſi Latomus objecerat, diluit, ſimulque illos diſcutit articulos, in quibus ipſe ab adverſarii ſui ſententia diſcrepat. Verum ad hæc minime obmutuit Latomus; brevem enim conſcripſit apologiam, in qua paucis cauſſam ſuam defendit, atque de verſionibus, & ſacræ Paginæ lectione diſcurrit, neutiquam tamen penitus eorum damnat conatus, qui veteres verſiones emendare

tus leviter perlegendo, deinde memoriæ commendando ſingulis diebus certam portionem, incipiens a novo Teſtamento, in quo ſi dubitet, videat Doctores & Gloſſas potius, quam ſe in translationibus & linguis torqueat, utens eorum labore, qui circa alia occupantur, ne, dum minora ſcrupuloſius ſcrutatur, ad majora non perveniat, tandem in iis legitimis laboribus, ſedatis affectibus juvenilis ætatis, ſeſe tuto committat Doctoribus veteribus, quos melius intelliget, ſecurius leget, penitius inſpiciet, atque rimabitur, quos ſi ſcholaſticos antea legat, poſtea ſcholaſticos aut non leget, aut

dare aggrediuntur, interim vero haud consultum censet, quod rudioribus Laicis sacri Codicis in linquam patriam translati lectio permittatur, nisi hæ versiones sint exactæ, atque integra fide concinnatæ: Præterea exigit, ut tum ejusmodi Lectores moderationis ac submissionis sensu abundent, cum autem hodierno ævo vulgus ejusmodi prærogativis careat, sed potius novitatum percupidum, vanaque sua fiducia elatum existat, eidem promiscuam ejusmodi lectionem permittere, nequaquam expedire asserit, qui etiam scripsit alium, licet nondum elaboratum, tractatum contra Erasmi librum *de sarcienda Ecclesiæ concordia* (*). Sæcul. XVI. A.C. 1544.

aut cum nausea leget non sine suo magno malo.

(*) Quibus de causis Latomus ad impugnandum Erasmum fuit permotus, ipsemet in sua præfatione ad Guilielmum de Croi Cardinalem his verbis declarat: *Nuper cum ævi nostri studia attentius considerarem, varie & diverse afficiebar, hinc quidem gaudio, inde vero dolore; gaudio, quod liberales disciplinas renasci, studia vigere, doctos honorari, eruditorum honesto labore bona studia mirum in modum adjuvari, horum industria bonos Auctores in lucem emergere viderem, plurimis pas-*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. XLVIII.

Alia ejusdem Scriptoris opera contra Lutherum & Oecolampadium.

Idem Auctor in suo de Ecclesia tractatu asserit, quod Ecclesiæ unitas dependeat ab eo, quod exacta uni solique universali illius Pastori, qui haud alius est, quam Episcopus Romanus D. Petri Successor, submissio præstetur. Postea Ecclesiæ non modo de sano sacræ Pagi-

næ

passim pulcherrimo certamine contendentibus, quo alios merendo sui memores efficiant; e diverso vero dolore, quod non pauci, neque incelebres viri tam impense quibusdam studiis faveant, ut alia recepta, atque longo usu probata damnent, nec id obscure, sed palam editis, & evulgatis libris, scholasticas exercitationes Universitatum reprobantes, Doctores scholasticos, ob styli humilitatem, ac jejunitatem rejicientes, quod sine bonorum & doctorum virorum injuria, ac certa adolescentiæ pernicie fieri non arbitrabar, dolebam revera quod viri quidam eruditi, lapsa studia juvare conati, non sic stylum temperarent, ut, dum mala auferunt, bona non lædant, nec satis caverent, ne, ut ait Lucanus, excedat medicina modum, & ut aliquid ex Evangelio attingam, dum zizania colligunt, evellant simul & triticum. Hoc siquidem agunt mea

sen-

Sæcul. XVI. A.C.1544.

næ ſenſu judicandi, nec non excommunicandi, ac peccata remittendi ſpirituallem attribuit facultatem, ſed etiam hæreticos mortis ſupplicio plectendi, quin imo (quod tamen haud propugnari poteſt) ipſos etiam Principes ſupremo dominio, ſuisque ditionibus privandi poteſtatem attribuit, nec non in operis ſui calce Gerſonium confutat, eoquod ille tradidiſſet, ſub peccati pœna humanas leges non adſtringere, niſi illæ cum ipſa

ſententia, qui juris ſtudioſos a Baldo, & Bartholo avertunt, atque legum ſtudium ſic eis commendant, ut ejus ſtudii optimos duces, quod ſui temporis lingua locuti, parum Latini videantur, rejiciant, qui & Theologiæ Candidatis Canonem ſacrum, & Theologos veteres ita prædicant, ut eos a Thoma, Bonaventura, Alexandro, & ſimilibus prorſus avocent, cenſentes, manifeſte eam vitæ partem perditam, quæ iſtis impenditur. Hæc itaque cum cernerem, eam partem, quæ pene inclinata videbatur, pro virili ſuſtentare conabar, his paucis diebus ab aliis feriatus, tumultuarie quædam de tribus linguis collegi, de optima ſtudii Theologici ratione cauſſas quasdam, cur Doctores ſcholaſtici, novitio Theologo non legendi modo, ſed & veteribus prælegendi ſint, ſubjunxi, & de Sophiſtarum ab artifi-sibus differentia.

Sæcul. XVI. A.C. 1544

ſa lege divina vel naturali connexæ ſint. Porro in ſuo libro de Primatu Pontificis Latomus totus in eo eſt, ut cuncta refellat, quæ Lutherus vel pro enervandis hujus Primatus argumentis, vel pro hac prærogativa omnino evertenda ſcriptitabat.

Ediditquoque Latomus librum de Confeſſione ſecreta in tres partes diviſum, in quarum prima eam nequaquam grave jugum eſſe appellandam demonſtrat, in altera vero parte illam pro obtinenda peccatorum, quæ poſt Baptiſma fuere perpetrata, remiſſione omnino neceſſariam oſtendit, atque in tertia denique eam ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. celebratum longiſſimo tempore jamjam invaluiſſe declarat, pluraque producit teſtimonia SS. Patrum, atque Eccleſiæ Doctorum, ex quibus ſecretæ Confeſſionis antiquitas comprobatur. Adverſus hunc librum ſuos quidem calamos acuit Oecolampadius: aſt Latomus confeſtim reſpondit, hujusque hæretici errores confutavit.

Cum autem eodem tempore alius quidam libellus ſuppreſſo Auctoris nomine ſub titulo: *Oeconomia Chriſtiana*, in lucem ederetur, ibidemque falſa Lutheri dogmata circa Juſtificationem propugnarentur, nec non Monachorum vo-

ta

ta tanquam nova hominum inventa de- Sæcul. XVI.
riderentur, hinc Latomus huic libro A.C. 1544.
duos oppoſuit tractatus, in quorum primo comprobatum reddidit, quod vera fides non excludat pias actiones, nec etiam ſoli fidei juſtificatio adſcribenda ſit, cum illa non niſi hujus initium ſit. In altero tractatu Caſtitatis, Paupertatis & Obedientiæ Vota, quæ in ſacris Religioſorum familiis nuncupantur, nequaquam novas eſſe inventiones demonſtrat, probatque, quod Monachi non interrupta ſerie ab ipſo D. Antonio deſcendant: ad hoc autem, ut illos ante hujus Sancti tempora jam floruiſſe oſtenderet, præter libros S. Dionyſio Areopagitæ adſcriptos, nec non Therapeutarum librum a Philone concinnatum non alia profert teſtimonia, ac poſtea refellit ea, quæ hic Anonymus contra Vota, ac Profeſſionem Monaſticam attulit.

Præterea ex tribus illis libris, quos contra Guilielmum Tindalum compoſuit, duo agunt de piarum actionum merito, poſtremus vero ſuccinctam complectitur expoſitionem circa Eccleſiæ Doctrinam de articulis eo tempore controverſis, ibidemque Eccleſiæ dogmatibus Monarchiam ſummi Pontificis accenſet. Ceterum in ſuo de Matrimonio tractatu tenet, quod hoc Sacramentum præſuppo-

Sæcul. XVI. A.C. 1544. ponat contractum, proin impedito hoc contractu ipsum etiam Sacramentum haud valeat, quam in rem agit de firmitate hujus contractus juxta leges initi, ipsum vero Matrimonium dissolvi haud posse, ex ipso Jure divino eruit, indeque concludit, quod Matrimonium consensu atque corporis usu firmatum ob adulterium discindi non valeat, tradit tamen, quod tunc, si huic consensui non item corporis usus accesserit, per alterutrius conjugis ingressum in Religionem dissolvi queat, eoquod, inquit ipse, Statum Monasticum professus civili morte mortuus sit. Scripsit etiam Latomus tractatum de quatuor quæstionibus, ibidemque egit I. de mortuis, qui vivorum suffragiis adjuvantur. II. De Sanctis, qui pro nobis deprecantur. III. de Christi Domini & Sanctorum imaginibus, quæ colendæ sunt. IV. De eorum ossibus ac reliquiis. In eodem opere haud consultum esse censet, quod sanctissimæ Trinitatis imagines confici permittantur. Denique ejus responsio ad tres quæstiones quodlibeticas, concernit I. Vitam activam & contemplativam, ubi hanc illi præfert. II. Solvit quæstionem, quare justis alimenta desint, cum tamen impii illis abundent. III. Declarat sensum, in quo illa sententia intelligenda sit: *Væ soli, quia*

quia cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe, Eccl. 4. v. 10. Hunc textum Latomus triplici modo explicat. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. XLIX.

Sententiæ ac cenſuræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis.

Hoc item anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto die decima ſexta Februarii Pariſienſis Facultas Theologica apud PP. Mathurinos Conventum habuit, ut ea percipere-ret, quæ adverſus Fratrem Joannem Pernocellum ex Ordine Fratrum Minorum deferebantur. *In hac autem Congregatione*, inquit Argentreus, *retulit Magiſter Ruſi, quomodo pluribus Seſſionibus agitatæ fuerint propoſitiones, de quibus præfatus Præſentatus delatus fuerat Facultati, tandem certis cenſuris per dictos Deputatos notatæ; quibus ſubjunctæ ſunt aſſertiones cum certa forma ſubſcriptæ, quæ omnia alta & intelligibili voce pronuntiaturus eſt, ſi id bonum videatur prædictæ ſacræ Facultati. Poſt hæc Syndicus dictæ Facultatis legit propoſitiones prædictas & aſſertiones cum præſcripta formula, quibus lectis ſupplicavit prædictus Syndicus, quod dictus Pernocellus prædicta omnia exequeretur, cum eſſet reverſus, aut ſi recuſaret, privaretur a Facultate. Audito Domino Cenomani Guardiano Minorum, qui dixit, ſe* *Argent. coll. jud. t. 2. app. p. 137.*

ſe-

Sæc. XVI. A.C. 1544.

feciſſe copiam dicto Pernocello proficiſcendi ad ædem D. Mariæ de Lieſſe... qui eidem promiſit, ſe reverſurum ante diem decimam quintam proxime venturam. Collectis omnium ſuffragiis propter dicti Pernocelli abſentiam diſtulit dicta Facultas ejusdem negotium usque ad decimam quintam diem proxime venturam, & inordinavit interim, quod dictus Pernocellus nullibi prædicet, & quod transſcribantur prædictæ propoſitiones, & dentur Magiſtris noſtris præcipue adſtantibus, ut maturius examinentur prædictæ propoſitiones & cenſuræ prædictæ Facultatis, quodque dictus Pernocellus audiatur in dicta Facultate, & ſi nolit exequi ordinationem Facultatis, arceatur a dicta Facultate.

Poſtea eadem Facultas cenſura perſtrinxit duas propoſitiones, quas Frater Joannes Theodoricus anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo in Conventu Bleſenſi enuntiavit. Ex his prima erat ſequens: *Sacerdos celebrans Miſſam, niſi habeat actualem devotionem & attentionem, cum ipſum Sacramentum ſumit, dato, quod ſit in gratia, Sacramentum nihil ei prodeſt.*

II. *Sacrificium Miſſæ non prodeſt Defunctis, niſi prius habuerint devotionem actualem, & ordinaverint Miſſas pro ſe dici, & celebrari.*

Eodem tempore Facultatis Doctores itidem quasdam damnarunt propoſitio-

sitiones, quas Antonius Marchand, seu Mercator, ex Ordine Fratrum Prædicatorum Parisiis in Ecclesia ad S. Sepulcrum protulit; nam in primo sermone ita ad populum dicebat: *Incredulitas & Blasphemia peccata sunt irremissibilia, imo Sacerdos nunquam a peccatis absolvit, sed Spiritus sanctus:* In alio autem sermone hæc asseruit: *Beata Virgo æque ac ceteri homines redemptione indiguit* (*). Denique eadem Facultas proscripsit poema Gallicum, cui Gallice titulus: *Chant Royal baladeau & rondeau* (**), eoquod in hoc carmine plures propositiones Lutheri sectæ conformes contra liberum arbitrium, pias actiones, aliosque fidei articulos fuerint contentæ. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. L.

(*) Facultas huic propositioni sequentem imsuit censuram: *Hæc propositio innuens Beatissimam Virginem Mariam indiguisse redemptione ereptiva, hæretica est, & injuriam infert eidem Sanctissimæ Virgini Mariæ.*

(**) Nomine *Baladeau* significatur carmen seu quidam rhythmus Gallicus, qui octodenis aut tricenis senis versibus in geminos duntaxat rhythmos exeuntibus est compositus, qui vulgo *Balada* vocatur: Vox vero *Rondeau* aliud genus Gallicæ odes indicat, quæ appellari potest rhythmus reciprocus vel consectarius.

Sæcul. XVI. A. C. 1544.

§. L.

Index librorum a Facultate Parisiensi proscriptorum.

Argentre l. c. Die secunda Maji eadem Facultas ad Hieronymum Seripandum Fratrum Ordinis S. Augustini supremum Ministrum literas dedit, in quibus ex ejus Religiosis quosdam de Protestantium erroribus suspectos esse nuntiabat: cum autem Hieronymus nullum ad hasce literas daret responsum, Facultas mense Augusto rursus ad eum hac de re scripsit, tandemque responsum obtinuit. Postea die vigesima tertia & vigesima nona Maji, nec non decima quinta Julii eadem Facultas præcepit, ut Catalogus instrueretur, qui sexaginta quinque libros ordine alphabethico recensitos unacum eorum Auctoribus complecteretur. Prodiit hic Catalogus die decima tertia Augusti, ac paulo post eodem anno secunda illius editio plurimis aliis libris a Facultate proscriptis aucta fuit. Hæc additio subjungebatur epistolæ præliminari *sub correctione sanctæ Matris Ecclesiæ, ac sanctæ Sedis Apostolicæ.*

Porro inter hosce libros reperiuntur Georgius Æmilius, Althamerus, Cornelius Agrippa, Artopæus, Schofferus, Biblia Roberti Stephani, Brentius,

tius, Bibliander, Bedion, Bucerus, Bullinger, Calvinus, Cardanus, Caſtallion, Doletus, Eraſmus Roterodamus, Faber Stapulenſis, Ferius, Guillodus, Geſnerus, Lorichius, Juſtus Jonas, Lambertus, Martinus Lutherus, Joannes Mayer, Melanchton, Sebaſtianus Munſterus, Petrus Martyr, Conradus Pellicanus, Urbanus Rhegius, Joannes Bugenhagius, Sarcerius, Spangenbergius, Ulricus Zwinglius, aliique. Pariter ibidem proſcriptum legitur opuſculum Polydori Virgilii *de Inventoribus rerum* in tres libros diviſum, ac primo Pariſiis apud Robertum Stephanum anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo octavo, poſtea vero Baſileæ anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo excuſum. Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Adjectus eſt poſtea alius index eorum librorum, quorum Auctores ſunt incerti, hos inter refertur præter alios I. *Alcoranus Franciſcanus de ſtigmatiſato idolo, quod Franciſcum vocant*, II. quoddam *Diurnale Romanum Lugduni impreſſum apud Theobaldum Paganum.* Denique ſubjungitur Catalogus librorum, qui Gallice conſcripti itidem juxta alphabeticum ordinem enarrantur præter ceteros omnes libros, qui ab anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto usque ad annum Domini milleſimum

Sæcul. XVI A.C. 1544. quingenteſimum quinquageſimum quintum prodierunt: Undæ ibidem recenſetur Joannis Calvini Commentarius in epiſtolam ad Titum, qui Genevæ a Joanne Girardo circa annum Incarnationis dominicæ milleſimum quingenteſimum quinquageſimum publicam lucem aſpexit. Tandem etiam præter opera Bernardini Ochini cenſura notatur liber, cui titulus: *Obitus Martini Lutheri*, editus anno reparatæ ſalutis milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſexto.

§. LI.

Quorumdam librorum typis editorum cenſuræ.

Argent. l. c. t. 1. app p. 13. & 14. Die vigeſima ſeptima Maji eadem Facultas, audita relatione quorumdam Doctorum, qui nonnullos libros diſcuſſerant, neceſſarium cenſuit, ut librorum proſcriptorum indici inſeratur opus, cui titulus: *Speculum Religionis*, ab Abbate S. Victoris Lutetiæ Pariſiorum elucubratum: cum vero hanc ſententiam exequi aliquamdiu differret, die decima quinta Julii Claudius Berthaut Theologiæ Doctor ſupplicavit, quatenus eadem Facultas illius executionem adhucdum differre vellet usque ad undecimam menſis proximi diem, eoquod præfatus Abbas hujus libri Auctor opus ſuum emendare, atque ab erroribus, qui in

in eo notabantur, purgare vellet. Annuit Facultas, conceſſitque inducias usque ad octavam menſis Auguſti diem, ea tamen lege, ut correctione facta Facultati tamen integrum ſit, populi offenſionem forte ex hoc libro natam reparare, ac decidere, num ſit, vel non ſit præfatus liber Catalogo inſerendus? Hoc fuit Decani judicium, cui ceteri quoque Doctores acquieverunt: Cum autem quidam Carmelita, nomine Julianus Guingotus alium librum ſub titulo: *Eminentia animæ peccatricis* vulgaſſet, atque in eo non minus, quam in ſuis ſermonibus & prælectionibus erroneas quasdam propoſitiones ſparſiſſet, hinc Facultas eundem compulit, ut alta ac clara voce opiniones ſuas revocaret, & palinodiam chirographo ſuo firmaret: quod etiam ipſe ſe facturum promiſit. Hæc acta fuere die tertia menſis Julii hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. LII.

Thomæ de Vio Cardinalis Commentarii in novum Teſtamentum cenſura notati.

Menſe Auguſto inter Facultatis Doctores quædam exorta eſt contentio, cui anſam dedere Cajetani Cardi- *Argent. Coll. jud. app. t. 2. p. 141.*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

nalis Commentarii in novum Teſtamentum; querebatur enim illa, utrum hic liber reprobatorum operum Catalogo inſerendus ſit? Enimvero Fratres Prædicatores nihil non agebant, ut ejusmodi auſus præpedirent, verum illis nequicquam obluctantibus liber die nona Auguſti ſequenti cenſura notabatur: *In hisce Commentariis multos novi Teſtamenti locos contra receptiſſimum Eccleſiæ univerſæ & SS. Patrum intellectum perperam interpretatur Doctor Cajetanus, in dubium interim revocans multa, quæ ſunt in Evangelio & Epiſtolis ſcripta, an ſint videlicet authentica & ſolidæ authoritatis. Ad hæc errores varii & lapſus, dogmata falſa & impia, imo & quædam hæretica, & a fide aliena in iis continentur. Ceterum multa ſunt nova & abſurda in iisdem commentariis, quæ Lectoris animum in varios errores inducere poſſunt: quare ii commentarii aut ab erroribus repurgandi ſunt, & obelo configendi, aut ſupprimendi. Atque ut horum ex multis demonſtratio fiat.*

I. *In Proœmio in Matth.* 1. *& 27. conſtanter aſſeverat contra communem Eccleſiæ receptionem, Matthæum non Hebraice, ſed Græce ſcripſiſſe Evangelium. Idem affirmat ad Hebr.* 1.

II. *Matth.* 19. *hæretice dicit, licitum eſſe Chriſtiano Viro ob carnalem fornicationem dimittere uxorem, & poſſe aliam ducere.*

re. Ibidem dicit, quod non liceat tamen uxori dimittere virum fornicantem. Idem videtur innuere Rom. 7.

III. *Idem confirmat* 1. *ad Cor.* 7., *ubi tamen Paulus utriusque tam viri, quam uxoris, quibus ad hoc conditionem facit æqualem.*

IV. *Matth.* 27. *super illo verbo consecrandi Corpus Christi, hoc est Corpus meum, præter omnes alios nititur persuadere nomen (hoc) non demonstrare panem materialem, nec Corpus Christi, sed hanc substantiam novam sine qualitate, multa innuens, quibus potest falli Lector.*

V. *Marci* 6. *videtur cum nostri temporis hæreticis Lutheranis conspirare in hoc: dicit nullum de colore, quantitate aut figura vestium, nullum de barba, aut capillis universaliter, nullum de hujuscemodi indifferentibus corporeis præceptum inveniri a JEsu datum, sicut nec differentia cibi & potus, cum, inquit, ab universa Evangelica doctrina, sollicitudo sive cura circa figuram calceorum, vestis ac cujuscunque operimenti excludatur, & in hoc tacite Religiosorum habitus taxavit, cum & Christus Marc.* 11. *nominatim habitum Joannis, & cibum diversum descripsit, & laudavit. Falsum primum, quod discrepat Evangelio hæc habituum diversitas.*

VI. *Marci* 9. *dicit, ignem damnatorum non esse naturalem, sed metaphoricum,*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

ſicut & vermem. Vermis, inquit, appellatur intrinſeca pœna ſenſus, velut corrodens interius morſus; ignis exterior, pœna tam vehemens, quam ignis nos cruciat. Quod falſum & erroneum eſt.

VII. *Luc.* 1. *Illud Angelicum ad Virginem elogium: Benedicta tu in mulieribus, id eſt, inter mulieres, pronuntiat temere contra omnem Eccleſiæ receptionem & intelligentiam, hoc ab Angelo imprecatione dictum eſſe, quaſi diceret, ſis benedicta tu inter mulieres. Cum aſſertorie dictum ſit & vere, nam inter mulieres erat benedicta a prima ſuæ conceptionis origine. Nam jam illud Gen.* 3. *prædictum, ipſa conteret caput tuum, fuerat impletum.*

VIII. *Joan.* 6. *contra communem Doctorum & Eccleſiæ ſenſum illud de manducatione Corporis Chriſti tandem poſt multa intricata, quæ aſſerit, reſolvit his verbis: Clare igitur apparet, quod non eſt ad literam ſermo de manducare & bibere Sacramentum Euchariſtiæ, in quo dat anſam Sacramentariis.*

IX. *Joan.* 8. *magno auſu pronuntiat hiſtoriam adulteræ non eſſe authenticam. Rationem ſubjungit, quoniam, inquit, non conſtat ipſam eſſe partem Evangelii.*

X. *Joan.* 21. *ſuper: Paſce oves meas, dicit, quod ſoli prædeſtinati explicantur paſcendi & regendi a Petro, quamvis omnium Chriſtianorum cura intelligatur Petro commiſſa.*

missa. Quod plane hæreticum est, cum omnium Christianorum cura, ut ait, commissa Petro: sit autem officium curæ instituti pascere oves Christi, sequitur, quod cura pascendi omnium illi commissa est, & per hoc explicata. Nam nullam ovem a pastura & regimine Petri excepit. Sæc. XVI. A.C.1544.

XI. *Act 2. Impie & falso asserit, animam Christi a corpore separatam sustuliſſe, sive passam fuisse pœnalitates, & id explicat 1. Quod esse animam a corpore separatam quædam sit pœnalitas. 2. Locus inferni quædam pœnalitas est. Quod secundum manifeste falsum est & impium existimare.*

XII. *Prioris ad Cor. 14. Contra communem Ecclesiæ ritum hactenus receptum ex Pauli doctrina concludit, quod melius ad Ecclesiæ ædificationem est, orationes publicas, quæ audiente populo audiuntur, dici lingua communi a Clericis & populo, quam Latina.*

XIII. *Prioris ad Timoth. 3. affirmat, nullibi Scripturæ sacræ prohibitum, plures habere uxores. Quod est erroneum & hæreticum. Cap. 10. ad Hebr. falso & erronee pronuntiat, epistolam ad Hebræos dubiam esse, nec Canonicam, ac ex ejus epistolæ auctoritate nihil posse determinari, si quod dubium in fide accideret.*

XIV. *Adde Hebr. 9. Super illo loco, in quo urna aurea habens manna, & Virgam Aaron, quæ fronduerat, & tabulas*

Sæcul. XVI. A.C. 1544. *Teſtamenti, ſic ait: Horum trium, quæ dicit eſſe in arca, ultimum tantum authoritas Scripturæ habet, & ita habetur, quod excludantur reliqua duo. Unde ille textus, ut ſonat, manifeſte contradicit ſacræ Scripturæ. Illis verbis ſuo more confirmat, quod prius dixerat, hanc Epiſtolam non eſſe authoritatis ſacræ Scripturæ, quæ tamen haud dubie eſt. At hæretice & falſo dicit, locum Scripturæ ſacræ contradicere alteri: ad hæc quod ſubjungit: Inibi forte authorem ejus epiſtolæ fefellit intelligentia Scripturæ, impium & blasphemum eſt aſſerere: nam author hujus epiſtolæ eſt S. Paulus, qui a Spiritu ſancto loquebatur, qui nec falli, nec fallere poteſt.*

XV. *Appendix ad poſtremum articulum ex 2. Reg. cap. 8. in arca autem non erat aliud niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Oreb. Sub quo Rhabanus: erat in arca urna aurea habens manna, erat Virga Aaron, erant & tabulæ Teſtamenti. De Lyra ibidem: ſolæ tabulæ erant principaliter in arca, virga & manna minus principaliter. Auguſtinus in 9. cap. ad Hebræos: in arca juſſa eſt poni Lex & manna & Virga Aaron, quæ fronduerat ſecundum quod habetur Num. 17. & Tabulæ Teſtamenti.*

Præter hosce alii adhuc plures libri a Facultate fuere cenſura notati, ac die duodecima Auguſti eadem in mandatis de-

dedit, ut præfatus Cajetani Commentarius unacum Fabri & Eraſmi libris Catalogo operum damnatorum inſereretur (*). Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Die

(*) Cum Continuator ægerrime ferret prædilecti Eraſmi ſui libros ſæpius a Facultate Pariſienſi fuiſſe damnatos, hinc doloris ſui lenimen in eo quæſivit, quod Lectoribus ſuis falſo perſuaderet, etiam quædam Cajetani opera unacum Eraſmi libris fuiſſe proſcripta, cum tamen ejus commentarii nunquam a Facultate fuerint Catalogo inſerti, ſed unice hic liber Deputatis anno 1546. fuerit traditus, ut ipſi deſuper judicium ſuum ferrent: percipiamus verba ipſius Caroli du Pleſſis d'Argentre, quem ipſe Continuator allegat, hic l. c. fol. 143. & t. 1. append. fol. 14. ita habet: *Anno* 1544. *die* 12. *menſis Auguſti &c. audita ſingulorum Magiſtrorum noſtrorum ſententia ordinavit ſupradicta Facultas Catalogum in lucem emittendum, cui inſcriberentur libri Fabri & Eraſmi cenſuris ſupradictæ Facultatis notati. Orta erat controverſia de Cajetano in novum Teſtamentum, an adderetur dicto Catalogo. Judicio multorum veniebant libri dicti Cajetani in novum Teſtamentum inſerendi dicto Catalogo. Negotium remiſſum in Congregationem die proxima ſequenti celebrandam, ad determinandum, ſi libri Cajetani in novum Teſtamentum adderentur dicto Catalogo librorum*

Sæcul. XVI. A. C. 1544. Die quarta Novembris Conventu habito prælecta fuit quædam propositio, quæ ex quodam Platonis opusculo per Doletum Gallice reddito excerpta his verbis erat concepta: *Post mortem tuam, o homo, omnino nihil eris.* Hæc propositio non modo hæretica, sed etiam Saducæorum & Epicureorum opinioni favere Facultati videbatur. Ceterum postea deprehensum fuit, quod Doletus hunc locum perperam corruperit, eaque verba, *omnino nihil*, nec in Græco, nec Latino textu expressa legantur.

§. LIII.

---

rum propositorum. Audita supplicatione Magistrorum nostrorum Dominicanorum, qua supplicaverunt supradictæ Facultati, ut præfigeretur eis aliquot tempus, infra quod colligerent errata ipsius Cajetani in novum Testamentum, quæ mitterentur ad dictum Cajetanum cum censuris & qualificationibus. Post omnium Magistrorum nostrorum maturam deliberationem, præfixit eadem Facultas eisdem Dominicanis mensem pro omni termino, infra quem habeant colligere eadem errata & præsentare dictæ Facultati, quæ quidem Facultas postea judicabit, si omnia errata fuerint collecta. Anno 1544. prima Februarii habetur in conclusione Facultatis approbatio operis Ambrosii Catharini adversus Cardinalis Cajetani quædam dogmata. Anno Domini 1544. Decano concludere recusanti

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. LIII.

Cleri Colonienſis legatio ad ſuum Archiepiſcopum.

Hoc anno in Anglia Viacomienſis Epiſcopus librum gravibus admodum verbis conceptum contra Bucerum edidit, atque in eo præter alios articulos Sacerdotum Cœlibatum propugnavit: ex adverſo Colonienſis Archiepiſcopus nil inauſum reliquit, ut in ſuum Electoratum Lutheri ſectam induceret, eo dun-

Sleid. l. 16. p. 525. Cochl. anno 1545. p. 312.

ſante S. M. N. Ruſi in Ordine antiquior, pro Decano ſedens ad ejus recuſationem ex pluralitate concludit. Anno Domini 1546. die 5. Januarii de libro Domini Cajetani dictum eſt auditis S. M. N. Priore Domus Prædicatorum, & M. N. Petro de Aurato, tenente libellum quemdam, quem dicebat ipſius Cajetani de revocatione erratorum ſuorum, quod ille liber reponeretur intra manus Dominorum Deputatorum, qui haberent referri Facultati, quæ invenirent in dicto libello, & poſtmodum diſponet Facultas. Anno 1546. die 20. Januarii in materia Domini Cajetani, audita ſupplicatione D. Prioris Fratrum Prædicatorum, qui ſupplicuit, quod viſitetur D. Cajetani declaratio adjecta ſuo Commentario, Facultas ordinavit dictam declarationem viſitandam per Dominos Deputatos, qui referrent eidem Facultati.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

duntaxat fine, ut nuptias inire poſſet, prout etiam progreſſu temporis fecit. Jam ſupra memoravimus, quod Colonienſis Clerus unacum Univerſitate ſeſe ſacrilegis ejusdem auſibus vehementer oppoſuerit, omnemque lapidem moverit, ut hæreſin in hanc Diœceſin introduci prohiberet: hanc in rem Clerici, nec non Univerſitatis Doctores hoc anno ad Archiepiſcopum literas dederunt, ſimulque miſſis ad eum Oratoribus duo ab illo petierunt. I. Ut a perverſo ſuo inſtituto deſiſteret, nec ullos in Eccleſia tumultus ſuſcitaret, ſed potius Synodi Decretum præſtolaretur. II. Quantocius novæ ſectæ Præcones ejiceret. Verum Archiepiſcopus inſuperhabita Clericorum petitione, ad pejora progreſſus eſt, unde ingentes toti Provinciæ calamitates impendebant: Itaque hujus Diœceſis Eccleſiaſtici rurſus eundem per quicquid ſanctum, ſacrumque rogant, atque obteſtantur, ut officii ſui fideique, qua ſe Eccleſiæ Colonienſi, Papæ & Cæſari obſtrinxerat, haud immemor hosce Pſeudo-Præcones removeret, totumque negotium ad proximi Concilii deciſionem remitteret: ſi vero ſecus fecerit, palam profitebantur Clerici, quod ſuperioris Magiſtratus auxilium implorare, cunctaque adhibere vellent remedia, quibus tam conſcientiæ

tiæ ſuæ conſulere, quam iram Dei pro- Sæcul. XVI.
cul a ſe avertere poſſent: demum ex- A.C.1544.
ponebant, quod inviti quidem ad hæc extrema deſcendant, hæc tamen conſilia, ſi ipſe in perverſo hoc propoſito contumax perſiſtere velit, arripere cogantur. Verum omnes eorum preces & monita in irritum cecidere; unde illi Capitulum, ac præcipuos ex Clero ad Eccleſiam Cathedralem die nona Octobris congregare compellebantur.

§. LIV.

Cleri Colonienſis Conventus adverſus Archiepiſcopum.

Omnibus una congregatis cuncta, quæ *Sleid. l. c.*
hucusque viginti tribus abhinc annis adverſus hæreſin geſſerant, publice prælegi juſſerunt, ac præter alia præcipue Wormatienſe edictum, quo Lutherus ex conſenſu Cæſaris, omniumque Principum fuit damnatus, atque Imperio proſcriptus: poſtea recitabantur edicta Auguſtæ, Ratisbonæ, ac noviſſime Spiræ contra eundem hæreſiarcham promulgata.

§. LV.

Cleri appellatio ad Papam & Cæſarem contra eundem.

His *omnibus neglectis*, proſequebantur Clerici, *Hermanus novam iniit ratio-*

nem,

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

nem, atque evocavit Bucerum, hominem Monaſticæ profeſſionis deſertorem, & bis inceſtis nuptiis pollutum, & doctrinæ ſacramentariæ defenſorem, eique munus Eccleſiaſticum demandavit, & novos inſtituit paſſim populi Doctores, homines profligatos, atque perditos: illis etiam authoribus conſcripta eſt reformationis formula, ex mandato Principis edita: reclamavimus quidem his omnibus vehementer, & Archiepiſcopum, ut Concilii tempus exſpectaret, aut ſaltem ad Imperii Conventum usque differret, ſæpe quidem, ſed fruſtra tamen oravimus: cum autem ſit lamentabilis Provinciæ ſtatus, & ad ſummam perturbationem omnia ſpectent, nec ille ſeſe flecti patiatur, neceſſario confugimus ad extremum remedium, & provocamus ad Pontificem maximum, & ad Cæſarem, Eccleſiæ Dei ſummum Advocatum & Protectorem, eorumque tutelæ nos noſtraque omnia committimus.

Hic erat exitus Colonienſis Conventus, cui Georgius Brunsvicenſis Henrici frater, utpote Cathedralis Capituli Præpoſitus præerat.

§. LVI.

Archiepiſcopi reſponſum ad Capituli ſui appellationem.

Archiepiſcopus comperta Capituli ſui ſententia edito libello hunc in modum

dum respondit: *Nulla est caussa appellationis; nihil enim feci præter officium meum, itaque rejicio provocationem, atque spem habeo, futurum, ut ab incæpto illi desistant: sin autem, progressurus sum nihilominus in iis, quæ ad gloriam Dei, & ad Ecclesiarum emendationem pertinent.* Alio deinde scripto criminationes eorum refutare nitebatur: *Neque cum Luthero*, ajebat, *neque cum Bucero mihi quicquam est negotii privati, sed eorum doctrinam, quæ sacris Literis consentit, habeo pro vere Apostolica, & plane digna doctrina, quam omnes recipiant: damnatus quidem est Lutherus ab Ecclesia Romana, sed indicta caussa, violenter & tyrannice: de edicto Wormatiensi, quo Lutherum fuisse condemnatum dicunt, nihil unquam mihi fuit compertum prius, quam hoc edictum in vulgus exiisset typis excusum: quod ergo de consensu Principum esse factum affirmant, ad me minime pertinet, cum mihi nihil unquam ejus rei fuerit communicatum: Decretum Augustanum de Religione factum mihi nunquam placuit, cumque nonnulli Principes multa Cæsari tum pollicerentur, & pro Religione Pontificia tuenda fortunas omnes deferrent, mandavi tum meis Consiliariis, ne quid ejusmodi promitterent, imo, ut claris verbis contra testificarentur: illi autem non hoc fecerunt, quod habebant in mandatis, & reticentiæ caussa nonnullis est nota, qui nunc inter adversarios* Sæcul. XVI. A. C. 1544.

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

primum locum obtinent: quod cum ita sit, edicto illo minime obligor, atque licet devinctus aliquando fuerim, agnita tamen veritate non amplius teneor; nullum enim pactum aut jusjurandum, quo Dei violatur honos, vim ullam habet: Ratisbonensi autem Decreto mihi, & quibusvis aliis Episcopis non modo permissum, sed injunctum etiam est munus emendationis Ecclesiasticæ: quod Bucerum ad hoc opus accersiverim, factum est cumprimis impulsu Gropperi, qui mihi vehementer illum prædicavit & coram & per literas, ut doceri possit: ego quidem in Bucero nihil deprehendi, quod sit alienum vel indignum viro bono: permagni etiam est momenti, quod Ratisbonensi colloquio Cæsar illum ut hominem pium, doctum, & pacis amantem adhibuit: idem meum est judicium de ceteris etiam Ecclesiæ Ministris a me constitutis.

Accepto hoc Archiepiscopi responso Clerus Colonienſis rursus ad diem decimam octavam Novembris conventum agere, ac reliquos Ordines convocare cogebatur, ut & illi appellationi subscriberent, nec minus idem etiam a ceteris universæ Provinciæ Ecclesiis, atque Universitatibus magis remotis exigebatur, exauctorationis pœna omnibus indicta, qui morem gerere recusarent (*).

§. LVII.

(*) Nec hic stetit Colonienſium religio; quippe

Sæcul. XVI.
A. C. 1544.

§. LVII.

Errores Davidis Georgii de Friſia.

Equidem in Friſia quidam nomine David Georgius errores ſpargere cœpit, aſt iidem prompte repreſſi fuere. Erat is ex Delphis Hollandiæ oppido natus, cetera Laicus, Hiſtrionis filius, ac vitrum pingendi arte præditus. Hic jam anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto ſua deliria propalare cœperat, ac præprimis affirmabat, quod ordine tertius eſſet David Dei nepos, non quidem ex carne, ſed ex ſpiritu natus: cum autem cœlum, ut ſomniabat ille, prorſus vacuum eſſet, ſe divinitus miſſum ajebat, ut filios, dignos-

Cochl. l. c. ad ann. 1545. p. 310. Sur. comm. ann. 1543.

quippe Doctores editis etiam libris fidei dogmata ſtrenue propugnarunt, ut teſtatur Cochlæus ad annum 1545. his verbis: *Colonienſes quoque ſtrenue contra ſui Archiepiſcopi novam & impiam reformationem, & publicis actionibus inſtiterunt, & editis libris ſana Eccleſiæ dogmata omni probationum genere confirmarunt, inter quos ſane inſigniter emicuit defenſio judicii Univerſitatis & Cleri Colonienſis contra Melanchtonis, Buceri & Oldendorpii calumnias, a R. Patre Euerhardo Billick Carmelita, ſacræ Theologiæ Doctore, & Provinciali Germaniæ inferioris, edita.*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

que æterni hujus Regni hæredes adoptaret, simulque populum Israel non quidem per mortem, uti Christus, sed potius per gratiam redimeret. Porro Saducœorum errores innovans, vitam æternam, mortuorum resurrectionem, extremumque judicii diem pernegabat: cum Adamitis vero Matrimonium damnavit, uxoresque omnibus communes esse voluit, nec non Manichæos secutus animam peccato inquinari haud posse, solamque carnem, nullatenus vero spiritum peccare ajebat. Insuper infidelium animas salutem consequi, Apostolorum vero spiritus damnari asserebat, atque eum proclamabat insanum, qui crederet, quod Christum coram hominibus negare peccatum sit, unde sanctos Martyres velut insanos traducebat, eoquod tormenta, mortemque propter Christi confessionem subierint: cum vero Catholici arma hujus erroris Sectatoribus inferrent, Georgius ex Belgio, ubi tum agebat, in Frisiam aufugere compellebatur, ubi pernicioſa dogmata sua identidem disseminavit, atque Angelos, Dæmones, Baptismum, Matrimonium, sacras Literas, vitamque æternam impugnans, opiniones ac dogmata, quibus magis stolida ac horrenda vix excogitari possunt, in vulgus sparsit.

Ca-

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Cæsar itaque, inquit Cochlæus, *ubi hæc accepit, confestim magna edictorum severitate usus, gladio & igne in hujusmodi hæreticos animadvertit, atque acerrima inquisitione tam nefandam sectam extirpavit: Ut vero contra omnes novarum hæresum errores & blasphemias certos fidei & doctrinæ Catholicæ articulos ejus subditi haberent, commisit id negotii suis Theologis Lovaniensibus.* Unde occasione ex Georgii erroribus nata illos triginta duos sanæ doctrinæ articulos fuisse propositos manifestum fuit, prout supra §. XLI. memoravimus. Ceterum Georgius, ut Cæsarei edicti severitatem effugeret, die prima Aprilis anno Salvatoris millesimo quingentesimo quadragesimo quarto unacum quibusdam sociis suis Basileam se contulit, mutatoque nomine Joannes Bruckius appellari voluit: Ibidem vero explorata civium indole ac propensione graviter querebatur de calamitatibus, quas propter Evangelium, prout mentiebatur ipse, perpeti cogeretur, unde Senatoribus libellum supplicem porrigebat, rogans, quatenus ei utpote Viro propter Christum calamitatibus oppresso, ac insuper prole admodum numerosa prægravato in sua urbe tutum asylum indulgere vellent. Hi ejus precibus acquiescentes, eidem Basileæ commorandi facultatem impertiti sunt, quapropter

Sæc. XVI. A.C 1544. Georgius ibidem perſtitit usque ad obitum ſuum, qui contigit anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto.

§. LVIII.

Clementis Maroti mors.

San-Marth. l. 10 elog. Doct. Vir. Du Verdier Vauvrivas Biblioth. Franc p. 718. Vie de Clem. Marot dans le recueil des Poetes François t. 1.

Cecidit hoc anno præcipuum Calvinianæ hæreſis ſulcrum; obiit enim Clemens Marotus Taurini in Pedemontio non niſi quinquaginta circiter annos natus. Is e Carducorum Metropoli, quam Divonam appellant, oriundus filius erat Joannis Maroti Poetæ, qui Franciſco I. a cubiculis fuit. Ad eandem muneris dignitatem etiam Clemens anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo a Margarita Franciſci I. Regis Sorore atque Alenſonii Ducis uxore aſſumebatur, anno autem ſequenti ipſum Ducem Alenſonium comitatus in Papienſi prœlio vulneratus, captusque fuit. Eo demum tempore, quo Franciſcus I. Galliarum Rex itidem captivus in Hiſpaniis detinebatur, Clemens a Bouchardo Doctore de Proteſtantium hæreſi accuſatus in carcerem abductus fuerat, inde vero, qua ratione libertatem ſuam prima hac vice recuperaverit, ſilent Hiſtorici, conjicimus tamen, quod is forte innocentia ſua tutus evaſerit, cum ipſus in quadam epiſtola ad Bouchardum data teſtatur, quod nec Luthe-

ri,

ri, nec Zwinglii, nec Anabaptiſtarum veneno infectus Orthodoxam ac Catholicam fidem ſincero animo profiteatur. Sæcul. XVI. A.C.1544.

Biennio poſt, ſcilicet anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo ſupremum rei tributariæ tribunal ſententiam pronuntiabat, vi cujus Clemens rurſus cuſtodiæ dari jubebatur: non equidem tum eidem lis ob hæreſin intentabatur, ſed præcipue in crimen vocabatur, eoquod cuidam captivo jamjam a ſatellitibus cuſtodito fugæ opportunitatem procuraverit. Marotus ex ſuo carcere ad Franciſcum I., qui tunc ex Hiſpaniis redierat, literas dabat, ejusque preces auribus adeo benevolis excipiebantur, ut ipſemet Rex ClementiMaroto libertatem reddere, datis literis præfatum tribunal juberet. Franciſcus Rex hanc epiſtolam, qua Clementem liberum dimitti præcepit, Pariſiis die prima Novembris anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo dabat: cum autem Clemens Bleſis commorans paulo poſt intelligeret, quod Judices in eum tanquam de fide ſuſpectum inquirerent, ejusque libros abripi juberent, ad Alenſonii Duciſſam, quæ nuptiis cum Joanne Albreto initis Navarræ Regina ſalutabatur, profugit, cum vero nequidem apud eandem ſatis ſe tutum cerneret, in Italiam

Sæc. XVI. A.C. 1544.

profectus est, & aliquamdiu substitit in aula Renatæ de Francia, quæ Ferrariæ Duciſſa eo tempore novæ reformationi plurimum favebat: Porro Clemens anno Servatoris nostri milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto a Franciſco Galliarum Rege Parisios redeundi facultatem obtinuit: aſt ſuſpiciones de hæretica ejusdem doctrina conceptæ tam vehementer invaleſcebant, ut rurſus evolutis aliquot annis Genevam fugere compelleretur, inde vero in Pedemontium denuo ſe contulit, ibidem vitæ ſuæ finem præſtolaturus.

Eo autem tempore, quo Pariſiis ultima vice agebat, venam poeticam ad Davidis pſalterium in Gallicam linguam vertendum impendere cœpit.

§. LIX.

Quidam Davidis Pſalmi a Maroto in Gallicos rhythmos redacti.

Beza in icon. & hiſt. Eccl. lib. I.

Cum Marotus Hebraici idiomatis ignarus, ac inſuper Latini ſermonis peritia non niſi leviter tinctus eſſet, hinc rumor volabat, quod Gallicas Pſalmorum verſiones ab ejus amicis concinnatas fideli nimium calamo tranſcripſerit. Referunt nonnulli, quod Melinus de S. Gelaſio, alii vero, quod Franciſcus Vatablus Maroto præluſerit, atque id quo-

quoque vero magis ſimile eſt; nam quod Vatablus Marotum ad Davidis Pſalterium in Gallicos rhythmos vertendum hortatus fuerit, extra omne dubium eſt, ſicut nec minus certum habetur, quod Marotus Poeta Vatabli conſilium ſecutus præprimis triginta Pſalmos Gallicis verſibus ſcriptos vulgaverit, ſuamque verſionem Franciſco I. nuncupaverit, qui mira inde voluptate affectus reliquam quoque Pſalterii partem oratione juxta numeros verſa edi peroptabat: verum Theologica Facultas Pariſienſis de hujus Poetæ licentia, atque ipſius operis erroribus graviter apud Regem querebatur, quapropter Marotus denuo comprehendi veritus paulo poſt Genevam aufugit, ubi majori libertate potitus verſionem ſuam editis quinquaginta Pſalmis proſecutus eſt: Theodorus vero Beza additis centum reliquis Pſalmis totum opus abſolvit, quod tanto cum applauſu excipiebatur, ut non modo Lutheri fautores, ſed ipſi etiam Catholici hosce Pſalmos non ſine animi voluptate decantarent, illisque cuncti modulationem, quam quisque pro ſuo genio voluit, aptarent, potiſſimi vero ad conſuetos trivialis cujusdam carminis, quod tum paſſim uſurpabatur, numeros illos adaptarent(*). S 5 Ce-

Sæcul. XVI. A.C.1544.

(*) Hanc in rem Floremundus Remundus haud

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

Ceterum Marotus Vir erat jucundus, facetus ac lepidus, nec non primævo naturæ beneficio tanta carmina fundendi facilitate præditus, ut quodlibet argumentum optimis versibus exprimeret: ast poetica illius vena parum casta fuit, ejusque carmina potissimam par-

haud inepte hæc observat: *Galliarum Rex tandem, ne quid in hoc genere amplius aliquid a Maroto scriptum publicaretur, edixit. Sed verum est profecto, quod vulgo dici solet: nitimur in vetitum semper, cupimusque negata, nam & tunc Maroti versio tantis studiis expeti cæpit, ut Typographi exemplaribus imprimendis vix sufficerent. Nec in musicos tantum numeros (qui hodieque etiam usurpantur) verum etiam quam quisque vellet modulationem redacti psalmi illi passim cantillabantur. Adeoque in aula etiam Rex, Regina, & alii velut proprium aliquem sibi quisque eligebat, & ad profanas res studia sua ac vota accommodabat. Beza Maroto succenturiatus, ita in eo labore versatus est, ut psalmi ab ipso versi ab omnibus magno plausu, etiam a Catholicis excepti sint: ut qui faciles essent, & modulis insuper ad instrumentalem, quam vocant, musicam accommodatis, quocirca statim ab ipso Beza præstantissimi aliquot Musici, & inter alios Gaudemeli quidam nomine, prece ac pretio conducti, harmonias*

partem obſcœnitatibus ſcatent, quod non minus ævi ſui licentiæ, quam propriæ morum pravitati adſcribendum venit, nec minus Marotus erat ingenio promptus, ac nativo ſermonis lepore adeo inſignis, ut vix ei ſimilem reperire fuerit (*). Sæcul. XVI. A.C.1544.

§. LX.

nias non inconcinnas eis addiderunt, ſumma cum modulorum tum ſuavitate tum varietate, a quo tamen velut aurium lenocinio Catholica Eccleſia ſemper abhorruit. Novum hoc Pſalterium tanto ſtudio etiam a Catholicis expetebatur, ut decem millia exemplarium momento diſtracta fuerint. Poſtquam vero in Calviniſtarum cœtibus cani, & cum Catechiſmis conjungi cœperunt, eorum uſus Catholicis interdictus eſt: ſiquidem, ut Concilium Laodicenum vult, cum hæreticis nihil commune eſſe debet, quod ab ipſis inventum ſcilicet & concinnatum eſt.

(*) De perverſa Maroti indole Floremundus loc. cit. ita ſcribit: Quamvis in ſacro hoc ſtudio multum verſaretur, mores tamen mutare *non poterat:* cum enim in prava ſchola educatus eſſet, Eccleſiaſticæ cenſuræ ac diſciplinæ vitam ſuam ſubjicere non potuit, *uti loquitur Eccleſiaſtica Calviniſtarum Hiſtoria volens dicere, quod Marotus hoſpitam ſuam corrupit. Silentio etiam præterit Beza, bonum hunc Poetam ob præclara illa, credo, in Eccleſiam merita, Genuæ flagris cæſum fuiſſe.*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. LX.

Petrus Brullius Tornaci extremo supplicio affectus.

Sleid. l. 16. p. 527. Sur. com. ad hunc annum. Spond. ibid. n. 18.

Interea hæresis in ipsum etiam Belgium sese diffundere cœperat, pluresque ad amplectendam novam reformationem satis propensi videbantur, quin imo non sine animi jubilo hæresi nomen dedissent, nisi Cæsareis edictis fuissent cohibiti, quidam tamen nomine Petrus Brulius, natione Gallus ac Sacramentariorum Minister jamjam per aliquot annos Argentinæ perversa sua spargebat dogmata, tandem vero Tornacum in Flandriam delatus funestum impietatis vitæque suæ exitum sortitus est; cum enim erroribus suis Magistratus zelum in se excitaret, urbis portæ, ne forte fuga elaberetur, occludi jubebantur: ast a suis amicis de ipsius salute sollicitis die secunda Novembris nocturno tempore per urbis mœnia fune demittebatur: ubi vero jamjam pedibus terram attigerat, quidam ex ejus sociis, qui aderant, muro incumbens salutem ei precabatur; ast simul grandiori saxo ex mœniis resoluto Brulii crus confregit. Tum miser horrendos emiserat ejulatus, quibus auditis satellites, qui in eum inquirebant, humi procumbentem ceperunt, atque in vincula conjecerunt. Postea Argenti-

tinensis Senatus, nec non Protestantium Oratores, qui tum Wormatiæ agebant, comperta illius captivitate nullum non movere lapidem, ut Brulio vitæ gratiam impetrarent: verum tardæ nimis erant horum omnium preces; quippe jamjam die decima nona Februarii Brulius lento igne vivus fuit exustus: adeo tamen suos errores non retractabat, ut etiam illos usque ad ultimum vitæ halitum pertinaciter propugnaret. Sæcul. XVI. A.C. 1544.

§. LXI.

Merindolani & Cabrierensis tumultus initia.

Verum magis severum adhuc supplicium de hæreticis sumebatur Merindoli ac Cabrieræ duobus oppidis, quæ in Viscantini Comitatus finibus in Provincia sita erant; cum enim ad has urbes tanquam tutum nequitiæ asylum nonnulli, qui ex Valdensibus superant, confugerent, eorum posteri harum urbium incolæ errores, quos a suis Majoribus hauserant, semper pertinaci animo tuebantur, simulque indefesso prorsus labore Provinciæ montes colebant, totamque regionem satis fertilem, atque ad pascenda armenta aptam reddiderunt: dum vero spuria Lutheri reformatio invalescere cœperat, hi quoque perceptis iis, quæ in Germania agebantur, animos

Sleid. l. c. p. 534. Thuan. hist. l. 6. sub Henric. II. ann. 1550. Vide Lib. CXXXVIII §. 85. & 86.

Sæcul. XVI. A.C.1544. mos erigebant, ac in fratrum numero illos, qui Proteſtantes vocabantur, habebant, eorumque Doctores accerſebant, ut ab illis novæ hujus ſectæ præcepta addiſcerent. Inde factum, ut creſcente ſuorum numero hæreſin, quam a ſuis Majoribus hauſerant, palam profiterentur, arctamque cum Lutheri Sectatoribus, qui in Germania erant, amicitiam foverent, viciſſim vero iisdem Proteſtantes identidem ſuos ſubmittebant Miniſtros, qui illos adhuc magis in errore firmarent, atque ad novam doctrinam ibidem publice prædicandam accenderent. Attamen Provinciæ Senatores huic malo obicem ponere totis viribus adlaborabant; verebantur enim, ne præfati hæretici proxime ſeditionem eſſent conflaturi: quapropter Procuratore Generali id poſtulante una omnes comparere jubentur, præſente Bartholomæo Chaſſaneo celeberrimo Juriſconſulto, qui tum primi Præſulis munere fungebatur.

§. LXII.

Sententia contra utriusque oppidi incolas lata.

Thu. hiſt l.c. Verum accuſati ſpreta citatione comparere neglexerunt, eoquod eorum amici eisdem auctores exſtitiſſent, ne morem gererent, niſi vivi comburi mallent,

lent, quapropter die decima octava Novembris anno post Christum natum millesimo quingentesimo quadragesimo tanquam contumaces fuere damnati, lata in eos hac terribili ac severa sententia, vi cujus omnes Merindolani incolæ rogi supplicio afficerentur, ac dirutis, soloque æquatis eorum ædibus, sylvis ac receptaculis, insuper eorum bona Regis ærario addicerentur, ipsi vero Regno proscriberentur, ac denique in eorum hortis arbores, pomaria & circumvicinæ sylvæ exscinderentur. Hujus sententiæ executio propriis demandata fuit Judicibus, qui pro more Aquis, Tourvii, Aptæ Julii, atque in S. Maximini oppido jura dicebant. Horum nonnulli executionem differri petebant, verum contendebant alii, potius eam omnibus viribus urgendam esse; hos inter præcipui erant Aquensis, atque Arelatensis Archiepiscopi, spondentes, quod hujus belli expensas pro parte ferre vellent. Sæcul. XVI. A. C. 1544.

§. LXIII.

Hujus sententiæ executio adhucdum dilata.

Cum interea hæc quæstio ultro citroque agitaretur, totum negotium differebatur, id impetrante Nobili quodam Arelatensi nomine Allensio, qui hanc in rem *Sleid. Thou. l. c. Duplex hist. de France vie*

Sæcul. XVI. A.C. 1544.

de Franc. I. hoc anno. De Thou l. c.

rem opportune proferebat quamdam historiam satis facetam, quæ Auguſtoduni Caſſaneo acciderat. Hic enim (ita narrabat Allenſius) quamvis non niſi Curiæ Advocatus eſſet, quamdam cauſſam in ſe ſuſceperat contra illius loci incolas, qui ad illum tunc temporis queſtum venerant, quod mures eorum frumentum penitus depaſcerent, ipſe vero Advocatus murium cauſſam propugnare aggreſſus eſt. Hæc relatio tantum proficiebat, ut non modo ſententiæ executio differretur, ſed etiam milites, qui magno jamjam numero confluxerant, ad ſua reverti juberentur, usque dum certior de Regis voluntate notitia haberetur. Referunt nonnulli, quod ad hanc mutationem haud parum contulerint preces Guilielmi Bellaji Langæi, qui tum in Pedemontio Pro-Rex erat; Hic enim ſententiam nimis ſeveram ratus, ob illam ſubmiſſionem, quam Merindolani incolæ utcunque præſtabant, præteritorum criminum oblivionem eſſe concedendam cenſebat, eo potiſſimum nomine, quod, ut inquiebat ipſe, ſpeciatim in hanc rem a regia Majeſtate ſua inquirere juſſus, poſt exactam hujus negotii diſcuſſionem deprehenderit, quod gentes illæ, quas Valdenſes nominant, in montibus deliteſcentes, trecentis abhinc annis incultos agros incolere

lere cœperint, ea lege, ut eorum Dominis tributum penderent, non ſine felici aſſidui laboris ſucceſſu; quippe hasce terras omni cultu vacuas non modo fertiles, ſed etiam paſcendis pecoribus ac ſerendo frumento idoneas reddiderunt: Porro Valdenſes iſti, ita proſequebatur Epiſcopus, Viri ſunt nullo labore fracti, victu parciſſimi, in vectigalibus tamen & tributis Regi, eorumque Dominis annue pendendis fideliſſimi: de cetero frequentant raro admodum Eccleſias, imo etiam coram Imaginibus nunquam genua flectunt, nec pro ſe, nec pro defunctis rem divinam peragi curant, nunquam ſigno crucis ſe muniunt, nec etiam aqua luſtrali utuntur, minus vero prope ſalvificam Chriſti Crucem prætereuntes pileum detegunt. Inſuper ritus a noſtris omnino diverſos adhibent, ſuasque orationes in lingua vulgari perſolvunt, ac denique nec Papam nec Epiſcopos reverentur, ſed duntaxat quosdam ex ſuis ſeligunt, quos ad exercendas ſectæ ſuæ functiones tanquam Miniſtros ac Paſtores nominant (*). Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. LXIV.

(*) Ne ipſe quidem Sleidanus, quem Continuator allegat, de hac Langæi Epiſcopi oratione mentionem facit.

Sæcul. XVI. A.C. 1545

§. LXIV.

Varia Valdenſibus a Rege data, ſub adjecta tamen errores ſuos ejurandi lege.

Maimb. hiſt. du Calv. t. 1. l. 2. p. 123. & 124.

Cum hæc Epiſcopi verba ad Regem deferrentur, mox ipſe ad Aquenſem Senatum Diploma dedit decima octava Februarii anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo expeditum, vi cujus Rex his Valdenſibus veniam conceſſit, ſi tamen intra trimeſtre errores ſuos ejurare vellent: Ut autem illi, qui hac Regis gratia frui cupiunt, eo facilius a ceteris dignoſcerentur, hinc eidem Senatui in mandatis datum, ut quosdam hujus gentis Deputatos, qui ceterorum nomine palam hæreſin ſuam damnarent, Aquas venire juberet, ſi vero nonnulli morem gerere renuerent, in hos legum ſeveritate animadverteret, atque ad hujus ſententiæ executionem omnes hujus Provinciæ Miniſtri ac milites Aquenſi Curiæ auxilia præberent. Hoc edictum die octava Februarii promulgatum fuit, & poſtquam illius auctoritas ab ipſo Senatu comprobata fuerat, mox Franciſcus Chajus & Guilielmus Armandus a Merindolanis deputati Aquas contenderunt, nec non libellum ſupplicem Senatui porrexerunt, hæc

hæc exponentes: „Æquitati haud con- Sæcul. XVI.
„gruit, quod, priusquam hæreseos con- A. C. 1545.
„vincamur, tanquam hæretici procla-
„memur, atque indicta causſa damne-
„mur, quocirca rogamus, ut causſa no-
„ſtra ad novam discussionem revocetur,
„nec non Theologi congregentur, qui
„de doctrinæ noſtræ articulis confe-
„rant. Adhæc Chassaneus supremus Consilii Præses, cum Allensii amici sui monita maturius perpenderet, Deputatos privatim coram regiis Miniſtris convenit, eosque hortatus est, ut ejuratis erroribus suis constitutos Judices intempestiva hac obstinatione non eo adigerent, ut pœnis, ipsorum exspectatione severioribus illos castigare compellantur: ast cum probe intelligeret, quod de errore convinci pertinaciter peterent, hinc tandem illos eo induxit, ut sectæ suæ articulos ad Regem transmittendos Senatui traderent.

§. LXV.

Fidei professio a Cabrierensibus ad Regem transmissa.

Cum autem Cabrierenses incolæ in Viscantino Comitatu sese ab Avenionensi Vice-Legato invasos cernerent, parique cum ceteris fato exponi pertimescerent, hinc suam quoque fidei professionem a Lutherana haud absimilem

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

conſcripſerunt, atque unum illius exemplar ad Regem, qui hosce articulos diſcuti juſſit, transmiſerunt; aliud vero tradiderunt Jacobo Sadoleto Cardinali, & Carpentoractenſi Epiſcopo, qui pro ingenita ſua benignitate ac benevolentia illos, qui hanc fidei normam attulerant, comiter excepit, his verbis eos allocutus: „ Cunctis, quæ hucusque con„ tra vos fuere delata, nullam fidem ad„ hibui; ea enim duntaxat ad invidiam „ in vos concitandam adinventa fuiſſe „ exiſtimabam, nunc vero vobis incum„ bit, ut doctrinam veſtram, quæ Eccle„ ſiæ dogmatibus adverſatur, emende„ tis; ubi enim de ſummo Pontifice at„ que Epiſcopis ſermonem ingeritis, ni„ mia verborum vehementia, ac male„ volentia utimini, cum tamen veſtrum „ eſſet, ſubmiſſionem profiteri, ſtylumque „ magis moderatum adhibere. De ce„ tero vos magno ſemper affectu com„ plectar, nec vos opprimi unquam pa„ tiar, brevique ad Palatium Cabrieren„ ſe proficiſcar, ubi de tota rei ſerie ex„ actam magis notitiam haurire potero, „ ſimulque prohibere ſtudebo, ne dein„ ceps Vice-Legati copiæ hoſtilem in „ modum vos inſectentur. „ Id etiam, quod promiſit Cardinalis, feliciter impetravit.

§. LXVI.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. LXVI.

Valdenſes rurſus a Minerio primo Senatus Præſide vexati.

Quamprimum Merindolani ſuam fidei profeſſionem exhibuerant, mox Aquenſis Senatus ad eos ablegavit Joannem Durandium Cavallonenſem Epiſcopum unacum quibusdam Theologiæ Doctoribus, qui hosce hæreticos erroris ſui convincerent, eosque, ſi tamen docilitatem ac ſubmiſſionem oſtenderint, ad veritatis ſemitam revocarent, eos vero, quos ſectæ ſuæ pertinaciter inſiſtere, ac correctionis impatientes deprehenderint, ad Curiam deferrent. Verum illi de ſuis erroribus decedere ſibi integrum præfracte negabant, quoniam vero Rex totam eorum cauſſam ad ſuum Senatum devolvi juſſerat, haud acerbiora experiebantur, quamdiu Chaſſaneus in vivis erat, eo autem defuncto Joannes Minerius Baro de Oppeda illius ſucceſſor denuo hosce contumaces ſeverius vexare cœperat, datisque ad Regem literis hæc nuntiabat: „ Valden„ſes adeo non Regis clementiam implo„rant, ut etiam ſeſe ejusdem mandatis „palam opponere non erubeſcant, hinc „jamjam ſuorum ſexdecim millia con„traxerunt, urbem Maſſilienſem vi oc„cupare intenti, ſpretisque induciis, „quas

De Thou hiſt. l. 6. Bouche hiſt. de Provence liv. 10.

Sæcul. XVI. A C. 1545.

„quas ipsis Curia perbenigne indulse-
„rat, ipsi agros continuato furore de-
„populati sunt, Sanctorumque & Chri-
„sti Crucifixi imagines, & altaria con-
„fregerunt, ac combusserunt, cum ta-
„men Regis Ministri illis nullam adhuc
„vim intulissent: imo, ut paucis cun-
„cta complectar, jam a longo tempore
„totam, qua late patet, Provinciam in-
„genti calamitate opprimunt, illamque
„cum majori crudelitate devastant,
„quam publici viarum grassatores.„
Sub idem tempus Ludovicus Curtinus Curiæ satelles mittebatur, ut Procuratoris generalis nomine postularet, quatenus sententia contra contumaces hosce incolas pronuntiata executioni daretur.

§. LXVII.

Sententia in Valdenses lata Regis jussu effectui data.

Duplex l. c. anno 1548. p. 497
De Thou l. c.

Rex comperta horum pertinacia haud parum exacerbatus, ac præcipue a Cardinale Turnonio capitali spuriæ reformationis inimico stimulatus mense Januario hoc anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo quinto novum Diploma promulgari jussit, vi cujus Aquensi Senatui in mandatis datum, ut sine moræ dispendio sententiam anno Domini millesimo quingentesimo qua-

quadrageſimo latam executioni daret, nec minus poſtea Rex ad Provinciæ Præfectum perſcribi juſſit, præcipiens, ut illico milites conduceret, ac utriusque clientelæ Nobilitatem, ceterosque ſuæ jurisdictioni obnoxios ad arma convocaret, ſi eorum ope pro hisce hæreticis ad Regis, & juſtitiæ obſequium reducendis, nec non pro Provincia ab hæreſi perpurganda indigeret. Minerius equidem hæc Regis mandata, donec pro eorum executione cuncta magis neceſſaria paraſſet, religioſo admodum ſilentio premebat, nihilominus Valdenſes hunc armorum apparatum contra ſe adornari ſuſpicabantur, quapropter Proteſtantium Germaniæ Principum, ac Helveticarum Tribuum opem implorabant, haud irrito ſucceſſu; quippe hi quosdam ad Regem ablegabant, ſupplices, ut erga hosce miſeros clementia uti vellet. Verum illis duntaxat hæc in reſponſis dabantur: „ Nec „de illis, quæ Rex in ſuo Regno agit, „nec de ratione, qua reos punit, ul„lam habeant ſollicitudinem, cum nec „ipſe Rex eorum ſeſe ingerat negotiis. „ Accepto igitur hoc reſponſo Aquenſi, Arelatenſi, & Maſſilienſi Senatui negotium dabatur, ut omnes ad militiam idonei indicta etiam pœna ſatis ſevera ad arma evocarentur: cum autem ſub idem

Sæcul. XVI. A.C.1545.

Sæcul. XVI A.C. 1545

tempus Polinius Centurio sub Baronis de Gardia nomine notus ex Pedemontana regione unacum sua equitum centuria, peditumque sex millibus opportune accurrisset, Minerius primas eo curas intendit, ut mox Regis jussa exequeretur.

§. LXVIII.

Regis mandata per Minerium coram Senatu lecta, atque executioni data.

Sleid. p. 534. & 535. De Thou l. 6.

Die duodecima, vel forte decima tertia Aprilis Minerius habito Senatu Regis Diploma, quo sententia in Merindolanos lata effectui dari præcipiebatur, prælegi jussit, simulque pro illius executione Franciscum le Fond Præsidem, Honoratum de Tributiis, & Bernardum Badetum Consiliarios unacum Nicolao Guerino studiosissimo hujus belli promotore deputavit, ipse vero comitantibus eum plurimis Nobilibus ac Ministris quadringentos fossores duxit præter sex armatorum millia, quæ paulo post adventarunt. His copiis munitus die decima quinta Aprilis Cadenetum venit, quod oppidum est media leuca a Durantio flumine, tribus vero ab Apta Julia, & quinque leucis ab Aquis Sextiis dissitum. Ibidem Minerii copiæ castra

stra metabantur, primamque hujus belli expeditionem in Pertuisana ditione inchoabant, moxque urbem Mottam, oppidumque S. Martini ad Durantium fluvium situm ceperunt, ac igni absumpserunt. Altera die Villa-Laurum, Lurmarinum, Gensonium, Trezaminam, & Ruperfium, cum incolæ ex hisce urbibus excessissent, pariter crudelem in modum continenti incendio deleverunt, cunctaque armenta ibidem reperta abegerunt. Postea Præfectus Merindolum aggredi statuit: cum autem incolæ flammas omni ex parte grassari cernerent, unacum uxoribus, suisque liberis aufugerunt, atque in sylvis & montibus securitatis asylum quæsierunt. Vix aliud erat spectaculum magis miseratione dignum, quam cernere infelicis hujus gentis fugam; nam currebant præcipiti gressu per devia, & invia senes cum suis liberis, & mulieres infantes suos vel in cunis, vel in brachiis, vel adhuc in sinu suo gestantes. Tumultuabantur autem milites in hosce miseros, ac quemcunque obvium, prout casus, vel fors dederat, atrociter trucidabant.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæc. XVI. A.C.1545.

§. LXIX.

Prospera Merindolanorum fuga; & Minerii crudelitas.

Sleid. p.535. Porro Gallorum exercitus prima tentoria figebat in S. Falesii oppido, cujus incolæ pariter fuga saluti suæ consulere parabant, eoquod eisdem nuntiatum esset, quod Cavallonensis Episcopus, ac Vice-Legatus suis militibus in mandatis dedissent, ut nemini vitæ gratiam concederent. Altera tamen die nonnulli sub sylvarum densitate tuti militum furori sese subduxerunt: postquam vero longas atque asperas vias erant eluctati, tandem ad locum pervenerunt, ubi suorum quam plurimos, qui jam antea aufugerant, repererunt, nec tamen longam ibi moram trahebant, accepto nuntio, quod Minerius jamjam propius accederet, quapropter eodem ferme momento inde profecti, suas uxores ac liberos ibi reliquerunt, spe concepta, quod horum imbecillitas facile militum ferociam flecteret. Verum eodem tempore percipiebantur gemitus atque ejulatus, quos dissona vocum confusione multiplicatos montium cavernæ horrendo fragore replicabant. Tandem hi miseri totam noctem currentes superato monte Leberone multos vicos ac prœdia ardere conspexe-

xerunt, unde Muſſium oppidum petere coacti ſunt; verum Minerius exercitu ſuo in duo agmina diviſo alterum ad inſequendos hosce fugitivos emiſit, alterum vero ipſus Merindolum duxit, ubi tamen non niſi unicum adoleſcentem nomine Mauritium le Blanc reperit, in quem tamen omnem ſuam rabiem effudit, eumque ad oleam alligari, exploſisque ſclopetis trucidari, tandemque oppidum ſolo æquari atque comburi juſſit. Demum promiſcue omnes, qui vicina loca incolebant, nullo diſcrimine facto occiſi fuerunt, atque in diverſis locis plus quam tria hominum millia furentium gladiis occubuerunt, reliqui vero fame perierunt, exceptis paucis quibusdam, quorum aliqui ad Helvetios, alii vero ad Genevenſes confugere. Sæcul. XVI. A.C. 1545

§. LXX.

Sæva Cabrierenſium cædes.

Merindolanis ita extinctis Præfectus Cabrieram petiit, ubi non niſi ſexaginta Viri cum triginta fœminis remanſerunt, qui primo quidem oppidi portas clauſerunt, cum autem belli tormenta admoveri cernerent, petita vitæ venia deditionem fecerunt, quam quidem hujus oppidi Toparcha, nec non Baro de Gardia illis polliciti ſunt, eos tamen captos poſtea occidi juſſerunt; *Sleid. & de Thou l. c.*

idem

Sæc. XVI. A.C.1545.

idem quoque fatum ſubibant illi, qui vel in arce deliteſcebant, vel loci religione, ſe tutos putantes ad ædes ſacras confugerant. Ibidem ferme omnes nec ætatis ac ſexus, nec loci vel datæ fidei habita ratione in proximo prato fuere ſtrangulati, mulieres vero Præfecti juſſu ad quædam horrea paleis plena abſtractæ, & ſubjecto igne fuerunt combuſtæ, illæ vero, quæ ex feneſtris ſeſe præcipites dare parabant, vel furcis repellebantur, vel in ima cadentes erectis haſtarum cuſpidibus excipiebantur, nec magis benigna ſors adſpirabat cunctis ad montana fugientibus; hi enim vel fame, vel feris depaſti perierunt, quippe omni effugio ipſis præciſo veluti leones in arce incluſi obſidebantur, cunctisque propoſita capitali pœna inhibitum, ne illis quodcunque alimenti genus ſubminiſtrarent. His calamitatibus preſſi quosdam ad Minerium ablegabant, ſupplices, ut relictis bonis ſuis, ac obtenta vitæ gratia ad exteras regiones ipſis profugere liceret. Ad horum preces Baro de Gardia, quamvis ceteroquin æque crudelis ac Præfectus eſſet, commotus videbatur, verum Minerius hæc arrogantius reſpondit: „ Promiſcue omnes „ cædantur, nullusque incolumis evadat, „ ſed ad infernum omnes detrudantur:„

Octin-

Octingenti igitur homines funeſtæ hujus expeditionis victimæ ceciderunt. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. LXXI.

Coſtenſes pari ſupplicio mulctati.

Poſtea Minerius Coſtam proceſſit, cujus oppidi Dynaſta impunitatem promiſerat, dummodo eorum armis ad arcem delatis, in quatuor diverſis locis mœnia urbis ſuæ demolirentur, igitur hi nimium creduli juſſa exequuntur: aſt ad Præfecti adventum ſuburbia incendebantur, captaque urbe incolæ ad unum omnes fuere trucidati. Confugerant mulieres ac puellæ ad hortum arci vicinum primam furentis militis rabiem declinaturæ, verum promiſcue omnes vi compreſſæ adeo inhumane habebantur, ut earum plures ſamis violentia vel animi mœrore, vel tormentorum vi extinguerentur. Poſtea illi etiam, qui in oppido Muſſio ſub rupe latitabant, ab aliis proditi idem cum ceteris fatum ſubierunt, nonnulli autem alii in ſylvis, deſertisque montibus deliteſcentes potius morte hisce malis ſubduci, quam in iſtis ſpeluncis tam bonis, ac uxoribus, liberisque orbati vivere peroptabant. Numerabantur viginti duo oppida ſeu vici partim militum deprædatione, partim incendii furore deleti. Tandem Præfecti juſſu quidam deputabantur Judi- *De Thou & Sleid. l. c.*

Sæcul. XVI. A.C.1545.

dices, ut judicii acta instruerent in reliquos, qui mortem effugerant. Horum nonnulli ad triremes damnati, atque alii ingentes pecuniarum summas mulctæ nomine pendere coacti fuere, pauciſſimi vero ab omni pœna liberi denuntiabantur, hos inter erant Centalii Toparchæ ſubditi, qui publice ſuos errores ejurarunt.

§. LXXII.

Minerius per Deputatos hujus crudelitatis impunitatem a Rege efflagitans.

De Thou l. 6. Peracta crudeli hac cæde Minerius Præfectus, nec non præfati Judices pertimeſcere cœperant, ne Rex percepta rei geſtæ ſerie tantam ſævitiam horreret, & a totius hujus tragœdiæ auctoribus ſuo tempore pœnas depoſceret, hinc Fontium Præſidem ad Regem deputabant, eo fine, ut contra illos, qui adeo crudeliter fuere trucidati, crimina tam atrocia deferrent, ut ſpectata horum ſcelerum immanitate levi adhuc ſupplicio mulctati crederentur. Demandato hoc negotio Præſes adeo feliciter fungebatur, ut Rex omnia, quæ geſſerat, veluti rata acceptaque haberet, ac die decima octava Auguſti hanc in rem ederet quamdam declarationem, quam

quam præcipue promovit auctoritas Turnonii Cardinalis, qui tamen Regis animum hanc ob rem turbatum penitus ſedare haud poterat: quin imo referunt non pauci Scriptores, quod Franciſcus Rex morti proximus diſertis verbis Henricum II. filium ſuum rogaverit, quatenus hujus negotii æquitatem rurſus diſcuti juberet, illosque, qui crudelis hujus ſententiæ vel auctores vel executores exſtiterunt, caſtigaret. Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. LXXIII.

Epiſcopatus ad Cranmeri arbitrium pluribus conceſſi.

Cum interea Angliæ Rex Gardinerum Viacomienſem Epiſcopum Brugam ad Cæſarem ablegaſſet, Cranmerus Cantuarienſis Archiepiſcopus hujus abſentia opportune uſus reformationis negotium, cui Gardinerum ſumme adverſaturum noverat, promovere pro viribus adlaborabat: eapropter pro felici conſilii ſui executione quædam moliri cœperat, verum Gardinerus rem edoctus mox literas ad Regem dedit, quibus expoſuit, quod firmato Papam inter & Cæſarem fœdere minima etiam Religionis immutatio in Angliæ Regno tentanda facile utrumque eo inducere poſſet, ut ambo Galliarum Regi omnem, quam deſideraret, ſatisfactionem præſtarent, hoc- *Burnet hiſt. Reformat. t. 1. l. 3. p. 457.*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

hocque pacto illum suo fœderi adjungerent, demum vero una omnes Angliæ Regnum junctis viribus invaderent. Hæc Gardineri monita cohibebant Cranmeri consilia, quamvis hic prævalente auctoritate sua tantum apud Regem efficeret, ut quidam Prælatus ipsius studiis addictus secundam Ecclesiæ Anglicanæ dignitatem obtineret, Leeo enim Eboracensi Archiepiscopo vivis erepto Rex hanc Ecclesiam Roberto Holgaito Taffensi Episcopo, istius vero Episcopatum concessit Kitchino Præsuli, qui in variis Regni vicissitudinibus se totum ad Principum arbitrium nutumque posterioribus temporibus fingere noverat. Præterea Bello Vigornienſi Episcopo anno priori dignitatem suam abdicanti Heathus Roffensis Episcopus fuit subrogatus, hanc vero Ecclesiam Henricus Holbeathus spuriæ reformationis sautor impetravit: Samson vero Ciceſtrienſis Episcopus Conventrienſem & Lichfeldianam Ecclesiam aucupatus est, Ciceſtrienſi vero Sedi, quam dimiserat, præficiebatur Dayus, qui itidem Novatorum doctrinæ plurimum favebat.

§. LXXIV.

§. LXXIV.

Sæc. XVI. A.C 1545.

Collegiorum ac Nosocomiorum bona a Senatu Regi concessa.

Die vigesima tertia Novembris Angliæ Senatus Conventum habuit, in quo Provinciæ Cantuariensis Clerici rursus ad biennium ex qualibet libra Francica sex solidorum subsidium ad belli expensas concesserunt. Sub idem tempus Rex a diversis Curiis facultatem petiit, vi cujus Chori præfecturas, Sodalitates, sacras oblationes, Missas a fidelibus pro suis vel Parentum suorum animabus fundatas, Nosocomia, Seminaria, Collegia, eorumque bona pro suo arbitrio impendere posset; quin imo ne eorum quidem reditibus erat contentus, sed etiam horum omnium locorum fabricas, ædes atque Ecclesias sibi vendicabat, adeo, ut *jam nihil*, prout inquit Sanderus, *Regi supereſſe amplius in universo Regno videretur, ex quo pecuniam conflare posset, nisi aut viventium capita, aut morientium sepulcra vendere cogitaret.*

Burnet. l. c. p. 463. Herbert hist. Henr. VIII. Sander. de Schis. Angl. p. 213.

Hic tandem steterunt violentæ Regis usurpationes. Interim Parlamentum ad eum devolvit cuncta hæc bona, desuper concessa eidem ea occupandi, iisque, quamdiu placuerit, fruendi potestate: Ad honestandam vero ejus-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

modi rapinam obtendebatur, quod hucusque Ecclesiastici horum bonorum reditibus fuerint abusi: cum vero tam crebra furta nondum Regis avaritiam ullo pacto satiandam explerent, insuper eidem ingens pecuniarum summa promittebatur, quo facto Parlamentum, cum ea duntaxat ex caussa hunc Conventum egisset, die vigesima quarta Decembris ad sua reverti jubebatur, prius tamen Rex, qui præsens aderat, sermonem habuit, in quo præter alia hæc verba proferebat: „ Nunquam alius „ quiscunque Rex præter me sincero „ magis affectu suos subditos est prose„ cutus, nec etiam ullo unquam tempo„ re viciſſim subditi majorem erga Re„ges suos amorem testati sunt. „ His addebat plures ejusmodi vanas jactationes, quæ etiamsi omnes veritati penitus adversæ essent, a populo tamen non sine festiva acclamatione, ac publico applausu excipiebantur.

§. LXXV.

Lutheri libellus contra Papam, & Theologos Lovanienses.

Sleid. l. 16. p. 529. & 524 & 540. Cochl. in act. & script. Luth. anno 1545. p. 311.

Interea Lutherus pro parte sua Catholicam Religionem editis quibusdam libellis impugnare continuabat, præprimis vero ineunte hoc anno Lovanienſibus Theologis respondit, eosque tanquam

quam *hæreticos & sanguinarios* convitiabatur, *eoquod falsam & impiam doctrinam propugnent, quam cum nec ratione, nec sacris literis defendere valent, ideo vim adhibeant, & igni ferroque grassentur: nam illi, æque ac Parisini Doctores, nuda solum axiomata proponunt, & quid sequendum sit, præscribunt, locum vero nullum ex sacro Codice adducunt, sed Magistratum ad animadversionem inflammant.* Pariter de Cœna Domini libellum vulgavit, in quo veterem illam altercationem jam olim contra Sacramentarios habitam innovavit, pluraque probra adversus Zwinglium, ejusque Sectatores effutiit. His convitiis mox Tigurini acerbis admodum verbis responderunt. Verum inter omnia Lutheri opera præ ceteris omnibus majorem ejus furorem spirat Germanicum illud scriptum, cui titulus: *Adversus Papatum Romæ a Sathana fundatum.* Ibidem præprimis ad Pontificis epistolam Cæsari scriptam, cujus supra meminimus, respondet, eosque sacræ Scripturæ textus, quos Pontifex ad stabiliendum Sedis Apostolicæ Primatum adduxerat, refellere nititur. Insuper ad libelli sui frontem præfixit imaginem, quæ Papam repræsentat in sublimi solio collocatum, nec non Pontificali habitu ornatum, manusque junctas unacum asininis auribus elevantem,

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæcul. XVI. A.C. 1545. eumque cingebant plures diversæ figuræ dæmones, quorum aliqui thiaram stercoribus refertam ejusdem capiti imponebant, atque alii funibus eundem ad inferos raptabant, hi vero ad eum ignibus comburendum ligna afferentes, isti autem ad faciliorem descensum ejusdem pedes certatim sustinentes repræsentabantur (*).

§. LXXVII.

(*) En egregium sane Evangelicæ mansuetudinis specimen, quis honestus prudensque Vir furiosum hunc hominem a Deo ad reformandam Ecclesiam missum credat: num vel unquam Apostoli, sanctæ Ecclesiæ Doctores, aliique Apostolici Viri Paganos Principes, vel alios, qui Christianæ fidei ab eis prædicatæ adversabantur, indignis adeo convitiis obruebant: *Verum hæc*, inquit Surius comment. ad hunc annum, *nulla indigent confutatione, quia per se produnt pectus omni spurcitie & turpitudine inquinatissimum, quod qui non vident, illis nemo potest pejus precari, quam ut in hac cæcitate permaneant. Id quidem notatu dignum est, in Lutheri & totius gregis ejus apostatarum Monachorum scriptis nihil fere crebrius malo dæmone, & stercore nominari, ut intelligat prudens Lector, eos se totos Cacodæmoni, & spurcissimæ Veneri devovisse. Et tales tam impuri homines, non alio quam vel ipsius Christi Apostolorum loco habentur.*

O hor-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. LXXVI.

Wormatienſis Conventus.

Cum Cæſar in nupero Spirenſi Conventu Comitia Wormatiæ die vigeſima quarta Maji celebranda indixiſſet, ipſus tamen, prout ſperaverat, utpote podagræ doloribus præpeditus ſolemni hujus Conventus initio intereſſe haud *Cochl. & Sleid. l. 6.*

O horrendam nimis Dei iram. Sleidanus harum picturarum in ſuis Commentariis libenter meminit, & non modo non reprehendit, licet id plerosque feciſſe ſcribat, ſed etiam nititur nobis ex Luthero Prophetam efficere. Sic olim Manichæi impuriſſimum nebulonem illum Manetem, auctorem ſectæ ipſorum, non alium volebant eſſe, quam ipſum Spiritum ſanctum. Sed veniet ille dies, quando æquiſſimus Judex Chriſtus veram feret ſententiam, & tunc apparebit, quam nihil profuerit Luthero Sleidanus, vaniſſimus ipſius encomiaſtes. Raynaldus vero ad hunc annum n. 48. referens hanc Lutheri imaginem ita exclamat, *quid ſceleratius & ſpurcitius vel a Mahomete, vel a Dæmone adverſus Dei Eccleſiam fingi potuit? attamen hic ſpurciſſimus ſcurra ſe organum Spiritus ſancti eſſe jactavit: quis non ex his agnoſcat, illum apertum Sathanæ miniſtrum, blasphemumque Dei hoſtem, exortemque omnis honeſtatis & ſapientiæ?*

Sæcul. XVI. A.C.1545. haud posset, hinc suos eo ablegabat Legatos unacum Episcopo Augustano, nuper exeunte hoc anno in Cardinalem nominato. Aderant etiam Fridericus Fürstenbergicus, & Ferdinandns Romanorum Rex, qui Comitiorum Præses duas præprimis exponebat rationes, ob quas præsens Conventus haberetur; recensebat vero præcipue Religionis negotia, ac bellum in Turcas movendum. Postea Ferdinandus ita perorabat: *Cæsar quidem optabat hisce Comitiis interesse, sed adversa valetudine detentus venire haud potuit, cum autem exspectatione diuturnior fuerit morbus, mutavit consilium, neque constituit, ut hanc subirem provinciam: cum autem de recuperata ipsius salute quotidianis literis atque nunciis jam notitia habeatur, haud dubium erit, quin brevi ipsus sit venturus, ut reipublicæ consulat: hac etiam caussa pacem cum Galliarum Rege fecit, in eoque rempublicam privatis suis commodis antepositit. quo videlicet rebus undique pacatis Religio componi possit atque emendari, nec non postea omne robur, studiumque in Turcam expediri.*

His subjunxit Ferdinandus: *Apud Pontificem Cæsar id effecit, ut, quod antea prorogaverat, Concilium rursus denuntiaret: itaque dies illi designatus est ad Idus Martias jam præteritas, & missi sunt a Cæsare jam eo Legati, & a me quoque: solicita-*

tatus etiam a Cæsare Pontifex, ut pro sui loci, & ordinis dignitate conferret in Turcam auxilia, respondit, se, quid in eo facere velit, in his Comitiis per Legatum esse declaraturum: quantus etiam labor Cæsaris intervenerit, ut Concilium haberetur, vos non ignoratis: nam ea de re cum Clemente VII. Bononiæ, postea cum Paulo III. Romæ, Genuæ, Nicæ, Lucæ, nuper etiam Busseti diligenter egit, & quamquam a postremo Conventu Spirensi Cæsar maximis rebus fuerit distentus, non neglexit tamen, quod Spiræ decretum fuit, & viris aliquot bonis atque doctis negotium dedi conscribendæ reformationis, quam etiam ab iis accepi: cum autem hæc ipsa causa valde sit gravis, multamque deliberationem requirat, & vere Concilium jam proxime sit inchoandum, & propter irruentem Turcam non sit hujus temporis hac de reformatione deliberatio, videtur Cæsari consultum, ut ea nunc omissa, qui sit Concilii futurus progressus, exspectetur: & si quidem appareat, nullum esse futurum, ut tum ante finem hujus Comitii novus designetur Imperii Conventus hac ipsa de causa: quod ad pacem atque jus attinet, existimat Cæsar, non esse, quod quisquam in Decretis publicis ea de re factis aliquid desideret: arbitror quoque, si cui vis aliqua fiat, a Cæsare petendum esse remedium: oro etiam, ut & de contribuendis in Cameram stipendiis, & de constituendis ibi Judicibus

Sæcul. XVI. A.C. 1545. *quamprimum aliquid ſtatuatis: & ſi forte de hoc poſteriori non convenire poſſitis, ut tum meæ fidei nunus committatis, ne, ſi nulla ſit jurisdictio, respublica detrimentum accipiat: de bello Turcico Cæſar perpetuo cogitat, nec ullum ætate noſtra fuit bellum cum ea gente, cui non optavit ipſe intereſſe: nimirum in Africam ſemel & iterum trajecit, & Viennam usque gerendi belli cauſa ſuperioribus annis venit: etiam Spiræ ſuppetias promiſit pro hoc bello, easque pro tutela Germaniæ non recuſat, modo vosviciſſim auxilia decreta conferatis: Itaque peto, ut in eam cogitationem prorſus incumbatis, & quia non ita multum ſupereſt idonei temporis, id decernatis: crebris enim literis atque nunciis defertur, Turcam ipſum majoribus, quam unquam antea, viribus in Hungariam adventare, quo Germaniam poſt invadat: deliberetis igitur, atque ſtatuatis, an inferendum ei ſit bellum, an vero duntaxat defendendum, & quid veſtra ſit ſententia, Cæſari renuntietis, qui Pontificem etiam, & Galliæ Regem ad hujus belli ſocietatem perducet, & alios quoque non defuturos arbitratur, & ſi forte propter temporis anguſtias, & anni ſterilitatem non eſſe inferendum ei bellum hoc anno putabitis, de defenſione ſtatuatis, & pecuniam contribuatis, ut & illi mature poſſit occurri, & Cæſar veſtra alacritate commotus atque ſtudio bellum hoc ipſe gerat, quod quidem jam olim*

olim se facturum promisit, de inferendo autem bello, ut scilicet ammissa recuperentur, deque Religione proximis in Comitiis agi oportebit: verum in præsenti deliberatione opus est celeritate, nam si longius differatur, futurum, ut, cum per Hungariam, & aliis in locis fines, & aditus omnes hostis occuparit, disjectis atque dissipatis equitibus levis armaturæ, quorum maxima est exercitatio per Hungariam, & intercluso commeatu, populus in extremam desperationem adductus a nobis deficiat, inque potestatem Turcarum perveniat: qua quidem in re quantum insit periculi, quantum dispendii, quantus etiam faciendus deinde sumptus, ut ea recuperentur, nemo est, qui non videat. Sæcul. XVI. A C. 1545.

Tertia Aprilis die Protestantes, quibus Colonienſis Archiepiſcopus, atque Elector Palatinus accesserant, hæc ad Ferdinandi sermonem reposuerunt: *Hic Conventus indictus est potissimum Religionis causſa, superioribus aliquot colloquiis aditus est factus ad conciliationem, eoque magis nunc est sperandum de rei summa: pergratum ergo foret, si quidem hoc omnium primo tractetur: Germaniæ quidem interest plurimum, ut ita fiat, &, si metus divini Numinis accedat, non dubitamus de successu: quod si autem vel rei magnitudo, vel brevitas temporis, vel imminens a Turca periculum non ferat, opus est tamen, ut illud Decreti caput, quod est de pace, declaretur*

Sæcul. XVI. A.C.1545

amplius: Religioni data eſt quidem pax ad usque Concilium, non tamen agnoſcimus Concilium hoc Tridentinum pro legitimo, quale fuit in Imperii Comitiis promiſſum: & cur non agnoſcamus, jam antea ſæpe demonſtravimus, pax igitur nobis neceſſaria eſt, quæ non ſit adſtricta Concilio Pontificio, ſed quæ locum habeat, donec de re tota pie fuerit & Chriſtiane transactum, & quia pax vel conſtitui, vel eſſe firma non poteſt, niſi juris adminiſtratio ſit æqualis, & vero Spirenſi Conventu proximo decretum ſit, quid in eo fieri oporteat, non deerimus, quo minus ei Decreto ſatisfiat: hæc ergo duo capita ſi decidantur, non recuſamus belli Turcici deliberationem.

Ceteri vero Principes ac Ordines Catholici, præcipue vero Moguntinus & Trevirenſis Archiepiſcopus ſuam hac ſuper re ſententiam his verbis expoſuerunt: *Religionis cauſſa ad Concilium jam a Papa indictum eſt referenda, & Camera ex antiquis Imperii legibus conſtituatur, & ſecundum jus ſcriptum judicetur, & ex omni numero deligi oportet, qui de bello Turcico conſilia conferant. Stipendium Cameræ partem dimidiam pollicemur in annum ſextum, & ut reliquum Cæſar perſolvat, petimus.*

§. LXXVII.

Sæc. XVI. A.C. 1545.

§. LXXVII.

Ferdinandi ac Proteſtantium reſponſa.

Rurſus Romanorum Rex Proteſtantium reſponſum his verbis excepit: *Decretum Spiræ factum de pace placuit tum vobis, nec ulla intervenit alia cautio vel exceptio, cum & ante fuiſſet indictum Concilium, & aliquanto poſt iterum denunciaretur: in Cameræ quoque conſeſſum recipiendi ſunt homines idonei, juxta Decretum Spiræ factum: quod cum ita ſit, æquum eſt, ne quid amplius hac ſuper re requiratis, & cum reliquis de bello Turcarum ſtatuatis.* *Sleid. p. 532. & 533.*

Ad hæc Proteſtantes denuo hunc in modum perorabant: *Quoniam ob temporis anguſtias & imminentem hoſtem Religionis cauſſa minime tractari jam poteſt, & a Concilio Pontificio nihil boni exſpectandum; hinc oramus, ut ante finem hujus Comitii Cæſar alterum Conventum indicat, ubi conciliationis viæ perveſtigentur amice: decretum eſt Spiræ primum, ne quid moveatur turbæ propter Religionem, deinde ut pia & amica diſceptatione diſſidium hoc omnino concilietur: huic nempe fundamento Germaniæ pax inſiſtit, neque deſideramus quid amplius, modo res in eo permanſiſſet: nunc vero, quando Pontifex, ut conciliationem hanc diſturbet & impediat, Concilium indixit,*

Sæc. XVI. A.C. 1545.

xit, in quo ſolus ipſe cum ſuis definiendi poteſtatem obtineat, cujus etiam Decreto pacificationem ſuperiorem finiri plerique omnes dicunt, neceſſaria nobis eſt cautio amplior: neque vero novum eſt, quod requirimus, ſed illud ipſum, quod Spirenſi Decreto continetur: cur enim Pontificis cognitionem atque Concilia recuſemus, editis libellis jam pridem demonſtravimus, & ante annum tertium, quando Pontifex, miſſo Spiram Legato, Concilium promittebat, contra teſtificati ſumus, ut publicis Commentariis docere poſſumus: breviter, quoties Concilii Pontificii facta eſt mentio, ſemper illud repudiavimus, & ſolenniter quidem in omnium Ordinum conſeſſu: Jam, etiamſi Spiræ nihil ea de re ſit exceptum, tamen ſi bellum eſt gerendum in Turcam, opus eſt, ut prius pacata ſint omnia domi: nam in bellum iſtud pecunia imperanda eſt populo: ſed quo jure vel qua fronte pecuniam quis exigat a ſuis, niſi certam ſpem illis faciat, fore, ut in ſua religione cum liberis & uxoribus tuto permaneant? nimirum eo ſuſcipitur bellum in Turcam, ut & cujusque facultates, & Reſpublica, & vera Religio conſerventur: belligerari vero cum Turca, & interim domi expoſitum eſſe periculo, quantulum hæc inter ſe differunt? gravis igitur ſubeſt cauſſa, cur amplius caveri nobis petamus: de Camera placet nobis, quod dictum ſit, ex præſcripto Decreti Spirenſis conſtituendam eſſe: de ſti-

stipendiis autem eo conferendis cum reliquis deliberare volumus. Sæcul. XVI. A.C.1545.

Hinc Principum altercationibus integer mensis Aprilis usque ad septimam Maji diem absumebatur, quin tamen concordia inter eos revocari potuerit.

§. LXXVIII.

Cæsaris Legatique Pontificii adventus Wormatiam.

Cum ergo Ferdinandus Protestantes Principes suis opinionibus pertinaciter insistere cerneret, totum negotium ad Cæsaris adventum remittebat. Discesserat hic Bruxellis die duodecima Aprilis, ac præpediente podagra non nisi modicis itineribus die decima sexta Maji Wormatiam venerat: altera vero die pariter Cardinalis Farnesius Papæ nepos urbem ingressus est, brevem tamen ibidem moram traxit; cum enim Cæsarem rogaret, ut Concilii celebrationem promoveret, sequeProtestantium hostem palam profiteretur, Imperator vero ad repellendos Turcas Protestantium ope ac suppetiis indigeret, hinc illis adversari noluit, sed Cardinali respondit: „Si Pontifici bene visum fuerit, Sy„nodum suam inchoare poterit: ego vero „ me huic negotio ingerere nolo (*). *Sleid. & Cochl. l. c.*

§. LXXIX.

(*) Hoc responsum a Continuatore mere in Cæ-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. LXXIX.

Cæsar Synodum a Lutheranis pertinaciter rejici edoctus.

Die vigesima Junii Grinianus Comes, quem Galliarum Rex ad Comitia ablegaverat, ibidem hæc declarabat: *Cum mala sanandi nulla sit ratio melior, quam per Concilium, & illud jam sit indictum ac inchoatum fere Tridenti, Cæsar atque Rex decreverunt operam dare, ut legitime ac ordine peragantur omnia, & sublatis offensionibus concordia recuperetur, & optatum otium Germaniæ restituatur: itaque Rex obsecrat, ut & ipsi Protestantes Concilium approbent, ceterorum Regum atque Principum exemplo: hoc enim ad ipsorum omnium salutem pertinet.*

Verum in irritum cadebant Legati monita; constanter enim Protestantes Synodum approbare recusabant: cum autem Cæsar spem concepisset, fore, ut Lutheri Sectatores ad consilia magis moderata descensuri essent, quamprimum de quibusdam statutis circa Religionis negotia condendis ageretur, hinc eorum pertinaciam summopere indigna-

ba-

Cæsaris odium fuisse confictum haud temere conjicimus, eoquod nec Sleidanus, nec alii illius mentionem faciant.

batur, præcipue cum illi palam declararent, quod pro Concilii loco urbs in intima Germaniæ parte ſita, ubi Pontificis auctoritas nemini ſuſpecta eſſet, pro Concilii loco ſeligenda foret, ſimulque contenderent, ut ipſemet Imperator vel ſupremus Imperii Cancellarius, non autem alii ibidem Præſidis officio fungerentur. Præterea Cæſar non parum commovebatur, eoquod nullus ex Principibus Lutheranis per ſe ipſum huic Conventui præſens adeſſet, exceptis Colonienſi Archiepiſcopo, & Electore Palatino, ex quibus prior jam palam Lutheri ſectæ nomen dederat, quapropter in hisce Comitiis, prout tamen utrinque conventum erat, nihil de Religionis diſſidio agebatur, ſed unice diſcuſſis quibusdam aliis negotiis ſubinde occurrentibus Cæſar Comitia ſolvit, atque alium indixit Conventum die quarta proximi menſis Januarii celebrandum. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. LXXX.

Judicii acta a Colonienſi Clero contra ſuum Archiepiſcopum ulterius inſtructa.

Interea Colonienſis Clerus atque Univerſitas Wormatienſis Conventus opportunitate utebantur, ſimulque judicii acta contra ſuum Archiepiſcopum in- *Sleidan. l. c. p. 543. Spond. hoc ann. n. 7.*

Sæcul. XVI. A.C.1545.

instruere pergebant; nam hujus Præsulis cuncta molimina eo unice tendebant, ut confictæ reformationis dogmatibus suam diœcesin corrumperet, nec non Lutheranæ hæresis Ministros ibidem foveret: dum vero Imperator Colonienſium querelas perceperat, mense Junio ad finem vergente Cæsareas ad eos dedit literas, quibus Clerum atque Universitatem suo patrocinio honorat, cunctisque suis subditis indicta etiam proscriptionis pœna inhibet, ne Ecclesiasticos, atque Colonienſis Electoratus Catholicos molestent, vel illos in sua Religione, vel in possessione suorum bonorum, ac jurium quovis pacto interturbent. Aliis deinde literis Cæsar Archiepiscopum citabat, ut intra trigesimum diem coram ipso compareret, vel suo nomine alium mitteret, qui ad accusationum capita adversus ipsum proposita responderet, interea vero eidem præcepit, ne quidquam innovare, vel immutare auderet, sed potius cuncta, quæ hucusque innovaverat, ad pristinum statum revocaret. Idem quoque Cæsar Andernacensibus, Bonnensibus & Campenanis incolis, aliisque Electoratus urbibus injunxit, nec minus summus Pontifex decima octava proximi mensis Julii die præcepit, ut Archiepiscopus, Henricus Stolbergus Colonienſis Eccle-

siæ

Sæcul. XVI. A. C. 1545.

siæ Cathedralis Decanus, & quinque Canonici, omnes ex illustrissimis familiis orti, intra sexagesimum diem Romam accederent, eoquod Archiepiscopo suffragarentur: illos vero, qui sese ejusdem ausibus opposuerant, vehementer objurgarent.

Ceterum Imperator, priusquam Conventum Wormatiensem solverat, utrinque quatuor Doctores, nimirum quatuor Catholicos, ac totidem Protestantes, nec non duos arbitros, qui inter se conferrent, seligi jussit, eisque in mandatis dedit, ut ineunte mense Decembri Ratisbonam venirent, atque ante Comitia suas consultationes inciperent. Insuper superiorum annorum pacis edicta innovavit, confirmavitque, ac, ne quid adversi tentaretur, inhibuit; Cæsareæ vero Curiæ, quam *Cameram* appellant, reformationem ad proxima Comitia rejecit, interea autem hisce Judicibus suam prorogavit jurisdictionem. Equidem omnes hi articuli Principibus Catholicis probabantur, displicuit eis tamen illud Decreti caput, quod de colloquio quatuor illorum Doctorum agebat, eapropter constanter illud acceptare recusabant. Protestantes quoque priora repetentes asserebant: *Per nos minime stetit, quo minus tractatum sit de religione, quæ vero jam superius de Concilii*

Sæcul. XVI. A.C. 1545. *ac Cameræ Imperialis recusatione diximus, identidem repetimus, & Spirense Decretum anni superioris urgemus: de cetero palam profitemur, quod Wormatiense hoc Decretum in quibus locis a Spirensi dissentit, non admittamus.*

§. LXXXI.

Bellum ab Henrico Brunsvicensi Principibus Lutheranis nuntiatum.

Sleid. p. 545. & seq. Sub idem tempus Henricus Brunsvicensis durante Principum Conventu Galliarum Regem accessit: cum vero inde redux nuntium accepisset, quod Fridericus Rifebergus in Saxoniæ finibus pro Angliæ Rege peditum copias contraheret, ipse hujus occasionis opportunitate usus Francisco I. suasit, promisitque, facile se hoc agmen dissipaturum, si pecuniarum suppetiis a Gallis juvaretur. Accepit ergo, ut creditur, aliquot aureorum millia, nec tamen Rifebergum a conscribendo milite præpedire poterat, convertit tamen aurum Gallicum in bellum Protestantibus, qui Henricum suo Ducatu spoliarunt, inferendum. Equidem Imperator, cui Ducis bona sequestri nomine tradebantur, datis mox literis eundem hortabatur, ut legibus rem ageret, ab armis vero desisteret, alias autem, si morem gerere recusaret, proscriptionis pœnæ ob-

no-

noxius esset: ast ille has Cæsaris minas flocci habuit, collectisque copiis totus in eo erat, ut ditiones sibi ereptas armorum vi recuperaret: unde Rotterburgum agri Bremensis oppidum contendit, exercitum suum copiis Bremensis Episcopi fratris sui junctum. Verum Bremensis Senatus quasdam legiones, quæ urbem tuerentur, jam eo præmiserat, ibidemque militem præsidiarium inferebat: quocirca Henricus per ditionem Luneburgensem, quem fœde devastabat, iter suum prosequi coactus in suam Provinciam rediit, ubi præprimis Stenbruccum arcem deditione cepit, postea incensis pagis, vicinisque urbibus agros sævum in modum depopulatus est. Denique ad Brunsvicenses, Hanoveranos, Mindenses, Bremenses atque Hamburgenses tubicinem decrevit, qui eisdem nuntiaret, quod confestim de injuriis Duci illatis satisfacerent, atque a conjuratione Smalcaldica (ita fœdus illud appellabat) discederent, sin vero id exequi renuerent, cuncta ferro, flammisque delenda scirent. Postea cum Dux totam Dekelburgii Comitis Protestantibus fœdere juncti ditionem devastaverat, aliæ quædam copiæ, scilicet octingenti equites, ac tria peditum millia sese eidem adjunxerunt, unde Henricus his militum suppetiis au-

Sæcul. XVI. A.C. 1545

Sæcul. XVI A.C. 1545

ctus Guelpherbytanam arcem, quæ Ducatus ſui caput erat, obſedit, populumque in fidem ſuam jurejurando adegit.

§. LXXXII.

Landgravii expeditio contra Henricum Brunsvicenſem.

Sleidan. l. c.

Interea Landgravius ſeptem peditum millia, nec non mille ſexcentos equites præter tria cataphractorum ſigna collegit, ac viginti tribus varii generis tormentis inſtructus, Northemum usque in Calenbergenſem Principatum penetravit, eique Erneſtus Brunvicenſis Philippi filius, ab Electore Saxone miſſus, mille equites, & tria peditum millia præter ſex millia indigenarum, & duodecim tormenta adduxit, nec minus eidem in auxilium venerat Mauritius Landgravii Gener, mille equitibus, ac peditum quinque millibus, nec non quibusdam belli tormentis ſtipatus. Verum Henricus nec exſpectato quidem iſtorum adventu mox Guelpherbytanæ arcis, cujus præſidiarii eam fortiter tuebantur, obſidionem ſolvit, ac inde progreſſus prope Calfedum caſtra non niſi unico milliari a Landgravio diſſita metatus eſt: Altera autem die nonnullæ Brunsvicenſium equitum cohortes propius ad Northemum acceſſerunt, ac cum Landgravii copiis manus conſere-

re

re cœperunt: verum non ſine diſpendio repulſi ad ſua caſtra reverſi ſunt, quo facto Joannes Brandeburgicus Henrici Gener pro concilianda pace operam ſuam navare ſtatuit, hancque in rem Mauritium adiit, rogavitque, ut Landgravium Socerum ſuum ad pacis conſilia inclinare vellet. Aſt ille cedere recuſans ajebat, ſe nihil absque Sociorum conſenſu moliri poſſe. Nihilominus usque ad alterius diei veſperam ab armis ceſſatum eſt, ſpe concepta, quod Henricus conditiones ſibi propoſitas acceptaturus eſſet. Hæc autem pacis ratio præſcribebatur, ut ſe neminem Religionis cauſſa moleſtaturum idonee caveret, ſimulque in Mauritii poteſtatem omnes ſuas provincias traderet, ſeque eidem dederet, nec non damna a ſe illata ab integræ fidei Viris æſtimata repararet. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. LXXXIII.

Henricus Brunsvicenſis, ejusque filius Landgravii arbitrio relicti.

Verum Henricus rejectis omnibus hisce articulis alios longe diverſos propoſuit, nec non Landgravii Miniſtris illuſit: Die autem vigeſima Octobris rurſus pacis colloquium deſiderare videbatur: ceteri autem Principes ſurdas præbebant aures, ſimulque Ducis copias *Sleid. p. 548. & ſeq. Spond. hoc ann. n. 10.*

Sæcul. XVI. A.C 1545. aggrediuntur, crebrisque tormentorum ictibus infestant: cum autem atrox utrinque certamen esset, Brunsvicensis Dux misso ad Mauritium feciali colloquii copiam petiit: Landgravius ad hæc nihil respondens, totum prius exercitum suum eduxit, aciemque instruxit, moxque in hostem cuncta belli tormenta non sine continenti strage explodi jussit. Henricus rursum duos Deputatos ablegavit, qui itidem colloquium peterent, his vero Landgravius reposuit: „ Hæc unica est pacis condi„tio, ut Henricus ejusque filius natu ma„jor in meam potestatem sese dedant.„ Acquievit Henricus, & se unacum Carolo Victore filio suo, comitante eos Mauritio, subjecit Landgravio, qui Patrem his verbis allocutus est: *Quod si ego tuæ potestatis essem factus, non diu mihi lucis usuram concederes: ego autem tecum agam liberalius, quam pro tuo merito: quid vero in mentem tibi venit, quod Cæsari non obtemperasti, repudiata sequestratione? nimirum hac via tibi tuisque recte consuluisses.* Postea ambo custodiæ dabantur, eorum vero copiæ arma ponere, ac polliceri jubebantur, quod per integrum semestre militare nollent, demum eisdem Landgravius octodecim illa belli tormenta ademit, simulque, dum Stenbrucanam arcem occupaverat, populum adegit,

git, ut ipsi fidem suam jurejurando ob- Sæcul. XVI. A.C. 1545.
stringeret.

§. LXXXIV.

Legati ad Concilium Tridentinum a Papa nominati.

Jam antea summus Pontifex tres Legatos pro Synodo Tridenti celebranda nominabat, qui erant Joannes Maria de Monte Cardinalis, Episcopus Prænestinus, Marcellus Cervinus Cardinalis Presbyter titulo S. Crucis, & Reginaldus Polus Cardinalis Diaconus titulo S. Mariæ in Cosmedin. His Pontifex itidem tres adjunxit Episcopos, Thomam Campegium Feltrensem Episcopum, atque alterius, qui ejusdem nominis Cardinalis erat, Nepotem, nec non Thomam de S. Felice Cavæ in Neapolis Regno Episcopum, ac denique Cornelium Mussum ex Ordine Fratrum Minorum, insignem Verbi divini Præconem, ac Bitunti in Apulia Antistitem. *Pallav. hist. Conc. Trid. l. 5. c. 8. Sleid. comm. l. 16. p. 556. Raynald. hoc ann. n. 1. & 10.*

§. LXXXV.

Legatorum adventus Tridentum.

Vix præfati Legati fuerant nominati, cum illico Roma profecti ineunte mense Martio Tridentum venirent, excepto Reginaldo Polo, qui ceteris paulo tardius advenerat, ut insidias, quas *Pallav. & Raynald. l. c.*

Sæcul XVI. A.C.1545.

sibi in itinere ab Henrico VIII. strui verebatur, caute declinaret. Ceterum summus Pontifex hosce Legatos nec mandato in scriptis dato, nec facultatis Diplomate instruebat, ratus, sat tempestive inchoato Concilio illis ejusmodi literas transmitti posse: Enimvero hoc Diploma paulo post datis die septima Martii literis submisit unacum quadam Bulla, in qua ita effatur: *Mittimus vos ad Concilium Tridenti antea a Pontifice indictum tanquam Angelos pacis. Plenam ac liberam potestatem vobis concedimus, ne auctoritatis defectu Concilii celebratio & continuatio retardetur, cum facultate præsidendi, decreta & statuta quæcunque ordinandi, & in sessionibus de more publicandi, item proponendi, concludendi & exequendi, quicquid ad errores damnandos, atque ex omnibus Provinciis & Regnis extirpandi necessarium videbitur, tum cognoscendi, audiendi, decidendi, determinandique in caussis hæreseos & aliis quibuscunque fidem Catholicam spectantibus, statum sanctæ Ecclesiæ in omnibus suis membris tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus reformandi, pacem inter Principes Christianos stabiliendi, & alia omnia, quæ ad Dei gloriam & fidei Christianæ incrementum tendant, constituendi: cum auctoritate etiam quoscunque refractarios, ac rebelles cujuscunque conditionis & dignitatis, imo Pontificalis aut Regalis, debitis censuris & pœnis Ecclesia-*

stasticis coercendi, omnia denique faciendi, quæ necessaria & opportuna videbuntur ad hæreses & errores extirpandos; ad populos a Sedis Apostolicæ obedientia alienatos in Ecclesiæ sinum reducendos; ad libertatem Ecclesiasticam conservandam, & in integrum restituendam, hac lege tamen, ut in omnibus rebus de Concilii assensu procedatis. Sæc. XVI. A.C. 1545.

Aliud postea edidit Diploma, in quo suis Legatis facultatem concessit, vi cujus Concilium ad quamcunque aliam urbem magis commodam magisque tutam transferre possent, si forte illud Tridenti libere prosequi haud valerent, ceteris vero Prælatis indicta excommunicationis pœna prohibuit Pontifex, ne in hoc eventu Concilium continuare præsumerent. Porro Romæ quorumdam erat opinio, quod primæ Bullæ esset adjicienda conditio, qua Legati cuncta non nisi de Concilii assensu decernere possent. Verum hi exponebant, quod eorum potestas arctis nimium limitibus circumscriberetur, unde hanc clausulam deleri petierunt, quod & ipsis datum est (*). *Pallav. l. c. c. 9. n. 4.*

(*) Hæc refert Paulus Sarpius, quem Continuator ob suspectam illius fidem allegare ausus non est: citavit quidem Pallavicinum, omisit tamen ea, quæ ad hujus historiæ veritatem potissimum conducunt; hic enim Scriptor hæc habet: *Aliud hic addit Suavis ex falsa narratione. Asserit, cum Diplomati legationis con-*

Sæcul. XVI. A.C.1545.

§. LXXXVI.

Mendoza Cæsareus Orator Tridenti.

Pallav. l. c. n. 9. Rayn. n. 4.

Ingrediebantur Tridentum solemni pompa Cardinalis S. Crucis & Montanus, quos solus Cardinalis Madrutius præfatæ urbis Episcopus comitabatur. Hi autem plenam noxarum veniam promulgabant omnibus & singulis, qui peccata sua rite sacra exomologesi expiaverint, eoque die, quo Concilium inchoabitur, Cathedralem Ecclesiam pie visitaverint. Postea idem hoc templum pro Sessionum loco seligebant, paucis vero post diebus præfati quoque tres Episcopi advenerant, demum vero die vigesima secunda Martii Didacus Hurtado de Mendoza apud Rempublicam Venetam Cæsaris Orator urbem ingressus est amplissima agendi facultate die vigesima Februarii concessa instructus. Hunc Papæ Le-

conditio esset apposita, ut nimirum Legati ex Patrum consensu rem gererent, sublatam postea fuisse Legatis petentibus, qui tanquam noxium Pontifici proposuerunt, si a Præsulum arbitrio res ita penderent. Petiere quidem Legati, ut ea conditio deleretur: ac primo Romæ responsum, esse delendam: sed posterioribus literis oppositum perscriptum; cum observatum fuisset, iis illam conceptam verbis, quibus eorum potestas proponendi, dirigendique minime circumscriberetur, sed solum proferendi sententiam, ac decernendi, quæ procul dubio Episcoporum exigebant consensum.

Legati excipiebant, comitantibus eos duntaxat Madrutio Cardinale, tribusque Episcopis; hi enim soli aderant, cum ceteri nondum Tridentum venissent. Quarto post die seu vigesima sexta ejusdem mensis in ædibus atque aula Montani Cardinalis Mendoza ad Legatorum alloquium admittebatur, ubi mandati sui literas proferens sermonem habuit, in quo præclaram Cæsaris ad celebrandum Concilium voluntatem, nec non ejusdem studium in evocandis ex Hispania Episcopis, quos jam in itinere constitutos se credere ajebat, commendabat, simulque convocationis præter voluntatem præpeditæ moram excusabat, declarans, quod Cæsar huic Concilio ipsus interesse ardenter desideraret, adversa tamen valetudine, graviumque negotiorum copia prohibitus hoc iter aggredi haud posset. Postea hæc subjunxit: „Ipsus ego morbo „pressus aliquot diebus adventum meum „differre sui compulsus.„ His dictis demandatæ facultatis literas prælegi jussit.

Sæcul. XVI. A. C. 1545.

Altera die vigesima septima Martii Legati in præfata aula habito Conventu hæc Cæsareo Oratori in responsis dederunt, quod summam reponerent fiduciam in Cæsaris pietate, unde sperarent, quod cuncta pro Religionis incremento præstiturus foret.

§. LXXXVII.

Sæcul. XVI. A.C 1545.

§. LXXXVII.

Romanorum Regis Legatus Tridenti.

Pallav. & Raynald. l.c.

Die octava Aprilis Romanorum Regis Legatus Tridentum venit, moxque pro eo solemniter excipiendo habita fuit Congregatio, in qua Legatus Ferdinandi Regis literas Wormatiæ die vigesima quarta Martii datas exhibuit. In his Rex omnia sua officia, animumque ad promovendam Synodum promptissimum testabatur, idque Legatus viva voce confirmabat, pollicitus, quod Romanorum Rex quantocius mandati sui uberius explicati literas unacum Viris de ejus mente plenius instructis sit transmissurus. In alia Congregatione Mendoza, qui ibidem præsens aderat, de loci prærogativa cum Cardinale Tridentino contendebat affirmans, quod Cæsaris vices agens nulli nisi Legatis, Papæ partes sustinentibus cedere posset, cum solus Pontifex Imperatore superior sit. Verum hæc contentio brevi composita fuit; quippe tam Cardinali quam Oratori talis sedendi ordo fuerat assignatus, ut haud facile dignosci posset, uter eorum alteri præcederet.

§. LXXXVIII.

Legati Synodum inchoare a Papa jussi.

Pallav. c. 11. n. 1. & 6.

Hucusque Legati admodum dubii hærebant, utrum Synodo initium dandum esset, eoquod illis ferme solis Tridenti

ti agentibus a tam exiguo Patrum numero Concilium haberi haud deceret: Re igitur in incerto posita datis ad Papam literis eidem hæc exponunt: „ Cæsar de „ Synodi celebratione parum sollicitus „ esse videtur, præterea timendum, ne „ idem religionis negotia in Comitiis Ratisbonæ indictis dijudicare aggrediatur, quapropter haud inconsultum fore „ censemus, si Missa de Spiritu sancto pro „ solemni Synodi initio, priusquam Cæsar „ ad Comitia accedat, decantetur; hoc „ enim pacto cuncta, quæ Cæsar in Ratisbonensi conventu circa religionis negotia esset decreturus, præverti poterunt, „ ac insuper semper magis liberum erit, „ Synodum vel prosequi, vel interrumpere, vel exigente rerum temporisque ratione aliorsum transferre. „ Papa discussis hisce rationibus Legatis suis præcipere statuit, ut tertia Maji die inventæ S. Cruci sacra Concilium auspicarentur.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. LXXXIX.

Synodi celebratio Pro-Regis Neapolitani literis dilata.

Accepto Pontificis mandato Legati Mendozæ, aliisque Oratoribus Papæ voluntatem manifestam fecerunt, diem vero præstitutam reticuerunt. Equidem Papæ Legati immoto studio Synodum inchoari urgebant, nihilominus indicta die Pon-

Pall. l. 5. c. 10.

Sæcul. XVI. A.C. 1545

Pontificis jussa adimpleri haud poterant, Petrus enim Toletanus Neapolis Pro-Rex nullatenus permiserat, ut omnes hujus Regni Episcopi ad Concilium pergerent, ne eorum Ecclesiæ Pastoribus orbati relinquerentur: eapropter quatuor duntaxat Præsules esse seligendos statuit, qui ceterorum nomine mandata ad Synodum deferrent. Hoc suum consilium Pro-Rex per supremum Regni Sacellanum jam antea pluribus Episcopis significari jusserat, hi vero una omnes eidem hæc reposuerunt: *Nos jurejurando obstricti sumus, ut coram Concilio nos sistamus, si vero nostrum aliqui eo accedere non possunt, æquum est, ut quisque ex animi sui conscientia sibi seligat Procuratorem, non autem ut in unum omnes consentiant.* Hoc responso Pro-Rex tam impotenti ira concitabatur, ut Episcopos per præfatum Sacellanum convocaret, eosque ad expediendas Procurationis literas adstringeret, nec non eadem mandata cunctis urbium Gubernatoribus per universum Regnum daret. Ea res summopere displicuit Pontifici, prorsus ignaro, ex qua demum causa hæc mutatio fuisset profecta, unde, quid consilii caperet, incertus hærebat: ut tamen hujus mali fontem detegeret, præprimis Legatis suis præcepit, ut Synodum celebrare differrent, ac postea edito Diplomate, ne Episcoporum ullus tantum per Procuratorem Concilio interesset

esset, prohibuit, & jussa exequi negligentibus suæ Ecclesiæ regimen, bonorum reditus, sacraque interdixit. Hoc Pontificis mandatum, quamvis sat rigidum videretur, effectui tamen dabatur, usque dum Pro-Rex a temerario ausu suo desisteret, ita tamen, ut hujus edicti severitatem relaxare, si bene visum fuerit, summo Pontifici integrum esset. Hanc ob rem Procurator a Moguntino Archiepiscopo decretus admittebatur; nam hujus Præsulis absentiam validæ excusabant rationes, cum ejus opera in Germaniæ Comitiis ad hoc summopere necessaria esset, ut sese cunctis in fidei damnum attentandis opponeret. Sæc. XVI. A.C. 1545.

§. XC.

Farnesius Cardinalis Wormatiam contendens Tridentum pertransit.

Interea Cardinalis Farnesius Roma Wormatiam iturus die vigesima Aprilis Tridentum venit, ibidemque de Synodi rebus cum Papæ Legatis contulit. Hi ergo datis literis Pontifici hæc exponebant: „Exigit Sedis Apostolicæ honor, ut Synodus ea, quæ tam celebrem consessum „decet, Majestate celebretur: cum vero „Episcoporum non pauci ob inopiam etiam necessariis careant, haud abs re fo„ret, si Quæstor constitueretur, eique da„retur pecuniarum summa, qua necessi„tatibus hinc inde occurrentibus prospi„ci *Pallav. l. 5. c. 11. n. 4. & 7.*

Sæc. XVI. A.C. 1545.

„ci posset.„ Postea cum eodem Legato de inchoando Concilio actum fuit, præcipue cum jamjam decem Episcopi Tridentum venissent, hinc Pontificis mandatum illis exponendum Legati censebant, de die autem, quem Papa Synodi initio præfixit, nihil decernebant: Rebus igitur ita dispositis habebatur Congregatio, in qua Prælatis expositum fuit mandatum de inchoanda Synodo, simulque eisdem significatum, quod dies primum esset definienda, postquam Farnesius Cardinalis hac super re cum Cæsare egisset. Placuit cunctis hoc consilium, unde Pontifex Legatis suis Diploma suspensionis, ut ipsi petierant, transmisit, nec non ipsorum prudentiæ Synodum absque novis mandatis auspicandi libertatem commisit, quam primum ipsis per Farnesium Cardinalem suum nepotem innotuerit, quæ hac in re Cæsaris sententia esset.

§. XCI.

Decreta circa Synodi ritus.

In eadem Congregatione agebatur de quibusdam ritibus, quos in Synodo observari oporteret, ac præprimis statutum, quod *tres illi Cardinales Legati, quamvis ex distinctis essent Ordinibus, unus scilicet Episcopus, alter Presbyter, & tertius Diaconus, iisdem tamen vestibus ornati comparerent, cum eos muneris auctoritatisque similitudo jungeret, postea fuit decretum, ut Sessionum locus in Ec-*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Ecclesia Cathedrali aulæis exornaretur, nec non Pontifici ac Cæsari, quantumvis absentibus, sedes designaretur, Mendozæ vero Cæsaris Legato ceteris honoratior tribueretur locus. Tum etiam de loci prærogativa agebatur; Episcopi enim Germaniæ, cum pariter & ipsi essent Imperii Principes, id sibi deberi asserebant, ut non Episcopos modo, sed aliarum etiam nationum Archiepiscopos præcedant, cum id in Ordinum Imperii conventibus usu veniat, ac insuper Episcopi, qui non sunt Imperii Principes, non nisi detecto capite illos affari soleant. Hanc in rem recensebatur, quod anno superiori inter Eychstetensem Episcopum, & Corcyrensem ac Hydruntinum (*) Archiepiscopos ejusmodi contentio fuerit exorta, his addebant alii, quod in ipso Pontificis sacello Episcopi, si Ducum sunt Oratores, Archiepiscopos præcedant, eoque multo magis ipsis Principibus ea eminentia debeatur: nec tamen visum fuit Patribus, quicquam de hac controversia decidere, totumque hoc negotium rejiciebatur ad tempus, quo frequentior esset Patrum Senatus, atque Hispaniæ & Franciæ Legati adventassent, quorum sententiæ hac super re exquiri possent.

§. XCII.

Legatus a Synodi inchoatione a Cæsare præpeditus.

Post-

(*) Paulus Sarpius, ex quo Continuator totum descripsit, habet *Tarentinum*, quod ab Hydrunto longe diversum est, Tarentum enim est Hydruntinæ Provinciæ urbs.

Sæc. XVI. A.C. 1545.

Pall. l. 5. c. 12. n. 1. & 2.

Postquam Farnesius Cardinalis hortantibus Tridentinis Patribus Worinatiam venerat, mox Cæsarem ac Regem Romanorum adiit, diuque cum utroque Principe de celebranda Synodo contulit, hæc exponens: „ Legati, qui jam ultra bi„ mestre Tridenti hærent, tandem Syno„ dum aperiendi potestatem a Papa rece„ perunt, illam tamen hucusque semper „ distulerunt, donec de rebus in Ratisbo„ nensi conventu gerendis nuntium acce„ pissent. „ Ad hæc Imperator, qui antea, ut inquit Pallavicinus, se Concilii auctorem ostentaverat, dum illud Germanis acceptum crediderat, tunc alio jam vocem deflexit, Legatoque respondit: „ Mihi sat „ persuasum est, quod hæresibus, quæ uni„ ce ad meam & Pontificiam auctoritatem „ penitus evertendam collimant, prom„ ptum sit opponendum remedium, nec „ tamen propterea irritandi sunt Prote„ stantes, quorum potentia merito formi„ danda est. „ His dictis Cæsar Legatum ad Granvellanum misit, ut ab eo de illius sententia plenius instrueretur: verum Farnesius nec ab illo magis liquidam accepit notitiam; Granvellanus enim hæc duntaxat Legato exposuit, quod Protestantes, cum in hoc Concilio suam doctrinam condemnari facile prospicerent, abs dubio ad arma sint conclamaturi, non modo, ne inermes ipsi deprehenderentur, sed ut Catholicos opprimerent, bellumque in Italiam

liam inferrent, quin imo timendum, ne for- Sæcul. XVI.
te Romam, Religionis arcem, sibi semper A.C. 1545.
exosam sint invasuri: his igitur malis prospicere Pontificis est, eo potissimum nomine, quod nullum auxilium a Catholicis Germaniæ Principibus quibus nervi animique deficiunt, sperandum sit, Cæsari quoque, qui tot thesauris in bella præterita profusis exhaustus est, nil reliqui maneat, quod offerat, nisi se ipsum. Eadem ferme Romanorum Rex præsente Othone Truchsessio respondit Cardinali Legato.

Farnesius mox Cæsaris artificia detexit, atque haud obscure intellexit, quod ejus consilia eo abirent, ut dilata Synodo cuncta, quæ posset, subsidia a Protestantibus extorqueret, vel saltem Pontificem inducere posset ad suppeditandas pecuniarum & militum suppetias, quibus eosdem, si hostilia molirentur, in officio continere posset: econtra vero Synodo jam semel inchoata Cæsar merito timeret, ne Protestantes ultra in comitiis comparere, vel ea, quæ præstare rogarentur, concedere renuerent, proin Concilium differre intenderet, illud vero vel inchoare vel dissolvere, prout rerum suarum ratio ac vicissitudo exigit, eidem liberum esset: verum hæc Cæsaris consilia Legatum eo majori admiratione defixum tenebant, quo minus eidem tunc periculum a Turcis immineret, cum Galliarum Rex Constantinopolim Oratorem decrevisset, qui cum Sulta-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

no de induciis ageret. Posthæc idem Legatus sermonem deflexit ad illa mandata, quibus Neapolis Pro-Rex hujus Regni Episcopis ad Concilium accedere inhibuit: Ad hæc autem reposuit Imperator, id se inscio fuisse attentatum, de cetero hujus Pro-Regis rationes se sedulo discussurum.

§. XCIII.

Legati ob Cæsaris molimina turbati.

Pallav. l. c. n. 6. & 7.

Cuncta hæc Farnesius Tridentinis Legatis significabat, unde illi Synodi celebrationem omnino maturandam esse probe prospexerant, ut quantocius omnibus Cæsaris consiliis obviari, ejusque molimina præverti possent: Hanc ob rem datis ad Papam literis eidem exponebant, quod graviter commoti essent malis, quæ ex Concilii dilatione nasci possent, cum abs dubio Pontifex insimularetur, quod promissorum facilitati raro operis constantia fidesque adfuerit, si vero, prosequebantur Legati, Synodus invitis Principibus celebretur, tunc sat exiguus erit confluentium numerus, nec ipsum etiam Concilium dici poterit Oecumenicum, cum Episcopi, qui in horum Principum ditionibus Ecclesias regunt, abs dubio a Synodo abessent. Postrema hæc ratio ceteris prævalere videbatur, eoquod Galliarum Rex parum Synodo faveret, ejusque Legatus Grignanus nomine, potius Doctorum consultationem de fidei articulis constituendam quam Synodum esse celebrandam Wormatiæ enuntiasset. Ce-

Ceterum exeunte menſe Majo præter quinque ſupremos Ordinum Generales, unumque Rotæ Auditorem jamjam Tridenti convenerant triginta Epiſcopi, qui avide Synodum inchoari præſtolabantur, & vix non redire erant parati, niſi a Legatis fuiſſent detenti, facta eisdem pollicitatione, quod Concilio initium brevi dandum eſſet. Nihilominus Mendoza Caroli V. Legatus quæſito adverſæ valetudinis obtentu Venetias reverſus eſt, Pontificios tamen Legatos rogavit, ut ante reditum ſuum, quem promptiſſimum fore pollicebatur, Synodum non inchoarent; præſenſerat enim, quod Imperator ſegnius Synodi celebrationem urgeret, cunctaque differret, atque in incerto relinqueret, veritus, ne Proteſtantes irritaret. Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. XCIV.

Synodi initium per Papæ Deputatos Cæſari propoſitum.

Hæc Cæſaris tergiverſatio haud levibus curis afficiebat Pontificem, quapropter ad eundem ablegavit Hieronymum Dandinum Caſertenſem Epiſcopum, qui vel Synodum inchoari, vel ad tempus differri Carolo Cæſari proponeret, ſi vero neutrum eidem probaretur, ſaltem eundem ad Concilium in Italiam transferendum inclinaret: verum Cæſar nec Synodi dilationem, nec illius translationem ſibi probari reſpondit, interea tamen propoſitis quibusdam obſtaculis illius in- *Pall. l. 5. c. 15. n. 2. & 5.*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

choationem præpedire nitebatur; comitiorum enim, quæ ad proximum menſem Junium Ratisbonæ celebranda indixerat, ſucceſſum præſtolari cupiebat: tandem vero menſe Octobri ad medium vergente conſenſit, ut Concilio initium daretur, dummodo nec de fidei articulis, nec de alio quocunque argumento, quod Lutheri hæreſin ſpectat, ibidem ageretur, ſed unice de morum emendatione mentio fieret, verebatur enim Imperator, ne Proteſtantium animi magis exacerbarentur. Porro quamvis ejusmodi conditiones vel ideo Pontificis iram provocarent, eoquod hac ratione victæ fere manus Lutheri fautoribus darentur, eorumque factio novis firmaretur incrementis, indignationi tamen ſuæ imperabat, ſuoque Nuntio in mandatis dabat, ut in Cæſaris obſequium ſine ulteriori mora Synodum auſpicaretur, cunctisque fidem daret, quod plena ibidem libertas omnibus concederetur, moreque ſolito cuncta peragerentur, quin de argumentorum ordine ulla fieret mentio, ſive demum primo de diſciplinæ emendatione initium daretur, ſive præ ceteris aliis quæſtionibus controverſi dogmatum articuli diſcuterentur.

§. XCV.

Concilii inchoatio Pontificis diplomate die decima tertia Decembris indicta.

Pallav. l. c.

Die trigeſima prima Octobris ſummus Pontifex ad ſuos Legatos diploma trans-

transmisit, in quo hæc continebantur : Sæcul. XVI. A.C. 1545.
„Quoniam die Dominica *Lætare* seu quar-
„ta jejunii verni Dominica Concilio ini-
„tium dari haud potuit, omnino inchoan-
„dum erit die decima tertia Decembris,
„in quam incidit tertia Dominica anni-
„versariæ adventantis Christi memoriæ;
„ea vero potius selecta est Dominica, quia
„illius Missa initium sumit a verbo *Gaude-*
„*te*, ut gaudium significaretur, quo ex tam
„felici Nuntio tum Præsules Tridenti a-
„gentes, tum universa Christiana respu-
„blica afficeretur.„ Enimvero Episcopi tanto majori perfundebantur lætitia, quo vehementius pertimescebant, ne longo adhuc tempore Tridenti re infecta hære-re compellerentur. Præterea separatim Legati illud receperunt diploma, quod ad acta referri, atque in eo declarari postula-bant, longiorem Concilii moram eis vitio haud vertendam, nunc vero post matu-ram deliberationem Sessionibus initium esse dandum. Denique Germaniæ Epi-scopis Synodum per suos Procuratores accedendi libertas fuit indulta, eoquod invalescente hæresi eorum præsentia in Diœcesibus summopere necessaria esset : ne vero ceteri Prælati hac indulgentia ab-uterentur, hinc data est Legatis facultas, ut hujus privilegii concessionem pruden-ter ac circumspecte juxta veram uniuscu-jusque necessitatem dispensare valerent.

Ceterum Legati nova identidem anxie-

Sæc. XVI. A.C. 1545.

tate agitabantur, eoquod Galliarum Rex Claudium Urſeum Forenſem Gubernatorem, Jacobum Linierum Pariſienſis Curiæ Præſidem, & Petrum Daneſum Sezaunienſem Præpoſitum, quos jam die tertia Maji tanquam ſuos Procuratores ad Concilium ablegaverat, rurſum ea de cauſſa revocaſſet, quod Regni ſui Præſules Regi ſignificaſſent, ob nova obſtacula in dies mota nullam futuri Concilii ſpem ſupereſſe. Cum autem Legati hanc revocationem interpretarentur, perinde ac ſi Rex Synodum ratam habere nollet, hinc horum Oratorum diſceſſum præpedire omnibus viribus adlaborabant, eisdem exponentes, quod Galliarum Rex ſententiam ſuam abs dubio mutaturus eſſet, i præſentem rerum viciſſitudinem fats perſpectam haberet. Acceſſere etiam Hiſpaniæ & Italiæ Epiſcopi, qui una cum Papæ Legatis Galliarum Oratores ibi detinere nitebantur: imo ipſe etiam Granvellanus his operam ſuam junxit, atque una omnes Gallorum diſceſſum reprobantes haud abs re fore exiſtimabant, ſi Claudius Dodieur Rhenenſis Epiſcopus, unus ex tribus illis Franciæ Epiſcopis, qui Tridentum venerant, ſolus ad Galliarum Regem decerneretur, eumque de tota rei ſerie certiorem faceret, reliqui vero duo, nimirum Aquenſis, & Agdenſis Epiſcopi Tridenti perſiſterent. Hoc etiam conſilium Rex poſtmodum ratum habuit.

Memoir. & inſtruct. du Roi touchant le Conc. de Trente in 4. a Paris 1654. p. 20.

HISTO-

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

LIBER CXLII.

PAULUS III. ROM. PONT.
CAROLUS V. IMP. OCC.

§. I.

Tridentini Concilii initia.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Postquam cuncta, quæ Tridentini Concilii celebrationem hucusque morabantur, tandem sublata essent obstacula, potissima omnium sollicitudo eo tendebat, ut initium daretur Sessionibus, ad quas præfata urbs tam situ loci, quam accessus opportunitate non solum Patri-

Pallav. hist. Trid. l. 5. c. 17. n. 8. Labbe Coll. Conc. t. 14. p. 731.

Sæc. XVI. A.C. 1545.

bus, sed ipsis etiam Protestantibus per commoda erat; cum enim nec ulli Regum, vel alterius Principis imperio esse obnoxia, ibidem profanæ potentiæ arma, si forte Principum aliquis Congregatis nocere vellet, nullatenus erant pertimescenda: Cum igitur inchoando Concilio prorsus nihil ultra obstare videretur, ad diem duodecimam Decembris per universam urbem omnes & singuli sacrum jejunium præmittere jubebantur, eademque die, in quam Sabbatum inciderat, solemnis habebatur supplicatio, cui omnes Clerici ac Ordines Religiosi intererant: ea autem finita instituta est Congregatio, ut ibidem ea decernerentur, quæ in prima Sessione altera die celebranda agitarentur. Appropinquante demum præstituta Sessionis die summus Pontifex edita Constitutione Romæ Annum sacrum promulgavit, eo fine, ut quivis ad divinam opem Patribus Tridenti congregatis impetrandam excitaretur, ut vero hæ preces magis adhuc efficaces redderentur, Papa per solidos tres dies jejunia, & publicas supplicationes decrevit, cunctisque sacra homologesi purgatis, ac Synaxi rite refectis noxarum veniam indulsit.

Denique decima tertia Decembris, quam diem Pontifex inchoandæ Syno-

do

do præstituit, ad Ecclesiam sanctissimæ Trinitatis Legati Apostolici sese conferebant, comitantibus eos quatuor Archiepiscopis, & viginti duobus Præsulibus, qui una omnes Pontificio habitu ornati præprimis Hymnum de Spiritu sancto intonarunt, ac demum instructo supplicum ordine ad Cathedralem S. Vigilii Ecclesiam processerunt, ex quibus primi incedebant Regularium Ordines, his vero proximi erant Canonici, aliique Cleri sæcularis Ecclesiastici, quos sequebantur Episcopi atque Archiepiscopi, ac denique Papæ Legati unacum Romanorum Regis Oratoribus. Aberat tam Mendoza Caroli V. Cæsaris, quam Galliarum Regis Orator, quorum prior adversa valetudine detentus Venetiis hærebat, alter vero ob longiorem Synodi dilationem in Gallias redire jussus fuerat: hoc ordine igitur cuncti in præfato templo Cathedrali convenerant, ubi Cardinalis Montanus ex Legatis præcipuus cunctis, qui pro pace ac Ecclesiæ concordia preces ad Deum funderent, pœnarum condonationem promulgavit, remque divinam de Spiritu sancto peregit, qua absoluta Cornelius de Muys seu Mussus, ex Ordine Fratrum Minorum Bitunti in Neapolis Regno Episcopus orationem habuit, quæ tamen Patribus minus probabatur, quamvis hic

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Præ-

Sæc XVI. A C 1545. Præsul ceteris eloquentia præcellere crederetur.

§. II.

Bituntini Episcopi oratio ad Synodi initium habita.

Philipp 4. v. 11. 2. Cor. 6. v. 3. Labbe Coll Concil. p 490 Pallav. l. c. c. 18.

Præprimis Bituntinus Episcopus orationi suæ illa D. Pauli verba præfixit: *Gaudete in Domino . . . Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Præmissis hisce verbis ostendit, quod summa necessitas Synodi convocationem suaderet, ut reflorescerent pietas, quæ ob diuturnitatem temporis, quo nulla Concilia fuere celebrata, in Christianorum cordibus languere, ac ferme extingui cœperat. Postea ennarrat commoda, quæ Christi Ecclesiæ ex Synodis accrevere, *quot*, inquiebat, *in Conciliis fidei Symbola sunt facta, hæreses damnatæ, mores emendati, ac nationes Christianæ rursus unitæ?* Post hæc hic Orator ex Romanæ Curiæ sententia proferebat quædam de exercitibus ad recuperandam terram sanctam contra infideles conscriptis, nec non de Regibus atque Imperatoribus solio deturbatis, & de aliis rebus, quas ego silentio prætereo, nec illas hic Episcopus tanquam Vir eruditus unquam argumenti loco allegare debuisset, quia corruptelæ nullo unquam tempore juris vim obtinere valent. Insu-

ſuper idem prolixa admodum excurſione in Pontificis laudes facta, etiam aliqua licet verbis ſat paucis in commendationem Cæſaris afferebat, & tandem etiam trium Cardinalium Legatorum merita deprædicabat, demum ſermonem ad Prælatos convertens ajebat, *non aliud eſſe aperire januas Concilii, quam aperire portas Paradiſi, unde aqua viva deſcendit ad terram ſcientia Domini ſaturandam: Patribus igitur de emendatione ſollicitis cor aperiendum velut terram aridam ad irrogationem eam accipiendam: ſi id cordi non habeant, Spiritum ſanctum nihilo minus aperturum illis os, ſicut Caiphæ & Ballaam, ut errante licet Concilio Eccleſia ſancta non erret.* Tandem illos hortabatur, quatenus omnes ſeponant mentis affectus, ut vere ab iis uſurpari poſſit illud: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* Inſuper Concilium æquiparabat Equo Trojano, hœdosque ac cervos, ſylvasque & nemora, ad perſonandam eorum lætitiam invitabat, totque alias allegorias non minus inſipidas quam riſu dignas congeſſit, ut omnes auditores hunc ſermonem carperent, illi vero, qui emunctioris naris erant, non ſine indignatione recederent (*). Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. III.

(*) Videatur omnino Pallavicinus, qui Petrum

Sæc. XVI. A.C 1545.

§. III.

Sessio I. Concilii Tridentini.

Labbe & Pallav. l. c.

Finita hac oratione ex Legatis præcipuus quasdam orationes in rituum libro, seu Romano, ut vocant, *Cæremoniali* præscriptas recitavit, præcipue vero illas preces, quæ ab his verbis: *Adsumus Domine sancte Spiritus*: incipiunt, alta voce persolvit. Postea decantatis Litaniis Diaconus Evangelium ex decimo octavo S. Matthæi capite desumptum perlegit, ab his verbis incipiens: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum &c.* Pallavicinus tamen testatur, quod *reapse decantatum fuerit Evangelium S. Lucæ, ubi septuaginta duo Discipuli a Christo eliguntur.* Cantabatur etiam Hymnus de Spiritu sancto, cunctisque Patribus suas sedes occupantibus Alphonsus Sorilla, qui Cæsareæ Majestatis Legato ab epistolis erat, Principis sui literas produxit, ac pro ipsius absentiæ caussa allegavit adversam valetudinem, qua Venetiis erat obrutus. Prælegebantur ergo hæ literæ clara voce, allatamque Oratoris excusationem Cardinales Legati æquam esse censebant. His peractis Synodi Præses Decre-

trum Suavem, ex quo Continuator hæc descripsit, egregie confutat, ac mendacii redarguit.

cretum, seu potius Synodicæ indictionis Bullam recitavit, ac sermone ad Patres conversо illos his verbis allocutus est: *Placetne vobis ad laudem & gloriam sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & Religionis Christianæ, ad extirpationem hæresum, ad pacem & unionem Ecclesiæ, ad reformationem Cleri & populi Christiani, ad depressionem & extinctionem hostium Christiani nominis decernere & declarare, sacrum Tridentinum & generale Concilium incipere, & incœptum esse? Responderunt: Placet.* Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Postea subjunxit Præses: *Cum proxima sit celebritas Nativitatis Domini nostri JEsu Christi, & subsequantur aliæ festivitates labentis & incipientis anni, placetne vobis primam futuram Sessionem habendam esse die Jovis post Epiphaniam, quæ erit septima mensis Januarii, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo sexto? Responderunt: Placet.*

His ita approbatis Hercules Severolus Synodi Promotor a Claudio de la Cara Verdunensis Diœcesis Clerico petiit, ut Scribæ instrumentum de rebus hisce gestis conficerent.

§. IV.

Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. IV.

Adhortatio Legatorum ad Synodi Patres.

Labbe Coll. Concil. t. 14. p. 734. Pallav. c. 17. n. 5.

Posthæc Legati Apostolici de proxima Synodo, nec non de debita ibidem agendi ratione prolixam admodum adhortationem habebant, ac præprimis ita perorabant: *Cum ipsa muneris nostri ratio, qui in hac sancta Synodo præsidentium, & Sedis Apostolicæ Legatorum personam gerimus, hoc postulatum videtur, ut crescentibus negotiis, quæ in hoc sacro consessu ad Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem sunt expedienda, sæpius apud vos cohortandi & commonendi causſa verba faciamus; tum vero in hac prima Sessione, quæ felix, ut speramus, principium ipsi Concilio est datura, minime hoc a nobis prætermittendum duximus. Eo vero libentius hoc officio fungimur, quod cum vos vel hortamur, ut ea faciatis, quæ digna tanto conventu sint, vel a contrariis dehortamur, nosmetipsos etiam hortamur ac dehortamur, qui in eadem quasi navi vobiscum sumus, iisdemque periculis, quibus vos, & iisdem tempestatibus subjicimur. Nosmetipsos, inquam, excitamus ad vigilandum, ne vel in scopulos incidamus, qui plurimi procul dubio in hoc cursu sese offerent: vel magnitudine negotiorum, tanquam fluctuum obrui nos negligentia nostra patiamur: verum Spe & Fide erecti eo navigatio-*

tionem dirigamus, quo maxime portus ſalutis ad Dei gloriam in Chriſto JEſu ſeſe oſtendet. Sæc. XVI. A.C.1545.

Demum exponunt rationes, ob quas Papa hoc Concilium celebrare ſtatuat, easque ad tres reducunt, quarum prima erat, ut hæreſes extirparentur, II. Diſciplina Eccleſiaſtica, moresque reformarentur, III. denique totius Eccleſiæ pax ac concordia reſtitueretur.

Ut vero, ita proſequebantur Legati, *huic pio conſilio proſper adſpiret ſucceſſus, nos ipſos admonendos duximus, ne cogitemus, quod vel per ſingulos, vel per univerſum Concilium malis, quibus grex Chriſti eſt oppreſſus, provideri poſſit, ſed hoc ſolius eſt Chriſti Domini, quem Deus Pater nobis Paſtorem dedit, cui etiam omnem poteſtatem dedit; ſi enim putamus, hoc a nobis perfici poſſe, divinam iram magis provocabimus, imo etiam adjungemus ad ſuperiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quod ipſum fontem aquæ vivæ reliquimus, hoc alterum maximum peccatum, de quo Deus per ipſum Prophetam incuſat populum ſuum, dicens:* Duo mala fecit populus hic: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas non valentes continere aquas: *Tales vero ciſternæ ſunt conſilia, quæ a noſtra prudentia non afflata divino Spiritu proficiſcuntur, quæ populos in pietate & obſervantia tanquam aquas in ciſter-*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

nis continere non valent. Aſt ſi verum fa-
teri volumus, nos horum trium malorum,
quibus Eccleſia eſt oppreſſa, magna ex par-
te cauſſa fuimus. Primum examinemus ini-
tium hæreſum; quamvis enim nullius hæ-
reſis auctores fuerimus, cum tamen perver-
ſæ de fide ſententiæ tanquam vepres quædam
ſint & ſpinæ, quæ in agro ortæ ſunt, tamen
qui non coluit, nec ſeminavit agrum, nec pul-
lulantes ſpinas extirpavit, non minus qui-
dem principium illis dediſſe dicendus eſt, quam
ſi ipſa ſeminaſſet.

Veniamus ad ſecundum, quod lapſam
morum diſciplinam complectitur. Hic vero
nihil attinet diu inveſtigare, quinam tanto-
rum malorum auctores fuerint, cum præter
nos ipſos nequidem nominare ullum alium au-
ctorem poſſimus: Si autem tertium, nempe
arma vel domeſtica, vel externa conſidera-
mus, fatendum eſt, quod hæc ſint Dei fla-
gella, quibus nos affligit, quia duorum prio-
rum capitum rei ſumus. Hæc vero non
commemoramus, ut vos confundamus, ſed
ut hortemur, quatenus ſæpius noſtra & po-
puli atque Patrum peccata confitentes ad pœ-
nitentiam & imploratione divinæ miſeri-
cordiæ omnes excitemur; niſi enim hæc fece-
rimus, fruſtra intramus in Concilium, fru-
ſtra invocamus Spiritum ſanctum. Dein
etiam Patres admonemus, ut caveant ab ip-
ſis animi paſſionibus, & ab omni contentio-
ne abſtineant: Oratores vero Principum

hor-

hortamur, ut Principibus ſerviant, ut ſervi Dei, non ſervi hominum. Primum vero ſerviant uni Regi Chriſto, dein propter eum omnibus, nilque niſi honorificum & ad publicam utilitatem ſpectans proponant, nec ad gratiam hominis alicujus loquantur, nec ad odium cujusquam ſententiam proferant, cunctaque faciant, quæ ad bonum & pacem Eccleſiæ cedere poſſunt. Denique nil niſi gloriam Dei reſpiciant, cum ipſe unacum ſanctis Angelis, atque univerſa Eccleſia cuncta noſtra opera ac conſilia diſpiciat.

Sæcul. XVI. A. C. 1545.

Abſoluta hac oratione Synodi Præſes proximæ Seſſioni ſeptimam Januarii diem præſtituit, ac cuncta hucusque geſta in tabulas referri juſſit, demum vero cuncti decantato hymno Ambroſiano ob felix auſpicium ſolemnes Deo gratias exſolverunt, ac Legati depoſito Pontificio apparatu domum reverſi ſunt, quibus Crux præferebatur, eosque Tridentinus Cardinalis, quatuor Archiepiſcopi, viginti duo Epiſcopi, & ſupremi quinque Ordinum, ſcilicet I. Minorum Obſervantium, II. Conventualium, III. Eremitarum S. Auguſtini, IV. Carmelitarum, V. S. Mariæ Servorum Præpoſiti Generales comitabantur. Hos ſequebantur Caſtell-Altus, & Antonius Queto ambo Romanorum Regis Oratores unacum uno Rotæ Auditore, nomine Sebaſtiano Priglimo. Porro ex his

Sæcul. XVI. A C. 1545.

bus eo tempore Congregatorum numerus constabat: protinus vero Legati datis Romam literis, quid demum circa Ministrorum nominationem agendum esset, a Papa instrui petebant, simulque Synodum fuisse inchoatam eidem nuntiabant.

§. V.

Quædam Statuta in proxima generali Congregatione proposita.

Raynald. hoc ann. n. 43. Pallav. l. 5. c. 1.

Die decima octava Decembris, quæ erat feria sexta, primam Congregationem generalem Cardinalis Montanus ex Papæ Legatis præcipuus instituit, precibusque, quæ incipiunt: *Adsumus Domine sancte Spiritus*, alta voce recitatis sequentes proposuit articulos: I. *Omnes Synodi Patres semetipsos componant in vita & moribus, ut studeant placare Deum precibus, jejuniis, eleemosynis, aliisque piis operibus.* II. *Episcopi & Sacerdotes saltem in hebdomada celebrent Missam semel.* III. *Familiares nostri sobrie, caste, pacifice & sancte vivant, numerus eorum non sit excessivus.* IV. *Statuatur dies ad celebrandam Missam in qualibet hebdomada in Collegiatis Ecclesiis, cum aliqua indulgentia pro celebrante, & interessentibus, prout servatum fuit in recentioribus Conciliis.* V. *Concilium sit securum, & liberum in veniendo, manendo, recedendo, & sen-*

ſententiis dicendis. VI. *Fiat proviſio eorum, quæ pertinent ad ſuſtentationem noſtram, & ſunt humano victui neceſſaria.* VII. *Honeſto pretio conducantur hoſpitia, atque honeſto pretio vendantur, & emantur res.* VIII. *Statuantur Magiſtratus ad jus dicendum, continendumque in officio bonos, malos vero puniendum.* IX. *Deputentur Officiales Concilii, prout ſunt Abbreviatores, Secretarii, Advocati, Promotores, aliique Cantores, & aliquis Impreſſor.* X. *Conducatur etiam aliquis Medicus inſignis.* XI. *Conſtituatur ærarium a ſanctiſſimo D. N. pro multis, & variis, & neceſſariis expenſis ordinariis & extraordinariis, quas fieri continget.* XII. *In loco, in quo habemus Seſſiones, diſtinguantur ſedilia pro Prælatis, ſecundum dignitatem & gradus cujuslibet, & pro Oratoribus Principum Laicis, qui non ſunt admiſcendi cum Prælatis indutis Pluviali & Mitra.* XIII. *Statuatur ordo omnium ſedentium in Concilio, ne oriantur contentiones inter eos cum ſcandalo Laicorum.* XIV. *Declarentur, quæ perſonæ ſunt admittendæ ad dandam vocem conſultivam, vel deliberativam, vel utramque.* XV. *In qualibet Seſſione ſit unus Concionator, & qui voluerit ſubire onus, det nomen.* XVI. *Materiæ, de quibus erit tractandum in Congregationibus & Seſſionibus, examinentur prius, & decernatur,*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæcul. XVI. A. C 1545. *quomodo, & qualiter, & per quos erum examinandæ.*

§. VI.

Concilii Ministri a Papa nominati.

Pallav. l. 6. c. 1. n. 2. &c. Porro Papæ Legati postulabant, ut illi, qui in Synodo munera obirent, Romæ designarentur; Patribus enim haud satis perspecta erant nomina, ac merita eorum, qui ad ejusmodi officia idonei forent, ac proin par esset, ut summus Pontifex tales viros, quorum mores atque ingenium idem optime noverat, ex aula Romana nominaret. Seligebatur ergo præprimis in Synodi Advocatum Antonius Gabriellus Jurisprudentiæ fama longe celeberrimus, cum vero corporis habitudine admodum imbecillis Tridentini aeris inclementiæ se exponere non auderet, oblatum munus acceptare recusabat, unde ei suffectus est Achilles Grassius, patria Bononiensis: officium vero Abbreviatoris collatum fuit Hugoni Boncompagno. Equidem Papa Marcum Antonium Flaminium inter Latinos illius ævi Scriptores illustrem Synodo a secretis esse voluit, verum rursus ille hoc onus subire detrectavit, nec tamen illius repulsa Patribus displicuit, cum enim ejus doctrina Patribus esset suspecta, haud temere illum novis erroribus favere pertime-

sce-

scebant, quapropter ei subrogabatur Michael Cervinus Cardinalis S. Crucis. Ceterum ex Patribus nonnulli querebantur, quod Pontifex suos sibi Ministros eligendi potestatem Concilio adimeret. Verum horum questus mox sedavit Synodi Præses, eisdem exponens, quod Pontifex hos Ministros duntaxat nominet, non autem Patres eligendi libertate privaret, sed potius talem electionem ipsis magis expeditam redderet.

Hisce igitur articulis ita a Præside propositis Hieronymus Oleaster Ordinis Prædicatorum Theologiæ Magister Lusitaniæ Regis nomine orationem habuit, simulque hujus Principis literas Patribus tradidit. Oratione, quæ haud prolixa erat, demum absoluta, primus Patrum Legatus præfatas Regis literas die vigesima quarta Julii Eboræ datas prælegi jussit. In his inter cetera Rex hæc exposuit: *Magnæ mihi voluptati fuit, ea vos animorum conjunctione convenisse ad sacri Concilii celebrationem, ut Ecclesiæ Catholicæ præsidio ac ornamento esse possitis, certi enim sumus, quod constituatis ea, quæ ad constituendam Christianæ Religionis auctoritatem, ad restituendam veterem morum disciplinam, ad totius denique reipublicæ pacem & tranquillitatem spectare videbuntur. Ne vero quam occasionem prætermit-*

Sæcul. XVI. A. C 1545.

terem declarandæ animi mei ad eam rem propensionis, Legatos isthuc meos destinavi, qui cum in apparatu suæ profectionis diuturniorem moram mihi facere viderentur, præmisi ad vos interim tres Religiosos Fratres Dominicanos S. Theologiæ Magistros, quos inter alios Legatorum comites a me selectos celerius istuc venire volui, ut sacrosancto Concilio obsequii mei firmitatem patefacerent, & vobis consilii mei rationem exponerent.

Perlectis hisce literis Cardinalis Legatus Lusitani Regis pietatem, ac fidei studium amplissimo prorsus elogio celebravit, privatimque Hieronymo significavit, quod ejus præsentia ob notam illius probitatem ac doctrinam Patribus admodum grata esset: quamvis autem hic Religiosus, usque dum ceteri a Rege nominati adventarent, tanquam Lusitanus Orator recipi petiisset, eoquod eorum adventus longiorem adhuc moram pateretur, nihilominus hæc prærogativa Hieronymo fuit denegata, cum Regis literæ de ejus legatione nullam mentionem facerent: sancitum tamen, quod ei præ ceteris singularis honor tribueretur.

§. VII.

Altera Patrum Congregatio.

Pallav. l. 6. c. 1. n. 9. & 10.

Postera Sabbati die decima nona ejusdem mensis altera habebatur Congre-

gregatio, in qua Aquenſis Archipræſul atque Agdenſis Epiſcopus Pontificios Legatos acceſſerunt, ſupplices, ut rerum deliberatio usque ad Regis Franciæ Oratorum adventum differretur, quibus tamen in Congregatione die vigeſima ſecunda Decembris celebrata comiter reſponſum, ac injunctum fuit, ut ſuo Regi exponerent, quantum Chriſtianæ Reipublicæ interſit, ut Oratorum ac Præſulum adventus maturaretur, nec inde Tridentini Concilii celebratio retardaretur. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

Feria tertia die vigeſima nona Decembris alia indicta erat Congregatio, in qua duo condebantur Decreta, in quorum primo Abbatibus, nec non Ordinum Generalibus in præſenti Concilio ſuffragii non modo conſultivi, ut vocant, ſed & deciſivi jus adſtruebatur (*), altero autem Decreto tres eligebantur Prælati, quibus Epiſcoporum nomina ac mandata inſpicere, & illis ſedes ſuas deſignare, nec non ad evitandas lites ac contentiones Principum Oratoribus ſedendi prærogativam ſignificare incumberet, ita tamen, ut hac ſuper re

(*) Hanc in rem Natalem Alex. Hiſt. Eccleſ. Sæculi XVI. Diſſ. 12. n. 7. conſule.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

nihil decidant, sed in Congregatione generali controversiam, si quæ oritura foret, Synodi Patribus referant.

§. VIII.

Legatorum postulata ad Papam.

Pallav. l. c. n. 7. Raynald. ann. 1545. n. 47.

His ita sancitis Legati datis literis de iis, quæ post inchoatam Synodum gesta fuerunt, Papam certiorem reddiderunt, simulque ab eo scisitabantur, quisnam ordo sit servandus in recipiendis Oratoribus, quave ratione suffragia essent colligenda; an nimirum recensenda forent ex nationum numero, prout in Constantiensi ac Basileensi Concilio non sine ingenti tumultu factum fuerat, vel an potius sigillatim cuilibet libera relinqueretur suffragandi facultas, atque iis, quæ major pars decreverit, standum foret, prout in Synodo Lateranensi sub Julio II. & Leone X. summis Pontificibus factum legimus. Præterea interrogabant, utrum generatim de hæresi, vel potius de singulis sectis agendum, nec non an erronea doctrina unacum illius Auctoribus condemnanda sit, quave scribendi norma, sigillo, ac Decretorum suorum titulis Concilium uteretur?

§. IX.

Sæcul. XVI.
A.C. 1545.

§. IX.

Responsum Pontificis ad Legatorum postulata.

Priusquam Pontifex ad cuncta Legatorum Cardinalium postulata responderet, Romæ Cardinales, aliosque Curiæ Ministros convocavit, ac Legatorum literis mature discussis unanimi suffragio hæc ipsis mandata transmisit. I. Nihil adhuc speciale decidi potest circa ordinem in Concilio servandum, cum de re adhuc dubia agatur: in dandis tamen suffragiis observetur ordo in nupero Concilio Lateranensi præscriptus, ubi quilibet viritim suum dabat suffragium. II. Religionis articuli discutiantur, ita tamen, ut perversa damnetur doctrina, non autem illius Auctores. III. Proscribantur non modo magis generales, sed etiam particulares Propositiones, quæ passim hodie disseminantur, quibusque novæ hæreses tanquam suis fundamentis innituntur. IV. De reformandis moribus nec ante dogmatum discussionem, nec simul cum ipsis agatur; cum hæc sit minus præcipua Synodi causa, hoc tamen observetur adhibita ea cautela, quatenus ad reformationis negotium statim procedatur, quamprimum præcipua Sy-

Alex. Natal. hist. Eccl. p. 4. Sæc. XVI. Diss. XII. p. 81.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Synodi negotia erunt discussa, insuper id a Patribus communi consensu decernatur, ne suspicandi ansa quibusdam præbeatur, perinde ac si causam, quæ morum emendationem tangit, negligere, vel usque ad Concilii finem differre velimus. V. Si quædam Præsulum controversiæ seu querelæ adversus Romanam Aulam moventur, iidem Præsules audiantur, non eo fine, ut ipsis satisfiat, sed ut summus Pontifex de iis certior fiat, & opportunius remedium adhibeat (*). VI. Cunctis literis, ac Concilii actis Patrum nomine conscribendis præfigatur nomen trium Legatorum tanquam Præsidum, nec non Pontificis, cujus personam gerunt, ita tamen, ut manifestum fiat, quod Sanctitas sua omnem auctoritatem habeat (**), qua-

(*) Minus fideliter Continuator hunc articulum ex Alexandro Natali, quem allegat, descripsit; hic enim ita habet: *Audienda libenter, quæ adversus Romanam Aulam objicerentur, & Patrum, Nationumque consilia, ut facta de iis ad summum Pontificem relatione, opportunius ille remedium adhiberet, ut apud se statuerat.*

(**) Hæc verba Continuator malitiose de suo addidit, ut veluti ex proprio Pontificis ore ac mandato comprobatam reddat calumniam suam, qua sæpius Pontifices impetiit, perinde ac si Synodi Patribus *omnem* libertatem auctoritatem-

que

quapropter Synodi acta omnium trium aut saltem primi Legati sigillis firmentur, Decreta vero hunc in modum incipiant: *Sacrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Præsidentibus in ea Apostolicæ Sedis Legatis.* Sæcul. XVI. A. C. 1545.

Insuper Papæ Legatis fuit injunctum, ut ea, qua poterunt, promptitudine, nisi saltem aliter in mandatis fuerit datum, negotia expediant, suumque tempus utiliter impendant, hacque via cunctas longiorem moram carpentium calumnias prævertant. Postea iisdem Legatis data est quasdam indulgentias concedendi facultas, ita tamen, ut hæ quasi a Concilio concessæ non appareant, cui desuper nullum jus,

que abrogarent, cuncta vero pro summo imperio in Conciliis decideret. Exinde autem elucet, quam caute legendus sit Continuator, qui Catholicus videri cupit, subinde tamen nonnulla subdole inspergit, quibus calumniandi argumenta heterodoxis suppeditat. Ceterum Raynaldus hoc anno n. 47. hæc Papæ mandata referens hunc articulum ita recenset: *Literæ Legatorum consignentur, ita, ut non solum Pontifex Concilii convocandi auctor, sed etiam summam in eo perducendo auctoritatem præferre appareat.*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

jus, nec ulla auctoritas competit (*). Denique eosdem Papa hortabatur, quatenus Præsidum dignitatem eo splendore, qui Sedis Apostolicæ Legatis debetur, sustinerent, quin tamen inde quempiam offenderent, præcipue vero solliciti essent, ne Præsules ullo pacto honestæ libertatis limites excedant, vel ab obsequio Sedi Apostolicæ debito deflectant: cum autem horum non pauci ob nimiam facultatum inopiam in Synodi loco propriis suis expensis subsistere haud possent, hinc Papa literas Apostolicas expediri jussit, vi quarum hosce Præsules a decimarum solutione exemit, iisdemque proventus omnes, atque emolumenta, perinde ac si in suis Diæcesibus præsentes essent, percipere concessit. Præterea duo aureorum millia pro sublevanda egenorum Præsu-

(*) Rursus Continuator de suo addidit verbum: *nullum*, cum tamen Odoricus Raynaldus l. c. ita habeat: cui *summum* jus non competit, ita, ut absque Papa vivente Concilium etiam generale quibusvis fidelibus vivis & defunctis quaslibet indulgentias concedere possit. Vid. Barbos. de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 88. n. 16. Suarez disp. 55. sect. 1. n. 7. Bellarm. lib. 1. c. 11. Diana part. 10. tract. 6. resol. 12. Layman l. 5. tract. 7. cap. 5. n. 1.

sulum necessitate Legatis Cardinalibus transmisit, idque ut publice innotesceret, illis haud prohibuit, cum tantam liberalitatem potius in honorem Pontificis cedere, ejusque pietatem, ac Synodi membris subveniendi studium deprædicari arbitraretur (*). Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. X.

Cardinalium Senatus a Paulo III. auctus.

Tertia post inchoatam Synodum die, quæ erat decima sexta Decembris, Paulus III. Pontifex maximus quatuor Prælatos sacro Cardinalium Collegio adscripsit. Horum primus erat Georgius de Ambasia, natione Gallus, Georgii Ambasiani Rothomagensis Archiepiscopi Nepos, qui eadem Archiepiscopali *Ciacon. in vit. Pontif. t. 3. p. 707. & seq.*

n. 1. Kazenberger in append. alphabet. verbo de Indulg. num. 19.

(**) Hæc Continuator ex suo Paulo Suavi defloravit, qui tamen paulo modestius rem ita profert: *Aureos bis mille dono dedit, licet id publice ut innotesceret, non laborans, quod crederet, id non posse in aliam partem accipi, nisi ut benignum atque humanum capitis Concilii in ejusdem membra officium.*

Sæcul. XVI. A C. 1545.

pali ſede decoratus nominabatur Cardinalis Presbyter titulo SS. Marcellini & Petri. II. Henricus Emanuelis Luſitaniæ Regis, & Mariæ de Caſtella filius, Ulyſſiponenſis Archiepiſcopus eligebatur Presbyter Cardinalis titulo quatuor Coronatorum. III. Petrus Pachecus natione Hiſpanus ex illuſtriſſima Villenæ Marchionum familia ortus, Pampelonenſis Epiſcopus aſſumebatur in Presbyterum Cardinalem titulo S. Balbinæ. IV. Ranutius Farneſius Melitenſis Eques, ac Neapolis Archiepiſcopus renuntiabatur Cardinalis Diaconus titulo S. Luciæ.

§. XI.

Pariſii Cardinalis obitus.

Ciac. l. c. p. 667. Ant. Sander. in elog. Card. Aubery vie des Card.

Quatuor hi Cardinales recens electi totidem Purpuratorum, qui hoc anno obierunt, ſedes occupabant. Ex his primus erat Petrus Paulus Pariſius natione Italus, Coſentiæ celeberrima Calabriæ citerioris urbe natus. Hic Patavii ac Bononiæ cum ſummo applauſu Juriſprudentiæ præcepta interpretatus eſt, indeque tantam ſibi nominis famam comparavit, ut a Paulo III. Romam accerſitus primo Rotæ Romanæ Auditor, ac demum die duodecima Decembris anno Incarnationis dominicæ milleſimo quingenteſimo trigeſimo nono

nono Cardinalium Collegio adscriberetur. Administrabat insuper in Neapolis Regno Nuscanam & Anglonensem Ecclesias: dum vero Paulus III. Oratores suos Genuam ad Carolum V. Imperatorem decreverat, ipse etiam Parisius unacum Marcello Cervino sanctæ Crucis Cardinale hac legatione fungebatur, & tandem die Sabbati nona Maji anno ætatis suæ septuagesimo secundo rebus humanis valedixit, sepultus in Ecclesia ad S. Mariam Angelorum, ubi Flaminius Parisius Bituntinus Episcopus ejus nepos marmoreum tumulum erigi curavit, appositaque inscriptione sepulcrali defuncti virtutes & ampliſſimas animi dotes recensuit. Scripsit hic Cardinalis quatuor Conciliorum volumina, nec non quasdam quæstiones in secundum Decretalium librum præter Commentaria in quatuor Juris civilis libros.

Sæc. XVI. A.C. 1545.

§. XII.

Caspari de Avalos Cardinalis mors.

Alter, qui hoc anno e vivis excesserat, erat Caſparus de Avalos Murciæ in Hiſpania ex Petro de Avalos, & Anna de Agueros parentibus natus. Hic Philoſophiæ ac Theologiæ curriculo in Pariſienſi Univerſitate percurſo in patriam

Ciac. p. 688. Aubery l. c.

Sæcul. XVI. A C. 1545.

triam ſuam reverſus Theologiam publice tradidit, eaque exercitatione inſignis primo Murcienſis Eccleſiæ, poſtea Epiſcopus Gerundenſis, & Archiepiſcopus Granatenſis, ac demum Compoſtellanus eſt renuntiatus, & paulo poſt die decima nona Decembris anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, quantumvis abſens, ad Caroli V. preces a Paulo III. Cardinalibus fuit adſcriptus, verum ſequenti anno die ſecunda Novembris in Hiſpania ſupremum diem clauſit, & terræ mandatus fuit Compoſtellæ in ſacris S. Jacobi ædibus. Hic Cardinalis Granatæ, cui Eccleſiæ duodecim annis præfuit, Univerſitatem erexit, nec non S. Catharinæ Collegium, ac Monialium S. Franciſci Monaſterium annuis reditibus dotavit, atque ad religioſam vitam in eis ducendam præcepta conſcripſit.

§. XIII.

Joannes Tavera de Pardo Cardinalis mortuus.

Ciac. p. 520. Aubery l. c.

Tertius erat Joannes Tavera de Pardo die decima ſexta Maji anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo Salmanticæ in Hiſpania natus, ac Patrem habuit Aros de Pardo, Matrem vero Guimaram de Tavera: Is

in

in pueritia a Patruo ſuo Didaco de Deza Hiſpalenſi Archiepiſcopo paterna vere cura in pietatis ſtudio educatus ad Salmanticenſem Academiam mittebatur, ubi tam amplos in literis progreſſus fecerat, ut prima Doctoratus Laurea in Jure Pontificio creatus unanimi omnium ſuffragio Univerſitatis Rector eligeretur. Poſtea eruditionis ſuæ fama ſibi Ferdinandi Catholici favorem conciliabat, atque ab eodem Rege ſanctæ Inquiſitionis Conſiliarius, Hiſpalenſis Canonicus, ac generalis ſub Patruo Archiepiſcopo Vicarius fuit nominatus. Obtinebat etiam civitatis Roderici Epiſcopatum, ac poſtea Legionenſem & Oxomenſem Eccleſias, tandem vero Compoſtellanum Archiepiſcopatum: nec minus fungebatur perhonorifica ad Luſitaniæ Regem legatione, inde vero redux a Carolo V. qui Ferdinandi Regna hæreditatis jure obtinuit, regii Senatus Caſtellani Præſes fuit nominatus, cum autem idem Imperator ad accipiendam Imperii coronam in Italiam contenderet, hic Cardinalis ab Imperatrice, quæ in Hiſpaniis remanens Regni Gubernatrix erat conſtituta, in omnibus ad bonum regimen ſpectantibus in conſilium fuit adhibitus, quapropter idem Imperator, ut ſuum erga Taveram affectum teſtificaretur, ſimulque præſtita obſequia digno com- Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

pensaret præmio, non solum a Clemente VII. anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo primo sacram eidem purpuram procuravit, sed eundem quoque Toletano Archiepiscopatu auxit, ac supremum Inquisitorem constituit, quo munere Cardinalis tanto zelo ac constantia functus est, ut ipsius etiam Cæsaris, qui reum quemdam absolvi petierat, voluntati læsa æquitate acquiescere renueret: dum vero idem Imperator in Belgium profectus erat, huic Cardinali non modo Castellani ac Legionensis Regni regimen, sed ipsius etiam Cæsarei Principis Philippi tutelam commisit. Nec tamen propterea Cardinalis gregi suo defuit; quippe ipsus bina vice Toletanam suam Diœcesim lustravit, ibidemque Synodum habuit, ac postmodum Xenodochium a fundamentis erexit, assignatis eidem annuis quindecim aureorum millibus, nec non idem Xenodochium omnium suorum bonorum hæredem scripsit, ibique post obitum sepeliri voluit. Tandem Sabbati die prima mensis Augusti, vel juxta quosdam Historicos die vigesima nona Septembris annos natus septuaginta tres, duos menses & sexdecim dies Vallisoleti animam Deo reddidit.

§. XIV.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

§. XIV.

Alberti Cardinalis Archiepiscopi Moguntini extrema.

Quartus denique erat Albertus Marchio Brandeburgensis Cardinalis titulo S. Joannis Chrysogoni, & Archiepiscopus Moguntinus, nec non Joannis IV. cognomento Magni Brandeburgensis Electoris filius. Is die decima octava Junii anno reparatæ salutis millesimo quadringentesimo nonagesimo natus ex Moguntino ac Trevirensi Canonico Archiepiscopus Magdeburgensis, ac Germaniæ Princeps, & postea Moguntinus Archipræsul renuntiatus est, demum vero die vigesima quarta Martii anno post Christum natum millesimo quingentesimo decimo octavo a Leone X. Cardinalium Collegio adscriptus fuit. Obiit Moguntiæ hoc anno die vigesima quinta Septembris annos natus quinquaginta quinque, & corpus ejus sepultum quiescit in Ecclesia Cathedrali sub rubri marmoris lapide, in quo hæc duo verba Germanica: alle gehen nach: ter incisa leguntur. Cernitur quoque ad unum Chori latus tabula quædam, quæ ejus imaginem repræsentans triginta circiter versus Latinos in ejus laudem compositos exhibet. Porro observatu dignum est, quod post ejus obi-

Ciac. p. 413. Sleid. comm. l. 16. p. 549.

Sæcul XVI A C.1545

tum nullus ex Principum sanguine ortus ad Archiepiscopalem hanc Ecclesiam fuerit assumptus; cum Canonici ex suo gremio quemdam ad hanc dignitatem eligendi jus omnino intactum conservarent.

§. XV.

Facultatis Theologicæ Parisiensis censuræ.

Argent. Coll jud. t. 1. app. col 1. p. 14. & 15 & t 2. p. 258. & seq.

Parisiis Facultas Theologica continua immoti, quo sanam doctrinam tueri satagebat, studii specimina edidit, ac præprimis feria secunda die decima nona Januarii Conventu apud D. Mathurinum habito comparere jussit quemdam Religiosum nomine Adrianum Metaierum, seu Messorem, qui honores a Doctorum gradu proximos consecutus de Lutheri hæresi suspectus erat: igitur hunc Facultas eo adegit, ut sese Doctorum decisioni submittere polliceretur. Paruit Adrianus, ac die vigesima quarta ejusdem mensis Facultatis judicio suum apposuit chirographum. Postea eadem Facultas discussit judicii acta, quæ erant instructa adversus Fratrem Joannem Pernocellum Ordinis Fratrum Minorum Alumnum, nam hic non solum in Ecclesia S. Jacobi a Marcello, sed etiam in sacris Divi Pauli ædibus *plures propositiones falsas, scandalosas, ambi-*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

biguas, & temerarie ac perpenam prolatas ad populum dixerat: Cum vero Facultas accusatum ad palinodiam compellere vellet, ipse inducias petiit, sed paulo post ad Protestantium signa transiit. Pariter alius quidam Ordinis Cisterciensis Monachus nomine Nicolaus Boucherat die decima sexta Maji Conventu habito damnatus fuit. Insuper jam antea Universitas, Clerusque Colonienſis transmiserat ad Parisiensem Facultatem quoddam *de Reformatione instituenda* opusculum, quod credebatur, a Bucero & Melanchtone compositum, divulgatumque sub auspiciis Hermani Archiepiscopi, qui Lutheranæ sectæ assectis impense favebat. Hunc itaque librum Facultas discussit, suumque desuper judicium pronuntiavit. Sub idem tempus die prima Julii alius quidam Religiosus, nomine Nicolaus Coutan disputationibus scholasticis, actibusque publicis interesse prohibebatur, quoad usque suam vindicasset innocentiam. Denique die decima octava ejusdem mensis Facultas Claudium Guillaud ejusdem Facultatis Magistrum citari jussit, eo fine, ut rationem redderet de libro a se elucubrato, cui titulus: *Collationes in Epistolas D. Pauli, & Canonicas*, eoquod in hoc opere plures invenirentur propositiones falsæ atque hæreticæ: aſt Au-

Sæcul. XVI A.C. 1545

ctore prius fuga elapso, Facultas illius librum proscripsit, porrectoque libello supplici Curiam rogavit, ut Oudino Petit Bibliopolæ inhiberet, ne præfatum librum venderet aut divulgaret.

§. XVI.

Epistola Facultatis ad Lovaniensem Universitatem.

Argent. coll. jud. t. 1. app. p. 16.

Die vigesima sexta mensis Maji Facultas Parisina datis literis Universitati Lovaniensi suam in conservanda fide studium gratulabatur, his verbis usa: *Ex ea, quam nuper ex literis vestris in nos conjecimus benevolentiam, Viri Christiani, non possumus vobis meritas non habere gratias. In primis, quod nos ad id, quod muneris nostri erat, gratis impulistis, & nostram tanta duxistis dignatione facultatem, ut, quos olim libellos damnaverat, damnandos, & quos probaverat, probandos judicaretis, unde non satis vestrum in Christianam fidem zelum admiramur: qui & operæ & sumptui in persequendis hæreticis non pepercistis. In quibus si plus æquo forte tepuerimus, & ad vestrum optatum respondere tamdiu distulerimus, nostram excusationem paucis libenter accipite: Non enim vos latere putamus, Viri percelebres, quantum in tollendis, & abolendis hujusce tempestatis erroribus, & libris erroneis sit difficul-*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

cultatis id fortasse gravioris, quam lerneæ hydræ capita penitus resecare singula: licet enim singuli nostrum in his resecandis singulis nervos intendant, semper tamen alia ex aliis præter sententiam nobis emergunt, ut neque etiam omnium libere possimus obsequi votis: Quod igitur ad nostrum attinet Guillaudum, super cujus erroribus secundæ editionis in D. Pauli Epistolas charitas vestra ad nos scribere dignata est, quoad potuimus, brevius rem absolvimus. Verum, quia apud suos Burgundiones Heduos ab Academia nostra longe degebat, non potuimus paucis diebus & ad calculos vocare & compellare Virum. Quia vero de Republica & nostra Heduensi in persequendis hæreticis bene meritus erat, mitius secum, quoad satis tamen faceret, communi omnium ore agere decrevimus. In primis autem omnium, quæ temere ediderat, palinodiam cecinit, & se proxima editione cuncta ad verum fidei calculum revocaturum jurejurando promisit: Sacræ vero Scripturæ phrases per Bartholomæum Væsthmerum semel atque iterum editas, indices quoque & pleraque in sacra Biblia per Robertum Stephanum annotata, tanquam erronea damnavimus, eaque si in manus nostras prius incidissent, nullo discrimine damnavissemus. Ceteros vero libellos, qui nondum ad nos delati erant, & quos in dies huc affert curiositas, visitare, quod nostri ne-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

gotii est, non cessabimus, in Catalogum tandem cum ceteris conjiciendos. Interea valete felices, & quo pede cæpistis, pergite, bravium tandem cum veris Psaltoribus suscepturi. Ex Academia nostra Parisiensi septima Kalendas Septembris anno millesimo quingentesimo quadragesimo quinto.

§. XVII.

Ejusdem Facultatis epistola ad Borbonium Cardinalem.

Argent. t. 2. p. 242. Exstat alia insuper ejusdem Facultatis epistola die decima octava Martii ad Cardinalem Borbonium Senonensem data, in qua eidem hæc exponit: „Nuntiatum nobis est, quod in vestra „Diœcesi ac urbe reperiantur de perversa doctrina suspecti, qui etiam erroneas propugnant opiniones præcipue illas, quæ fidem, Sacramenta, „auctoritatem Ecclesiæ, ejusque præcepta & ritus tangunt; quin imo certiores facti sumus, quod jamjam non„nulli ex vestra Diœcesi ob hæc crimina in Parisiensi carcere detineantur; „quapropter Eminentia vestra horum errorum progressus sistere atque securim „ad radicem ponere studeat, ne sermo „eorum sicut cancer serpat, præcipue „cum modicum fermentum totam massam corrumpat, ac plerumque ejusmodi

„di

„di sectæ tantopere sese diffundant, at- Sæc. XVI.
„que invalescant, ut ægre admodum e- A C. 1545.
„radicari possint, unde maximum Ec-
„clesiæ, fidei Catholicæ, ac ipsius Fa-
„cultatis Theologicæ damnum emer-
„geret, prout quotidiana experientia
„comprobatum redditur. Hæc igitur
„ex consilio Liseti primi Præsidis, alio-
„rumque ad Eminentiam vestram per-
„scribimus, effictim rogantes, ut per-
„niciosis hisce sectis sese opponere, eas-
„que penitus eliminare velit, suisque
„Promotoribus, Ministris ac ruralibus
„Decanis præcipere dignetur, quatenus
„fidei depositum servare solliciti zizania
„ex Diœcesi evellant, priusquam bo-
„num Christi triticum suffocent. Nos
„quoque hisce Ministris in opem offeri-
„mus nostram sollicitudinem ac stu-
„dium, erimusque semper ad vestra pa-
„rati obsequia.„

Eodem anno Facultas ad Rothomagensem Curiam transmisit præter librorum prohibitorum Catalogum etiam censuras quarumdam propositionum, quæ ab eadem Curia ad Facultatem deferebantur.

§. XVIII.

Cochlæi Opera contra hæreticos.

Interea Cochlæus indefesso Religionis ardore sese hæreticis opponebat, *Cochl. hoc anno p. 310.*

præ-

Sæcul. XVI A.C 1545.

præcipue cum Bucerus ad Wormatienſis Conventus Principes dirigeret tres libros Germanico idiomate conſcriptos, in quibus eos, ut potius nationale quam generale Concilium celebrare poſtularent, inducere nitebatur, nec minus in eo etiam opere plurima in Papam, totumque ſtatum Eccleſiaſticum convitia evomebat, ſimulque adverſus Wormatienſe & Auguſtanum edictum, nec non contra Sacramenta, ritusque Eccleſiæ petulanter tumultuabatur, etiam diſputationem offerre auſus, in qua ſe huc usque dicta comprobaturum jactitabat. Itaque Cochlæus ingentem hujus hæretici temeritatem indignatus Latinam epiſtolam ad Principes, urbiumque Catholicarum Deputatos perſcripſit, eamque per ſpecialem quemdam nuntium ex Eichſtettenſi urbe Wormatiam transmiſit. Hos in ea efflictim rogabat, ut a fraudulentis Buceri commentis, ac mendaciis ſibi caverent, poſtea ſemetipſum ad talionis pœnam obtulit, ſi hunc hæreticum coram Judicibus non convinceret tam de ejus erroribus in fide, quam de perverſis ejusdem moribus: cum autem hæc epiſtola publice non modo a Catholicis, ſed etiam Proteſtantibus perlegeretur, Bucerus mox Latine adverſus eam valde prolixum edidit librum; verum haud ſegnior Cochlæus

chlæus itidem Latino sermone Bucero respondit, atque ex ejus libro octodecim extraxit propositiones, postulans, ut ejus adversarius cum ipso in arenam descenderet, ac de hisce propositionibus publice coram Judicibus disputaret. Verum Bucerus huic certamini sese subjicere minime audebat. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

Eodem anno rursum Cochlæus *Miscellaneorum libros* Latine scriptos, qui diversos triginta tractatus continebant, publici juris fecit, ac præter *considerationes de concordiæ tractatu contra duos Lutheranorum libellos* etiam edidit *velitationem adversus quatuor conjecturas Andreæ Osiandri de fine mundi.* Nec minus vulgavit etiam *replicam in Musculi Anti-Cochlæum de Sacerdotio & Sacrificio novæ Legis*, nec non aliam *in Bullingeri Antibolen*, præter *duas additiones contra tractatum*, quem Bucerus adversus Bartholomæum Latomum conscripsit. Insuper Cochlæus typis imprimi curavit tractatum contra Nycticoracem novi Evangelii, præter duo opuscula, quorum unum de veneratione S. Reliquiarum contra Calvinum, & alterum de concordia Ratisbonæ cum Protestantibus inita contra eundem scripsit: Germano autem sermone edidit apologiam pro Sacerdotio & Sacrificio. Cuncta hæc opuscula, ut inquit Cochlæus, *velut quæ-*

Sæc. XVI. A.C. 1545.

quædam antidota opponebantur novæ hæresi, quæ in plerisque Sueviæ oppidis erumpebat, atque antiquos Manichæorum errores ex parte innovabat.

§. XIX.

Lutheri scriptum contra XXXII. Lovanienſium articulos.

Cochl. p. 311. Boſſuet. Hiſt. variat. t. 1. l. 6. art. 34. p. 317.

Pariter Lutherus contra triginta duos articulos a Lovanienſibus Theologis propoſitos Latino ac Germano ſermone edidit ſeptuaginta quinque propoſitiones, quas ubique divulgari curavit, ibidemque præprimis hæc effutire auſus eſt: *Quicquid in Eccleſia Dei docetur ſine Dei Verbo, mendacium & impietas eſt: ſi idem vero pro articulis fidei ſtatuitur, impietas, & hæreſis eſt, cui ſi quis credit, Idololatra Diabolum pro Deo colit, hinc ita concludit, ſeptem eſſe Sacramenta ſine verbo Dei aſſeritur ab hæreticis, & idololatris Lovanienſibus. Item, doctrina ſynagogæ Lovanienſium de Baptiſmate eſt damnanda, ut hæretica. Explodenda item eſt & abominanda doctrina Noſtrollorum Lovanienſium in uſu Euchariſtiæ, cum ſit profanationis, hæreſis, idololatriarum pleniſſima. Item Miſſam pro defunctis offerri, hæreticum eſt & blaſphemum, inſigniterque mentitur lerna Lovanienſium, eſſe a Chriſto inſtitutam. Item confutationes Lovanienſium* san-

sanguinariæ & incendiariæ, pertinent ad parricidas, non ad eruditionem, quam in sacris Literis prorsus nullam habent, quem quæso articulum hæresis illi confutarent, qui ipsi sunt pleni & distenti innumeris hæresibus, blasphemiis & idololatriis? Deinde nihil ex Scripturis, sed omnia ex doctrinis hominum ructant, vomunt, & cacant in Ecclesiam, non suam, sed Dei viventis. Item, ritus ordinandi sacrificos Missales, id est, Crucifixores Christi, est inordinatio Diaboli. Item Matrimonium esse Sacramentum, sine Vero dicitur, & a Magistris Nostrollis in speculo Marcolfi visum est. Item, Cacolyca verius est Ecclesia Papæ & Magistrollorum, Ecclesiæ Christi sanguinaria, adversatrix & vastatrix.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Cum autem Lutherus, primus hic reformationis recens natæ Coriphæus, Tigurinos quoque aggrederetur, hinc illi viciſſim in eum calamos suos acuebant, atque in libello pariter Latine ac Germanice conscripto hæc inter cetera Luthero objiciebant: *Prophetæ & Apostoli, Dei gloriæ, non privato honori, non suæ pertinaciæ & superbiæ studebant: sed peccatorum salutem quærebant unice: Lutherus autem sua quærit, pertinax est, insolentia nimia effertur, & confestim Sathanæ tradit, quotquot illius sententiæ non illico subscribere velint, & in omnibus correptionibus suis plurimum maligni spiritus, quam*

Sæcul. XVI. A.C.1545.

quam minimum vero amici & paterni ingenii deprehenditur.

Enimvero nihil magis furiosum, nihilque magis efferum excogitari potest, quam illud scriptum, quod Lutherus hoc anno contra Lovanienses Theologos, nec non adversus Sacramentarios edidit, unde illius etiam Discipuli non nisi pudore suffusi stupenda hujus hæresiarchæ deliria legunt; quippe in Lovanienses insurgens nonnunquam histrionem seu scurram agit, sed modo tantopere insulso, atque abjecto id præstitit, ut theses suas miserrimis verborum lusibus replens loco *Facultas* diceret *Vacultas*, loco *Ecclesia Catholica* Cacolyca Ecclesia, eoquod hisce duobus verbis *Vaccultas* & *Cacolyca* ineptam quamdam allusionem ad vaccas, iniquos & lupos (*) se deprehendisse autumaret. Postea ut consuetudinem, qua Doctores appellari solent *nostri Magistri*, in ludibrium verteret, hinc semper Lovanienses appellitabat *Nostrollos*, *Magistrollos*, in-

(*) An Lutherus ad verba *iniquos & lupos* alludere voluerit, aliorum judicio relinquimus, qui vero linguam Italicam calent, haud difficulter spurcam æquivocationem, quam voci *Catholica* per ly *Cacolyca* Lutherus attribuit, assequi poterit.

insulse existimans, quod ridiculis hisce diminutivis a se inventis maximum odium, omniumque contemptum creare posset. Ita nempe Lutherus humanitatis oblitus, omnem adeo pudorem exuit, ut semetipsum publicæ omnium irrisioni exponere non erubesceret, dummodo omnem vindictæ libidinem in suos adversarios effrenata petulantia evomere posset. Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Nec modestius egit Lutherus cum Zwinglianis, quamvis & ipsi quosdam sectæ suæ articulos adoptassent: cum enim quamdam Geneseos explicationem publici juris faceret, ibidem Zwinglium ac Oecolampadium accensuit Ario & Münzero: Anabaptistas vero contulit cum idololatris, qui ex propriis suis commentis idola sibi effingunt, eaque neglecto Dei verbo adorant. Edidit postmodum Lutherus succinctam fidei confessionem, in qua Zwinglii sectatores insensatos, blasphemos, nullius frugis homines & damnatos appellavit, simulque declaravit, quod pro illis preces fundere haud amplius liceat: Posthæc palam professus est, quod cum illis nec ullum in literis, verbis, vel operibus commercium habere velit, nisi profiteantur, quod Eucharisticus panis sit verum & naturale Corpus Christi Domini, illudque impii, quin imo ipse

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

etiam proditor Judas æque ore sumant, ac D. Petrus, ceterique probi fideles. Hisce calumniis confidebat, quod tandem finem imposuisset scandalosis interpretationibus Sacramentariorum, qui omnia ad suum sensum detorquebant. Denique declarabat Lutherus, quod omnes pro fanaticis haberet, qui postremæ fidei suæ confessioni subscribere renuerent.

§. XX.

Calvini epistola ad Navarræ Reginam.

Theod. Beza in vita Calv. hoc ann. Inter epist. Calv. ep. 62.

Haud moderatiori calamo utebatur Calvinus contra duos virtutis, pietatisque simulatores, qui re tamen ipsa nil nisi perditi ac dissoluti homines sub disciplinæ sanctioris specie sese in Navarrensis Reginæ amicitiam insinuabant, eamque fanaticis suis deliriis fascinabant. Verum forte ambo hi simulatores quadam scribendi ratione magis moderata, nec non argumentis magis solidis sui erroris convinci, ipsa vero Regina ad veritatis semitam reduci potuisset: ast Calvini ferocitas neminem magis docilem reddiderat, Reginam vero magis magisque exasperaverat, quapropter per alios adversus eum questa, ipsamet literas ad illum perscripsit, in quibus adversarii sui vehementiæ, ac effrenato fu-

furori ferme nil nisi animi lenitatem, verborumque moderationem oppoſuit, ſuamque ſentiendi rationem vindicare ſategit, declarans, quod ambos hosce Viros, qui tantopere atram Calvini bilem commoverant, jure merito ſua benevolentia fuerit dignata. Verum Regina in ſua ſeſe feſellit opinione, ignara, quod duo hi adulterini Doctores nil niſi impii eſſent pietatis ſimulatores. Data eſt hæc Reginæ epiſtola die vigeſima Aprilis anno poſt Chriſtum natum milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto. Sæcul. XVI. A. C. 1545.

§. XXI.

Initia ſpuriæ Reformationis in Galliis.

Interea Calvini Sectatores, quamvis occulti deliteſcerent, ſedulo tamen per univerſam Franciam ſuos errores diſſeminabant, ac nonnullos ad ſua ſtudia pertrahebant, quin imo hoc anno Pariſiis quamdam quaſi Eccleſiam, quæ progreſſu temporis excreverat, congregare incipiebant; quippe Nobilis quidam Cenomanenſis, nomine Ferrierus, quamvis inſcitia neminem ſibi parem haberet, novas tamen opiniones ſcientiæ loco tam immodico ſtudio proſequebatur, ut relicta patria ſua Pariſios ſeſe reciperet, ſpe concepta, quod ibidem *Beza l. 2. p. 99.*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

solertiam eorum effugere posset, qui in novos sectarios Cenomani inquirere jubebantur: Accidit vero ibidem, ut ejus uxor, quam secum duxerat, filium enixeretur, verum Ferrierus nullo pacto induci poterat, ut recens natum per Catholicos Sacerdotes adhibitis ritibus omni ætate in Ecclesia usitatis sacro fonte tingi permitteret, quin imo tam insano furore in hos ritus tumultuabatur, ut illos etiam tanquam impios traduceret, quin tamen ullam in eis impietatem demonstrare posset: cum tamen filium suum absque sacro baptismate decedentem cernere haud posset, ex Sectariis quemdam, qui infantem ablueret, advocavit. Is quidem primo id muneris obire renuebat, verum Patre preces suas ingeminante alter ejusdem petitis concessit, atque infans ab hæreticis baptismum recepit: cum autem hi præsentem casum maturius ponderarent, atque ejusmodi eventum rursus imo & frequentius accidere posse præviderent, ex suis quosdam nominare decreverunt, ad quos eorum Sectatores non modo pro administrando Baptismate, sed etiam pro aliis necessitatibus recurrere, hi vero iisdem satisfacere valerent: Igitur præprimis ad hæc officia seligebatur Laicus quidam viginti annorum juvenis nomine Rivierus, & postea quædam con-

condiderunt ſtatuta, nec non quemdam Senatum *Conſiſtorio*, ut vocant, haud abſimilem crearunt, ſuæque ſecuritati, rectæque adminiſtrationi, quantum in tam infirmis adhuc ſectæ ſuæ auſpiciis licuit, proſpicere ſatagebant. Sæc. XVI. A.C. 1545.

§. XXII.

Hæreſis progreſſus a Cardinale Mantuano in Italia cohibiti.

Pariter hæreſis venenum ſeſe in Italia diffundere cœperat; quippe in ipſa Mantuana urbe Clericorum nonnulli hac fæce inquinati deprehendebantur, nec non in publicis diſputationibus nonnunquam Chriſtianæ Religionis veritates impugnabantur: Verum gravioris mali progreſſus ſiſtebat Mantuani Cardinalis vigilantia, quapropter ſummus Pontifex transmiſſo ad eundem Diplomate indefeſſam illius ſollicitudinem plurimum commendabat, eique plenam in omnes ſuæ Diœceſis Clericos ac Monachos auctoritatem, reosque puniendi facultatem indulſit. Data eſt hæc Pontificis epiſtola Romæ die ſeptima Februarii anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto: Cum autem iidem errores Philippo Valentino hujus nequitiæ adminiſtro atque artifice Mutinam quoque inficerent, *Paul. III. Brev. ann. II p. 413. Raynald. hoc anno n. 52. & 53.*

Sæcul. XVI A.C. 1545.

hinc ſummus Pontifex rem edoctus conſeſtim die vigeſima ſeptima Maji datis itidem ad Ferrariæ Ducem literis eundem hortatus eſt, ut hunc pacis perturbatorem comprehendi, atque in vincula conjici juberet, hacque occaſione probi ac Catholici Ducis officium, quod Deo ſanctæque Eccleſiæ debet, adimpleret, proque ſua & Majorum ſuorum pietate & religione fervidum ſeſe exhiberet. Annuit Dux Papæ monitis.

§. XXIII.

Diſſidia Papam inter & Florentiæ Ducem propter quosdam Religioſos.

Joan. Bapt. Adriani hiſt. ad hunc ann.

Verum longe gravius a Coſma Medicæo Florentiæ Duce agitabatur idem ſummus Pontifex; hujus vero contentionis occaſio hæc erat. Plures Florentini Monarchicum regimen exoſi priſtinam reipublicæ ſuæ formam brevi eſſe reſtaurandam ſperabant, hinc ſatis aperte vani ſui conſilii nequitiam prodentes haud temerariam conflandæ ſeditionis ſuſpicionem Duci præbebant: ipſi vero, ut ſuo molimini æquitatis ſpeciem conciliarent, paſſim in vulgus ſpargebant, quod Hieronymus Savonarolla Dominicanus, quem, ut ſuo loco meminimus, tanquam Vatem divinum venera-

rabantur, ſperatam a ſe regiminis normam revocari prædixiſſet. Haud deerant Florentiæ ex Fratribus Prædicatoribus nonnulli, qui ceteros in hisce ſuis deliramentis firmabant, unde ſeditionis periculum, ac proximi mali timorem magis magisque augebant. Re percepta quantocius Dux hisce Religioſis præcepit, ut tranquillitatis publicæ ſtudioſi pacem majori ſtudio colerent: cum vero illi haud acquieſcerent, eorum nonnullos, quos ſeditionis conflatæ magis reos exiſtimabat, cuſtodiæ dari, promulgatoque edicto illos ex tribus Monaſteriis, quæ Florentiæ incolebant, intra unius menſis ſpatium excedere juſſit. Juſſa exequi compellebantur Religioſi, atque eorum Conventum ad S. Marcum, qui præ ceteris præcipuus erat, Dux contulit Fratribus Eremitis D. Auguſtini, quorum Monaſterium non ita pridem erat deſtructum. Hisce Ducis auſibus haud parum commovebatur Pontifex, cumque ſibi perſuaſum haberet, quod Dux Papa inconſulto talia attentare non potuerit, hinc Auguſtinianos ex Monaſterio, quod jamjam ingreſſi fuerant, exire juſſit: Duci vero indicta etiam anathematis pœna præcepit, ut Fratres Prædicatores in priſtinum ſtatum reduceret. Hæc mandata gravibus minis juncta Pontifex tanto impe-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

rio Duci proponebat, ut hic tempori cedere, ac Dominicanis ſua Monaſteria reſtituere, conſultius fore exiſtimaret, ne novo ſuo molimine mala magis funeſta ſibi accerſeret, ſi forte ea, quæ attentabat, pertinaciter proſequeretur.

§. XXIV.

Succeſſio Conſtantinopolitanorum Patriarcharum in Eccleſia Græca.

In Turco-Græcia l. 2.

Cum Jeremias Conſtantinopoli in Græcia natus jamjam anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo Patriarchali huic Eccleſiæ præfectus fuerit, eandem ſedem per plures, quam viginti tres annos occupabat, eo autem regnante Procorus Acridanæ urbis, quæ olim prima Juſtinianæa appellabatur, Archiepiſcopus Conſtantinopolin ad Patriarcham pervenit, ſecumque Sultani Diploma attulit, vi cujus fuit declaratum, quod Beroenſis Epiſcopatus, qui Theſſalonicæ Sedes Metropolitana eſt, Acridanæ Diœceſi ſit obnoxia. Pollicebatur Archiepiſcopus hic Turcis, quod tributum a Patriarchis pendi ſolitum centum omnino aureis augere vellet, dummodo ei præfata urbs reſtitueretur: cum vero Jeremias demonſtraſſet, quod hic Epiſcopatus ultra trecentos abhinc annos Eccleſiæ Conſtantinopo-

politanæ fuisset subjectus, caussam obtinuit, ea tamen lege, ut tributi augmentum, quod Procorus obtulerat, & ipse penderet, ea igitur ratione hujus tributi summa hoc anno ad quater mille & centum nummos aureos die S. Georgio sacra quotannis numerandos ascendebat. Porro Jeremias Bulgariam perlustrans, ibidem anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quarto fatis functus est, eidemque successit Dionysius Peræ natus ac Nicomediensis Metropolita, cum vero non nisi præsente Germano Patriarcha Hierosolymitano electus fuisset, nec ceteri Episcopi ejus jurisdictioni obnoxii convocati essent, hinc illi huic electioni obstrepebant, irrito licet conatu; quippe Solimanus Dionysium confirmabat, adjecta conditione, vi cujus itidem tributum augere teneretur. Verum hæc Imperatoris confirmatio nequaquam tumultus sedabat; Episcopi enim ac Clerici adversus Patriarcham conspirantes Synodum contra illum convocarunt: Dionysius tamen sedem suam conservabat, atque brevi post tempore e vivis excessit, cui postea Metrophanes Cæsariensis subrogatus est. Ceterum inter Patriarchas Latinos Cardinalis Farnesius Constantinopolitani titulum obtinuit, illi autem defuncto successit Cardinalis Columna.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæc. XVI. A.C. 1545.

§. XXV.

Æthiopiæ Regis Legatus ad Papam missus.

Raynald hoc anno n. 62.

Tandem summus Pontifex a crebris, quos hæretici in Europa suscitabant, tumultibus respirare cœperat, dum Legatus nomine Claudii Æthiopiæ Regis damnato Dioscoris schismate, rursus ad Romanæ Ecclesiæ obsequium rediit. Hic idem Claudius, qui Davidi Patri suo successerat, a summo Pontifice Viros Apostolicos, qui ejus subditos Christianæ fidei præceptis imbuerent, sibi submitti, ac Presbyteros institui rogabat: quapropter Paulus III. hunc Legatum, qui Paulus nomine Prior erat Monachorum Æthiopum, summis honoribus excepit, simulque ex ipsis Regis literis percepit, quod alius quidam Deputatus jam aliquot abhinc annis a Claudio fuerit Romam decretus, ille autem in itinere vitam finierit. Postea Pontifex huic Priori valere jusso tradidit Diploma Æthiopiæ Regi deferendum, in quo his verbis utebatur: *Summopere gavisi sumus, Deoque gratias egimus, quod literas tanti, & tam remoti Christiani Regis, nobisque & Apostolicæ Sedi devoti nostro tempore nobis recipere concesserit: ex eis igitur ma-*

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

maxima inprimis ſumus lætitia affecti, quod te claræ memoriæ Davidi tuo Genitori in Regno Æthiopiæ ſucceſſiſſe cognovimus, nimirum ex fama tuæ probitatis conjicientes, & ſperantes, quod tu ſicut in Regno, ita & in vera Religione erga Deum, devotioneque erga Apoſtolicam Sedem tuis Progenitoribus ſuccedes, de quo haud dubia nobis ſigna in eisdem literis dediſti, ex quibus certam in ſpem adducti ſumus, te haud minore ſtudio, quam illi fecerint ſanctam fidem Catholicam, & veram Chriſti Religionem in iſtis regionibus propagaturum eſſe: ad quod ſane tuam Serenitatem paterno affectu hortamur: nos vero, cum proxime, Deo concedente, miſſuri ſumus via maritima ad partes tuis Regnis vicinas aliquos Viros probitate & doctrina conſpicuos, & ad inſtructionem Chriſtianæ fidei aptos, tunc eodem adjuvante Domino dabimus operam, ut tuam Serenitatem etiam per noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis Nuntium viſitemus, teque, & tua Regna, ac populos tibi ſubjectos illis ſpiritualibus gratiis conſolemur, quas tunc idem Dominus nobis inſpirare dignabitur: interea vero ipſum Paulum Priorem cum his noſtris literis ad tuam Serenitatem remittimus, quam Dominus Omnipotens & in præſenti vita proſperare, & in futura cœleſtibus præmiis decorare dignetur. Datum Romæ vigeſima tertia Auguſti, anno milleſimo quingenteſimo

Sæcul. XVI. A.C.1545.

simo quadrageſimo quinto, & anno undeci-mo Pontificatus noſtri.

§. XXVI.

Poyetus Franciæ Cancellarius condemnatus.

Daniel hiſt. de France t. 5. vie de François I. p. 717. & ſeq.

Paulo ante Guilielmus Poyetus Cancellarius, cujus alibi meminimus, condemnatus eſt. Is prius non niſi Advocatum Andegavi agebat, poſtea vero favente Ludovica de Sabaudia Regis Matre Pariſienſis Præſidis munus & inſignia (*) accepit, ac demum anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo octavo Cancellarii dignitatem aucupatus eſt, cum vero auctoritate ſibi conceſſa ad explendam tyrannidem, ac innumeras ferme exactiones inique extorquendas abuteretur, propter tam ſceleratam agendi rationem, ac perverſam adminiſtrationem crebro ad Regem deferebatur, hinc

(*) Hoc officium a Gallis vocatur *la Charge de Preſident au Mortier*, hoc autem nomen idem ſignificat, ac quoddam capitis ornamentum, ſive nigram largamque ac rotundam vittam, quam Pariſienſis Curiæ Præſides deferunt, hoc autem inſigni ornati incedere, duntaxat octo Curiæ Senatoribus permittitur, qui vocantur *Præſidens au Mortier*.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hinc die secunda Augusti anno post Christum natum millesimo quingentesimo quadragesimo quarto captus ad arcem, quæ Bastilla vocatur, abducebatur, Regisque jussu Parisiensis Curia in eum judicii acta instruere cœperat. Hanc in rem ex variis Franciæ Curiis consentiente ipsomet accusato Judices seligebantur, dudumque res ultro citroque agitabatur, tandem vero hoc anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto die vigesima tertia Aprilis in eum lata est sententia hujus tenoris: „Cum Cancellarius potestatis suæ limi„tes excedens iniqua attentaverit, abu„sus atque exactiones imposuerit, hinc „dignitate sua exutus ad regium hoc „officium inhabilis declaratur, mulctæ „autem nomine Regi persolvat centum „librarum millia, tamdiu vero in car„cere detineatur, donec totam hanc „pecuniarum summam persolverit, po„stea ad quinquennium in locum, tu„tamque custodiam juxta Regis bene„placitum relegetur.„ Ut autem majori adhuc pudore suffunderetur, hæc sententia apertis januis, & ipso Poyeto præsente, capiteque nudo in supremæ Curiæ Prætorio prælegebatur: demum vero reus magnæ turri Bituricensi inclusus, ibi tamdiu hæsit, donec omnia sua bona Regi cessisset. Ceterum haud in-

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

Sæcul. XVI. A.C. 1545.

inficias ire possumus, quod Navarræ Regina, Francisci I. soror, nec non Stamparum Duciſſa, quæ Galliarum Regis scortum erat, ex ulciscendi cupiditate infelicem hunc Cancellarium haud parum vexarint, eoquod hic regium Diploma, quod Reginalda ad Stamparum Duciſſæ preces in odium Tilleti impetraverat, firmare renuiſſet. Interim Poyeto ita condemnato Rex Sigilliferi munus Francisco de Montholone Parisiensis Curiæ Præsidi commisit, Cancellarii autem titulum eidem minime adjecit: Poyetus vero inopia pressus, ac ignominia, annisque plenus mense Aprili hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octavo e vivis exceſſit, postquam ætatis suæ annum septuageſimum quartum expleverat.

§. XXVII.

Congregatio generalis Sessioni præmissa.

Pallav. hist. Trid. lib. 6. c. 2. n. 2.

Anno sequenti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo sexto die quinta Januarii habita est generalis Congregatio, in qua de rerum ordine in Synodo servando, nec non de modo quæstiones in proxima Sessione proponendi agebatur, ibidemque Pontificis Diploma fuit prælectum, vi cujus Episcopi ceterique Synodi Patres a decimis eximebantur.

Post-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Posthæc habebatur examen circa eos, quibus jus suffragii competeret, exinde vero quædam mota fuere dubia; quippe Cardinalis S. Crucis, qui Montano Cardinale ob podagram absente Præsidis vices agebat, in eam abibat sententiam, quod Regulares in juris sui, quo jam a longo tempore potiebantur, possessione conservarentur, eisque suffragii, ut vocant, deliberativi prærogativa concederetur. Verum Petrus Pachecus Giennensis Episcopus non ita pridem Cardinalium Collegio adscriptus huic disceptationi interposuit, quod Episcopi cunctos Religiosos a jure suffragii excludi minime postularent, sed id unice denegaretur Abbatibus, quorum numerus summopere excreverat. Hujus Cardinalis sententia sine nova controversia a ceteris quoque fuit adoptata, quamvis postea alia rursum contentio fuerit exorta.

§. XXVIII.

Contentio circa Abbatum suffragia.

Post hæc Synodi Præses a Patribus petiit, ut tres Congregationis Cassinensis Abbates a Papa ad Concilium missi ad ferenda suffragia admitterentur, simulque pedo ac mitra insignes in Synodo exciperentur. Annuebant quidem

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

dem Patres primo huic articulo, alterum vero indulgere recusabant, quin imo Jacobus Naclantus ex Ordine Fratrum Prædicatorum Episcopus Clodiensis illud Synodi Decretum allegabat, vi cujus solis Episcopis pedum mitramque deferre concedebatur: cum autem sese Cervinus opponeret, & nihilominus Episcopus suam sententiam tueretur, tandem Legatus non nihil commotus subjecit: *Pontifex in suo Diplomate Abbates ad Concilium vocavit, nos ergo illos excludemus?* Inde vero exorta est quæstio, de quibus demum Abbatibus præfatum Diploma loqueretur? igitur ea de re ultro citroque disceptatum, tandem vero Montanus Cardinalis pristinæ valetudini restitutus ad consessum rediit, nec non Patres eo induxit, ut unanimi consensu decernerent, quod concors trium Abbatum Cassinensium sententia pro uno duntaxat haberetur suffragio, ea plane ratione, qua singuli Religiosorum Ordines per suum quisque Generalem Præfectum unius suffragii jure fruebantur. Re hoc modo composita nil propius erat, quam ut eadem judicandi facultas etiam Dominico Soto ex Ordine S. Dominici Theologo celeberrimo concederetur. Obluctabatur tamen Cervinus Cardinalis, exponens, quod Diploma Pontificis obstaret, quo cavebatur,

tur, ne ad ſuffragium admitteretur, quicunque ab alio ſubrogatus fuiſſet, Dominicus vero non niſi a Generali Ordinis ſui Vicario miſſus illius vices ſuppleret. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XXIX.

Statuta pro uſu ſuffragii per Procuratores.

Quamvis Legati penes ſe haberent Pontificis Diploma, quo Germaniæ Epiſcopis ſuffragii per Procuratores ferendi jus indulgebatur, hoc tamen privilegium promulgare haud conſultum cenſebant, veriti, ne illud plures aliarum Regionum Epiſcopos ad æmulationem excitaret, quapropter ſatius fore exiſtimabant, ſi hujus indulgentiæ loco ſummus Pontifex Legatis ſuis facultatem daret hanc gratiam illis duntaxat impertiendi, quibus eam peculiares ob cauſſas merito concedendam cenſerent. Verum illis reſpondit Pontifex: *Non convenit, ut vos in ejusmodi ſalebras conjiciam, ceterorum enim invidiam per hanc inæqualitatem incurreretis, ſi uni ea conceditis, quæ alteri denegatis: cuncta igitur ſint æqualia, nec ullo pacto permittatis, ut Procuratoris nomine præſentes deliberativum in Concilio ſuffragium habeant.* Hanc ob rem nec Diploma produxerunt, nec univerſalem hanc conceſſionem palam fe- *Pallav. n. 6. & ſeq.*

Sæc. XVI. A.C.1546. cerunt, cunctisque Germaniæ Episcoporum Procuratoribus jus suffragii denegarunt, ac ipsos quidem Augustani Cardinalis Procuratores excluserunt, quorum prior erat ejusdem Ecclesiæ Canonicus, alter vero Claudius Jajus ex primis decem S. Ignatii Loyolæ Sociis. Eidem legi pariter ceteri omnes, qui Tridentum confluxerant, subjiciebantur, hancque agendi rationem Papa ratam habuit. Denique fuit sancitum, ut Episcopi pedo ac mitra ornati suam in Concilio sententiam sedentes ennuntiare possent.

§. XXX.

Contentio de Synodi titulo Decretis præfigendo.

Pallav. n. 8. Acrior adhuc controversia movebatur circa titulum, qui Synodo præfigeretur, quamvis hæc quæstio facili negotio decidenda videretur, sæpius tamen fervide agitata Synodum turbabat; Pontifex enim suis Legatis in mandatis dederat, quod Decretis hæc verba præponerent: *Sacrosancta œcumenica & generalis Synodus Tridentina præsidentibus Sedis Apostolicæ Legatis:* Inde vero totius litis origo erat; quippe Puccius Marcellus Fesulanus Episcopus contendebat, ad majorem Concilii dignitatem hæc verba: *Universalem Ecclesiam repræsentans,*

tans: cuilibet Decreto esse præfigenda, qui titulus, ajebat hic Episcopus, a Synodis Constantiensi & Basileensi desumptus minime in hoc Tridentino Concilio est prætermittendus, quamvis enim congregatorum numero non adeo celebre sit, non tamen minoris æstimationis & auctoritatis esse comprobetur. Eadem quoque sententia plurium aliorum Præsulum animis insedit, alii vero dissentire videbantur, atque inter eos præcipue Augustinus Bonuccius Aretinus, Ordinis Servorum generalis Præpositus demonstravit, quod hic titulus recens inventus antiquis Conciliis ante Constantiense celebratis minime usitatus fuerit, Constantienses vero hæc verba unice ea ex caussa addiderint, quod eo tempore Ecclesia diuturno schismate scissa fuisset, proin dubio locus esse potuisset, utrum per hoc Concilium universa repræsentaretur Ecclesia, simulque fideles suis Decretis ad unionem reducendi vim obtineret: aliunde vero hæc eadem verba: *Universalem repræsentans Ecclesiam*, nequidem omnibus Constantiensis Synodi Decretis præfixa legantur, sed duntaxat illis, in quibus de gravioris momenti negotiis agebatur, atque contra Antipapas sententia pronuntiabatur, vel aliquæ hæreses fuerant damnatæ. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Hisce Præpositi Generalis rationibus subjunxit Pighinus Romanæ Rotæ Auditor, quod hæc verba: *Universalem repræsentans Ecclesiam:* prorsus supervacanea forent, cum Tridentina Synodus ex Pontificii Diplomatis tenore, nec non ex ipsius Decreto, quo inchoanda decernitur, declaretur *Synodus universalis & œcumenica*, quæ verba, licet idem significarent, majorem tamen crearent auctoritatem, minoremque excitarent invidiam. Præses vehementer dilaudata utriusque opinione magis Pighini sententiæ accedere videbatur, addens, quod hæc verba, de quibus est quæstio, equidem telum essent ad configendam Lutheranorum hæresin longe aptissimum, nec tamen statim in eos evibrandum, ne irritentur, ac magis feroces reddantur, præsertim in præsenti temporis rerumque vicissitudine, cum Synodus haud adeo numerosa esset, ac nondum Principum Legati advenissent. His Præses utpote Sedi Apostolicæ addictissimus talia subjunxit: „ Nullatenus exemplum „ peti valet a Synodo Basileensi, quæ in „ Schismaticorum conciliabulum dege„ nerabat, hacque fastuosa inscriptione „ sibi Eugenii IV. Papæ odium accerse„ bat: Synodus vero Constantiensis ex„ posuit rationes, quibus inducta hunc „ titulum adoptabat: potius igitur Tri„ den-

Aug. Massarel. in actis MS. Conc. Trid. Arch. Vat. sign. 3188. & n. 3232. p 98. Raynald. hoc ann. n. 1. & & seq.

„dentinæ Synodi Patres modeſtiam „imitentur ſummi Pontificis, qui ſe *Ser-* „*vum Servorum* appellat.„ Ceteri quoque Legati Præſidis ſententiæ acquieverunt, eisque acceſſit Tridentinus Epiſcopus, unde horum auctoritas plurimos etiam Præſules ad idem conſilium induxit. Verum haud diu hæc tranquillitatis aura adſpirabat, ſed animorum contentione rurſus efferveſcente Legati ægre impetum ſiſtere poterant; nec tamen propterea a ſua ſententia recedentes datis ad Papam literis ſignificarunt, quod novæ huic inſcriptioni, quam Epiſcoporum potiſſimi Decretis apponi petebant, conſtanter ſeſe oppoſuiſſent, veriti, ne quidam hanc quoque clauſulam apponere attentarent, quæ in Synodo Conſtantienſi, & Baſileenſi fuit appoſita his verbis concepta: *Quæ Synodus a Chriſto immediate poteſtatem habet, cui quilibet cujuscunque ſtatus & dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur.* Equidem Seripandus Fratrum Eremitarum S. Auguſtini Generalis præpoſitus utramque diſſidentium partem conciliare tentabat, ſed minime audiebatur: conſtanter enim Legati hæc verba eſſe adjicienda negabant, eorumque ſtudium Papa plurimum commendabat. Quin imo referunt nonnulli, quod idem Pontifex primo hæc quoque

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Sæcul. XVI. A.C. 1546

verba: *Universalis & œcumenica*, expungi voluerit, postea tamen, cum ea jamjam suo Diplomati inseruissent, rem intactam relinqui censuerit.

§. XXXI.

Cujusdam Episcopi sententia de omittendis Legatorum nominibus.

Spond. hoc ann. n. 1. Paul. Sarpi hist. Trid. l. 2. p. 128.

Vix non penitus sedata erat contentio, cum Joannes de Salazar Lanciani in Neapolis Regno Episcopus novum altercandi argumentum suppeditaret, exponens, quod titulus a primis Ecclesiæ Conciliis receptus retinendus esset, hic vero minime fastuosus sonaret, cum nequidem Præsidum nomina fuissent apposita: omnibus autem prior fuerit Synodus Constantiensis, adjiciens nomina suorum Præsidum, quos propter schisma frequenter mutabat; horum autem exemplum minime esset sequendum, cum alias pariter Cæsaris, Regisque Romanorum Oratores nominare conveniret, eoquod Sigismundus, aliique Principes, qui Synodo Constantiensi cum eo intererant, ibidem nominatim designati essent: hunc vero fastum a Christiana humilitate omnino alienum esse reputabat, indeque inferebat, nullam Præsidum mentionem esse faciendam. Hæc Episcopi monita minus benigne

nigne excipiebantur, unde ipsi Cardinalis Montanus eodem ferme momento hæc reposuit: „ Concilia pro varia „temporum atque occasionum ratione „diverso agendi modo fuerunt usi, an„te actis tamen Sæculis semper Papa „tanquam Ecclesiæ Caput fuit agnitus, „neque unquam a quovis Concilium ea „lege expetitum legitur, ut a Pontifice „non dependeat, quod tamen nunc Ger„mani imprudenter nimis deposcunt, de „cetero autem hæreticæ temeritati for„titer reluctandum, palamque declaran„dum, quod ipsi, cum Romani Pontifi„cis sint Legati, cum ipso tanquam suo „Capite sint conjuncti.„ Ea de re prolixius adhuc fervore Ultramontanis (*) solemni differebat, tandem vero sermonem ad alia deflectebat. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

(*) Insulse Continuator Joannis Mariæ de Monte Cardinalis fervorem per ludibrium vocat *Ultramontanum*. Hic enim non ultra Montes, sed Romæ natus erat, si vero hunc fervorem ideo Ultramontanum appellat, quia Papam tanquam Ecclesiæ Caput, sine cujus jussu, vel approbatione nullum unquam Concilium fuit legitimum, agnovit, hunc Cardinalem non Ultramontanum, sed veritatis, quam (excepta forte unica natione) tota Christiana respublica pro-

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. XXXII.

Gallicorum Præsulum postulata de sui quoque Regis nomine Decretis inserendo.

Spond. l. c. Pallav. l. 6. c. 5. n. 3.

Postquam hoc Decretum communi omnium suffragio fuerat approbatum; paulo post Guilielmus de Prato Claromontanus Episcopus suis identidem sollicitationibus Synodi Patres inducere moliebatur, ut Galliarum Rex figillatim nominaretur in illis precibus, quas ad Deum pro Papa, Cæsare, & Regibus fundere jubebantur, eoquod Pontifex hujus Regis nomen in Bulla, qua Synodum indixit, nominatim apposuisset. Nonnulli huic petitioni non nihil favere videbantur, ac ipsemet Cardinalis sanctæ Crucis eam haud reproba-

propugnat, defensorem aptius deprædicasset: in hoc enim, quod membra sint Christi Vicario in unitate fidei unita, non modo Ultramontani, sed omnes veri probique Catholici gloriantur, & omnes tamdiu ab hæresi, imo & ab omni hæresis umbra immunes permanserunt, quamdiu hanc veritatem pro aris & focis defenderunt, cum econtra illi, qui summi Pontificis auctoritati protervius illudunt, ægre schismatis suspicionem a se amoliantur.

babat, addidit tamen, quod tum ceteri quoque Reges suo quisque loco nominandus esset, id vero, ajebat ille, ob controversam loci prærogativam abs dubio novos tumultus suscitaret: Aſt Franciæ Episcopi iteratis precibus rem urgebant, exponentes, quod summus Pontifex in suo de indicanda Synodo Diplomate Cæsaris, ac Galliarum Regis duntaxat meminerit, proin aut præter ambos hosce Principes nullus alius esset nominandus, aut nec hujus, nec illius mentionem facere oporteret (*); cum vero Legati hanc agendi rationem ceteris Regibus injuriosam fore pertimescerent, hinc Episcopis Gallicis responderunt, quod singulis satisfieri cuperent: hoc itaque responso ab hisce tricis sese expedierunt. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

(*) Consulatur ipsa Pauli III. Bulla, & quilibet primo etiam aspectu deprehendet, quod in hoc Diplomate utrumque hunc Principem duntaxat nominaverit, occasione ex eo desumpta, quod illi tum bello, & mutuis inter se diffidiis flagrarent, eos vero Papa ad pacem & concordiam hortaretur, an autem propterea hæc petitio valido innitatur argumento, prudentis Lectoris judicio relinquimus. Æquius tamen Continuator hæc Pallavicini l. c. verba addidisset: *Plu-*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XXXIII.

Patrum querelæ adversus Legatos.

Pallav. c. 2. n. 10.

Equidem summus Pontifex jus suum, quo se Synodo superiorem esse contendit, immotum servare studiosissimus erat, nec segnius tamen erat Episcoporum studium, quo suam contra Legatos auctoritatem tueri nitebantur; eo enim devenerant, ut palam quererentur, quod Legati haud consultis Synodi Patribus quemdam a Mendoza Cæsareæ Majestatis suæ Legato Deputatum recens admissum excepissent, ejusque literas absque Patrum consensu in prima Sessione aperuissent. Verum Montanus Cardinalis ad ejusmodi querelas in generali cœtu respondens ita perorabat: *Haud parum obstupesco, quod in controversiam vocetur, utrum Præsidibus liceat literas, legationesque cujusvis excipere, eo fine, ut illæ postmodum ad Concilium referantur, ibidemque de responsis ex Patrum sententiis deli-*

Plurimum valuit ad Gallos ab incæpto dimovendos communis Ecclesiæ consuetudo, quæ sacrosancto Paraſceves die nullius profani Principis præter Cæsarem in publicis precationibus mentionem facit. Hæc Pallavicinus non ex suo cerebro, sed ex epistola Cervini ad Farnesium 9. Januarii anno 1546. data comprobat.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

liberetur. His addidit: *Cum experimento pariter compertum sit, in ferendis ac postmodum enumerandis suffragiis confusius agi, hinc Legati tribus ex antiquissimis Episcoporum unacum Pighino Romanæ Rotæ Auditore negotium dederunt, ut suffragia colligerent. si vero adeo tenuis quidem functionis administratio non præteriret absque tam acri Patrum querimonia, satius nos Legati ducemus, eam quoque revocandam.* Postquam vero prælectum fuerat Pontificis Diploma, quo Papa Episcopis in Synodo congregatis decimas condonabat, pauci quidam mussitabant, contendentes, quod satius fuisset, si per ipsammet Synodum ab hoc onere fuissent exempti, alii econtra hoc Pontificis privilegium ad suos etiam domesticos extendi rogarunt. Idem quoque sibi indulgeri petebant supremi Religiosorum Ordinum Præsides, nec minus omnes, quotquot huic Concilio intererant, licet Episcopali dignitate non fulgerent, hanc tamen gratiam pariter suis familiis concedi postulabant. Horum preces edoctus Pontifex, Episcoporum postulatis minime annuit, Religiosis vero hunc favorem penitus non denegavit, de ceteris autem tum nihil decretum fuit.

§. XXXIV.

Sæc. XVI. A.C 1546.

§. XXXIV.

Modus numerandi ſuffragia a Præſide propoſitus.

Pallav. c. 2. n. 9.

Nil aliud decernendum ſupererat præter debitum ſuffragia in Synodo ferendi modum, hanc in rem, ut memoravimus jam antea, ſancitum, quod quivis viritim ſuum ferret ſuffragium, nequaquam vero eadem pro Nationum numero eſſent colligenda, prout tamen in Conſtantienſi Synodo obſervatum fuerat. Huic Decreto obluctabatur Montanus Cardinalis ſuam ſententiam his verbis proferens: „ Satis fore cen„ſeo, ſi modus in nupero Lateranenſi „ Concilio, cui ſub Archiepiſcopi Sipon„tini titulo interfui, ſervatus adhibe„retur; ibi enim ad pertractanda varia „ negotia tres Patrum cœtus ſeligeban„tur, qui res mature diſcuſſas ad gene„ralem Congregationem deferebant, ut „ ibidem quivis libere ſententiam ſuam e„diceret: ea vero, quæ in hac Congre„gatione fuere ſtatuta, in proxima Sef„ſione proponebantur, indeque Decreta „ fuerunt condita; hac autem via tran„quille, ac ſine tumultu cuncta decide„bantur; cum igitur negotia in Tridentino „ Concilio longe majoris ſint momenti, ac „ erant ea, quæ ſub Julio II. & Leone X. „ ſum-

„ſummis Pontificibus in Lateranenſi Sy- Sæcul. XVI.
„nodo agitabantur, hinc neceſſitas petit, A.C.1546.
„ut res pertractandæ dividerentur, & ſin-
„gulis diſcutiendis peculiares Congrega-
„tiones aſſignarentur, demum vero ſeli-
„gerentur nonnulli, qui Decreta efforma-
„rent, circa quæ unicuique ſuam mentem
„in generalibus Congregationibus aperi-
„re integrum ſit, ita tamen, ut ad ſtabi-
„liendam plenam libertatem Legati non
„niſi proponentium partes ſuſtineant, ſuf-
„fragia vero in Seſſionibus ferantur.„
Cum hoc ſtatutum plurimorum conſen-
ſu eſſet approbatum, Patres unice eo in-
tenti erant, ut altera Seſſio indiceretur.

§. XXXV.

Seſſio II. Concilii Tridentini.

Præſtituta die ſeptima Januarii anno Domini ſupra milleſimum quingenteſimo quadrageſimo ſexto habita eſt ſecunda Concilii Seſſio, cui præter tres Legatos & Cardinalem Tridentinum intererant quatuor Archiepiſcopi, nimirum Aquenſis, Panormitanus, Upſalenſis in Suecia, & Armacanus in Scotia. Hi duo poſtremi, quorum prior nominabatur Olaus Magnus, alter vero Robertus Venantius ſeu Vaucopus, nunquam ſuas Diœceſes luſtrabant, eoquod earum non niſi titulum accepiſſent, atque ſum-

Labbe Coll. Conc. t. 4. p. 741. Pallav. hiſt. Conc. Trid. l. 6. c. 5. Sleid. comm. l. 16. p. 560.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

summus Pontifex illos Romæ sustentasset, eosque duntaxat eo consilio Tridentum ablegasset, ut Legatis suis opem, consiliumque ferrent. Præter quatuor hosce Archiepiscopos confluxerant etiam viginti octo Episcopi, quos inter merito numeratur Cardinalis Pachecus Giennensis Episcopus. Aderant quoque tres Abbates ex Congregatione Montis Cassini, quatuor Religiosorum Ordinum Generales, ac circiter viginti Theologi, qui in loco confessus stabant; Castellaltus autem & Quera, ambo Romanorum Regis Legati, nec non Cardinalis Augustani Procurator in scamno Oratoribus designato considebant, penes eos vero octodecim Barones, seu vicinarum ditionum Nobiles a Cardinale Tridentino invitati sedes suas occupabant. Posthæc Præsules solita veste induti in primi Legati Palatio prius convenerant, inde vero quodam Crucis signum præferente ad Ecclesiam procedebant, penes quam trecenti milites in duos ordines hinc inde distributi unacum quibusdam Nobilibus, quamprimum Patres templum ingressi sunt, suos sclopos festive explodebant, ac durante Sessione ibidem excubias agebant. Demum Patres in unum congregati, nec non Pontificio habitu ornati suas quisque sedes occuparunt, Joannes vero Fon-

Fonseca Castrimarinus Episcopus rem divinam de Spiritu sancto peregit, qua absoluta Coriolanus Martiranus D. Marci Episcopus sermonem habuit de corruptis temporum moribus, ac funesto Religionis statu. His peractis, solitisque precibus pie persolutis Episcopus, qui antea sacris operabatur, Bullam prælegit, qua Procuratorum, qui absentium vices agebant, suffragia colligere prohibitum erat. Refert Pallavicinus, quod eodem tempore Massarelus, qui Cervino Cardinali a secretis erat, illam prælegerit orationem, qua, ut in prima Sessione meminimus, Papæ Legati Synodi Patres adhortabantur. Hanc a Cardinale Polo fuisse compositam existimant nonnulli.

Sæc. XVI. A. C. 1546.

§. XXXVI.

Decretum de emendatione morum.

In hac Sessione unicum duntaxat conditum fuit Decretum, quod ab Episcopo Castrimarino prælectum hujus est tenoris: *Sacrosancta Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, agnoscens cum B. Jacobo Apostolo, quod omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui iis, qui postulant a se sapientiam, dat omnibus affluenter, & non im-*

Labbe l. c. p. 741.

Sæcul. XVI A.C. 1546

improperat eis, & simul sciens, quod initium sapientiæ est timor Domini, statuit & decrevit, omnes & singulos Christi fideles, in Civitate Tridentina congregatos exhortandos esse, prout exhortatur, ut se a malis & peccatis hactenus commissis emendare, ac de cetero in timore Domini ambulare, & desideria carnis non perficere, orationibus instare, sæpius confiteri, Eucharistiæ Sacramentum sumere, Ecclesias frequentare, præcepta denique Dominica, quantum quisque poterit, adimplere, nec non quotidie pro pace Principum Christianorum, & unitate Ecclesiæ privatim orare velint; Episcopos vero, & quoscunque alios, in Oratione sacerdotali constitutos, œcumenicum Concilium in ea civitate concelebrantes, ut assidue in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes & preces offerre, Sacrificium Missæ quotlibet saltem die Dominico, in quo Deus lucem condidit, & a mortuis resurrexit, ac Spiritum sanctum in Discipulos infudit, peragere satagant, facientes, sicut idem Spiritus sanctus per Apostolum præcipit, & obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro sanctissimo Domino nostro Papa, pro Imperatore, pro Regibus & ceteris, qui in sublimitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur, ut jejunent saltem singulis sextis feriis

riis in memoriam Passionis Domini, & eleemosynas pauperibus erogent; in Ecclesia autem Cathedrali singulis quintis feriis celebretur Missa de Spiritu sancto, cum Litaniis & aliis orationibus ad hoc institutis: in aliis vero Ecclesiis eadem die dicantur ad minus Litaniæ & orationes, tempore autem, quo sacra peraguntur, collocutiones, & confabulationes non fiant; sed ore & animo celebranti assistatur. Et quoniam oportet, Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos; hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationemque ciborum: deinde cum in eo loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum Episcoporum mensis divinarum Scripturarum lectio admisceatur; familiares vero suos unusquisque instruat, & erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatum amatores; vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur; & in vestitu & cultu, & omnibus actibus honestatem præseferant, sicut decet Ministros Ministrorum Dei. Ad hæc, cum hujus sacrosancti Concilii præcipua cura, sollicitudo & intentio sit, ut propulsatis hæresum tenebris quæ per tot annos operuerunt terram, Catholicæ veritatis lux, JEsu Christo, qui vera lux est, annuente, candor, puritasque refulgeat, & ea, quæ reformatione egent, reformentur: ipsa Synodus hortatur omnes Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

nes Catholicos hic congregatos, congregandos, atque eos præsertim, qui sacrarum literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi cogitent, quibus potissimum viis & modis ipsius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum sortiri possit; quo maturius & consultius damnari damnanda, & probanda probari queant, ut per totum orbem omnes uno ore, & eadem fidei confessione glorificent Deum & Patrem Domini nostri JEsu Christi. In sententiis vero dicendis juxta Toletani Concilii statutum, in loco benedictionis considentibus Domini Sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare, nullis etiam falsis, vanisve aut obstinatis disceptationibus contendere; sed quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti judicii acies perturbato animo inflectatur. Insuper ipsa sacra Synodus statuit, ac decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere, & sententiam etiam sub verbo: Placet, proferre, Congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere, Concilio durante, nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur.

Perlecto Decreto responderunt omnes: *Placet*, idemque Præsul, qui illud recitaverat, Congregatos interrogabat, utrum

utrum sequentem Sessionem ad proximam diem quartam Februarii indici, ratum haberent, ad quod omnes unanimi suffragio itidem exclamarunt: *Placet.* Verum Galliæ Episcopi rursus controversiam de Decreti titulo suscitabant, pertinaciter contendentes, hæc verba esse præfigenda: *Synodus universalem Ecclesiam repræsentans.* Unde denuo ultro citroque hac super re disceptabatur in Congregatione, quæ primum decima tertia Januarii habita est, eoquod Pachecus Giennensis Episcopus nuper mense Decembri Romæ ad Purpuratorum ordinem assumptus, cum esset natione Hispanus, Cæsaris consensum ad hoc præstolaretur, ut & ipse hac dignitate insignis Congregationi interesse posset. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XXXVII.

Congregatio pro decidenda lite de titulo Decretis præfigendo.

In hac Congregatione ex Papæ Legatis primus contra eos querebatur, qui in nupera Sessione sese titulo Decreti opponebant. Nec tamen soli Franciæ Episcopi hanc litem movebant, eis enim pariter nonnulli ex Italis atque Hispanis accesserant, & quidem ex Hispanis præcipui erant Joannes Salazar, *Pallav. hist. Conc. Trid. l. 6. c. 5. n. 4. & c. 6. n. 1. & seq.*

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Lancianenſis, Fonſeca Caſtellimarinus, & Didacus Alaba Aſturienſis, omnes tres Epiſcopi, & natione Hiſpani: Ex Italis vero contra hunc titulum declamabant Petrus Tagliavia Panormitanus Archiepiſcopus, Paccius Marcellus Feſulanus Antiſtes, Henricus Loffredus Caputaquenſis, & Jacobus Bellocaſtrenſis Epiſcopus: Attamen his Præſes ita reſpondit: „ Indecorum eſt, in „ loco publico diſcordes opinionum va„ rietates ab aliis percipi, Congregatio„ nes enim idcirco ſunt conſtitutæ, ut „ quisque ſententiam ſuam libere poſſit „ edicere, eo fine, ut deinceps in id, quod „ promulgandum eſt, omnes unanimi „ ſuffragio conſpirent, hanc ob rem Con„ gregationes ſecreto fiunt, in Seſſioni„ bus autem publicis concordes eſſe de„ bent ſententiæ, ne hæreticis cavillan„ di anſa præbeatur, neque enim alia re „ hæretici magis confunduntur, nec ma„ gis Catholici in fide conſtanter tuen„ da confirmantur, quam ipſa opinio„ num conſenſione. De cetero nullus „ alius titulus Synodo melius convenit, „ quam quo & Pontifex in Diplomate „ ſuo uſus eſt, declarans, quod ſit *ſacro„ ſancta, univerſalis & œcumenica Synodus*, „ hæc enim verba idem ſignificant, ac „ ea, de quibus lis movetur; quippe „ aſſerendo, Synodum eſſe univerſalem „ &

„& œcumenicam, eo ipso affirmatur, Sæcul. XVI.
„quod universalem Ecclesiam repræ- A.C. 1546.
„sentet. „ His dictis Præses hac super re ceterorum sententias rogabat.

Pachecus quidem Cardinalis sententiam suam hunc in modum edicebat: „Synodi equidem variis, multisque ti„tulis ad ostendendam earum auctori„tatem insigniri valent pro varietate ar„gumentorum, quæ in illis pertractan„tur, huic tamen Concilio titulum præ „reliquis magis honorificum apponere „sufficit, sicut Imperatores, qui plura „Regna possident, sæpenumero in suis „dictis illum duntaxat adhibent titu„lum, a quo illud majorem vim accipit: „aliunde vero, cum adhucdum non nisi „de iis agatur, quæ præparationem ad „Synodum concernunt, hæc contentio „omnino supervacanea esse videtur. „ Ex adverso Fesulanus Episcopus hæc verba: *Ecclesiam universalem repræsentans*, addenda ratus, ita perorabat: „Reli„gione teneor, ut nullum approbem „Decretum hoc titulo destitutum; nec „etiam convenit, rem, uti Polus po„stulabat, ad aliorum sententiam remit„tere, quia nunquam a mea opinione „decedam. Verum ob hanc pertinaciam a primo Præside objurgatus fuit (*):

(*) Hanc in rem Pallavicinus l. c. hæc subjun-

Sæc. XVI. A. C. 1546.

de cetero D. Marci Epiſcopus, nec non Feltrenſis pariter ſuam quisque ſententiam ambiguis admodum verbis proferebant, nihilque certi hac ſuper re decidebant, unde hæc controverſia longius fuiſſet protracta, niſi Hieronymus Seripandus Fratrum Eremitarum S. Auguſtini præpoſitus Generalis majorem ſuffragiorum partem ad ſuam ſententiam inclinaſſet; cum enim Patres ad concordem opinionem inducendi, adverſæque parti victoriam addicendi difficultatem probe perſpiceret, hinc ea, quæ in alia occaſione jamjam propoſuerat, repetiit, affirmans, quod nunc haud de eo, an hæc inſcriptio ſit perpetuo rejicienda, agatur, ſed duntaxat ventiletur, utrum ad commodius tempus illa veniat ſeponenda, ubi frequentior erit Patrum conſeſſus, majorisque momenti ſanctiones condentur, quarum initio ad augendam Synodi dignitatem honorificus ejusmodi titulus addi poterit. Cum igi-

jungit: *De hoc a primo Præſide objurgatus fuit, ſed graviſſima objurgatio ipſi fuit ſuamet pertinacia, ab omnibus deſtituta, hominibus contentione defeſſis, planeque indignantibus, unius Collegæ diſſenſu contemni commune judicium eorum, qui ut legitimi Judices univerſi Chriſtiani generis conſidebant.*

igitur hoc Seripandi consilium eo collimaret, ut hujus inscriptionis usus differretur, hinc Patrum potissimi eidem suffragati sunt, decreverunt tamen, ut ad hæc tituli verba: *Sacrosancta Synodus*, adderentur etiam ista: *Oecumenica & universalis*, eoquod ea ab ipsomet Pontifice in suo Diplomate fuissent adjecta. Denique tria proponebantur capita in Synodo præcipue agitanda, quæ tangebant hæresum extirpationem, disciplinæ emendationem, nec non unionem inter Principes Christianos. His stabilitis sancitum, ut in proxima Congregatione quivis mentem suam promeret, qua ratione hæc argumenta essent pertractanda. Postremo tandem Aquensis Archiepiscopus, nec non Feltrensis & Asturiensis Antistites designabantur, ut absentium Episcoporum mandata, nec non eorum excusationes eo fine discuterent, ut hac super re in proxima Congregatione sententias suas proferre possent. Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. XXXVIII.

Congregatio circa ordinem in examinandis materiis servandum.

Igitur die decima octava Januarii habita est Congregatio, quæ tamen haud minoribus, quam priores, dissidiis erat obnoxia, cum opinionum certamini ansam *Pall. l. 6. c. 7. Raynald. hoc anno n. 10. & seq.*

Sæc. XVI. A.C. 1546.

sam præberet ipse ordo, quo tria illa capita a Præside proposita essent agitanda, nam hanc ob rem quæstio in illa instituebatur, utrum de fidei dogmatibus, ac Religionis negotiis præprimis agatur, eaque postmodum serie non interrupta pertractentur, vel potius incipiatur a disciplinæ, morumque Clericorum emendatione, vel denique, utrum eodem simul tempore circa utrumque caput Patrum sollicitudo occupetur. Primæ opinioni adhærentes hæc exponebant: „ Hunc ordinem in veteribus „ Conciliis observatum, atque primo loco gravioris momenti argumenta fuisse agitata legimus; cum fides præ aliis virtutibus moralibus, quæ ad morum correctionem conducunt, principem obtineat locum, atque aliunde sit salutis fundamentum, ab eo autem, non item a tecto ædificii structura inchoetur, quin imo gravius delinqui ab eo, ajebant, qui aberrat a fide, quam qui in suis actionibus peccat. „ Hisce rationibus illi, qui Legatis favebant, hæc insuper addiderunt: „ Urbe obsessa potior cura intenditur ad hostes repellendos, quam emendandos civium mores, ne forte hi magis exasperati opem, quam tum necessitas petit, præstare renuant, præterea insanum videtur, si Catholici primo in limi-

„mine ſeſe reos eſſe faterentur, ſeque „rebellium cavillationibus ſubmitte- „rent, eosque quodammodo tanquam „Judices agnoſcerent. Præterea om- „nino indecens videtur, quod ad cu- „randa vulnera prorſus levia manus ad- „moveatur, ea vero negligantur, quæ „ad extremam fidelium ruinam pertra- „hunt: de cetero cum non niſi de emen- „dandis paucis Curiæ Romanæ corru- „ptelis agatur, prudentiæ adverſari vi- „detur, quod ipſemet Princeps Curiam „ſuam ſubditorum cenſuræ ac corre- „ctioni ſubjiciat; ipſius enim eſt pro il- „lius emendatione leges dictare: His „accedit, quod ii Prælati, qui hanc e- „mendationem urgent, ad hoc ea ex „cauſſa unice impellantur, ut hoc pacto „ſuis adulentur Principibus, qui Pon- „tifici minus propenſi forte nil optatius „habent, quam ut priſtina diſſidia Pa- „pam inter & Conſtantienſis, ac Baſi- „leenſis Concilii fautores rurſum ſuſci- „tentur.„ Hæc erat ſententia Cardi- nalis Pacheci Aquenſis Archiepiſcopi, Bituntini Antiſtitis, aliorumque, qui ad evitanda incommoda, quæ fors ex adverſa opinione ſuboriri poſſent, om- nino a fidei dogmatibus initium eſſe ſu- mendum ſtatuerunt, declarantes, quod ſoli Pontifici Curiam ſuam ex legum præſcripto emendandi ſollicitudo relin-

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

quatur, ne forte Concilium hac in re nimiam severitatem adhibens, vulnera magis exulceret, quam sanet.

Pallav. l. c. n. 5.

Potissimi vero ex Germaniæ Principibus, quos inter præcipuus erat Tridentinus Cardinalis, in hac fuere sententia, quod fidei dogmata absque prospero successu pertractarentur, nisi prius corruptelæ, unde hæreses progenitæ sunt, emendentur, inde vero Præsules, qui huic sententiæ suffragabantur, sic inferebant: „ Ægre admodum, do„nec populi offensio tollatur, morumque „corruptio ab Ecclesiasticis eliminetur, „fides adhibebitur doctrinis, quas illi „populo annuntiabunt, alte enim om„nium animis ea insidet opinio, quod „potius ad Pastorum exempla, quam „verba attendendum sit: Præterea nul„latenus ex priscis Conciliis argumen„tum est petendum; eo enim tempore „vel inter Christianos non adeo frequens „erat morum corruptela, vel saltem illa „ad hæreses occasionem non dederat. „His accedit, quod tunc, cum morum „correctio negligatur, Ecclesiastici im„patientes emendationis credi possent, „id vero hæreticos a vera fide magis a„lienos, eorumque conversionem magis „difficilem redderet. „ Hanc sententiam Pachecus Cardinalis, & Aquensis Archiepiscopus impugnabant, demonstran-

Sæc. XVI. A.C 1546.

ſtrantes, maximi momenti rem eſſe, ut ulterioribus hæreſis progreſſibus obex ponatur, ac proin illam communi quodam univerſalis Eccleſiæ Decreto reprimere, ſummopere neceſſarium eſſet: Porro horum conſilium eo tendebat, ut diſciplinæ reformatio differatur, ſpe concepta, quod ſuæ Nationis Epiſcopis majori numero confluentibus tandem res ex eorum ſententia decidi poſſet.

Tertio loco ſententiam ſuam declarabat Thomas Campeggius Feltrenſis Epiſcopus, qui hæc duo fidei & reformationis capita nullatenus a ſe invicem disjungenda cenſuit, eoquod nec ullum fidei dogma eſſet, quod non aliquo abuſu a quibusdam vitiatum fuerit, nec quisquam etiam abuſus reperiretur, qui non ex ſiniſtra quadam dogmatis interpretatione ortum ſuum traxerit: „quapropter, proſequebatur Campeggius, „utrumque ſimul eſt pertractandum, po„tiſſimum eo nomine, quod cuncti ab „hoc Concilio, ad quod omnium oculi „ſunt intenti, cunctis malis Eccleſiam „depravantibus remedium poni præ„ſtolentur, hinc multo melius omnium „exſpectationi ſatisfiet, ſi conjunctim, „non autem per vices utrumque argu„mentum agitetur; nec quoque ea res „magni moliminis cenſeatur, ſi diverſi „Præſules examinandis dogmatibus, „&

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

„ & moribus emendandis præficerentur, „ prout id jam antea a primo Legato fue„ rat propositum. De cetero tamen hu„ jus sententiæ executio eo promptius „ est maturanda, quo opportunius adhuc „ Principes Christiani mutua inter se „ concordia sunt uniti, cum timendum „ sit, ne forte progressu temporis novis „ identidem dissidiis collidantur. Hanc „ in rem cunctis Patribus est adlabo„ randum, ut Synodus, quantum fieri „ poterit, in arctum temporis spatium „ contrahatur, ut Ecclesiæ non diu Pa„ storibus suis destitutæ relinquantur, at„ que alia evitentur incommoda.„ His verbis Thomas Campeggius innuere credebatur, quod mentem Pontificis fuerit assecutus, qui Synodum longius protrahi noluit. Porro hæc Feltrensis Episcopi sententia postmodum ceteris prævaluit: cum vero Legati in hoc consessu quicquam definire nollent, hinc ita pronuntiarunt: „ Quoniam rei gra„ vitas amplius deliberandi spatium ex„ poscit, cuncta, quæ a singulis prola„ ta fuere, maturius ponderabimus, at„ que in proximo consessu materias, ut „ de iis statuatur, proponemus.„ Postremo non deerant Galliæ Antistites, qui præprimis de pace stabilienda agendum censentes exponebant, quod ad Imperatorem, Regem Christianissimum ce-

ceterosque Principes hanc in rem literæ darentur, & iidem communicata ipsis convocatæ Synodi notitia rogarentur, quatenus ad Concilium pro stabilienda firma pace & ipsi suos decernerent Legatos, quin imo ipsimet etiam Lutheri Sectatores benigne invitarentur, ut sese Catholicis jungere velint. Verum Præses hoc negotium ad tempus magis opportunum rejecit, unde sancitum, quod singulis hebdomadibus feria secunda ac sexta duæ Congregationes sine ulteriori indictione haberentur. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Absoluto itaque præsenti consessu Legati literis Romam missis summum Pontificem de tota rei gestæ serie certiorem reddiderunt, eumque impense rogarunt, ut præter mandata eis promissa insuper pecuniarum subsidia transmitteret eroganda in pauperes illos Episcopos, qui Sanctitatis suæ, nec non Farnesii Cardinalis pollicitatione freti Synodum accesserunt. Mirum equidem videbatur, quod Pontifex ad hasce preces responsum distulerit, hinc conjiciebant nonnulli, quod Synodi negotia haud magnopere cordi habuerit, sed potius respexerit bellum, ad quod Farnesius priori anno Cæsarem contra Lutheri asseclas concitaverat; existimabat enim Pontifex, prout alii convitiabantur,

quod

Sæcul. XVI. A C. 1546.

quod jamjam muneri suo satisfeciſſet, cum Synodum a se convocatam inchoaverit (*). Interea vero augebatur factio illorum, qui Synodi consultationes ab emendationis articulo incipiendas censebant, prout in sequenti Congregatione elucet.

§. XXXIX.

Materiarum ordo in Congregatione decretus.

Pallav. l. 6. c. 7. n. 6. Raynald. hoc anno n. 10.

Die vigesima secunda Januarii celebrata est Congregatio, in qua circa modum Synodi capita pertractandi inter Pa-

(*) Hoc summopere mirum, quod Continuator hanc calumniam a suo Paulo Sarpi excogitatam transscribere, imo & Pallavicinum tanquam illius testem allegare non erubuerit, cum ille tamen lib. 6. cap. 7. num. 4. putidum hoc mendacium his verbis confutarit: *Cum dies aliquot fuisset dilata responsio, stultissimam hujus moræ causſam Suavis profert; nimirum Pontificem bello in Protestantes intentum, parum de Concilio laborasse: perinde quasi ab ultimo Decembris die, quo amplissima Legatis mandata miserat, ab ipso Suavi memorata, usque ad Idus Januarias, quo die oportuit hujusce responsionis literas fuisse obsignatas (quippe quæ ad Legatos pervenere*

Patres nova erat contentio; quippe Montanus Cardinalis præprimis hæc expoſuit: „ Cum Patres in priori Con- „gregatione perpendiſſent, utrum dog- „matum ſimul ac emendationis examen „eſſet conjungendum, hinc rogo, ut quis- „que deſuper ſuam promat ſententiam, „quatenus demum in proxima Seſſione „hac de re Decretum confici poſſit. „ Hæc verba interrupit Cardinalis Tridentinus, qui oratione ſatis elaborata demonſtrare nitebatur, ad correctionem morum præprimis eſſe reſpiciendum, *eo-quod*, inquiebat ipſe, *Spiritus ſanctus in nobis habitare non poteſt, niſi prius vaſa noſtra per-* Sæcul. XVI. A.C. 1546.

venere ante conſeſſum vigeſimæ ſecundæ ejusdem menſis) ingens aliquid contigiſſet, quo rerum conditionibus perturbatis, Pontificis animus verti potuerit: quaſi idem, tametſi parum in Concilio ſpei fundaſſet, fuiſſet paſſurus, ut ex prætermiſſione horum mandatorum, illius initia aliquid detrimenti caperent, quaſi earum dubitationum plena ſolutio paulo poſt non perveniſſet, die 22. Januarii ſignata: ac denique, quaſi opus ſit, altiores cauſſas perveſtigare, cur Epiſtolæ de rebus plurimis, iisque arduis Tridenti conſcriptæ, quæ Romæ in peculiari Purpuratorum conſeſſu erant expendendæ, non niſi poſt tres hebdomadas reſponſum fuerit.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

perpurgentur. Huic ſententiæ accedebant Caputaquenſis & Clodienſis Antiſtites, qui comprobare ſatagebant, quod Cleri reformatio unicum, idque validiſſimum ſit ad reconciliandos hæreticos remedium: cum autem Cardinalis oratio atque auctoritas ad permovendos Patrum animos vim exerere, ac plures ad ejus ſententiam attrahere videretur, hinc primus Legatus verba fecit, hunc in modum perorans: „ Grates ago Deo, „ qui Tridentino Cardinali eam afflavit „ mentem Viro Religionis ſtudioſo dig„ nam, ut Chriſtianæ gentis emendatio„ nem primo a Patribus, & demum a „ Clero inchoandam putaret; ego præ„ primis paratum me exhibeo, ut qui ce„ teris gradu præcedo, exemplo pariter „ præeam, hinc Papienſi Epiſcopatu me „ abdicabo, ſplendoremque ſuppellectilis „ meæ deponam, & aulæ frequentiam „ imminuere ſpondeo, ſi igitur eadem & „ reliqui præſtare voluerint, intra pau„ cos dies tam celebris Eccleſiaſticorum „ emendatio ſperari poterit, ut noſtrum „ exemplum omnibus aliis Nationibus „ incitamento futurum ſit (*). Nec ta„ men

(*) Continuator totus in eo eſt, ut Lectori ſuo perſuadeat, quod tam Papa, quam Cardinales reformationem omni conatu impedire volue-

„men idcirco dogmatum examen ne- Sæcul. XVI.
„gligere oportet, minus vero permit- A.C. 1546.
„tendum, ut tot gentes errorum tene-
„bris involutæ Synodi luce, qua men-
„tes earum illuſtrandæ forent, priva-
„rentur: cum autem totius Chriſtianæ
„Reipublicæ emendatio magni molimi-
„nis, ac diuturni temporis res ſit, nec
„ſola Romana Curia, adverſus quam
„petulantius exclamatur, correctione
„indigeat, ſed morum pravitas haud
„minor regnet in ceteris regionibus, at-
„que abuſus per omnes hominum ordi-
„nes latius ſerpant, minime par eſt, ut
„fideles usque ad exitum tam prolixi o-
„peris, de vera divini Magiſtri doctrina
„incerti relinquantur.„

Hæc primarii Legati oratio eorum potiſſimos, qui prius emendationem urgeri tanta vehementia poſtulabant, ſuſpenſos tenebat, atque inter eos præcipue Cardinalis Tridentinus, qui ob immodicos Eccleſiæ reditus, ſuæque Aulæ magnificentiam ſe tacite reprehendi crediderat, non parum animo turbatus hæſit, dixitque, quod ejus dicta in ſiniſtram partem fuerint detorta, cum ſuæ men-

---

voluerint, cum tamen ex hoc ipſo Cardinalium Legatorum exemplo falſitatis convinci poſſet, prout

Sæc. XVI. A.C. 1546.

mentis nunquam fuerit, quemquam acrius perſtringere; ſibi vero ſatis notum ſit, quod bini quandoque Epiſcopatus melius ab uno, quam unum ab aliis adminiſtraretur: de cetero autem ſemetipſum ad Brixienſis Eccleſiæ abdicationem paratum aſſerebat, ſi Synodo ita viſum fuerit. Poſthæc Cardinalis ſanctæ Crucis ſententiæ ſui Collegæ ſuffragaturus oſtendit, quod pro more veterum Conciliorum a fidei definitionibus inchoare, ſummopere neceſſarium ſit: nec minus in eandem quoque ſententiam abiere Polus & Pachecus Cardinales, hæc addentes, quod morum emendatio nullatenus coarctanda ſit ad particularem hominum claſſem, ſed omnibus præſcribenda foret. Id etiam generalis Ordinis Servorum Præfectus ſuo ſuffragio com-

---

prout optime obſervat Pallavicinus l. c n. 8. his verbis: *Hæc Legati dicta, quaſi per incantamentum, omnium vultus animosque mutarunt. Invaluerat ad eam usque diem perſuaſio, ab hominibus Romanæ Aulæ addicta nihil æque formidari, ac leges, quibus ipſi reformarentur: Fidem & dogmata, ſpecioſa quædam eſſe vocabula, & fucum ſimulati ſtudii religionis tuendæ. Sed ubi Patres experti ſunt in Legatis tam promptos animos ad emendationem reipſa complectendam, ſtupore ſimul*

comprobavit præcipue ex eo, quod hæretici corruptos fidelium mores Catholicæ Religionis falsitati perperam adscribere videantur, unde nisi prius nostræ Religionis veritas stabiliatur, qualiscunque demum disciplinæ reparatio accesserit, nunquam tamen eorum doctrina, quorum vita populo offensioni adhuc est, tanquam vera admittetur. Sæcul. XVI. A.C.1546.

Attamen omnes hæ rationes nequaquam obstabant, quo minus Patres utrumque tam fidei, quam emendationis caput conjunctim pertractandum statuerent, prout aliunde id potissimum in votis habebant, ac oppido necessarium esse censebant, & quamvis Legati hanc postremam de Reformatione quæstionem minime agitari desiderarent, veri-

simul ac plausu rem excepere: solum Tridentinum pudor incessit, cum se cerneret ex omnium ductore, ac pene jam ante pugnam triumphante, qualis ingressus fuerat, repente destitutum, ac peditem, & ex omnium accurato censore ad censuram oblique vocatum, tanquam emendationis indigum, ob Ecclesiasticorum proventuum opulentiam, ac domestici cultus magnificentiam. Animo itaque conturbato subdidit: Sua dicta sinistram in partem esse detorta.

Sæcul. XVI A.C.1546.

ti, ne eam unice pertractare compellerentur, nihilominus haud parum mirabantur, quod Patres hæc duo argumenta ab invicem disjungi nollent, ac proin eorum sententia prævaluisset, præterquam quod aliunde omnibus Christianæ Reipublicæ ordinibus, qui emendationem urgebant, haud obluctari possent. Potissima vero ratio, quæ utrumque caput conjunctim prosequi persuasit, inde fluebat, quod in nupero Wormatiensi Conventu sancitum esset, ut posthæc, si in Concilio dogmatum ac reformationis discussio successum non haberet, nec malis, quibus Ecclesia opprimitur, opportunum adhiberetur remedium, tunc alius Ratisbonæ indiceretur Conventus, in quo huic necessitati consuleretur. Re igitur mature perpensa Patres citra periculum separatim aut dogma, aut reformationem discuti haud posse existimarunt, sed utrumque simul agitare decreverunt, veriti, ne homines Laici non sine Ecclesiæ opprobrio, ac hæreticorum triumpho id negotii in se susciperent: Igitur decretum, quod conjunctim de doctrina, morumque reformatione agendum sit. Facta hac deliberatione Præsides literas ad Papam dederunt, Episcopo S. Marci injungentes, ut epistolas ad Cæsarem, Romanorum & Galliarum Reges, nec non

ad

ad alios Reges Catholicos a Synodo mittendas conficeret, easque in proxima Congregatione exhiberet. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XL.

Legati ob hoc Decretum a Papa datis literis vehementer objurgati.

Insuper Legati rem gestam Farnesio Cardinali per literas exposuerunt, ejusque studium, ac officia Romanæ Curiæ, præcipue vero Pontifici præstita extulerunt. Verum Romæ non deerant, qui minus honorifice de Legatis sentiebant, unde pro eo, quod eorum agendi ratio laudibus celebraretur, a Farnesio & Maffeo Cardinalibus literas receperunt, quibus nuperum Decretum minime exequi jubebantur. Præterea eis significatum, quod duo tanti momenti, tantæque deliberationis capita nullo pacto simul agitari valerent, sed potius pro more veterum Conciliorum insistendum foret digniori argumento, cujusmodi fides ac dogmata essent, cum illa plurimum virtutes, quæ mores regunt, antecellant, hinc admonebantur Legati, ne a quibusdam inquietæ indolis hominibus sese abripi patiantur, præcipue cum illud fortunæ arbitrio commisissent, quod ex Pontificis mandato exe- *Pallav. l. 6. c. 7. n. 11. &c.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

qui debuissent. Verum Papa, ubi de priori Legatorum Decreto certior fuerat factus, acriori adhuc objurgatione eos excepit, significans, quod ægerrime ferret, eos reformationis examini consensisse, unde ad priora illius mandata exacte perficienda regrederentur, nec ullo pacto permitterent, ut præter fidei articulos de alio capite ageretur, quamvis Decretum in postrema Congregatione a Synodi Patribus conditum obstaret.

§. XLI.

Legatorum excusatio Farnesio Cardinali exposita.

Pallav. l. c. n. 14. & 16.

Hæc Pontificis epistola Legatos haud parum affligebat, eos tamen magis anxios reddebat mandatum, vi cujus hæc a se gesta revocare jubebantur; hoc enim pacto suam existimationem in discrimen adduci cernebant: Ut igitur se ab hoc periculo expedirent datis ad Farnesium Cardinalem literis eidem significarunt, quod, si Patribus Pontificis voluntatem de solius fidei negotio in Synodo pertractando manifestassent, abs dubio Pontificiam auctoritatem ignominiæ, se vero omnium ludibrio exposuissent, simulque omnem auctoritatem amisissent, præcipue cum illi, quibus Decreti re-

vo-

vocationem privatim significabant, jam- Sæcul. XVI.
jam his verbis mentem suam declara- A.C.1546.
sent, nolle se ea in re a Papa deludi, quemadmodum in Pisana Synodo ab Alexandro V., & in Constantiensi a Martino V. Patres delusi fuissent, cum hi Pontifices examinatis fidei dogmatibus Synodum solvissent, neglecta morum emendatione (*). Unde Bucerus, ejusque Sectatores jamjam in vulgus sparserunt, quod eorum doctrinæ in Synodo proscribantur, non tamen proscribentium vitia emendentur: insuper omnium Præsulum mentibus ea insculpta est opinio, quod Pontifices morum correctionem metuentes celebrandæ Synodo moras interjecissent: „Nos vero, prosequebantur Legati, Pon„tificis auctoritatem in periculum vo-

(*) Hæc perperam ab iis, qui sub emendandæ Curiæ Romanæ prætextu Pontificis auctoritatem evertere intendunt, fuisse prolata, constat ex ipsa historiæ veritate; quippe Alexander V. vix electus toto studio Ecclesiæ correctioni incubuit, hancque in rem octo Cardinales, qui cum Præsulum Procuratoribus in ea inquirant, quæ corrigenda sunt, instituit, schismatis reliquias sustulit, generale Concilium intra triennium celebrandum indixit, mortuorum Præsulum spolia ac fructus vacante sede provenientes reservari prohibuit, & pecunias ærario Pon-

Sæcul. XVI A. C. 1546.

„ cassemus, si de reformatione agi omni-
„no repugnassemus. Ceterum nobis
„etiam invitis Decretum hoc fuit condi-
„tum, nunc ergo Sedis Apostolicæ in-
„teresst, ut sese huic consilio haud oblu-
„ctari ostendat; hac enim via facile
„præpediri poterit, ne in Germaniæ Co-
„mitiis prosani Principes hac de re quic-
„quam decernendi auctoritatem sibi ar-
„rogent: Porro adhuc nobis integrum
„est hujus Decreti executionem differ-
„re, quamdiu id bene visum fuerit, quin
„imo ut nostram erga Pontificis jussa
„submissionem luculentius testemur,
„hujus Decreti promulgationem ad a-
„liam Sessionem rejiciemus, ut clarius
„hac de re responsum a Papa præstolari
„valeamus.„ Ad hæc Farnesius Le-
gatis

Pontificio adhuc debitas, seu annatas, remisit, ad id quoque Cardinales induxit, & de celebrandis Synodis Decreta condidit: num hic Pontifex intra quatuor menses plura pro reformatione perficere potuisset, cum die 26. Junii in Papam electus jamjam mense Octobri ejusdem anni 1409. obierit. Vide Hist. Fleury Contin. §. 32. & 33. Nonne etiam Martinus V. pro reformationis negotio Cardinalium cœtum instituit, Decreta condidit, concordata cum Nationibus pro tollendis juribus, quæ appellabant corruptelas, erexit, & plura alia hanc in rem de-

gatis repoſuit, quod ſummus Pontifex iram poſuiſſet, nilque magis optet, quam ut Decreti publicationem, quamdiu poſſent, differrent, ſimulque Pontificis mandatum exſpectarent, ex quo Decretum condendi modum percepturi eſſent. Hæc notitia Legatis gratiſſima accidit (*). Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. XLII.

Patres a Cæſare datis literis contra hæreticos lente procedere juſſi.

Quamprimum Cæſari præfatum Decretum innotuit, mox literas ad Pachecum Cardinalem dedit, Dandino autem, qui apud Imperatorem Pontifi- *Pallav. l. c. n. 17.*

decrevit? Nonne a Papa ad Concilium appellare prohibuit, quæ ſane appellatio inter maximas corruptelas merito numerari poteſt. Itaque Pontifices ideo duntaxat reformationem neglexiſſe inſimulantur, quia ſeſe jurisdictione, & auctoritate ſuprema ſibi a Deo conceſſa non abdicarunt, quod tamen Pſeudo-Politici volunt.

(*) Hanc in rem Continuator Pallavicinum allegavit, qui tamen ne verbo quidem de hoc mentionem facit, aſt e re Continuatoris fuit, ut rurſus Pontificem a reformatione alienum Lectori ſuo depingat.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

cis Legatum agebat, injunxit, ut Legatis præciperet, quatenus in hoc negotio lentius procederent, nec Proteſtantes anathemate percellerent, ne forte illi adhuc magis in furorem agerentur.

§. XLIII.

Congregatio de legendis literis, nec non de Synodi ſigillo.

Pallav. c. 8. n. 1. & 2. Raynald. ex MS. Arch. ſign. 3232. p. 112. & ex Diario Conc. Trid. p. 68. ad hunc ann. n. 18.

Die vigeſima nona Januarii alius habebatur Patrum conſeſſus, in quo recitatæ fuerunt literæ, quas Epiſcopus D. Marci ad Principes perſcribere juſſus erat. Inſuper ibidem fuit ſancitum, ut pariter epiſtola ad Papam mitteretur, in qua Patres Pontifici ob convocatam, incœptamque Synodum grates agerent, ſimulque eundem rogarent, ut Principes Chriſtianos ad mutuam inter ſe pacem hortaretur, eosque moneret, ut ſuos quoque Epiſcopos ac Legatos ad Tridentinam Synodum decernerent. Hanc in rem Majerano Archiepiſcopo ex Synodi conſenſu obſervare placuit, quod in literis ad Papam datis non adeo ſollicite, ut Italiæ Epiſcopos ad Synodum ſollicitaret, ab eo peteretur, ſed potius, ut exterarum nationum Antiſtites, qui ejus jurisdictioni ſubſunt, Tridentum accedere urgeret. Porro Epiſcopus Caſtellimarinus contendebat, quod

quod hasce literas vel omnes Prælati, vel saltem aliqui suo chirographo munirent. Huic autem Cardinalis Montanus reposuit, admonens eum, ne prærogativam muneri Legatorum debitam invideret. Posthæc agitabatur rursus quæstio, an Galliarum Rex præponendus esset Romanorum Regi, caussantibus Gallis, quod *eorum Rex reapse Rex, Romanorum vero Rex non nisi talis in spe esset.* Ex adverso Germaniæ Episcopi demonstrabant, Regem Romanorum pari cum Imperatore auctoritate pollere. Tandem ex omnibus hisce litibus nova disceptatio oriebatur circa sigilla Decretis apponenda; nam disceptabatur, utrum speciale sigillum, quod sanctum Spiritum in figura columbæ unacum Synodi nomine exhiberet, esset imprimendum. Verum Legati dextere exposuerunt, quod Tridenti non inveniantur sigillorum sculptores, Venetias vero mittere longiorem deposceret moram, ac proin satius foret, interea primi Legati sigillum adhibere. Placuit Patribus hoc Cardinalis consilium, unde literæ non Synodi, sed Legatorum nomine ad Cæsarem, ceterosque Principes mittebantur (*). Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XLIV.

(*) Cum hasce nugas nec Pallavicinus, nec Ray-

Sæcul. XVI. A. C. 1546

§. XLIV.

Synodi Patres in tres ordines distributi.

Pallav. l. c. c. 8. n. 5.

In eadem Congregatione a Legatis est propositum, quod omnes Synodi Patres in tres dividerentur cœtus, qui in singulis eorumdem Legatorum ædibus separati convenirent, priusquam ea, de quibus deliberarunt, in Congregatione generali proponerentur : Id vero fiebat ex eo, ut ibidem omnes cum majori facilitate, ac minori tumultu percipi possent, cum magis expedite, magisque libere in tribus diversis locis sententias suas promere valerent, hacque ratione citra confusionem, quam semper magnus deliberantium numerus parit, singulis pro libitu suo vel patrio, vel Latino sermone disputare liceret. Verum, ut inquit Pallavicinus, *Legatorum mens tria insuper in eo spectabat commoda. Primum erat ratio longe facilior moderandæ multitudinis, in tres quasi rivulos attenuatæ, quam in ingentem fluvium in-*

tu-

Raynaldus a Continuatore allegati recenseant, haud temere conjicimus, quod Continuator ea vel ex proprio cerebro, vel ex alio quodam putido fonte hauserit.

tumescentis. Alterum erat, per eam partitionem perfringi factiones & fœdera, quibus Patres irretiri possent cujuspiam vel auctoritate vel arte. Postremum, quo vitaretur, ne quis ingenio turbulento, sed simul dicendi vehementia & eloquentia præditus, universum Conventum ad aliquid perniciosum derepente impelleret. His ita dispositis seligebantur illi Præsules, ex quibus hæ tres classes constarent, hancque in rem unanimi suffragio decretum, quod Madrutius & Pachecus ad hosce confessus suos Deputatos ablegarent. Sæcul XVI. A.C. 1546.

§. XLV.

Ibidem actum de Symbolo, & differenda Decreti executione.

Igitur juxta præscriptam a Patribus normam die secunda Februarii in Legatorum ædibus privati incipiebant congressus, in quibus præprimis Patrum nonnulli Decretum circa dogmatum & emendationis examen differri postulabant. Ad quod Legati hunc in modum responderunt: „ Hæc petitio nobis æ- „ quissima videtur, cum plures adhuc E- „ piscopi ac Germaniæ Principes prope- „ diem sint adventuri, simulque Episco- „ pus Patavinus Romanorum Regis Le- „ gatus sese itineri jamjam accinxerit, „ ac proxime ex Galliis Francisci Regis „ Ora- *Pallav. l. c. n 6 & 7.*

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

„Orator unacum duodecim Episcopis „ac Theologorum quam plurimis brevi „acceſſurus ſperetur. Notum quoque „eſt, quod Cæſar octo Præſules ex Hi„ſpania Tridentum contendere jusſerit, „eoque deſtinaverit Franciſcum Toleta„num Oratorem, qui Mendozæ lenta „quartana laborantis vices ageret. Nec „minus etiam ſummus Pontifex ferme „omnes Italiæ Præſules eo proficiſci ſti„mulat, proin ſatis rationi conſonum „eſt, ut abſentium quoque ratione habi„ta eorum adventus exſpectetur, cum „eorum conſenſus majus etiam robur, „atque auctoritatem Synodi Decretis „conciliare poſſit.„ Inſuper Aquenſis Archiepiſcopus expoſuit, indecens videri, ſi Seſſio aliqua nullo Decreto ibidem condito haberetur. Huic quoque ſententiæ ſuffragabatur Episcopus Caſtellimarinus, reliqui vero abſentes eſſe præſtolandos contendebant. Denique Petrus Bartanus ex Ordine FF. Prædicatorum Theologus ac Fanenſis Episcopus exiſtimabat, quod pro more præcedentium Synodorum in Seſſione proxima Fidei Symbolum ab Eccleſia in Miſſæ Sacrificio cantari ſolitum publice foret recitandum: Cum autem Seripandus vehementer miraretur, quod Legati promulgationem Decreti differri peterent, hujus rei cauſſam ignorans & ipſe

ipse Fanensis Episcopi sententiæ accessit, illamque confirmavit exemplo Toletanarum Synodorum, in quibus memorati Symboli professio semper quodcunque aliud Decretum præcesserat. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XLVI.

Quorumdam Episcoporum oppositio contra Symboli promulgationem.

Episcoporum nonnulli, atque inter eos præcipue Bituntinus, & Clodiensis hæc exponebant: „ Haud congruum „ videtur, quod eo duntaxat ex fine Ses„ sio celebretur, ut in ea recitetur Sym„ bolum, quod tamen mille ducentis ab„ hinc annis fuit receptum, & a nemine „ impugnatum: nam hoc agendi modo, „ ajebant ipsi, Patres sese æmulorum „ ludibrio, iniquis vero criticorum sermo„ nibus exponerent. Neque etiam hanc „ in rem veterum Conciliorum exem„ pla sunt adducenda, eoquod tum in il„ lis Patres vel Symbola contra hære„ ses a semetipsis damnatas composuis„ sent, vel priora Symbola, quæ adver„ sus hæreses antea ab aliis fuerunt fa„ cta, ad augendam eorum auctoritatem „ adjecta quadam explicatione innovas„ sent, vel saltem ea rursus in memo„ riam revocare studuissent: nunc au„ tem nec de Symbolo recens conficien- *Pallav. l. c.*

do,

Sæc. XVI. A.C. 1546.

„do, nec per quamdam explanationem „augendo agitur; omnibus equidem „constat, quod olim ex ipso Symbolo „hæretici, qui contra quemdam illius „articulum erraverunt, fuerint convicti; „ast illud frustra adhibetur adversus Lu„theri Sectatores, qui omnes Symboli „articulos æque ac Catholici credunt.„ His insuper Episcopus Clodiensis subjunxit, quod rationes in Decreto allatæ ab hæreticis in rem suam verti possent; si enim Symbolum ad infideles convertendos, hæreticos expugnandos atque ad fideles in fide roborandos conducit, facile exinde inferre possent hæretici, quod ad alia, quam ea, quæ in Symbolo continentur, cogi nequeant. Verum his ceteri opponebant, quod in explananda quacunque doctrina a principiis, iisque certissimis, ac maxime receptis ordiri fas esset. Præplacuit horum sententia Legatis, eo potissimum nomine, quod res pacato animo fuerit proposita, quocirca in consessu altera die tertia Februarii habito Symboli promulgatio ex plurimorum suffragio fuit decreta.

§. XLVII.

Sessio III. Concilii Tridentini.

Labbe Coll. Conc. t. 14. p. 743.

Die quarta ejusdem mensis, ad quam Sessio tertia fuit indicta, Synodi Patres

tres in Eccleſia convenerant, ibidemque Petrus Tagliavia Panormitanus Archiepiſcopus ritu ſolemni Miſſam de Spiritu ſancto celebravit, Ambroſius vero Catharinus ex Ordine Fratrum Prædicatorum ſermonem habuit Latino ſermone conceptum, in quo propter Synodi tot annis exoptatæ celebrationem ingens ſuum gaudium teſtabatur, ac ſimul Synodi Patres monebat, ut D. Petri lapſum pertimeſcerent, qui ſui ipſius confidentia plenus palam profeſſus eſt, quod paratus ſit mori cum Chriſto, & tamen ad ancillæ vocem Magiſtrum ſuum abnegavit. „Binæ pariter, inquiebat hic „Religioſus, dantur ancillæ, quæ no„bis merito pertimeſcendæ ſunt, ac „contra quarum inſidias ſemper in ex„cubiis ſtare debemus. Prima eſt pro„pria caro noſtra, quæ nos ad bonorum „terreſtrium deſideria, hujusque vitæ de„litias invitat, eaque tam potens eſt, ut „& Petrum inducat ad Magiſtri ſui ab„negationem, cum ad bonum ſit igna„va, & ad malum proclivis, horret „pœnitentiam, cordisque mœſtitiam, „preces faſtidit, ſurdasque Dei Verbo „aures præbet, hæc ſunt ea vitia, quæ „novas progenuerunt hæreſes. Alte„ra eſt ambitio noſtra, quæ non minus „ac prior formidanda venit, cum om-

Sæcul. XVI. A C. 1546.

Pallav. c. 2. Raynald. ann. 1546. n. 15.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

„nium hæreticorum Mater, obſtetrix, „nurusque ſit.„

Poſtea Catharinus ad tertiam D. Petri abnegationem, cui non jam ancillæ, ſed Viri vox anſam dedit, ſermonem convertens, inquit: „Neſcio, an non „forte ipſimet Chriſti Domini Diſcipuli „veniant ſub illo homine, ad cujus al„loquium hic Apoſtolorum Princeps „*cæpit anathematizare, & jurare dicens:* „*quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.* „Id vero mihi videtur, quod Vir ille, „qui D. Petrum interrogabat, ſit pote„ſtas profana, quæ ſuis minis nonnun„quam fideles ad Chriſti Domini abne„gationem inducit, hinc vos omnes hor„tor, ne ob hanc poteſtatem Magiſtri ve„ſtri immemores potius Ariminenſem „Synodum, aliasque in memoriam re„vocetis, ac Chriſtum Dominum tan„quam medium inter vos, eumque ſo„lum potentiſſimum, Regem Regum, & „Dominum Dominantium reſpiciatis: „ſi vero Principum non nemo Synodi „opportunitate abuti, eamque ad pri„vata ſua ſtudia detorquere vellet, hunc „abominari debetis tanquam Virum, qui „non in hominem, ſed in Spiritum ſan„ctum delinquit, aut ſi idem Princeps „conſilia charitati adverſa ſuggerit, re„ſpondete illi: *Deus charitas eſt:* ſi au„tem veritatem labefactare intendit, &

„vos

„vos e medio tollere minatur, exclama- Sæcul. XVI.
„te, *hæc est vita æterna, ut cognoscamus* A.C. 1546.
„*solum Deum verum, & quem misit JEsum*
„*Christum.* Mementote, scriptum esse
„in Evangelio D. Matthæi: *Nolite ti-*
„*mere eos, qui occidunt corpus, animam*
„*autem non possunt occidere, sed potius ti-*
„*mete eum, qui potest & animam & corpus*
„*perdere in gehennam.*„ Denique iisdem S. Simeonis verbis, a quibus exorsus est, sermonem suum absolvit, eaque hoc modo interpretatus est: „Nunc dimit-
„tis Domine servum tuum, secun-
„dum verbum tuum in pace, quia vi-
„derunt oculi mei fructum & bona sa-
„lutaris hujus Concilii, quod parasti an-
„te faciem omnium populorum tan-
„quam lumen ad revelationem gentium
„& gloriam plebis tuæ Israel.„

§. XLVIII.

Hujus Sessionis Decretum de Symbolo.

Absoluta hac Catharini oratione Turi- *Labbe l. c.*
tanus Archiepiscopus quoddam Decretum legit his verbis conceptum: *Hæc sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, præsertim earum, quæ duobus illis capitibus, de extirpandis hæresibus, & moribus reformanda-*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

mandis continentur, quorum cauſſa præcipue eſt congregata; agnoſcens autem cum Apoſtolo, non eſſe ſibi colluctationem adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus ſpirituales nequitias in cœleſtibus, cum eodem omnes & ſingulos imprimis hortatur, ut confortentur in Domino, & in potentia virtutis ejus in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſint omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, atque galeam ſpei ſalutis accipiant, cum gladio ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Itaque ut hæc pia ejus ſollicitudo principium & progreſſum ſuum per Dei gratiam habeat, ante omnia ſtatuit, & decernit, præmittendam eſſe confeſſionem fidei, Patrum exemplo in hoc ſecuta, qui ſacratioribus Conciliis hoc ſcutum contra omnes hæreſes in principio ſuarum actionum apponere conſuevere: quo ſolo aliquando & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt, & fideles confirmarunt: Quare Symbolum fidei, quo ſancta Romana Eccleſia utitur, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Chriſti profitentur, neceſſario conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ inferi nunquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit. Poſtea fidei Symbolum, prout in cunctis Eccleſiis decantari ſolet, integrum recitabatur, ſimulque prælegebatur Decretum,

vi

vi cujus proxima Seſſio ad octavam Aprilis diem indicebatur. Sæc. XVI. A.C 1546.

Utrumque hoc Decretum unanimi omnium ſuffragio fuit approbatum, nonnulli tamen Epiſcopi quædam eſſe addenda contendebant, hancque ob rem, ut diſputationis contentionem declinarent, ſcriptotenus ſua poſtulata exposuerunt. Hos inter Feſulanus Epiſcopus huic Decreto, aliisque in poſterum condendis, hæc verba præfigi petiit: *Univerſalem Eccleſiam repræſentans.* Ceteri vero duo Antiſtites Caputaquenſis, & Paxauguſtenſis exponebant, quod hæc verba in præſenti Decreto omitti lubenter permitterent, ea tamen lege, ut in ceteris omnino adderentur.

§. XLIX.

Palatinus Elector novæ Lutheri reformationi addictus.

Hucusque ob Synodum Tridenti inchoatam ac celebratam Religionis negotia in Germania haud aliam induebant faciem; quippe Proteſtantes Principes menſe Januario Francofurti convenere, ibidemque ſeſe adverſus Synodum præmunierunt, ſimulque innovato fœdere belli ſumptus contra Henricum Brunsvicenſem impendendos ſuppeditare, nec non Colonienſem Archiepiſco- *Sleid. l. 16. p. 552.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

pum defendere decreverunt. Statuebant insuper, Cæsarem esse sollicitandum, ut Religionis dissidia componeret, atque in hisce Comitiis Cameræ Imperialis judicium emendaret. Sub idem tempus præfati Archiepiscopi Oratores non modo contra Colonienſem Clerum, sed etiam adversus ipsum Papam ac Cæsarem querebantur, eoquod hi Archiepiscopo præcepissent, ut is se illis sisteret. Hæc cum agerentur, interea Palatinus Elector novam Lutheri reformationem in suum Electoratum invexit, nec non hujus sectæ Præcones advocavit, simulque Communionem sub utraque specie Laicis, Sacerdotibus vero Conjugium permisit, nec minus postea die decima Januarii Missæ Sacrificium, prout in Ecclesia Catholica celebratur, Heidlbergæ fuit abrogatum, ac Cœnæ dominicæ ritus in idiomate vulgari peractus. Re percepta mox Protestantes, Legatione decreta, Electori novam hanc reformationem gratulabantur, gratesque agebant, quod Colonienſis Archiepiscopi Legatis perbenigne respondisset, demum vero eundem hortabantur, ut cœptis immote insisteret, palamque Augustanæ Confessionis doctrinam profiteretur, tandemque in proximis Comitiis Ratisbonæ celebrandis operam daret, ut circa Religionis negotia pax firma consti-

stitueretur. Ad hæc respondit Palatinus hunc in modum: *Perpetuo pacis fui studiosus, semperque eo intentus ero, quamdiu vixero: De Colonienſi Archipræsule plurimum doleo, quod ad hunc modum exagitetur in hac præsertim ætate, quando igitur vos ad Cæsarem, & ad Clerum, nec non ad Senatum Colonienſem vestros Deputatos precatum mittetis, meos quoque Legatos eo decernam. Equidem in Religionis causſa multis nunc annis conciliationem aliquam sperabam, quia vero rem periculose differri cerno, neque spes magna subest, hinc non potui populi mei votum atque exspectationem diutius retardare, itaque rituum, ac doctrinæ emendationem instituí, quam & urgere deinceps cogito, palamque eandem profiteri.* Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. L.

Landgravii epistola ad Granvellanum de bello in Protestantes movendo.

Die decima septima Januarii quatuor Electorum, quorum ditiones ad Rhenum pertingunt, nimirum Colonienſis, Moguntini, Trevirenſis & Palatini Comitis Oratores Vesaliæ convenerant, eo fine, ut Archiepiscopi Colonienſis defenſionem in se susciperent. Verum solus Palatinus eidem opitulabatur, ceteri vero illius causſam tueri re-

Sleid. p. 552 & 553.

Sæcul. XVI. A.C. 1546

recusabant, Cæsaris indignationem veriti. Eodem tempore rumor ubique spargi cœperat, quod Carolus Cæsar occulte bellum contra Protestantes adornaret, quapropter Landgravius die vigesima quarta Januarii datis literis hæc Granvellano exposuit: *Non modo ex Germania, sed & ex Italia, aliisque locis nuntiatur, quod Cæsar atque Pontifex adornent bellum in Lutheranos, velintque tueri Concilium, ac primo vere facere cogitant initium, ita quidem, ut in Colonienſem Archiepiscopatum ex inferiori Germania, in Saxoniam autem ex Bohemia, & in superiorem Germaniam ex Italia fiat impetus: habebit quoque Cæsar ad decem millia peditum, & equitum cohortes aliquot, custodiæ loco, qui Ratisbonam ipsum deducant: hic rumor non vulgo tantum spargitur, sed ab ipsis quoque tribunis & centurionibus ac belli ducibus, quorum nonnulli jactitant, ipsis a Cæsare jam esse numeratam pecuniam: cum autem Galliæ Regem Cæsar habeat pacatum, inducias quoque sit pactus cum Turca, sicut plerique confirmant, mirum videtur multis, in quem usum copias conducat: mihi quidem atque Sociis, dum ad pacificationem primum Norimbergæ factam, postea Ratisbonæ, Spiræ, & aliis in locis confirmatam respicimus, non facile poterit persuaderi, ut id credamus esse verum, præsertim cum & Cæsari, & Ferdinando Regi contra Turcam, & alios etiam*

etiam hoſtes bonam operam navaverimus : *verum tamen*, inquiebat Landgravius, *hæc tibi volui familiariter explicare, quæ crebris literis atque nuntiis ad me Sociosque perferuntur: poteſt enim fieri, ut ad Cæſarem de me, Sociisque conſimilia dicantur a malevolis, quæ cauſſam diffidentiæ motumque ſuſcitent, & utrisque ſumptum augeant: non dubito autem, quin mihi ſis ad ea reſponſurus, & quia pacis Conſiliarius adhuc quidem fuiſti, oro, ut deinceps quoque Cæſarem eo flectas.* Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LI.

Granvellani reſponſum ad Landgravii literas.

Ad hæc Granvellanus die ſeptima Februarii Landgravio hanc in ſententiam reſpondit: *Cæſar neque pactum ullum habet cum Pontifice, neque militem conſcribit, nec ulli Duci pecuniam numeravit: quamquam ſi manum aliquam militum coegiſſet, non id cuiquam deberet videri mirum in hoc tempore, tanquam dubio rerum ſtatu, quando vicini circum Reges atque Principes copias conſcribunt: quis enim hoc in illo reprehendat, ſi det operam, ne quid Provinciæ ſuæ detrimenti accipiant? miror vero, tam impudentes homines reperiri, qui talia de Cæſare ſpargant, cujus animus quam ſit pacis & otii cupidus, nemini non perſpectum*

Sæcul. XVI A.C. 1546.

esse potest: scio adeo, quantopere semper elaboraverit, ut firma pace frueretur Germania: hoc etiam nunc ipsius est voluntatis atque propositi, eaque de caussa Colloquium Ratisbonæ instituit: illud de decem millibus peditum, quos Ratisbonam sit adducturus ad Comitia, nimis est vanum: quamquam si faceret, neque exemplo careret, quod Augustam Vindelicorum olim ita venerit, nec etiam caret ratione, quando quidem ad ipsum varia de rebus atque statu Germaniæ nuntientur, sed est falsus rumor: jam enim Cæsar se paravit ad iter in Germaniam, & minimo cum comitatu proficiscitur, quod existimet, animum suum perspectum esse omnibus, & fore, ut nemo caussam ipsi det, cur secus faciat: Archiepiscopus Coloniensis ipsus est testis, quam benigne Cæsar & clementer egerit, quam amanter ipsum in viam revocarit: licet enim graviter sit accusatus, nihil tamen Cæsar in ipsum statuit, quantum quidem salva licuit existimatione: nuper etiam per Navium admonuit, ut desistat, & Ratisbonensium Comitiorum Decretum exspectet: nam certe nec æquum est illius institutum, neque Cæsarem decet, ut hæc in eo ferat, de quibus ipsum humanissime jam commonefecit: ipse quidem universæ reipublicæ, sed in primis Germaniæ salva & prospera omnia precatur.

Hisce

Sæc. XVI. A.C. 1546.

Hisce literis Landgravius fidem attribuit, hosque rumores de bellico Cæsaris apparatu mere inanes fuisse credidit, quamvis plurimis ex locis identidem ejusmodi fama ad ejus aures perveniisset, non sine veritatis specie; quippe Cæsar reapse eo unice intentus erat, ut Protestantes tranquillitatis fiducia falleret, ampliusque temporis spatium nanciscereturr, intra quod cuncta disponeret, quæ ad eos armis in obsequium revocandos necessaria censeret (*).

§. LII.

Theologorum colloquium Ratisbonæ habitum.

Quamvis Germaniæ res ad bellum spectare viderentur, nihilominus Imperator colloquium, quod Decreto in nuperis Wormatiensibus Comitiis edito sanxerat, sollicite urgere haud destitit, hancque in rem Ratisbonæ ablegavit qua-

Sleidan. l. c. p. 555. Cochl. in act. & script. Luth. anno 1546. p. 313.

(*) Perperam Continuator Sleidani, quem totum descripsit, verbis de suo addidit, quod Carolus prior arma in Protestantes convertere molitus sit, cum tamen ipsus lib. CXXXII. §. 87. p. 569. recenseat, quod Protestantes jam ante septendecim annos contra Cæsarem Smalcaldiæ bellum adornarint.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

quatuor Theologos, Petrum Malvendam Dominicanum natione Hiſpanum, Eberardum Billicum Doctorem ex Ordine Carmelitarum, Joannem Hofmeſterum Auguſtinianum, & Joannem Cochlæum, quibus omnibus erat injunctum, ut cum aliis quatuor Theologis in arenam deſcenderent. His tanquam Auditores adjungebantur Georgius Loxanus, Caſpar Caltentalus, Georgius Ilſingerus, & Bartholomæus Latomus, nec minus ex Proteſtantium Theologis aderant Bucerus, Brentius, Georgius Major, & Erardus Schnepfius, qui de ſua ſecta Catholicis rationem redderent: itidem vero Auditorum partes agebant Volratus, Comes Waldeccus, Balthaſar Gultlingus, Laurentius Zochus Juriſconſultus. Porro præter deſtinatum numerum pro Catholicis etiam acceſſerat Ambroſius Pelargus Dominicanus, Proteſtantes vero omnino tres ſubmiſerant, qui erant Joannes Piſtorius, Martinus Frechtus & Theodorus Witus. Præterea duos hujus colloquii Præſides nominabat Cæſar, Mauritium Huttem Euchſtadienſem Epiſcopum, & Fridericum Comitem Fürſtenbergium, quorum primus jamjam prima Januarii, alter vero paucis poſt diebus Ratisbonam venerat, poſtquam ceteri Theologi jam antea una omnes eo conveniſſent.

§. LIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1546.

§. LIII.

Colloquii initium.

Die igitur vigesima septima Januarii colloquio datum est initium, ubi Præsides demandatam sibi provinciam exponebant, suamque moram excusantes Theologos hortabantur, ita eos alloquentes: *In re tam gravi, tamque sancta nihil affectibus tribuite, sed agite sincere, Deumque vereamini, & concordiam spectate. Dein nos nostram pollicemur operam, fidem & æquitatem: nunc vero exponimus vobis, Cæsaris esse mandatum, ut Protestantium Augustæ quondam exhibita Confessio tractetur hoc in colloquio, tribus primis omissis dogmatis de Trinitate, de Verbi Incarnatione, de Peccato Originis: nam illa duo non habent controversiam, hoc vero postremum jam ante satis est disceptatum: reliqua vero doctrinæ capita suo tractentur ordine; nempe de Justificatione, de Remissione peccatorum, de Legis impletione, de Fide, de bonis Operibus, de Merito, de Sacramentis, de Purgatorio, de suffragiis mortuorum, de Veneratione & Invocatione Divorum, de Reliquiis, de Statuis, de Votis monasticis, de Cælibatu Sacerdotum, de Delectu ciborum, de Feriis, de Traditionibus Ecclesiasticis, de Ecclesia, de Potestate Clavium, de Ordine hierarchico, de Roma-*

Sleid. & Cochl. ibid.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

mani Pontificis, Episcoporum & Conciliorum authoritate.

His ita expositis Protestantes colloquii acta per Tabelliones describi postularunt, unde post crebras utrinque altercationes decretum, ut ex utraque parte duo, quæ hinc inde proferrentur, conscriberent, atque acta in quamdam cistam reponerentur, nec ulli nisi reliquis præsentibus traderentur. Rebus hoc modo compositis Petrus Malvenda die quinta Februarii disputationem exorsus est.

Præprimis Doctrinæ caput, quod est de Justificatione, prolixe admodum & more scholastico pertractavit: eum vero Bucerus interpellavit, dixitque, quod id pugnet contra colloquii leges, ac Cæsaris mandatum, atque in medio posita jaceat Confessio Augustana, ex ea igitur ut articulum de Justificatione depromeret, & si quid redarguendum inveniret, ordine suo confutaret, illum Bucerus hortabatur. Ast Malvenda propterea perorare haud destitit, atque ita concluſit, ut & libero arbitrio plurimum tribueret, hominemque non sola fide, sed etiam spe & charitate justificari demonstraret. Altera die Bucerus jam ante quinque annos dogma de Justificatione in Colloquio Ratisbonensi conciliatum fuisse asseruit, & quid Cæsar,

sar, ac reliqui Ordines & Principes hac super re statuerint, exposuit, atque hoc ipsum ad acta referri petiit. Posthæc juxta ordinem a Cæsare stabilitum idem dogma repetiit, illudque in quatuor divisit capita, in quorum primo affirmavit: *Hominem non justificari coram Deo suis precibus ac meritis.* II. *Eundem gratis justificari per Christum per fidem, cum in gratiam se recipi, & peccata propter Christum sibi remitti credit.* III. *Christum sua morte pro peccatis nostris satisfeciſſe.* IV. *Deum nobis imputare fidem pro justitia.* Posthæc quatuor hosce articulos sacræ Paginæ testimoniis comprobare, atque exponere nitebatur, simulque, in quibus cum Malvenda conveniret, ostendebat, illiusque argumenta confutabat. Succeſſit Malvendæ Billicus Carmelita, qui nonnullas Buceri propositiones, præcipue vero eas, quæ de Justificatione proposuerat, refellebat, simulque circa hæc omnia quicquam inter partes vel unquam fuisse conventum pernegabat. Die tertia Februarii rursus Malvenda Bucero respondit, statuitque, quod I. *piæ actiones ad Justificationem disponant ac præparent.* II. *Charitas sit forma justitiæ.* III. *Justificatorum opera justificationem consumment, vitamque æternam promereantur.*

Sæcul. XVI. A.C.1546.

§. LIV.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LIV.

Cæsaris epistola ad colloquii Theologos.

Sleid. p. 557. Hisce quæstionibus interea agitatis, die decima quinta Februarii allatæ sunt Cæsaris literæ, in quibus hæc significabat: I. *Inter Præsides recipiatur Julius Pflugius Episcopus Naumburgicus, nec Collocutorum, aut Auditorum numerus augeatur extraordinariis, nec etiam alii, quam quos Præsides delegissent, tabelliones acta describant.* II. *Omnes jurejurando silentium promittant, nec ulli mortalium aliquid enuntient de rebus colloquii prius, quam ad Cæsarem, & Ordines Imperii relatum sit.* III. *Ea, de quibus convenit, subscribantur ab utrisque, controversa vero paucissimis verbis, & summis tantum sententiis utriusque partis recitatis annotentur, & tabellionibus tradita serventur.*

Perlecta Cæsaris epistola Protestantes deliberandi spatium postulantes altera die hæc in responsis dederunt: „Tertium hunc Præsidem acceptare non „recusamus, dummodo id etiam nostris „Principibus probetur, dein petimus, „ut nostra responsa, cum nondum sint „absoluta, perficere nobis liceat, cun„ctaque in colloquio Ratisbonensi acta „in tabulas referantur. Præterea po„stu-

„ſtulamus, ut Joanni Piſtorio munus „Scribæ relinquatur, nec multæ quæ„ſtiones inter diſputandum uno tempo„re confundantur. Ceterum tam ſtri„ctum de rebus geſtis ſilentium promit„tere haud poſſumus, eoquod in man„datis habeamus, ut noſtros Principes „ſubinde de colloquii ſtatu certiores „reddamus.„ Sæc. XVI. A C. 1546.

§. LV.

Colloquium re infecta ſolutum.

Cum igitur Præſides probe intellige- *Cochl. p. 314.*
rent, quod Proteſtantes Cæſaris mandatis ſeſe ſubjicere omnino recuſarent, datis ad eundem literis, quid hac in re agendum, ſciſcitabantur; attamen Saxoniæ Elector, nequidem exſpectato Cæſaris reſponſo, ſuos Theologos revocavit, ac die vigeſima Martii Bucerus quoque, ut geſta Landgravio referret, diſceſſit, non ſine ingenti Præſidum tædio, qui ceteros haud ultra detinere poterant.

§. LVI.

Martini Lutheri obitus.

Cum interea hæc colloquia haberen- *Sleid. p. 563. Pallav. hiſt. Trid. l. 6. c. 10. Cochl. l. 6.*
tur, Proteſtantium factio præcipuum ſuum amiſit caput Martinum Lutherum, qui Islebiæ in patria ſua die de-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

cima Februarii morte deletus periit. Varia est Scriptorum relatio de hujus obitus ratione, id tamen unice pro comperto habetur, quod Lutherus Wittembergam delatus ibidem suis in Genesin commentariis postremam manum admoverit, mox vero ad Comites Mansfeldios per literas Islebiam in patriam suam fuerit revocatus, ut dissidium inter Comites circa hæreditatem exortum componeret: cum vero hoc obsequii genus Principum suorum precibus denegare haud posset, exeunte mense Januario, quamvis adversa jamjam valetudine graviter pressus esset, Wittemberga discessit, suique itineris socios habuit tres filios suos Joannem, Martinum & Paulum præter quosdam alios amicos suos, quos inter præcipuus erat Justus Jonas, Hallensis Ecclesiæ Minister. Adventanti Comites obviam miserant præsidii caussa centum tredecim equites: cum vero Lutherus Islebiam esset ingressus, sæpius ad populum dixit, pluraque alia munera obivit, die autem decima septima Februarii gravissimo stomachi dolore oppressus suorum familiarium suasu quosdam pulveres vino dilutos sumpsit, ac parumper quieti indulgens adstantes ita allocutus est: *Orate Deum, ut Evangelii doctrinam nobis conservet; Pontifex enim & Concilium*

lium Tridentinum (prout ipse convitiabatur) *dira moliuntur.* Sæcul. XVI. A.C. 1546.

His dictis aliquamdiu obdormiscens, urgente morbi vi post mediam noctem expergefactus vehementer de pectoris coarctatione querebatur, jamque vitæ suæ finem instare præsentiens juxta sectæ suæ ritum preces fudit, ac fiducia plenus dixit: *Certo scio, me cum Deo esse permansurum in sempiternum, neque posse me tuis ex manibus a quopiam avelli.* Postea Spiritum suum Deo recommendans placide e vivis decessit, si tamen fides habenda eorum relationi, qui tum præsentes aderant. Ceterum Lutherus tum circiter sexagesimum quartum ætatis annum agebat, cum decima Novembris die anno Christi millesimo quadringentesimo octogesimo tertio natus esset. Cupiebant quidem Mansfeldii Comites ejus corpus Islebiæ, cum hæc urbs ipsius esset patria, terræ mandari; verum illud Saxoniæ Electoris jussu Wittembergam honorifice translatum quinto post die sepultum fuit. Porro paucis ante mortem suam diebus Lutherus, quid de Zwinglii Sectatoribus sentiret, mentem suam aperuit in celebri illa epistola, quam die vigesima quinta Januarii contra illos scripsit; nam eos tanquam a Deo alienissimos reputabat, vicissim vero ab iisdem velut homo infelicissi-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

mus appellabatur. Ad hos igitur ita perscripsit: „ Gratum hoc a vobis mihi „ impositum accidit: sim ergo omnium „ hominum infeliciſſimus, in hoc tamen „ solo me beatum existimo, nec aliam „ mihi exopto beatitudinem, quam il- „ lam Psalmistæ: Beatus Vir, qui non „ abiit in consilio Sacramentariorum, & „ in via Zwinglianorum non stetit, & in „ Cathedra Tigurinorum non sedit.„

Ceterum de nulla unquam re magis varia erat Historicorum narratio, quam de hujus Hæresiarchæ dotibus, atque obitus ejus eventibus; quippe varii rem pro diversa studii, suique affectus ratione diverse enarrant. Protestantes quidem omnium elogiorum fontes, ut Lutherum suum celebrent, operosius exhauriunt, eumque veluti Virum sublimis ingenii excellentia, magna animi constantia, memoriæ felicitate ac fœcunditate, nec non profunda eloquentia tam verbis, quam scriptis comprobata insignem depingunt. Jactitant illum tanquam a privati quæstus studio alienum quidem, constantem tamen ac paupertatis studiosum, nec non unice animarum saluti intentum, imo ut paucis concludam, Lutherum suum Sanctorum fastis adscribunt. Attamen illi, qui partium studio haud præventi sunt,

sunt, facile dignoscere poterunt, quid de ejusmodi elogiis cogitandum sit. Sæcul. XVI. A.C.1546.

Porro Catholici communi suffragio affirmant, quod hic Hæresiarcha mente fuerit robustus, in suis sermonibus vehemens, eloquentia fœcundus, sed adeo furiis agitatus, ut audacia populos deciperet, atque ad se raperet, præterea audiebat ultra modum petulans, & tantæ sibi arrogatæ auctoritatis vi præditus, ut ejus Discipuli coram illo trepidarent. His addunt illi, quod ejus animus summa arrogantia suique ipsius fiducia tantopere fuerit infectus, ut omnes illos, qui ejus opinionibus adversabantur, vilipenderet, ac hujus petulantiæ ministerio omnes illos, qui sese ejus hæresi opponebant, indignum in modum innumeris convitiis lacesseret, adeo, ut nec Regibus, nec Cæsari, nec ipsi etiam summo Pontifici parceret, nihilque tam sacrum, sanctumque ac intemeratum in terris esset, quod ipse non livido suo dente fœde corroderet; Insuper ea, quæ semel propugnaverat, retractare minime assuetus, totum se iracundiæ ac vindictæ libidini sacravit, adeo imperiosus, ut semper omnibus dominari, ceterisque omnibus ob doctrinæ suæ novitatem præferri percuperet, suamque sectam quocunque periculo stabilire gestiret. Erat denique Luthe-

Sæcul. XVI. A C. 1546.

rus ſummopere ſcientia ſua inflatus, quæ quamvis ſat mediocris eſſet, pro ratione tamen illius ævi is credebatur in ea excellens, imo pro propria ejus ſalute ac Eccleſiæ tranquillitate optandum fuiſſet, ut minus ſe ſapere putaſſet; quippe ſupra omnes homines non modo, qui ſua ætate floruerunt, ſed etiam ſupra cunctos retroactis temporibus longe celeberrimos inſulſe ſeſe extollebat. Equidem opportunus hic foret locus, ut Catalogus librorum, quos Lutherus circa varia argumenta ſcripſerat, huc adduceretur; verum hac de re in ipſo Hiſtoriæ noſtræ progreſſu ſæpius mentionem fecimus.

Boſſuet. hiſt. var. t. 1. l. 1. art. 32. p. 42.

§. LVII.

Congregationes frequenter habitæ.

Pallav. l. c. c. 11. n 1. &c.

Interea Tridenti frequentes habebantur Patrum conſeſſus, in quorum uno die decima octava Februarii celebrato rurſus mentio fiebat de titulo Decretis præfigendo: verum hanc in rem præter ea, quæ ſæpius jamjam fuerunt recocta, nihil amplius proferebatur. Hinc Montanus Cardinalis Legatus ad alium articulum tranſiens agebat de ſupprimendo Decreto, quo ſancitum, ut fidei dogmata, ac diſciplinæ reformatio junctim pertractarentur: Igitur hoc de argumento ita perorabat: *Nihil detrimenti paſſa*

Sæc. XVI. A.C. 1546.

passa mihi videtur Synodus, si verbo tacuisset, quod re perfecit: Decretum illud sub ea forma, sub qua vulgandum fuisset, exile ac jejunum semper existimabam, nec honorificum primæ tanti Concilii sanctioni solemni: quidnam enim aliud in eo dicitur, nisi quidquid summatim indictum fuerat per Pontificium Diploma, quo celebrandæ Synodi caussæ, nimirum hæresum extirpatio ac disciplinæ restitutio exponuntur? Mihi quidem fuit consilium illam ampliandi, atque in proximo Decreto hosce duos articulos subjungendi, facta tamen denuntiatione Episcopis absentibus, ut eo se conferrent, suamque caussam dicerent, aliasque res usui futuras cum majori gravitate disponerent: sed a consilio facile me dimoveri patiar summorum Virorum auctoritate aliter sentientium.

Verum ad hæc Didacus Alaba Asturiensis Episcopus, vir ingenio acer, ac libertatis studiosus Legatum interpellavit, hæcque subjecit: *Non decertandi, sed addiscendi studio a te supplex peto, ut exponeres, qua auctoritate habuisses in animo, ut jam dixeras, Decretum consensu Patrum confirmatum immutare? Ego quidem interfui cum potestate judicandi variis Hispaniæ tribunalibus, quibus Cæsaris Consiliarii præerant, nec unquam novi ab ullo Præsidum sibi auctoritatem arrogatam immutandæ universi consessus sanctionis.* Tum Le-

Sæc. XVI. A.C. 1546.

gatus Cardinalis funeſtum quid ex hac Epiſcopi libertate veritus, hunc in modum reſpondit: *Cum tam humaniter id a te ex me quæratur, libenter tibi facturus ſum ſatis: Mihi videlicet fuit in animo id agere, quod non ſolum Legato, ſed cuilibet etiam Epiſcoporum liceret; id autem eſt, antequam Decretum promulgaretur, illius mutationem proponere, rei arbitrio Patrum ſuffragiis relicto. Quod autem ſpectat ad auctoritatem, quam ibi Legati, ceterique Præſides obtinent, haud mihi ratio ſuppedit, per quam tibi tam curſim ſatisfacerem, cum ea tam late pateat, ut nequiret in pauca redigi. Hoc generatim dicere poſſum; Effatum eſſe apud Canonum Conſultos, Legatis a Latere licere, quidquid ſeu a voce communi, ſeu a peculiaribus Pontificis juſſionibus eisdem non denegatur.* Hæc Pontificii Præſidis moderatio cum ſummo omnium applauſu excipiebatur, omnesque ad articulos in proxima Seſſione pertractandos animum applicare cœperunt.

§. LVIII.

Quæſtiones examinandæ a Legato propoſitæ.

Pallav. l. c. c. II. n. 4.

Poſt hæc Legatus præprimis Patribus hæc expoſuit: *Optimum mihi factu videtur, ut Symbolo tanquam primo fidei fundamento jamjam ſtabilito nunc primo loco*

loco recenſeantur, ac recipiantur libri Canonici ſacrarum Literarum, quo certo conſtaret, quibus armis eſſet in hæreticos dimicandum, & in qua baſi fundanda eſſet Fides Catholicorum; quorum aliqui ſuper ea re miſere angebantur, cum cernerent in eodem libro a plurimis S. Spiritus digitum adorari, alios e contra digitum impoſtoris execrari. Sæcul. XVI. A.C 1546.

Hoc ſtabilito plures peculiares habebantur Congregationes, in quibus tres poſtmodum diſcutiendæ proponebantur quæſtiones, & primo quidem quærebatur: *An omnia utriusque Teſtamenti volumina eſſent comprobanda.* II. *An ea comprobatio per novum examen peragenda.* III. *Fuit a Bertano ac Seripando propoſitum, an expediret ſacros libros in duas claſſes partiri: alteram eorum, quæ ad promovendam populi pietatem pertinent, & illius ergo ſolum ab Eccleſia recepti tanquam boni, cujusmodi videbantur eſſe Proverbiorum & Sapientiæ libri, nondum ab Eccleſia probati tanquam Canonici, tametſi frequens eorum mentio haberetur apud S. Hieronymum & Auguſtinum, aliosque veteres Auctores: alteram eorum, quibus etiam fidei dogmata innituntur.* Verum hæc diviſio a Patribus non fuit approbata, minus vero a quopiam commendata.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LIX.

Examen de libris Canonicis ſacri Codicis.

Pallav. n. 5. Igitur primis duntaxat duabus quæſtionibus infudatum a Patribus, ac unanimi ſuffragio decretum, quod præprimis omnes ſacræ Paginæ libri ſint approbandi: qua ſuper re Marcellus Cervinus Legatorum unus in particulari prius, & poſtea in generali cœtu die vigeſima ſecunda Februarii habito prolixe differuit, hæc exponens: *Aliqui ſacrarum literarum libri non ab hæreticis ſolum, ſed ab aliquo Catholicorum in dubium vocantur: incompertum quidem eſt, undenam hæc dubitatio exorta fuerit, ſed veriſimile videtur, illam hauſtam ex hæreſeos cloacis, ſedulo ſtudentis tanquam falſa calumniari legitima teſtimonia, quibus falſitatem ſuam redargui ſentit: ad diſerte autem comprobanda ea volumina, quæ Canonica cenſent, invitantur Patres exemplo, & Canone poſtremo Apoſtolorum, ac Trullano Concilio, in quo illorum pleraque recenſentur, & Laodiceno eadem plane connumerante, ac tertio Carthaginenſi, quod libros Judithæ, Tobiæ, & Apocalypſis inter divinos agnoſcit. Conſimilis etiam ſyllabus fuit confectus a SS. Athanaſio & Gregorio Nazianzeno, a quarta Synodo Toletana, ab In-*

no-

nocentio ac Gelasio Romanis Pontificibus, ac denique a Concilio Florentino. Hæc sententia communi Patrum consensu fuit approbata, circa librum tamen Baruch levis quædam exorta est contentio, eoquod is in Canone Concilii Carthaginensis non reperiretur(*). Verum ad hæc respondit Cervinus, quod hæc Synodus Prophetam Baruch veluti Jeremiæ Amanuensem censuerit, ac proin eundem sub Prophetæ hujus nomine comprehenderit, præcipue, cum aliunde Ecclesia semper hunc librum tanquam Canonicum receperit, atque in divinis laudibus lectiones in Sabbato sancto, ac Pentecostis vigilia recitari solitas ex illo desumpserit. Sæcul. XVI. A.C 1546.

§. LX.

Contentio de sacrorum Librorum Canone sine examine approbando.

Gravius dubium movebatur circa alterum articulum; quærebant enim Patres, utrum sacri libri novo examini essent subjiciendi. Montanus & Pachecus Cardinales quamcun- *Pallav. l. c. n. 6. Raynald. hoc ann. n. 18. & seq.*

(*) Postremam hanc rationem a Paulo Suavi fuisse nequiter confictam observat Pallavicinus loc. cit. lib. 6. cap. 11. n. 14.

Sæc. XVI. A.C. 1546

cunque novam discussionem recusabant, reliqui vero tres, Cervinus, Polus & Madrutius in discutiendis hisce libris, nec non in diluendis adversariorum oppositionibus novam operam esse impendendam contendebant. Ex adverso asserebant primi, quod *hæc esset consuetudo ac firmitas Ecclesiæ, veteres Conciliorum ac Patrum sanctiones in litem minime revocare. Redigebant in memoriam sapientissimum Gelasii ac Leonis summorum Pontificum documentum, dicentium: Res semel decisas haud retractandas: hinc a Marciano religiosissimo Imperatore per sua edicta cautum fuisse* ajebant, *ne amplius in disceptationem adducerentur: satis sunt*, addebant, *habitæ in eo a prioribus Conciliis disputationes: hæreticorum cavilli abunde refelluntur a Fischero Cardinale, a Cochlæo, a Pighio, ab Eckio, & ab aliis præstantissimis Viris. Cuinam usui hoc novum examen? num ut anceps appareret Concilium de auctoritate legitima earum Scripturarum, quæ fundant intentionem Ecclesiæ in hæreticos, & nostræ fidei prima principia conflant? an ut Lutheranis liceret gloriari, suis argumentationibus suspectas falsitatis reddidisse Catholicis superiorum Conciliorum definitiones? disputatio ad id solum instituitur, ut veritas indagetur: quicunque finis alicujus gratia quidquam adhibet, hic profitetur se adhuc fine carere.*

Hi

Hi vero, qui ad novum examen esse procedendum censebant, hunc in modum perorabant: *Adhibendum est novum examen, non solum, quo veritas comperiatur, sed quo etiam confirmetur. Debent Patres non seipsos tantummodo alere cœlestis sapientiæ pabulo, sed esse Pastores, quin & Pastorum Pastores: proinde eorum est muneris, illos idoneos reddere*, exhortari in doctrina sana, eosque, qui contradicunt, arguere. *Injunctum est Catholicis a primo Lateranensi Concilio, ut argumenta cuncta dissolvant objecta fidei nostræ mysteriis; cum plane necesse sit, omnem hujusmodi argumentationem, quippe veritati oppositam, quoddam esse sophisma, adeoque dissolubile. Docuit S. Thomas, quemadmodum Theologi non est, Christianæ fidei principia comprobare; ita ipsius sunt partes, eadem adversus omnes oppugnationes tueri. Id a summo illo Doctore perfectum fuit in aurea Summa contra Gentes, eique veterum Patrum exempla præfulsere. Extant disceptationes S. Athanasii cum Ario, S. Hieronymi cum quodam Luciferiano de rebus jam per Concilia confirmatis: disceptationes quidem non vere habitæ, sed confictæ; at ejusmodi, quæ ostendunt, haud disconveniens, nec inutile visum sapientissimis illis Patribus susceptum a se patrocinium caussæ Catholicæ, etiam post denuntiatum ab Ecclesia judicium. Testificatur Concilium Africanum, Donatistas* Sæcul. XVI. A. C. 1546.

ad

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

ad disputandum super doctrinis longe prius a Nicæno damnatis fuisse a Catholicis invitatos, & S. Augustinum cum iis disceptationem iniisse. Cum Macario Antiocheno Patriarcha, jam a sexta Synodo proscripto, decertavit Bonifacius jussu Benedicti Romani Pontificis, & S. Dominicus cum Albigensibus hæreticis manifestariis. Post Decreta Nicæna quoties vox ὁμοούσιον in controversiam revocata? Ne ab ipso quidem S. Leone, qui prohibuit in disputationem adduci ea, quæ Niceæ & Chalcedone a S. Spiritu stabilita fuerant, ingenii sui opera fuit denegata iis, qui hausto jam simplici definitionum lacte, solidiorem rationum cibum mandere cupiebant. Denique vel sanctissimi Apostoli Christianæ fidei fundatores, & a divino Spiritu plane veritatem edocti, ubi de veteris Legis obligatione decernendum fuit, rem examini subdiderunt. Existimationis plurimum Concilii Decretis accedet, ubi universæ Nationes audierint, hæreticorum rationes ab eo expensas & confutatas. Alioquin eam, quam Patres appellant venerationem antiquitatis, alii vocabunt laboris fastidium, aut responsionis inscitiam.

Prævaluit posterior hæc Michaelis Cervini sententia in peculiari hac Congregatione, unde in proximo confessu generali nihil hac super re decretum fuit, Patrum animis ibidem tantopere in diversa

versa abeuntibus, ut exorta loquentium confusione Synodi Promotor præcipere compelleretur, quatenus suo quivis ordine non nisi interrogatus sententiam suam ediceret: hinc Patrum suffragia duntaxat circa articulum de recipiendis sacri Codicis libris colligebantur, qua in re unanimis omnium erat consensus: discordabant tamen circa anathema, quod nonnulli in illos, qui sacros hosce libros recipere recusarent, pronuntiandum censebant, ut audacia comprimeretur quorumdam etiam Catholicorum adversantium, inter quos Cajetanus quoque numerabatur. Id quidem petebant Legati, eisque viginti Præsules adstipulabantur; oppositam tamen sententiam quindecim Patres tuebantur, quos inter præcipuus erat Tridentinus Cardinalis. Eapropter nihil hac super re decisum, sed totum denique negotium ad aliam Congregationem fuit remissum.

Sæcul. XVI. A C. 1546.

§. LXI.

Variæ Congregationes pro Traditionibus examini subjiciendis.

A sacris literis Synodi Patres progrediebantur ad Traditionem, seu ad Christi Domini & Apostolorum doctrinam, quæ non quidem in libris Canonicis scripta continetur, sed tamen non in-

Pallav. l. c. n. 8. & 9.

Sæcul. XVI. A.C.1546

interrupta ſerie ad nos translata in Sanctorum Patrum voluminibus atque Eccleſiæ Hiſtoriis recenſita habetur. Hanc in rem frequentes habebantur peculiares conſeſſus, quibus præter duos Præſules unus Theologus, atque alter ſacrorum Canonum peritus intererant, ut Decreta pro libris Canonicis & Traditionibus condenda perſcriberent. Horum nomina erant Salvator Alepius Archiepiſcopus Turritanus, Materanus & Armachanus itidem Archipræſules, ac denique Pacenſis, Bellocaſtrenſis & Feltrienſis, Epiſcopi. Præprimis ergo illa ſacri Codicis, Sanctorumque Patrum, qui Traditionibus favent, teſtimonia prælegebantur, ubi Claudius Jajus e Societate JEſu Auguſtani Cardinalis Procurator peropportune admonuit, duo dari Traditionum genera, quorum unum ad fidem ſpectaret, alterum vero ad mores ritusque Eccleſiæ pertineret, earumque primas absque ulla exceptione recipiendas eſſe aſſerebat, ex poſterioribus vero duntaxat illas retinendas dicebat, quæ continuata Eccleſiæ conſuetudine forent comprobatæ. Hanc doctrinam pariter Cardinalis Cervinus auctoritate S. Baſilii confirmavit, oſtenditque, non niſi eas Traditiones eſſe amplectendas, quæ ab Apoſtolis traditæ ad noſtra usque tempora ſuerunt propagatæ.

tæ. Ceterum ea omnia in generali Conventu die vigesima sexta Februarii celebrato agitabantur, & quamvis omnium Theologorum sententia eo abiret, quod Ecclesiæ Doctrina tam sacris Literis, quam Traditionibus innitatur, magna tamen opinionum erat diversitas circa modum, quo hæc quæstio esset pertractanda. Sæcul. XVI. A C. 1546.

§. LXII.

Sententiarum diversitas circa Traditiones.

Contendebant nonnulli, quod Traditiones ab omnibus recipiendæ sigillatim recenserentur, alii vero, quos inter erat Archiepiscopus Turritanus, e contrario affirmabant, generatim omnes Traditiones esse admittendas, omissa tamen voce: *Apostolicas*: ne rejici viderentur reliquæ de ritibus ab Apostolis ad nos non derivatæ. Verum has posteriores nullatenus recipiendas censebat Clodiensis Antistes, eoquod ferme sine numero, ac nimium onerosæ essent. Postea Fesulanus & Asturiensis Episcopi querebantur, quod non sine temporis dispendio aliis caussis incumberetur, cum tamen jam convenissent de simul discutiendis fidei, ac disciplinæ materiis. Hac querela commotus Thomas *Pallav. n. 9. & seqq.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Caſelius Dominicanus Britonoriæ in Romandiola Flaminia Epiſcopus inquit: „Mirum mihi videtur, quod unus aut „alter Præſul univerſæ Synodo ſemper „adverſandi jus ſibi arroget, cum tamen „unanimi omnium conſenſu decretum „ſit, quod prius de ſacris libris, & tradi„tionibus, ac demum de abuſibus utrin„que exortis agendum foret: „ quin imo Cardinalis Polus, tametſi ſingularis eſſet modeſtiæ, ſibi haud temperare potuit, quin converſo ad ambos hosce Præſules ſermone, ſuam eisdem contradicendi libidinem exprobraret.

§. LXIII.

Vincentii Lunelli Franciſcani ſententia de Traditionibus.

Fra Paolo Sarpi hiſt. du Conc. de Trent. l. 3. p. 188. Dupin. Bibl. des Aut. Eccleſ. tom. 14 in 4. p. 11. & 12.

Verum idem Cardinalis adhuc magis luculentum zeli ſui ſpecimen edidit, cum Vincentius Lunellus ex Ordine S. Franciſci, & Antonius Marinarus Carmelita binas opiniones contra Traditiones propoſuerant. Horum primus in ea erat ſententia: *Cum in ſacris Literis & Traditionibus fidei fundamenta ſint jacienda, de Eccleſia tanquam firmamento nobiliore prius eſt agendum: tum quod Scripturæ auctoritas inde pendeat juxta celebre illud Auguſtini dictum*, Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ commoveret

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

veret auctoritas; *tum quod Traditionum nullus esset usus, nisi eadem Ecclesiæ auctoritate niterentur: controversia enim nascente, an aliquid Traditione valeat, ea quæstio Ecclesiæ vel testimonio vel definitione necessario decidenda est: posito autem semel hoc fundamento, quod Christiani omnes Ecclesiæ credere teneantur, huic sine periculo potest inædificari, porro in hoc certamine eorum castra præsertim sequenda, qui in hostilem aciem validissimam fecerunt impressionem, utpote Silvestri Prieriæ & Eckii. quibus telum acerrimum, auctoritas Ecclesiæ, absque quo debellandis Lutheranis nullum est satis exitiabile: nam res est ab instituto alienissima, in jaciendis Doctrinæ Christianæ fundamentis illud omittere, quod præcipuum est, aut prope unicum, certe ejusmodi, sine quo cetera non subsistunt.*

Verum hæc Lunelli opinio eo ex capite rejiciebatur, *quod tunc, si de Ecclesiæ auctoritate ageretur, indicari videretur, perinde ac si de ea foret dubitatum, aut hæc saltem nova luce primum nuper fuisset illustrata, cum tamen, ex quo inter Christianos fuit Ecclesia, semper antiquissima fuerit credita.*

Sæcul. XVI.
A. C. 1546.

§. LXIV.

Alia opinio Antonii Marinari de eodem articulo.

Aliam adhuc ſententiam propoſuit Antonius Marinarus, ita diſſerens: *A Traditionum mentione omnino abſtinendum cenſeo, atque in hac materia ad deciſionem primi articuli prius conſtituendum, utrum quæſtio facti ſit, an juris, id eſt, utrum Doctrina Chriſtiana duabus conſtet partibus, una, quæ divina voluntate fuit ſcripta, altera, quæ eadem voluntate vetita eſt ſcribi, viva tantum voce docenda: an vero univerſo doctrinæ corpori per accidens evenerit, ut, quæ tota fuerit publicitus prædicata, ejusdem aliqua pars ſcripto conſignata non fuerit: Eſt enim exploratiſſimum, Majeſtatem divinam, cum veteris Teſtamenti legem promulgaret, exiſtimaſſe neceſſarium, eam ſcripto tradi, eoque ſuo digito Decalogum tabulis lapideis inſcripſiſſe, atque juſſiſſe, ut in ſcrinium ex fœdere reponerentur, quod inde dictum* Arca Fœderis. *Præcepit etiam Moyſi non ſemel, ut in libro mandata ſcriberet, eorumque exemplar juxta ſcrinium aſſervaretur, ac Regi unum daretur, quod aſſidue evolveret. At in Lege Evangelica non idem obtinuit, quam Dei Filius cordibus inſcripſit, ut ad eam neque tabulis, neque arca, nec libro opus ſit, imo Eccleſia*

fuit

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

fuit perfectissima, priusquam SS. Apostolorum ullus scripsisset, neque Ecclesia Christi perfectione ulla caruisset, etiamsi nihil unquam scripto fuisset mandatum. Verum etsi Christus novi Testamenti Doctrinam cordibus insculpserit, non vetuit tamen, ne scripto traderetur. Quod autem in falsis quibusdam Religionibus sancitum est, quarum mysteria neque propalare, neque scriptis prodere fas, sed voce tantum tradere, itaque certissimum est id, quod Apostoli scripserunt, & oretenus edixerunt, pari esse auctoritate, quorum utrumque ejusdem Spiritus sancti instinctu fit. Is vero Spiritus, qui Apostolis adfuit, quique eos in scribenda & prædicanda veritate direxit, non potest dici, vetuisse eos, ne scriberent, ut doctrinam tanquam mysteriosam legerent: Unde duo genera articulorum fidei non sunt distinguenda, quorum alii scripto evulgari, alii sola voce communicari jussi sumus. Addebat insuper, *si quis contrariam opinionem tueretur, duas ei maximas difficultates superandas: unam in differentia inter verbum scriptum, & non scriptum explicanda; alteram in declarando, quomodo Apostolorum Successores illud scripto mandarint, quod a Deo scribi vetitum fuerit. Deinde non minus arduum erit atque difficile, alteram opinionem tueri, scilicet per accidens factum esse, ut quædam singularia scripto non sint commissa: quandoquidem illud valde deroga-*

Sæcul. XVI. A.C 1546.

turum sit providentiæ divinæ, in Apostoli ad Evangelii doctrinam componendam dirigendis. Concludebat itaque hunc in modum: *Magis periculosum est materiam hanc pertractare, quam inter Scyllam & Charybdim navigare, longeque satius est imitari Patres, qui hunc locum tanquam scopulum semper prætervecti, eum nunquam attigerunt, nisi premente necessitate, sic tamen, ut inter Traditiones, & Verbum Dei scriptum articulum comparationis nunquam formarint. Neque ad eam quæstionem in præsens determinandam ulla adducitur necessitas, quando Lutherani, utcunque alio se quam Scriptura judice convincendos negent, formalem tamen de hoc articulo controversiam nullam instituerint.*

§. LXV.

Hæc sententia a Cardinale Polo vehementer impugnata.

Verum hæc opinio nemini probabatur, præcipue vero Cardinalis Polus adversus eam vehementius insurgens hæc effatus est: *Hæc sententia dignior esset Colloquio Germaniæ, quam Ecclesiæ Concilio universali: hic enim sincera veritas solum contemplanda est: illic rerum Conciliatio potissimum spectatur, cum veritatis etiam præjudicio: ad Ecclesiam autem conservandam omnino est necessarium, ut Lutherani aut universam Ecclesiæ Romanæ Doctrinam admit-*

mittant; aut eorum errores quam plurimi detegantur, quo magis perſpicuum omnibus evadat, omnem concordiæ cum ipſis ſpem eſſe deploratam: quam ob rem ſi nullam ipſi ſuper Traditionibus controverſiam inſtituerint, ea nunc eſt formanda, atque cum eorum opiniones ſint damnandæ, tum declarandum, doctrinam eam non ſolum abeſſe a veritate, ubi ex profeſſo ei contradicit, ſed in omnibus aliis quoque ſuis membris ac partibus, adeoque incumbendum damnandis omnibus, quæ ex eorum ſcriptis elici poſſunt, ineptiis ac erroribus. Vanus porro eſt metus incidendi in Scyllam aut Charybdim, ex captioſa illa ratione allata, quam qui attendit, nullam prorſus eſſe Traditionem facile inde evicerit (*).

Sæcul XVI. A. C. 1546.

(*) Rurſus totam hujus hiſtoriæ ſeriem de utroque hoc Religioſo a nequiſſimo Paulo Sarpio, ex quo eam Dupinus deſcripſit, mere fuiſſe confictam, obſervat Pallavicinus, qui poſtquam l. 6. c. 11. n. 14. eundem Sarpium de alio mendacio redarguit, hæc ſubjunxit: *Ex his mendaciis, quorum hic aperte convincitur, meritò mihi licet conjicere, æque plane commentitia eſſe, quæ ille de multorum ſententiis colorat, præſertim vero Lunelli Franciſcanorum Præſidis, ac Marinari Carmelitarum: quarum rerum & in Actis & in literis Legatorum ad Farneſium Cardi-*

Sæc. XVI. A.C. 1546.

His ita agitatis Clodienſis Epiſcopus demonſtrare conabatur, quod ex Florentina Synodo ſacræ Paginæ Canon ejusque auctoritas haud comprobari valeat, cum illius Decretum Anno Chriſti milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quarto die quarta Februarii fuiſſet editum, eadem vero Synodus jamjam Anno ſalutis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono finem habuerit. Verum mox oſtendit primus Legatus, quod ſua hunc Epiſcopum opinio falleret, eoquod Latina quidem Abrahami Cretenſis verſio poſt ſeptimam Seſſionem Anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono deſineret, cum præfatus Auctor Synodi acta duntaxat usque ad Græcorum diſceſſum perduxiſſet, interim vero Concilium adhuc ſolidos ferme tres annos tenuiſſet tum Florentiæ, tum Romæ, ad quam urbem Conſtitutione die vigeſima ſexta Aprilis Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo edita fuit translatum.

§. LXVI.

---

dinalem, & in aliis copioſis monumentis, quæ apud me ſunt, ne veſtigium quidem comperio, prout absque dubio comperiſſem.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXVI.

Aliqui ad examinandos ſacræ Paginæ textus ſubinde corruptos deputati.

Interea ſex illi Patres Decretum, quod circa ſacros divini Codicis libros ac Traditiones conficere jubebantur, ad Synodum deferebant, communi omnium conſenſu approbatum. Verum rurſum agitabatur quæſtio de Decreti titulo; nonnulli enim Præſules, atque inter eos Feſulanus, hæc verba: *Univerſalem Eccleſiam repræſentans:* addi petebant: obſtitit tamen Cervinus, moxque litigantes compoſuit, cui etiam Aquenſis Archiepiſcopus ſuffragatus eſt. Poſtmodum Legatis præſentibus in quodam congreſſu die vigeſima quarta Februarii celebrato agebatur de ſacræ Scripturæ depravationibus, ad quas rite detegendas ſeligebantur Aquenſis Archipræſul ac Marcus Vergerus Senogallienſis Epiſcopus, quibus adjungebantur Epiſcopi Cavenſis, Caſtellomarinus, Fanenſis, Bituntinus & Aſturienſis, præter Seripandum ſupremum Auguſtinianorum Præfectum, duos Franciſcanos Alphonſum de Caſtro, & Richardum Cenomanenſem, nec non Ambroſium Catharinum ex Ordine Fra-

Pallav. c. 12. n. 2. & ſeq.

Sæcul. XVI. A.C. 1546. trum Prædicatorum. Præscriptum est insuper Theologis, ut bis saltem singulis mensibus privatim, invitatis etiam, quotquot poterunt, aliis Episcopis convenirent, ut istorum quoque consiliis adjuvarentur, ea tamen lege, ut cuncta ibidem agitata religioso silentio premerent. His ita statutis die decima septima Martii Congregatio fuit habita, in qua præfati Doctores ex sacris Literis ea, quæ ab aliis fuisse corrupta suspicabantur, loca referebant, simulque remedia opportune adhibenda proponebant.

§. LXVII.

Quatuor abusus circa sacri Codicis versiones præcipue observati.

Pallav. n. 3. Rem totam prius Aquensis Episcopus breviter exposuit, postea vero Bituntinus Episcopus utpote facundior prolixius peroravit: igitur hi præcipue quatuor abusus, qui in sacræ Paginæ versiones irrepserant, annotarunt. Primus erat *tanta versionum varietas, qua divini Verbi veritas reddebatur incerta. Huic malo visum erat occurri posse unica ex cunctis versionibus, tanquam legitima constituta, ea videlicet, quæ maximam obtinebat authoritatem ex Ecclesiæ usu communi, adeoque vulgata nuncupabatur.*

Alter

Sæcul. XVI. A.C. 1546

Alter fuit mendorum copia, quæ Biblia tam Latina, quam Græca & Hebraica contaminaverant. His non aliter dicebatur prospici posse, quam si Pontifex ea denuo diligenter correcta typis edenda curaret, eorumque exemplar singulis Episcoporum Sedibus traderet.

Tertio loco observarunt, suo quemque arbitratu divinas Literas detorquere. Ad hanc licentiam coercendam leges propositæ, quibus cavebatur, ne Scriptura declararetur, nisi ex antiqua Ecclesiæ ac Patrum sententia, & ne hujusmodi opera vulgarentur absque Ecclesiasticorum Censorum permissu.

Postremus erat Typographorum vitium, qui sacra volumina imprimebant desumpta ex corruptis exemplaribus, simulque pravas interpretationes adjiciebant. Huic vitio prospectum putarunt, si illis gravi multa pecuniaria, aliisque ex arbitrio pœnis interdiceretur hujusmodi librorum impressio, nisi obtenta ab Ordinariis facultate, auctorumque nomine libris appositio.

Hujusce generis multam improbarunt Episcopus Asturiensis, & Archiepiscopus Panormitanus, eaussati, Ecclesiæ non licere Laicis pecuniæ multam irrogare.

Unde haud operosius hæc caussa urgebatur.

§. LXVIII.

Sæc. XVI. A.C. 1546

§. LXVIII.

Cardinalis Pachecus contra ſacræ Paginæ verſiones declamans.

Pallav. c. 12. n. 5. His tamen addidit Cardinalis Pachecus, quod haud immerito inter abuſus ſacris Literis pariter noxios recenſenda veniat illa conſuetudo, qua ſacer Codex in patrium idioma verſus paſſim ignaræ plebi permittitur. Huic Cardinalis Madrutius repoſuit, Germanos ex ſolo hoc rumore fuiſſe offenſos, cum percepiſſent, quod Synodi Patres populum vellent privare ſacris Oraculis, quæ tamen ex Apoſtoli ſuaſu nunquam a fidelium corde recedere deberent: cum vero Pachecus objiceret, quod id ipſum etiam Paulo II. comprobante in Hiſpaniis fuerit interdictum, mox Madrutius ſic reſpondit: Paulus II. æque ac quicunque alius Pontifex in ejusmodi legibus falli potuit, non vero Paulus Apoſtolus fuit deceptus. Tandem nulla re decreta ſolutus eſt conſeſſus, non ſine plurium, ac præcipue illorum indignatione, qui promiſcuas ſacræ Scripturæ verſiones reprobabant; cenſebant enim illi, quod in ea temporis viciſſitudine, ubi hæretici ſuos errores patrio ſermone paſſim evulgant, ejusmodi falſis dogmatibus antidotum oppo-

ponere, ac Christiano populo tradere consultum foret, dummodo id non sine debita circumspectione fieret. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXIX.

Contentio de auctoritate sacri Textus, nec non de versionibus S. Scripturæ.

In sequenti Congregatione agitabatur quæstio, an pro sana sacri Codicis intelligentia ad primævum, seu ut vocant, *originarium* textum esset recurrendum? inde vero captata occasione acrior, quam unquam, exorta est disceptatio inter quosdam Doctores, quorum quidam varii idiomatis peritia erant insignes, alii vero nulla linguarum scientia imbuti. Porro Aloysius Cataneus circa hanc controversiam his verbis sententiam suam proposuit: *Ad hujus articuli determinationem nihil afferri potest magis appositum, aut horum temporum occasionibus magis accommodatum, quam judicium Cardinalis Cajetani, in Theologia celebratissimi, qui a pueritia huic studio deditus, mira ingenii felicitate, & labore indefesso inter sui sæculi, & superiorum aliquot sæculorum Theologos merito primas obtinet, cui in doctrina cedere, & a quo edoceri, neminem eorum, qui adsunt, Præsulum, aliorumve Doctorum pudere debet.*

Car-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Cardinalis hic, cum anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio Legatus in Germaniam proficiſceretur, ſedulo pervolutabat, quaratione, qui ab Eccleſiæ tramite exorbitaſſent, poſſent in viam revocari, aut hæreſiarchæ errorum convinci; huic malo unicum reperiebat remedium in perveſtiganda intelligentia contextus ad literam ſacræ Scripturæ in ea lingua, qua primum fuit conſcripta, eaque de cauſſa reliquum vitæ ſuæ tempus, nempe totos undecim annos, uni ſacræ Scripturæ ſtudio impendit, non Latina verſione, ſed ipſis fontibus, in veteri Teſtamento, textu Hebræo; in novo Teſtamento, Græco, diligentia ſua expoſitis, & illuſtratis, & quoniam nullam ipſe earum linguarum cognitionem haberet, in utraque lingua peritorum operam adhibuit, qui textum Scripturæ verbum e verbo redderent, ut ex ipſius operibus in ſacros libros ſcriptis apparet. Bonus ille Cardinalis dicere ſolitus, intelligere textum Latinum, non eſſe intelligere Verbum Dei, quod errare non poteſt, ſed vocem interpretis erroribus obnoxiam, hinc ab Hieronymo veriſſime dictum fuit, Donum prophetandi, & libros ſacroſanctos conſcribendi proficiſci a Spiritu ſancto, ſed eosdem libros in aliam linguam transferre eſſe humanæ peritiæ opus: *queribundusque vovebat ex animo, ut ſuperiorum Sæculorum Doctores eam rationem tenuiſſent:*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

sent: tum enim hæreſes Lutheranas locum non fuiſſe habituras. His addidit Cataneus, *nullam translationem poſſe probari niſi repudiato Canone*, ut veterum diſt. IX. qui cenſet, veteris Teſtamenti fidem de Hebræis voluminibus examinandam: novi vero, normam Græci ſermonis deſiderare. *Qui unicam interpretationem pro authentica agnoſcit, ei D. Hieronymus, aliique omnes interpretes damnandi videntur. Ea enim ſemel agnita, nullus eſt aliarum, quæ non ſunt authenticæ, uſus, fruſtraque incerta atque infirma proferuntur debellandis hoſtibus, ubi firma habentur, quæque certam ſpondent victoriam. Illud cum D. Hieronymo & Cajetano pro comperto tenendum cenſeo, nullum eſſe interpretem, qui non poſſit errare, quantumcunque adhibeat induſtriam, ne ab originali deflectat: neque minus certum, ſi ſancta Synodus unam aliquam interpretationem ad genuinum contextum examinare & emendare contendat, Spiritum illum ſanctum, qui in rebus fidei Synodis præſidere ſolet, Patribus Concilii in eo opere ſic adfuturum, ut ab errore non ſit metuendum, atque ejusmodi verſionem ſic examinatam ac probatam, pro authentica meritiſſimo habendam. Ego vero non ea ſum confidentia, ut absque iſtiusmodi examine verſionem audeam approbare, aut Spiritus ſancti præſidium mihi polliceri, niſi ſancta Synodus ita ſta-*

Sæc. XVI. A.C.1546.

ſtatuat, maxime quod in Apoſtolorum Concilio ſedulam disquiſitionem præceſſiſſe obſervem. Verum cum hoc opus, hic labor, annorum decades requirat, neque temere ſuſcipiendus ſit, mihi quidem conſultiſſimum videtur, res eo, quo mille ac quingentis annis fuerunt, ſtatu relinquere.

§. LXX.

Pro Vulgata *editione plurium Theologorum ſententia.*

Pallav. l. 6. c. 15. n. 2.

Verum pauci admodum Catanei ſententiæ adſtipulabantur, communis autem aliorum erat opinio, *vulgatam* editionem ceteris omnibus eſſe præferendam, quam in rem ita perorabant: *Ea verſio, quæ retroactis temporibus in Eccleſiis lectitata, & in Scholis recepta fuit, pro divina, authenticaque in omnibus ſuis partibus neceſſario habenda: alioqui victas manus Lutheranis dabimus, atque infinitis hæreſibus, perpetuisque per Orbem Chriſtianum tumultibus januam aperimus: Doctrina enim S. Matris Eccleſiæ Romanæ, aliarum omnium Magiſtræ, a Pontificibus Romanis & ſcholaſticis Theologis, in aliquo ſacræ Scripturæ loco, magna ſui parte eſt fundata: poteſtate vero unicuique facta in loci ejus verſionem inquirendi, utrum fidelis ſit, nec ne, vel cum aliis interpretibus eam comparando, vel contextu Hebræo, & Græco conſultis, tum*

tum novi ejusmodi Grammaticastri omnia interturbabunt, sibi solis judicium & arbitrium in rebus fidei arrogaturi: denique in vicem Doctorum Theologiæ & Canonici Juris, ad dignitates Episcoporum, & purpuratorum Patrum, præ aliis omnibus, literatores hi assumentur. Præterea non est, quod inquisitores in Lutheranorum pravitatem ultra inquirant, nisi Hebraice & Græce calleant: rei enim protinus respondebunt, in contextu non ita se habere, aut versionem parum esse fidelem, ita, dum Grammatista quilibet novitates suas, cerebrique deliria, vel malitiose, vel propter Theologiæ ignorationem pro fidei dogmatibus venditat, eaque dummodo linguarum vel apice uno grammatico confirmentur, perbene fundata putat, nullus controvertendi finis erit, neque nunc obscurum cuiquam est, ex quo Lutherus Biblia transferre cœpit, quam multiplices ac pugnantes versiones prodierint, ad perpetuas tenebras merito suo damnandæ, quam sæpe ille idem Martinus translationes suas immutaverit, ut nulla Bibliorum versio denuo excusa sit, sine insigni aliqua mutatione, non unius alteriusve, sed centum simul locorum, quæ quidem licentia, si omnibus permittetur, eveniet, ut Christiani, quid credendum sit, non intelligant. Sæcul. XVI. A.C.1546.

His rationibus non sine applausu exceptis hæc nonnulli subjungebant: *Si quis divini Spiritus instinctum non nisi*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

gravate interpreti concedat, Concilio tamen idem neutiquam denegandum est; adeoque post vulgatam editionem approbatam, & anathema contra eos intentatum, qui eam pro authentica minime habent, hæc eadem editio errorum omnium expers censenda erit, non ut spiritus illius, qui versionem conscripsit, sed virtute spiritus Synodi, quæ pro authentica eam approbavit.

§. LXXI.

Isidori Clarii opinio de sacræ Scripturæ textu.

Verum postremam hanc rationem Isidorus Clarius Brixiæ in Longobardia natus, Vir ex Ordine S. Benedicti doctrina clarissimus his verbis impugnabat: *In Ecclesia primitiva permultæ fuerunt Græcæ veteris Testamenti translationes, quas distinctas in sex columnas, Origenes collegit in unum volumen: harum præcipua vocatur* septuaginta, *ex qua variæ in linguam Latinam versiones petitæ, quemadmodum e Græcis novi Testamenti libris variæ etiam desumptæ, inter quas ea, quæ vocatur* Itala, *maxime est recepta, in Ecclesia legi solita, & a D. Augustino præ ceteris omnibus approbata: sic tamen, ut procul dubio contextus Græci sint præferendi: Hieronymus vero linguarum, uti omnibus compertum est, callentissimus, cum observaret,*

ret, veteris Testamenti versionem a veritate Hebraica deflectere, partim interpretis Græci, partim Latini vitio, unam e lingua Hebraica immediate petitam edidit, & alteram novi Testamenti versionem ad veritatem Græci contextus emendavit. Ea translatio propter nominis celebritatem, qua tum temporis erat Hieronymus, a permultis fuit accepta, ab aliis vero errorum antiquitatis tenacioribus, & a novitate magis alienis, aut (ut ille dolens questus est) gloriæ suæ æmulis, rejecta ac repudiata: Verum victa post aliquot annos invidia, illa Hieronymi versio a Latinis omnibus accepta fuit, sic ut utraque in usu esset, vetus & nova vulgo nuncupatæ. Testatur id D. Gregorius, scribens ad Leandrum in Jobi historiam, Sedem Apostolicam utramque recepisse: se vero in illius libri expositione novam, quod ad Hebraicum contextum proxime accederet, sibi sequendam delegisse: in citationibus autem locorum interdum hanc, interdum aliam versionem adferre, prout ad propositum suum alterutra maxime faciat. Secutis temporibus e duabus his unam factam, partim novam, partim veterem, pro occasionum varietate; cui nomen inditum Editionis vulgatæ. Psalmos omnes dicebat esse veteris versionis, quod, cum in Templis quotidie decantarentur, mutari non possent. Prophetas omnes minores, novæ: majores, ex utraque permistos. Esse certissimum, divina

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Sæcul. XVI. A C. 1546

hæc omnia voluntate ac deſtinatione accidere, ſine qua nihil ſuccedat, neque tamen ideo dicendum, humana majorem hic intervenire, Divus enim Hieronymus palam profitetur, nullum interpretem Spiritu ſancto afflante locutum: cum autem editio, quam præ manibus habemus, magna parte illius ſit, minimum eſſet, divini Spiritus adminiculum ei tribuere, qui affirmet & cognoſcat, eundem ſibi deeſſe: ideo nullam translationem, cum ſacro contextu lingua originali æquiparandam. Quam ob rem in hac ſum opinione, editionem vulgatam aliis omnibus anteponendam, approbandamque, modo ad textum originarium corrigatur: ea vero emendata, ut & aliæ omnes extinguantur, & ne quis aliam in poſterum edat, ſevero edicto prohibendum. Sic omnia incommoda ex novis interpretationibus profecta, quæ acri judicio Viri in Congregationibus obſervarunt & reprehenderunt, brevi tempore deſitura ſpero.

§. LXXII.

Sententia Andreæ Vegii a Patribus adoptata.

Duas inter hasce opiniones mediam proponebat Andreas Vegius natione Hiſpanus ex Ordine S. Franciſci, hancque in rem ita effatus eſt: *Haud diffiteor, quod juxta S. Hieronymum dos interpretis non ſit Spiritus Prophetiæ, aut aliud*

aliud donum ſpeciale divinum, quod efficiat, ut ille errare non poſſit in interpretando: commendo etiam ejusdem Hieronymi, & ſimul Auguſtini opinionem, de translationibus ad contextus in lingua originali emendandis, ſed cum his omnibus non pugnat, quod dicitur, Eccleſiam habere editionem Latinam vulgatam pro authentica. *Id enim hoc ſenſu accipiendum, in ea verſione nullum eſſe errorem fidei aut morum; non autem intelligendum de ſingulis apicibus, & propriis verborum enuntiationibus: cum fieri non poſſit, ut omnes unius linguæ voces migrent in aliam absque ſignificati tum reſtrictione, tum extenſione, & ſine metaphora, aliisque figuris. Editio certe vulgata ſpatio mille annorum, ac ſupra, ab univerſa Eccleſia fuit examinata: eo tempore compertum, nullum inibi aut in fide, aut moribus eſſe errorem: hoc loco & numero in priſcis illis Conciliis habita & recepta eſt: eodem pretio hoc ſæculo habenda, approbandaque. Poteſt quidem illa dici, declararique authentica hac mente, ut cuivis fas ſit eam legere ſine periculo; non ut diligentiores quique per eam vetentur e fontibus Hebraicis & Græcis ſitim ſuam explere, ſed ut tot integræ translationes, quæ confuſionem in Eccleſia pariunt, arceantur.*

Placuit ceteris Patribus Andreæ ſententia; quocirca Præſules in conſeſſu die vigeſima ſeptima Martii habito de-

Sæcul. XVI. A.C. 1546

creverunt, quod Vulgata tanquam authentica sit declaranda, ut hoc pacto tam in sacræ Scripturæ lectionibus, quam citationibus ubique certa & æqualis habeatur regula.

§. LXXIII.

Examen articuli de sacri Codicis sensu, & interpretationibus.

His ita stabilitis Patres ad articulum de sensibus, ac sacræ Scripturæ interpretationibus processerunt, qua de re itidem varia erat plurium sententia: in eo quidem conspirabant omnes, quod promiscua sacros libros interpretandi licentia posterioribus hisce annis usurpata hæresin in Germania procreaverit, an autem illa sit damnanda, diversi diversa sentiebant: *Nonnullis enim spiritualis tyrannidis speciem præseferre videbatur, si interdiceretur fidelibus, ne ingenii sui vires exerceant pro modulo donorum, quæ Deus illis elargitus est: neque id aliud esse ajebant, quam vitare, ne talentum a Deo concessum in mercimonium spirituale, uti decebat, erogetur: econtra censebant, homines ad sacrarum literarum lectionem quibusvis illecebris prolectandos; his vero, qui voluptatem eam aufert, quam novitas afferre solet, eum illas omnibus odiosas & invisas redditurum, eamque coactionem in angustias facile studiosos*

sos invitaturam, ad animum aliis scientia- Sæcul. XVI.
rum generibus applicandum, & a sacris li- A. C. 1546.
teris avertendum, adeoque ad omnem pieta-
tis curam, studiumque abjiciendum. Dein
istam spiritualium donorum varietatem ad
Ecclesiæ perfectionem pertinere dicebant,
imo legendis veterum Patrum scriptis non
modo magnam opinionum diversitatem, ve-
rum contrarietatem quoque conspici, sed
quæ cum arctissima charitate sit conjuncta.
Cur autem huic Sæculo non eadem libertas
permittatur, quam superioribus Sæculis
homines magno spiritualis boni proventu re-
tinuerunt.

Alii econtra sic contendebant: *Li-*
centia popularis majorem in Ecclesiam per-
turbationem invehit, quam ipsa tyrannis,
ideoque his præsertim temporibus effrænata
hominum ingenia cohibenda sunt, alioqui nul-
lus foret contentionum finis. Priscis qui-
dem Sæculis permissum fuit, in sacræ Scri-
pturæ libros commentarios scribere, neces si-
tate id postulante, quod paucæ essent expo-
sitiones Bibliorum, & nullo, sicuti hoc Sæ-
culo, impendente turbarum metu ab hominibus, vitæ sanctimonia, ingeniique moderatione spectatis: Scholastici igitur Theologi, cum viderent, nullam esse in Eccleſiaaliarum interpretationum necessitatem, & Scripturam non modo sufficienter, sed etiam copiose explicatam, aliam rerum sacrarum tractandarum rationem inierunt. Cumque vi-

Sæc. XVI. A.C. 1546

derent homines ad disputandum suopte ingenio proclives, satius duxerunt, distinere eos potius excutiendis Aristotelis effatis, & rationibus, atque interim verbo Dei cultum & reverentiam debitam conservare; cui plurimum decedat, necesse est, quando illotis vulgi manibus tractatur, aut curiosis, tanquam materia exercitandis ipsorum ingeniis, propinatur.

§. LXXIV.

Richardi Cenomanensis, ac Dominici Soto sententia.

Posterior hæc sententia eo usque urgebatur, ut Richardus Cenomanensis ex Ordine S. Francisci afferere haud dubitaret, quod *fidei dogmata Scholasticorum opera nunc adeo sint enucleata, ut in posterum ex Scriptura ea addiscere nihil sit opus. Ea olim in Ecclesia legi, & in Scholis addisci solitum fuit ad populum instituendum: nunc vero in Ecclesia legitur, ut orare doceat solum, qui unicus debet esse illius usus: non autem, ut addiscatur, atque hic est cultus ac veneratio a singulis Verbo Dei debita: illud vero omnino prohibendum est, ne quis discendi studio Scripturam legat, nisi qui in Theologiæ scholasticæ doctrina prius sit institutus, apud eos enim, qui in sacris literis versantur, Lutherani maximos faciunt progressus.*

His

His ita prolatis Dominicus Soto Dominicanus fidei ac morum materias ab aliis distinguens ita effatus est: *Circa fidem ac mores æquum omnino est, ut omnium ingenia inter limites jam positos contineantur, in aliis vero nihil est incommodi, cuique permittere, ut salva pietate, charitateque in suo abundet sensu. Non fuit Patrum mens, ipsorum imitandorum necessitates aliis imponere, nisi in iis, quæ necessario credenda, agendaque sunt, neque decretum Pontificibus Romanis, quoties in Decretalibus suis aliquem Scripturæ locum in unum sensum interpretantur, eum in Canonem ita referre, ut fas non sit, ea verba in alium sensum accipere, etiamsi ratio id suadeat. Ea quoque mente fuit D. Paulus, cum dixit: utendum Prophetia, hoc est, Scripturæ interpretatione, secundum rationem fidei, id est, facta interpretationis ad articulos fidei relatione, absque qua distinctione fuisset in gravia incommoda itum propter contrarietates, quæ in diversis expositionibus veterum Patrum reperiuntur, quarum una alteri refragatur.* Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXXV.

Synodi Patrum definitio circa sacras Literas & Traditiones.

Omnes hæ rationes in generali cœtu die prima Aprilis celebrato proponebantur, ibidemque agebatur de pœnis, *Pallav. c. 15. n. 3. & 4.*

Sæc. XVI A.C 1546.

quæ omnibus ſacras Literas aliter, ac Eccleſia, Sanctique Patres ſentirent, interpretantibus irrogarentur. Aſt Clodienſis Epiſcopus hanc in rem prudenter admonuit, *id non de quacunque diverſitate intelligendum, ſed de ea, quæ illis repugnaret, cum alioqui liceat e quovis Scripturæ loco novam ſententiam elicere, ubi locus ille nec ab Eccleſiæ auctoritate, nec a Patrum concordi conſenſione certam jam interpretationem obtinuit.*

Huic autem incommodo ut proſpiceretur, Giennenſis Epiſcopus ita pronuntiabat: *Sacrarum Literarum interpretatio interdicenda eſt omnibus illis, qui Doctoratus, aut Baccalaurei honore in quadam Univerſitate non fuerunt inſigniti.* Hic idem Præſul poſtea in hac ſententia ad effectum deducenda ſtudioſum conſtantemque ſe geſſit, nec minori quoque animi conſtantia ſeſe oppoſuit Tridentino Cardinali, qui eidem adverſabatur, palamque propugnabat, quod ſacras Paginas interpretandi libertas omnibus pietate ac eruditione conſpicuis paſſim eſſet concedenda, ea tamen lege, ut horum elucubrationes, priusquam typis ederentur, Cenſorum approbatione eſſent munitæ. Poſterior hæc ſententia prævaluit, magisque accepta fuit Legatis, ægre ferentibus, a Pacheco Cardinale antea fuiſſe propoſitum, quod ſa-

cræ

cræ Literæ a tot tamque præclaris eruditione & probitate Viris explicatæ fuerint, ut nihil addi possit, aliunde vero hæreses omnes inde fuerint natæ, quod sacris Paginis novi sensus affingantur. His peractis proponebatur quæstio, an etiam sacri Canones anathematis pœna in transgressores intentata conderentur, anve tanquam hæreticus sit condemnandus, qui vulgatam editionem recipere renueret? Tandem duo Decreta esse condenda decisum fuit, in quorum primo ea comprehenderentur, quæ librorum sacrorum Canonem, ac Traditiones concernunt, ac propterea illud anathemate confirmaretur: in altero autem ea, quæ Traditiones, & Scripturæ sensum spectant, continerentur, ita, ut primum tanquam ad fidem, atque alterum ad reformationem pertinere censeretur, hocque pacto illis satisfieret, qui utrumque argumentum conjungi postulabant.

Sæc. XVI. A.C. 1546.

§. LXXVI.

Franciscus Toletanus Cæsaris Legatus Tridentum veniens.

Cum interea omnes hæ quæstiones tam in privatis, quam publicis congressibus agitarentur, Franciscus Toletanus Cæsaris Legatus die decima quinta Martii Tridentum venerat, eique uno ab

Pallav. l. 6. c. 13. n. 1. & 2. Raynald. hoc anno n. 44.

Sæcul XVI A.C.1546.

ab urbe lapide obviam proceſſerant Epiſcoporum non pauci. Habebat Legatus in mandatis, ut vel ſolus ipſe Legationem obiret, vel Mendozæ comes eſſet, ſi is priſtinæ ſanitati reſtitutus Synodo intereſſe valeret: cum igitur quatriduo Tridenti commoratus eſſet, Patavium contendit Mendozam ibi decumbentem inviſurus. Hic Franciſco exponebat, quod non ſine animi mœrore ſocium ſibi fuiſſe ſuffectum perciperet, quem quidem a Cæſare poſtulaſſet, ſe tamen repulſam laturum perperam ſperaſſet: cum vero omnino neceſſitas ſuaderet, ut novus hic Legatus arcanam Cæſareæ mentis notitiam Mendozæ concreditam edoceretur, ideo ad hanc obſequii demiſſionem ſe flectere paſſus eſt, impulſus Tridentini Cardinalis conſilio, quamvis id diſſuaderet Pachecus, qui officioſam ejusmodi ſalutationem tanquam rem nimis abjectam, ac Toletanæ familiæ nobilitati præjudicioſam carpebat, aſt id hic Cardinalis faciebat ex eo, quod ipſe vel cum Mendoza exiguam admodum foveret amicitiam, vel ſummopere peteret, ut a ſe ſolo tanquam Viro unice mentis Cæſareæ conſcio Toletanus arcanam rerum cognitionem haurire compelleretur. Porro ut ut res ſe habuerit, id pro comperto habemus, Toletanum Legatos privatim inviſentem

tem palam professum fuisse, quod Cæsar cum summo Pontifice colloqui summopere desideret, interea vero Protestantibus significasset, Synodum Tridenti esse inchoatam, atque ab ipso illius continuationem ardenter exoptari. Sæc. XVI. A.C. 1546.

§. LXXVII.

Paulus Vergerius Justinopolitanus Antistes ab hæreticis seductus.

Sub idem tempus Petrus Paulus Vergerius Justinopolitanus Episcopus Tridentum venit. Hic idem jam a longo tempore hæreticis, eorumque doctrinæ patrocinari credebatur, progressu tamen temporis hanc ipsam suspicionem firmis inniti argumentis fuit deprehensum. Is autem, cum hosce rumores latius divulgari ægre ferret, hancque labem a se amoliri cuperet, e Germania excessit, ubi aliquamdiu moratus adeo firmam de fidei suæ integritate suspicandi ansam præbuit, ut famam suam tuendi studio incitatus ad Episcopatum suum secederet: Ut vero eo validiori argumento sese purgaret, librum de fidei dogmatibus contra Religionis Catholicæ desertores in Germania grassantes conscribere cœpit. Ast sive ex eo, quod ipsus ab eorum hæresi non adeo, ut putari amabat, alienus esset, seu *Pallav. l. 6. c. 13. n. 3.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

seu inde, quod eorum libros confutandi studio incumbens ob ingenii imbecillitatem seductus fuerit, novæ sectæ nomen dedit, suumque fratrem Joannem Baptistam Vergerium Juliæ-Pietatis Episcopum eodem veneno infecit: Ambo itaque suum quisque gregem Lutheri erroribus imbuendi consilium inierunt, atque id etiam impia fidelitate effectui dederunt. Verum Annibal Grisonius hæreticæ pravitatis Inquisitor Religionis studio animatus hæreticis progressibus tam in Julianensi, quam Justinopolitana Diœcesi obicem ponere, tanta animi constantia sategit, ut Paulus Vergerius in urbe sua haud ultra tutum sibi asylum relinqui ratus Mantuam ad Herculem Gonzagam confugeret: nec ibi diu impunem se fore cernebat, eoquod Joannes de Casa Pontificius apud Venetos Legatus Herculem, ut hunc hospitem de fide suspectum dimitteret, fervidis adeo precibus urgeret, ut Vergerius Mantua excedere, consultissimum fore censeret.

§. LXXVIII.

Vergerius Tridentum delatus, & per Legatos a Synodi functionibus excluſus.

Attamen adeo non calamitatem, quam sibimetipsi accersiverat, seria tum men-

mente perpenderat, ut etiam Tridentum pergere non dubitaret, eo animi propo- Sæcul. XVI. A.C. 1546.
sito, ut ibidem delicto suo excusationem obtenderet: cum autem Legati eundem tanquam de hæresi suspectum Romam fuisse citatum intelligerent, aditum ei ad Congregationes intercluserunt, saltem tamdiu, usque dum coram Sede Apostolica innocentiam suam vindicasset, quapropter illum, ut Pontificem adiret, hortabantur, nec forte hisce monitis contenti fuissent, nisi violatæ libertatis in Synodo promissæ calumniam timuissent. Itaque Vergerius, cum se præter exspectationem suam a jure inter Patres sedendi excluſum cerneret, Tridento discessit, obtinuit tamen a Papæ Legatis commendatitias literas adeo efficaces, ut veniam impetraret se Romæ non sistendi, commissa ejus causa Joanni de la Casa Legato ac Patriarchæ Veneto: cum vero Vergerius ibidem appulsus haud ignoraret, quod ambo hi Episcopi in eum judiciariam causam instruere jussi essent, aliunde vero ipse suos errores abjurare nullatenus intenderet, hinc relicta Italia in Rhætiam inter hæreticos se recepit, palamque Lutheri sectam professus est (*).

Pallav. l. c. Fra Paolo hoc anno. Sleid. l. 21.

§. LXXIX.

(*) Quænam in hac historia de Vergerii fato falsa a Paulo Sarpio ac Sleidano narrentur, lege sis apud Pallavicinum loc. cit.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXXIX.

Legati a Papa missionem suam incassum petentes.

Pallav. c. 13. n. 5. Cum Legati plus quam integro anno Tridenti hærerent, inde recedendi licentiam, aliosque sibi subrogari a Pontifice petierunt; Cardinalis enim Montanus reapse tam adversa premebatur valetudine, ut sæpe lecto decumbens publicis congressibus interesse haud posset. Cervinus autem æque ac Polus obtendebant, quod alii demandata eis provincia dignius functuri essent, nec deerant aliæ rationes, quas ipsis eorum modestia suggerebat, ac ipsi eas abs dubio a Papa gravissimas censeri sperabant. Verum Paulus III. adeo nihil eorum precibus dederat, ut illos potius hortaretur, atque impense rogaret, quatenus ulterius operam suam pro utilitate Ecclesiæ impenderent; facile enim sibi persuasum habebat Pontifex, quod his Tridento recedentibus ægre alios ex Cardinalibus invenire posset, qui pari cum dexteritate ac prudentia negotia tam ardua pertractare, Patrumque animos ob Nationum, ex quibus Synodus constabat, diversitatem non raro inter se dissidentes conciliare possent. Porro sub idem tempus Pontifex aliquod illius Diplomatis, quod circa disciplinæ emen-

emendationem multos ante annos confecerat, exemplar ad Legatos transmisit, ut Romanæ Curiæ emendationem semetipsum reapse dudum desideraſſe ostenderet, palamque faceret, hanc jam prius a se fuisse perfectam, quam a Synodo suggestam. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXXX.

Congregatio contra abutentes verbis sacræ Scripturæ.

Habebantur die tertia ac quinta Aprilis duo Patrum consessus, in quibus agebatur de abusibus verborum sacræ Scripturæ, quando illa ad usus Verbi divini Sanctitati omnino adversos, vel ad artes magicas, aut ad superstitiones pro inveniendis thesauris adhibentur, vel famosis libellis Verbi divini textus usu fere maligno ac impio applicantur: præcipue vero id satyris Romæ adeo frequentibus inserere prohibebatur. Ad hoc etiam superstitionum genus revocabatur vanus sacrosancta Evangelia secum deferendi, vel Dei nomen usurpandi usus pro prævertendis, aut sanandis infirmitatibus, aut avertendis infortuniis, & pro rebus prosperis sibi procurandis, vel etiam, quod majorem adhuc sapit malitiam, pro operibus lascivis, aliisque impiis actionibus, aut

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

pro conjurandis animalibus, quæ agris, fatisque nocent: Cunctos igitur hosce abusus damnari, ac puniri petebant Patres, qui omnes uno ore dicebant, quod Verbum Dei tanta, quanta ei debetur, reverentia æstimari haud possit, ut pro in maximum sit flagitium ad profanos usus illud detorquere: cum autem horum abusuum numerus pene numero concludi haud posset, ac aliunde Synodus non eo ex fine convocata foret, ut singulis malis prope innumeris prospiciat: hinc communis opinio eo tendebat, ut Decretum conderetur, in quo tamen peculiaris abusuum mentio non fieret, sed ii verbis duntaxat generalibus prohiberentur, de cetero autem pœnæ Episcoporum arbitrio relinquerentur, simulque interdiceretur Typographis, ne sacrum quid prius excudant, donec publice approbetur.

§. LXXXI.

Postrema Congregatio generalis Sessioni præmissa.

Pallav. l. 6. c. 16. n. 1. Raynald. hoc anno n. 45.

Die septima Aprilis pridie ad Sessionis indictæ diem generalis adhuc habebatur Patrum consessus, quo postrema admoveretur manus Decretis altera die promulgandis: ubi etiam Synodi Promotor quorumdam Episcoporum absen-

sentium contumaciam accusare jussus est. Obstitit tamen vehementer Tridentinus Cardinalis, hæc exponens: *Saltem Germaniæ Episcopi sint excipiendi, quos merito excusant Comitia Ratisbonensia, quibus durantibus illorum præsentia in suis Diœcesibus est oppido necessaria, ut Religionis causſam defendere, ac Synodi auctoritatem tueri valeant* (*). „Nunc enim non agitur de sententia con„tra hos vel illos sigillatim pronuntian„da, sed Promotor duntaxat suo mune„re fungatur generatim contra absen„tes, neque Concilium postea, nisi sum„ma æquitas id suadeat, & matura de„liberatio præcesserit, ad damnationis „sententiam progrediatur.„ Ceterum in eodem Patrum consessu deliberatum fuit de tenore responsionis novo Cæsaris Legato reddendæ. Hic paucis ante diebus a Patavino itinere suo redux, Synodi Præsides altera jam vice invisit, eisque grates rependit, eoquod ei locum in Sessionibus præ cunctis Patribus quasi e regione Legatorum assignassent. Post

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

(*) Ea, quæ sequuntur, Continuator minus solerter ex Pallavicino descripsit, eaque tanquam a Cardinale Tridentino prolata adduxit, cum tamen hæc verba ejusdem Cardinalis assertis fuerint opposita.

Sæc. XVI. A.C. 1546.

Post hæc ampliſſimam Cæſaris ſui Principis nomine pollicitus eſt operam, atque hæc ſubjunxit: *Non ſine animi mœrore percepi, Præſules quosdam ex Cæſaris ditione non exacta interdum uſoeſſe modeſtia in congreſſibus, ſi igitur Legatis probaretur, vellem ipſus cœtibus intereſſe, ut illos in officio præſens continere valeam, cunctisque pateſiat, eſſe Cæſaris voluntatem, ut Cæſaris ſubditi reverentiæ exemplo erga ſummum Pontificem, ſedemque Apoſtolicam ceteris præluceant.* Ad hæc Legati præſtita gratiarum actione repoſuerunt: *Haud diffitemur, quod Præſules, quos ſugillas, nonnunquam ſe conſideratius gerere potuiſſent, generatim tamen laude dignos exiſtimamus propter obedientiam, qua ſemper Legatis Pontificiis obſequebantur, de cetero, ſi tibi libuerit generalibus cœtibus adeſſe, id nobis gratum erit.*

§. LXXXII.

Synodi reſponſum ad Cæſaris Legatum.

Cum igitur Cæſaris Legatus oblatam facultatem acceptaret, die quinta Aprilis publice prima vice interfuit Patrum conſeſſui, a tribus Epiſcopis eo deductus, poſtquam Legati congregatis Patribus illius adventum nuntiaverant.

Ibi

Ibi recitato Cæsaris mandato, ceteris- Sæcul. XVI.
que, quæ ipse proponere jubebatur, per- A. C. 1546.
honorifice eidem responsum est, additum tamen, ne eidem displiceret, si quoque quemadmodum ipse non sine prævia deliberatione, ac scripto suam orationem exhibuerat, eodem modo Patres agerent, suumque responsum ad consessum die septima Aprilis celebrandum differrent, ipse vero eidem interesse haud gravaretur: igitur præfixa die Legatus pari, ut antea factum, honore ad cœtum deductus fuit, moxque Præses Synodi nomine verba faciens ita exorsus est; *Adventus Dominationis vestræ huic sacrosanctæ Synodo gratissimus est, tum propter eam observantiam, qua merito Augustissimum Imperatorem Synodus ipsa prosequitur, tum propter favorem, quem de piissimo animo Majestatis suæ in tam sancto, ac universæ Christianæ reipublicæ salutari opere, sibi firmissime pollicetur: cui etiam Dominationis vestræ præsentiam ob præstantes ejus animi dotes & Religionis studium, plurimum adjumenti allaturam sperat, quare & Dominationem vestram grato, ac benevolo animo amplectitur, & mandata Cæsareæ Majestatis per eam exhibita & producta, quantum de jure debet, admittit, vehementer dolens de ejus Collegæ clarissimi Viri, & huic sanctæ Synodo multis no-*

Sæcul. XVI. A. C. 1546

minibus gratissimi, adversa valetudine, & ei melius esse magnopere cupiens: pro conjuncta vero ipsius Augustissimi Imperatoris, cum sanctissimo Domino nostro Paulo III. Pontifice maximo in ortbodoxa fide & Religione nostra tuenda & conservanda, voluntate, omnipotenti Deo, omnium bonorum auctori, quantas maximas potest, gratias agit, quem assidue precabitur, ut piis utriusque studiis, ad ipsius omnipotentis Dei laudem & gloriam, Religionis Christianæ incrementum, & Ecclesiæ pacem, prosperumque in omnibus, & optatum ipsius sanctæ Synodi successum adspirare dignetur.

Absoluta hac oratione Patres sententias suas edicere rogabantur circa Decreta postero die promulganda, hancque in rem Legatus cunctos hortabatur, ut submisso silentio religiose servato unum cor, eandemque animam ostenderent, nec horum Decretorum promulgationi novas tricas opponerent. Ea igitur perlegebantur ab omnibus approbata, solus tamen Clodiensis Episcopus contra articulum de Vulgatæ editione factum peroravit, atque adversus eam Decreti partem, in qua sacras Literas *pari affectu ac reverentia* æque ac Traditiones esse recipiendas fuit pronuntiatum, vehementius insurgens dixit, quod ea verba tanquam impia rejiciat, eundem-

demque pietatis cultum ac veneratio- Sæcul. XVI.
nem Traditionibus ac ſacris Paginis de- A.C. 1546.
beri perneget. Verum hic Epiſcopus ſacri Codicis auctoritatem ac genuinum illius ſenſum Traditionibus defendi, eisque inniti non perpenderat, nec etiam mente ſua aſſequebatur, quod diverſa ſint genera Traditionum, earumque aliæ ad fidem, quædam ad Religionem, atque aliæ ad ritus ſeu cæremonias ſpectent, & priores quidem immutari haud valeant, ipſaque Synodus de illis duntaxat mentionem faciat, ceteræ vero utpote juri poſitivo innixæ pro varia temporum ratione mutari valeant, quas inter recenſeri poteſt Communio ſub utraque ſpecie, quæ nunc præcepta, modo prohibita fuit: Itaque ob hanc ignorantiam primus Legatus Epiſcopum corripuit, ceterorum vero Patrum doctrinam ac prudentiam commendans eos admonuit, ut rebus controverſis jam antea ſatis ſuperque exagitatis, in proxima Seſſione iisdem dotibus conſpicui prælucerent. Eadem die Marcellus Cervinus illos, qui Decreto de editione Vulgatæ refragabantur, convocavit, eisque ſignificavit, quod nullam querendi cauſſam haberent, cum libertas relicta eſſet tum illius editionem emendandi, tum ad textus originarios recurrendi, neque aliud vetitum fuerit, niſi eidem ejusmodi

Sæcul. XVI A. C. 1546.

di errores attribuere, propter quos illa foret rejicienda.

§. LXXXIII.

Concilii Tridentini Sessio IV.

Labbe Coll. Concil. t. 14. p. 744. Pallav. n. 4. Raynald hoc ann. n. 48.

Die octava Aprilis habita est Sessio quarta, ad quam Synodi Patres pro more in Ecclesia Cathedrali Pontificio habitu ornati convenerunt. Præcedebant eos tres Legati, quos sequebantur duo Cardinales Madrutius & Pachecus, novem Archiepiscopi, & quadraginta duo Antistites præter Franciscum Toletanum Cæsaris Legatum, qui Mendozæ absentis vices supplebat. Aderant quoque P. Jajus ex Societate JEsu Augustani Cardinalis Procurator, omnesque illi Abbates ac Ordinum Generales, qui ad præcedentem Sessionem confluxerant. Post hæc Turritanus, hodie Sassarensis Episcopus rem divinam de Spiritu sancto peregit, sermonem vero Latinum Augustinus Bonuccius supremus Servorum B. V. Præfectus habuit, vehementerque adversus Lutherum declamavit, ostenditque, illum esse Pseudo-Apostolum, impium Verbi divini corruptorem, eoquod per sacrum Evangelium ea, quæ illi recta adversantur, stabilire præsumpsit, secumque hominum cohortem gladiis & fustibus armatam du-

duxit, ut ea doceret, quæ non nisi caro & sanguis eidem revelare poterant. Absoluta oratione, precibusque pro more peractis Litaniæ decantabantur, ad illa autem verba a Cantoribus prolata: *Ut domum Apostolicum, & omnes Ecclesiasticos Ordines in sancta Religione conservare digneris*: tres Præsides prius genuflexi surgebant, primusque Legatus vultu ad Patres converso eis bene precatus est, alta voce exclamans: *Ut hanc sanctam Synodum &c.* Omnibus hisce finitis quidam Diaconus ex cap. 7. D. Matthæi Evangelium, quod incipit ab his verbis: *Attendite a falsis Prophetis &c.* decantavit, quo absoluto Præses Hymnum: *Veni Creator Spiritus*: intonans, postea orationem subjunxit: idem vero Archiepiscopus, qui prius sacris operatus est, Decreta prælegit, & an ea Patres approbarent, interrogavit, cui omnes responderunt: *Placent*, cum aliquibus additionibus. Hac lectione finita ad diem septimam Junii, in quam incidit feria quinta post Pentecosten, Sessio sequens fuit indicta. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXXXIV.

Sessionis IV. Decretum primum de Libris Canonicis.

Ex illis, quæ in hac Sessione prælegebantur, Decretis primum libros Ca-

Sæcul. XVI. A. C. 1546

nonicos concernebat his verbis conceptum: *Sacrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur, quod promissum ante per Prophetas in Scripturis sanctis Dominus noster Christus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per suos Apostolos, tanquam fontem omnis salutaris veritatis, & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari jussit, perspiciensque hanc veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, Orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris, quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non Traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit ac veneratur: Sacrorum vero librorum indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio sub-*

ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt vero infra ſcripti. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. LXXXV.

Canon Librorum ſacræ Scripturæ.

Teſtamenti veteris, quinque libri Moyſis, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Joſue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, duodecim Prophetæ minores, ſcilicet Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus & ſecundus. Teſtamenti novi, quatuor Evangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apoſtolorum a Luca Evangeliſta conſcripti, quatuordecim Epiſtolæ B. Pauli Apoſtoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad He-

Sæcul. XVI A C. 1546.

Hebræos; Petri Apostoli duæ; Joannis Apostoli tres; Jacobi Apostoli una; Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit, & Traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine & via ipsa Synodus post jactum fidei confessionis fundamentum sit progressura, & quibus potissimum testimoniis ac præsidiis in confirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus sit usura.

§. LXXXVI.

Alterum Decretum de editione & usu sacrorum Librorum.

Labbe Coll. Concil. p. 747

Alterum Decretum agit de editione & usu sacrorum Librorum, atque est hujus tenoris: *Eadem sacrosancta Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit, & declarat; ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis*

cis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat. Præterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis a jure statutis puniantur. Sed & impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens, qui jam sine modo, hoc est, putantes sibi licere, quidquid libet, sine licentia Superiorum Ecclesiasticorum, ipsos sacræ Scripturæ libros, & super illis annotationes & expositiones quorumlibet indifferenter, sæpe tacito, sæpe etiam ementito prelo, & quod gravius est sine nomine auctoris imprimunt, alibi etiam impressos libros hujusmodi temere venales habent, decernit & statuit, ut posthac sacra Scriptura, potissimum vero

Sæcul XVI. A.C. 1546.

vero hæc ipsa vetus & vulgata editio quam emendatissime imprimatur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario, sub pæna anathematis & pecuniæ in Canone Concilii novissimi Lateranensis appositæ. Et si regulares fuerint, ultra examinationem & probationem hujusmodi, licentiam quoque a suis Superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris juxta formam suarum ordinationum: Qui autem scripto eos communicant, vel evulgant, nisi antea examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subjaceant, quibus impressores, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur: ipsa vero hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in fronte libri, vel scripti vel impressi, authentice appareat, idque totum, hoc est, & probatio & examen gratis fiat, ut probanda probentur, & reprobentur improbanda. Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque convertuntur, & torquentur verba & sententiæ Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, im-

impias & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam & contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scripturæ sacræ ad hæc & similia audeat usurpare, ut omnes hujus generis homines, temeratores, & violatores Verbi Dei, juris & arbitrii pœnis per Episcopos coerceantur.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. LXXXVII.

Contra Episcopos absentes nihil pronuntiatum in Decreto.

Quamvis in quadam Congregatione propositum fuisset, quod contra Episcopos absentes contumaciæ pœna decerneretur, nulla tamen hac de re mentio facta fuit in hujus Sessionis Decretis, ac referunt nonnulli, id factum fuisse ad Francisci Toletani Oratoris Cæsarei preces, ne forte Imperator id sibi offensioni duceret: hanc vero petitionem a Cardinalis Tridentini consiliis ideo profectam plures existimabant, eoquod ille vereretur, ne ejusmodi accusatio Germanos perturbaret. Verumtamen Præsides, cum omnem querendi ansam Legato dare sollicite præcaverent, priusquam Ecclesiam adirent, rem Madrutio & Pacheco, aliisque plu-

Pallav. hist. Conc. Trid. l. 6 c. 16. n. 4. & 5.

Sæcul. XVI A.C. 1546

pluribus Episcopis ipsos comitantibus communicarunt, ac denique Massarelo, qui Synodi Patribus a secretis erat, præceperunt, ut in legendis Decretis illud de absentium contumacia præteriret. Id etiam effectui datum: at illi, qui prius de hujus Decreti omissione admoniti non fuerant, in querulas voces erumpebant, Legatosque accusabant, perinde ac si pro arbitratu suo omnia prius in Congregationibus statuta immutarent, quapropter eos hac de re per Synodi Promotorem commonefieri jusserunt. Hi ejusmodi querelas adeo non fuere dedignati, ut potius desiderarent, se per hanc importunitatem ad publicandum hoc Decretum, quin in eo quicquam immutaretur, quasi compelli, dummodo id quoque Germani ratum haberent, quocirca illos de re gesta certiores fieri præceperunt. Attamen Cæsaris Orator unacum Cardinalibus Tridentino, & Pacheco, ne Decretum legeretur, institere, ac Præsides coegerunt, ut Patribus cunctas hoc Decretum omittendi rationes exponerent, quibus perceptis mox tumultus deferbuit, atque a cunctis Legatorum circumspectio fuit commendata.

§. LXXXVIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1546.

§. LXXXVIII.

Joannes Diazius Hiſpanus ſecta Lutheranus ex inſidiis trucidatus.

Cum interea Synodus immoto ſtudio hæreſin reprimere ſatageret, novi in Germania tumultus ſuſcitabantur, quorum ope hoc venenum ſeſe latius diffundebat, magisque invaleſcere cœperat; Ad hoc anſam præbebat Joannis Hiſpani cædes, ex qua ingentes rixæ, omniumque Proteſtantium ſeditio fuit exorta; præfatus enim Diazius ætate juvenis in Univerſitate Pariſina Theologiæ operam dabat; verum perlectis Lutheri, ejusque Diſcipulorum libris paulo poſt ſeductus Pariſiis exceſſit, Genevam profectus, ubi tum Calvinus agebat: cum vero arrogantem faſtidioſi hujus Viri indolem tolerare haud poſſet, Geneva Argentinam feceſſit, meliusque cum Bucero convenit, qui mitioris ac flexibilis animi Vir erat, brevique novum hunc Diſcipulum ejusmodi dotibus præditum agnoſcebat, ut ſibi ſpem faceret, eum inter celeberrimos reformationis ſuæ fautores haud infimum fore: quocirca cum eodem ad Ratisbonenſe colloquium eundi facultatem a præfatæ urbis Senatu petiit, ob-

Sleid. comm. l. 17. p. 565. Spond. hoc anno n. 15.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

tinuitque. Vix Diazius menſe Decembri illuc advenerat, cum illico populārem ſuum P. Malvendam, quem Lutetiæ noverat, viſum iret: Is vero hujus juvenis errores atque opiniones deplorans, validiſſima quæque adhibuit argumenta, graviſſimasque adhortationes addidit, ut illum ad Eccleſiæ ſinum reduceret. Verum nulla vel precum vel rationum vi flectebatur Diazius, obfirmatoque animo erroribus ſuis inhærens haud amplius P. Malvendam acceſſit.

Poſtmodum Diazius Neoburgum ſeceſſit, ut ibidem cujusdam libri, quem Bucerus imprimi curabat, emendationi præeſſet, cum vero nil minus ſuſpicaretur, obſtupefactus unum ex fratribus ſuis, nomine Alphonſum, adventantem conſpexit; hic enim comperta fratris ſui defectione mox itineri ſeſe accinxit, eundem ad ſaniora reducturus conſilia; verum conatibus ſuis haud magis ſecundus, quam Malvendæ, alluſit ſucceſſus, unde Alphonſus, cum potius fratris ſui pertinaciam deplorare, ac judicia Dei, qui, *cujus vult, miſeretur, & quem vult, indurat*, adorare debuiſſet, illius vitæ ac corpori inſidiatus eſt, cujus tamen unice animam, ejusque ſalutem procurare oportuiſſet: Itaque reditum ſimulat, ac re ipſa Auguſtam usque contendit, altera tamen die rurſus unacum quodam iti-

itineris comite Neoburgum pergit, ibi- Sæcul. XVI.
demque prima luce die vigesima septima A.C. 1546.
Martii advenit, in nullum majori cum sollicitudine inquirens, quam in fratrem suum, ad cujus etiam diversorium mox accessit unacum famulo suo, qui ultimus, ne agnosceretur, Tabellarii vestem indutus ad Diazii cubile ascendit, nec non ad illum literas, quas ab ejus fratre scriptas ipsi traderet, habere fingit: Alphonsus vero interea ad infimos scalæ gradus substitit: Igitur e somno excitatur Diazius, eique ementitus Tabellarius literas reddit, quas cum ille perlegeret, hic securim illi in dexteram capitis partem totis viribus impingit, eum trucidat, seque celeri fuga unacum Alphonso proripit. Hac cæde tam Augustæ, quam alibi divulgata confestim emittebantur, qui ambos hosce sicarios strenue insequerentur, nec illi horum solertiam effugere poterant; quippe ambo deprehensi Oenipontum capti abstrahebantur. Re comperta mox Otto Henricus Principes duos ex suis Consiliariis eo ablegabat, qui capitis caussam urgerent. Verum Imperator ab actione desisti jussit, caussatus, quod ipsus in Comitiis unacum Romanorum Rege hanc caussam discutere vellet, quapropter cum Elector Palatinus & Otto Henricus captos Neoburgum, ubi perpetratum erat

Sæc. XVI. A.C. 1546.

homicidium, præstita cautione transmitti, ab Oenipontano Senatu peterent, ipsis mox Cæsaris interdictum fuit oppositum.

§. LXXXIX.

Landgravii cum Cæsare colloquium.

Sleidan. l. c. p. 569. Thuan. hist l. 2. hoc ann

Quamvis Ratisbonensis Conventus ad proximum mensem Majum a Cæsare fuisset indictus, eidem tamen non nisi sexta Junii die datum est initium, interea vero frequens erat Landgravii cum Cæsare colloquium; quippe per Navium Landgravius fuerat admonitus, ut Cæsarem Ratisbonam profecturum in via conveniret, nec minus idem quoque ei suaserat Granvellanus, eo fine, ut mutui hujus congressus opportunitate suspiciones ac diffidentias ex variis rumoribus hinc inde sparsis conceptas amoliretur. Horum consilium secutus Landgravius die vigesima octava Martii Spiram venit, quam urbem Imperator non ita pridem ingressus erat, ibidemque Elector quoque Palatinus & Guilielmus Massenbachius Wittembergici Ducis Orator jam antea advenerant: Igitur Landgravius privati colloquii copiam nactus præprimis ea, quæ Francofordiæ gesta fuere, excusabat, postea vero Cæsarem his verbis alloquebatur: *Non uno ex loco, nec e Germania tantum,*

sed

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

sed ab exteris etiam nuntiatur, potentissime Cæsar, te, impulsu Pontificis, in Socios Augustanæ Confessionis male animatum esse, rumor etiam spargitur, quasi Galliæ Regi persuaseris in actione pacis, ut in iis mulctandis opem tibi ferat: adhæc Turca abs te sollicitari dicitur de induciis, ut eo commodius, quod propositum habes, persicias, ideoque Concilium indictum & inchoatum a Pontifice, ut factis illico Decretis, executioni res mandetur: huic autem famæ prope fidem facit, & nos vehementer movet instituta lis adversus Episcopum Coloniensem, & mandatum illud grave, sollicitantibus adversariis, in ipsum editum. Et sane, quoniam in Galliæ Regem, atque Turcam auxilia tibi tam liberaliter dedimus, majora quoque facturi, sicut Spiræ demonstratum fuit, quia plus etiam contulimus, quam majores nostri consueverunt, quia de pace, deque jure, tum Ratisbonæ, tum Spiræ, prolixe nobis cavisti, omnino præter exspectationem ista nobis accidunt, speramus tamen, fore, priusquam ex Imperii finibus excedas, ut Religionem ex Verbi divini præscripto per nationis Germanicæ Concilium definiri facias, & si forte componi dissidium non possit, tamen quæ Spiræ promissa nobis pax fuit, ut eam integre servari jubeas, ita quidem, ut nullius vel Concilii vel Imperii Conventus Decreto mutari possit, aut etiam tolli.

Sæcul. XVI. A C. 1546.

§. XC.

Cæsaris responsum, ac Landgravii oppositio.

Ad hæc Imperator mox per Navium Landgravio hæc respondere jussit: *Varii quidem ad me rumores fuere allati de Protestantibus, quasi molirentur aliquid contra Imperium, sed non habui fidem, multo minus nunc etiam illud credo, quod de Galliarum Rege dicitur, cum ejus nullum afferri possit documentum: pax intercedit mihi cum illo tantum, nec aliud quicquam: mos est illius gentis, ut temere multa sæpe jactent. De induciis Turcam interpellavi, Germaniæ caussa potissimum: cum enim Principes in plerisque Comitiis de sumptus magnitudine querantur, & populi tenuitate, via hæc mihi visa est cumprimis idonea, ut per tempus inducierum de belli ratione in illum suscipiendi, deque Religionis compositione tractari possit, nihil tamen adhuc est definitum, nihilominus cum fratre sermonem de eo conferam: Concilium, quod multis nunc annis a me flagitastis, maximo meo labore jam est congregatum, quicquid ejus rei feci, optimo in Rempublicam animo præstiti: quod autem secus nonnulli forsan illud interpretentur, non recte fit: Colonien sem Archiepiscopum huc usque perbenigne habui, verum ille ne minimam quidem moram actioni suæ vo-*

Sæcul. XVI. A.C 1546.

voluit interponere: Quis vero meus ſit armorum apparatus aut cogitatio belli, coram vides: præter familiares atque domeſticos in meo nemo eſt comitatu, nullas etiam cogi manus: cur te autem accerſiverim, cauſſa eſt, quod pacis te eſſe ſtudioſum exiſtimaverim, ideoque peto, ut, quomodo Religionem pacari, vel quid a ſociis obtineri poſſe putes, oſtendere velis. quod ſi jam in præſentia nolis, mittam tibi Conſiliarios, quibuscum ea de re colloqui poteris.

His perceptis Landgravius repoſuit: *Ad Germaniæ ſalutem, & ad retinendam inter te, Cæſar, ac Ordines omnes amicitiam, ſi quid conferre poſſum, nulli certe labori meo parcam, & hac inprimis de cauſſa huc veni: cuperem ſane, plures adeſſe ſocios, verum id propter temporis anguſtias fieri non potuit: Saxoniæ quidem Elector longius abeſt, & Jacobus Sturmius valetudine impeditur. Credo equidem, varia tibi eſſe delata, ſed profecto ſic res habet, ut ad Navium ſcripſi: nullum enim eſt a nobis Francofurti contra te ſuſceptum conſilium, & id ſolum egimus, quomodo & in Religione noſtra permanere, & vim injuſtam depellere poſſimus.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XCI.

Landgravius seſe Tridentino Concilio ſubmittere recuſans.

Sleid. p. 571 Thuan. l. c.

Ad ea, quæ Cæſar de Concilio Tridentino dixerat, Landgravius hæc ſubjunxit: *Fateor, Concilium quidem flagitavimus, ſed liberum & pium, inque Germania celebrandum: cur autem Tridentinum iſtud eo loco non habeamus, Wormatiæ tibi demonſtravimus abunde, nam excluſis idiotis, ut nos omnes vocant, Epiſcopi & alii, qui ſunt Pontifici jurejurando devincti, decernendi poteſtatem ibi ſoli obtinent: ut Religionis componendæ rationem aliquam oſtendam, mihi ſane non eſt integrum abſque Sociorum interventu, & utrinque malam mihi gratiam eſſe paratam video: quo minus autem inter tuos atque me ſermocinatio aliqua fiat, ſine præjudicio tamen, non recuſo. Equidem in Concilio non multum habeo poſitum ſpei, ſed Provinciæ Germaniæ Conventum arbitror futurum non inutilem, nam ſententiis atque dogmate nimium adhuc a nobis reliqui populi diſſident: in Germania vero ſic eſt comparatum, eoque res devenit, ut mutari non poſſit: nihil ergo potius eſt, aut præſtabilius, quam ut liberam permittas in ea Religionem, ſic tamen, ut pacem omnes colant. Colloquium opinor optimo conſilio inſtitutum abs te Ratisbonæ, ſed ab iis, qui in*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

interfuerunt, accipio, Monachos ibi quosdam esse virulentos, qui dogmata superioribus annis eodem loco conciliata rursus in disputationem adducunt, & vita quoque tam sunt impuri, prorsus ut nihil ab iis exspectari possit. Colonienſis Archiepiscopus haud dubie Vir bonus est, & quicquid hujus rei facit, ex officio sese facere arbitratur, præsertim, cum Ratisbonensis Comitii Decretum Ecclesiæ reformationem ei mandet: eam vera, quam fieri potuit, moderatissime conscribi jussit, & necessaria tantum sustulit, & in sacris bonis nec minimum immutavit: Liber autem ille cum sacra Scriptura congruit, & habet veterum Doctorum testimonia, Tertulliani, Augustini, Ambrosii, & aliorum, qui proximiores ætati fuerunt Apostolorum: si qua vis igitur ei propter hanc caussam intentetur, id cautionis loco futurum sit aliis, qui multo plura mutarunt.

§. XCII.

Responsio Cæsaris Landgravio data.

Ad hanc Landgravii orationem rursus Cæsar respondit hunc in modum: *Actionem Francofordiensem suo loco relinquo, nec fidem iis habeo, quæ delata sunt, neque sane caussam dedi, quam ob rem ita fiat: nunc meo etiam ut sermone tibi amplius satisfiat, Concilium eo procuravi, ut & reipublicæ prodesset, & qui sunt ibi Patres, ultro*

Sæcul. XVI. A. C. 1546

ultro ſeſe reformarent: neque meum eſt propoſitum, ut, ſi quid ibi decretum eſt, Confeſſionis Auguſtanæ Sociis idcirco vis ulla fiat: hac etiam ipſa de cauſſa Ratisbonæ colloquium inſtitui, cujus initium quidem fuit egregium, modo eſſet facta progreſſio: Colonienſis, etſi promiſerit, velle ſuperſedere, atque differre, progreditur nihilominus, & cogit homines ad ſuum inſtitutum: Ratisbonæ factum eſt Decretum, ut ſuas Eccleſias Epiſcopi reforment, non autem illis permiſſum, ut novam fidem atque Religionem introducant: deinde & hoc additum, ut emendationis formulam concipiant, & poſt in altero Imperii Conventu cognoſcendam exhibeant: ille etiam Eccleſiæ Miniſtris atque Paſtoribus ordinariis remotis inſtituit novos: adhæc impedivit Canonicorum facultates atque Vectigalia, ſibique partem aliquam ex iis voluit adſcribere, & acerbis edictis rem egit, ſic quidem, ut patrocinium & opem meam implorante Clero, neceſſe habuerim, pro meo munere, quod gero, contrariis mandatis illum coercere, ac prohibere, ne hæreſis totum illius Electoratum inficeret.

§. XCIII.

Landgravii reſponſum ad cunctos hosce articulos.

Rurſus ad hæc Landgravius Cæſari hæc in reſponſis dedit: *Quod ita bene*

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

ne sis in Germaniam, meosque Socios affectus, perjucundum est mihi, Cæsar amplissime, Deumque precor, ut in eo perseveres. Ac sane, si qua vales ingenii præstantia, rem omnem bene consideres, ac tecum perpendas ipse, quantas tibi, tuisque Regnis atque Provinciis commoditates afferat Germania, reperies, nihil esse potius, quam ut te tanquam suo præcipuo Magistratu lætentur omnes Ordines, & tu vicissim illis utaris benevolis & officiosis, nam certe, si Germaniam debilitari contingat, tuo erit hoc imprimis incommodo maximo: Quæ tua sit etiam de Concilii Decretis mens atque voluntas, percupide audivi, sed ut Synodi Patres reforment se ipsos, vereor, ut id sperari possit: etenim & Pontifici devincti sunt, & soli decernunt, & quamquam emendatione cumprimis opus habent, tamen illam sibi minus utilem, & proventibus annuis noxiam esse vident: in colloquio Ratisbonæ vereor, ut recte ac ordine res geratur, nam & actionis exempla denegantur, & initio non fuerunt permissi nostris tabelliones atque scribæ. De Colonienſi res habet, ut ante dixi, quia Pastor est, cupit bonum atque salutare pabulum suis ovibus proponi: putat, hoc sui esse officii, conscribi jussit igitur ejus rei formulam, & qui nunc sunt ejus adversarii, fuerunt initio reformationis avidi, Gropperus imprimis: nunc, postquam eo ventum est, recu-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

recusant & tergiversantur. Mox Cæsar Landgravium interpellans, *ab, quid reformet*, inquit, *bonus ille Vir: rudimenta Latina vix leviter attigit: per omnem vitam tres tantum Missas peregit, quarum ipse duas audivi: non callet Missæ initia. Sed diligenter*, reposuit Landgravius, *evolvit libros Germanicos, & quod certo novi, Religionem intelligit.* Cæsar opposuit: *Reformare non est aliam invehere fidem aut Religionem. Nec ille*, inquiebat Landgravius, *fatetur novam a se Religionem esse receptam, sed veterem illam a Christo nobis relictam & Apostolis redintegrari: quod nonnullis Pastoribus remotis præfecerit alios, ad ipsius curam istud pertinet: nam si Minister est vel impuræ vitæ, vel indoctus, Episcopi certe est, illi submittere, qui sit idoneus: passim in ditionibus Episcoporum multæ vacant Ecclesiæ, quod possum affirmare, destitutæ Pastoribus, ubi populus nulla neque doctrina pascitur, neque regitur disciplina, sed pecudum more vitam agit & barbaram & dissolutam* Quod Cleri facultates interpellat, *hanc rationem habet, quoniam in bellum Turcicum & Gallicum auri vim maximam impendit. Est autem Imperii moris, ut Magistratus hoc nomine suis pecuniam imperent: nullam ergo reprehensio-*

sionem istud meretur, quod autem Religionis hoc eum causſa facere vulgo fertur, id ad ipsius invidiam excogitarunt adversarii.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. XCIV.

Aliud colloquium in Palatini Electoris Palatio.

Altera die Landgravius, Granvellanus, Navius & Maſſenbachius apud Electorem Palatinum convenerunt, ibidemque Navius aliquam heſterni colloquii quod Landgravius cum Cæſare habuit, partem recitabat, quantumque Cæſar concordiæ eſſet cupidus, exponebat, hancque ob rem colloquium Ratisbonæ fuiſſe inſtitutum, Theologos vero inde nimis præmature diſceſſiſſe dicebat. Tum Landgravius repoſuit: *De illorum diſceſſu nihil adhuc mihi conſtat, ſed ad Saxonem æque ac ad me fuit perſcriptum, quam incommodæ ſint ipſis propoſitæ conditiones, quando nec initio Scribas adeſſe, nec actionis exemplum exhiberi, neque ad Principes aliquid enunciari, Præſides voluerunt: audivi etiam, quam agant immodeſte Theologi collocutores, qui & dogmata pridem ibi conciliata reſcindunt, & concordiæ ſpem omnem adimunt, & illaudatis vitæ exemplis homines offendunt: an idcirco noſtri diſceſſerint, re de-*

Sleid. p. 574.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

desperata, nondum mihi est compertum, ego quidem illos non revocavi.

Loquentem excepit Granvellanus, ac conditiones pro colloquio propositas fuisse æquissimas ostendit, id vero, quod Theologi rei gestæ seriem ad suos Socios rescribere fuerint prohibiti, sine Cæsaris jussu factum demonstravit: mox tamen Landgravius eos hortatus est, ut omissis hisce contentionibus potius ad rei summam descenderent, quam in rem ita effatus est: *Decretum illud ante biennium Spiræ factum de pace laudo, & approbo, & pacificandæ Religioni Provinciæ Germanicæ Concilium imprimis aptum esse docet, & quoniam Itali, Hispani, Galli, tantopere a Germanorum dogmate dissident, generalis, vel ut vocant, œcumenici Concilii non magnum usum esse futurum censeo: verum utcunque res cadat, & ut conciliatio nulla fieri possit, colenda tamen est pax, & Spirense Decretum minime tolli oporteret; Religionis enim is nunc est status per Germaniam, ut si quis eam opprimere conetur, infinita sint hominum trucidanda millia, ad disceptationem igitur hanc non Germani tantum, sed reliqui etiam omnes populi Christiani nominis pertinent: Theologi plerique sunt homines morosi, difficiles, obstinati, quibuscum expediri caussa non potest: adhibendi*

di sunt igitur Viri Principes & Optima Sæc. XVI.
tes, & media quædam est dogmatum in- A.C. 1536.
venienda ratio. Optabile cumprimis es-
set, ut media quædam dogmata statuan-
tur, & quidem a Magnatibus, non ad-
modum repugno, sed absque Theologis il-
lud vix posse fieri puto: quod si pura E-
vangelii prædicatio, & integra Cæna
Domini, & Ministris Ecclesiæ permit-
tatur Conjugium, ut Paphnutius olim
in Concilio suasit, stabiliri posse concor-
diam arbitror.

§. XCV.

Electoris Palatini sententia.

Posthæc Palatinus Elector verba fecit, *Sleid. p. 577.*
multumque pronam Cæsaris volun-
tatem deprædicans ita exorsus est: *Ra-*
tisbonæ colloquium recte fuisse inchoatum
arbitror, & si repeteretur, quæve con-
ciliata sunt dogmata, non disputentur
amplius, arbitror, de reliquis posse to-
lerabiliter convenire. Concordiam, in-
quit Granvellanus, *valde Cæsar expetit,*
ut antea non semel dictum est, ea nisi
constituatur, incommodo certe reipubli-
cæ fiet: & quamquam ex Imperio ne tan-
tillum quidem habet emolumenti Cæsar,
etsi valetudine quoque sit minus firma, ta-
men Germaniæ caussa profectionem banc
suscepit: cum Galliæ Rege, vel cum aliis
nihil

Sæc. XVI. A.C. 1546.

nihil habet occulti consilii, neque venit auxilia petiturus, verum ut in commune consulat omnibus. Cogunt manus atque copias tum Gallus, tum Britannus, quod valde suspectum est, deinde propter mortem Nurus habet, quod in Hispaniis agat Cæsar: verum his omnibus postpositis ad Comitia tendit, quod si nulli veniant eo Principes, quid solus efficiet? Clamatur subinde, & implovatur ejus intercessio, neque tamen ad locum deliberationi constitutum venitur.

Circa postremum hunc articulum mox Landgravius sese excusavit, dixitque: *Ut ego Ratisbonam me conferam, fieri certe non potest propter sumptuum magnitudinem: est etiam litis aliquid Electori Saxoniæ cum Mauritio: quod cum ab utriusque Consiliariis componi non possit, ad me rejectum est, & ut componatur, permagni refert: Legatos tamen ad Comitia amplis cum mandatis mittam.*

His dictis solutus est hic Conventus, paucis tamen post horis Navius Landgravio hæc nuntiavit: *Cæsari placuit colloquium hodiernum, & ut Ratisbonam tu ipsus venias, iterum rogo, simulque exquiro, an Cæsarem eo die sub vesperum denuo convenire velis?* Ad hæc Landgravius respondens oblatam col-

colloquii copiam lubenti animo acceptavit. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XCVI.

Alterum Cæsaris colloquium cum Landgravio.

In altero hoc colloquio argumenta in primo congressu agitata rursus discutiebantur, singularem tamen semper comitatem ac benevolentiam Imperator præseferebat, nec non per Navium Landgravio grates rependebat, quod tam ipse, quam Palatinus Elector animum ad concordiam propensum exhiberent: Posthæc Cæsar hæc subjunxit: „ Spe „fretus vivo, quod vestri Theologi rur„sus Ratisbonam ad Catholicos sint re„versuri, si vero illi, qui præsentes ad„sunt, vobis minus grati existunt, alios „nominabo, de cetero te rogo, ut ad „ Comitiorum, si non ad illorum initium, „saltem exitum venire haud cuncteris.„ Ut vero Landgravium eo efficacius ad accessum permoveret, eidem exposuit, quod ipsus propriis rebus suis postpositis jam per integros tres annos in Germania unice hæreret, ut eam pacare posset, quamvis ejus præsentia alibi oppido necessaria esset. Verum Landgravius prætextibus jam nuper allatis rursus suam a Ratisbonensi Conventu absentiam excusabat, & quantumcun- *Sleid. p. 578. & seq.*

Sæcul. XVI. A.C.1546.

que illum Cæsar obsecraret atque obtestaretur, ipse tamen nihil se polliceri posse affirmavit: igitur a Cæsare dimissus Heidelbergam profectus est, inde ad suam ditionem reversurus: Cæsar vero interea recta Ratisbonam contendit. Eadem die prima Aprilis Protestantium Deputati Wormatiæ convenerant, de summa rei consulturi, postquam autem Landgravius datis ad Saxoniæ Electorem literis eidem significaverat, quod Spiræ a Cæsare perbenigne fuerit exceptus, mox Deputati acceptis hisce Landgravii literis die vigesima tertia Aprilis Conventum solverunt, ut Ratisbonæ, quo alioquin brevi ad Comitia contendere jubebantur, de cunctis hisce negotiis deliberarent.

§. XCVII.

Papæ epistola ad Helvetiorum Episcopos.

Sleid. l. c.

Die undecima Aprilis Papa datis literis Sedunensem & Curiensem Episcopos, nec non quosdam Helveticæ ditionis Abbates ad Concilium generale Tridenti inchoatum invitavit; *Æquum enim est*, inquiebat Pontifex, *ut & vos qui Ecclesiam Helveticam repræsentatis, imprimis eo veniatis: nam nationis vestræ populus valde mihi præ ceteris est ca-*

carus, eoquod ſitis tanquam peculiares filii Sedis Apoſtolicæ, & libertatis Eccleſiaſticæ defenſores: venerunt jam Tridentum valde frequentes Epiſcopi ex Italia, Galliis, Hiſpania, & augetur quotidie numerus: itaque non eſt decorum, vos, qui eſtis vicini, a longinquioribus præveniri: gens veſtra eſt non parva ſui parte contaminata hæreſibus, eoque magis indiget Concilio: tarditatem igitur iſtam diligentia nunc reſarciatis, & mox eo vos conferatis, omni poſtpoſita mora, niſi pœnam legibus præſcriptam, & neglecti officii neque præſtitæ obedientiæ crimen incurrere velitis, quam quidem obedientiam per jusjurandum Sedi Apoſtolicæ promiſiſtis: cetera nuntiabit vobis Legatus, ac denique rogo, ut ei fidem habeatis (*). Attamen Helvetii

Sæcul XVI. A.C. 1546.

Paul. III. lib. Brev. ann. 12. p. 274 Extat hoc Breve apud Raynald. hoc ann. n. 57.

(*) Obſerves velim, quod epiſtola Pontificis longe aliis concepta ſit verbis, neque ullam anathematis mentionem faciat, ut videre eſt apud Raynaldum l. c. ex hoc autem probe cognoſcet Lector, quam exiguam fidem iis, quæ Sleidanus pro ſuo arbitrio narrat, addit, demit, & immutat, habere poſſit, neutiquam vero excuſandus eſt Continuator, eoquod neglectis auctoribus fide digniſſimis maluerit ad putidos hæreticorum & malevolorum fontes recurrere, uti ſunt Sleidanus, Paulus Sarpi, Thuanus &c.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Episcopi hisce Papæ rationibus parum commoti videntur, cum illorum potissimi in suis Diœcesibus permanserint.

§. XCVIII.

Colonienſis Archiepiſcopus a Papa anathemate perculſus.

Pallav. hiſt. Conc. Trid. l. 7. c. 1. n. 1. & ſeq. Sleid. l. 17. p. 580. Thuan. l. 2. ad hunc ann.

Cum vero Clerus, atque Univerſitas Colonienſis litem ſuam adverſus ſuum Archiepiſcopum magno ſtudio urgerent, nec non judicii acta contra illum Romæ incœpta ad exitum deduci ardenter ſollicitarent, hinc ſummus Pontifex die decima ſexta Aprilis lata anathematis ſententia *illum, eoquod ſuæ ſalutis immemor, contra regulas & doctrinam Eccleſiaſticam, & Apoſtolorum traditiones, contra Chriſtianæ Religionis conſuetos in Eccleſia ritus atque ceremonias, contra Leonis X. cenſuram, adverſus Lutherum atque ſocios editam, non uno modo peccarit, ab Eccleſiæ communione ſubmovet, & Archiepiſcopatu ceterisque Sacerdotiis omnibus, & privilegiis, & facultatibus privat, & ipſius ditionis populo mandat in univerſum, ne deinceps ei pareant, jusjurandum etiam, quo ſunt ei devincti, remittit, eique ſilentium imponit, & ut ſumptum litis adverſæ parti reſtituat, edicit.*

Hac

Hac in cauſſa Colonienſibus erant junĉti Leodienſis & Ultrajectinus Epiſcopi unacum Lovanienſi Univerſitate, moxque hæc Pontificis ſententia Romæ menſe Auguſto typis fuit excuſa unacum alio Diplomate, vi cujus Papa præcepit, ut omnes Adolpho Comiti de Schwarzenburg, quem Archiepiſcopus tanquam Coadjutorem ſuum ſelegerat, obedientiam præſtarent. Verum Cæſar, quantumvis a Papa impenſe rogatus, hanc ſententiam ad effectum deduci noluit, ſemperque cum hoc Electore verſatus, eundem in ſuis literis Archiepiſcopi nomine decoravit (*), hac permotus cauſſa, eoquod bellum in Proteſtantes movere intentus, hunc Præſulem eo inducere ſtatuiſſet, ut nullas illis ſuppetias ferret, eorumque copiis tranſitum denegaret, juſſus, ut Cæſareis Belliducibus obtemperaret, ex cujus mandati obſequio maxima in Religionem utilitas redundaſſet. Sæcul. XVI. A. C. 1546.

(*) Hæc Continuator ex ſuo ementito Suavi defloravit, quem tamen Pallavicinus l. c. confutat, narratque, *quod hic Archiepiſcopus Infulis exutus, ac Septemvirali dignitate, ſeniumque indecorum agens, inter paternos oppidi lares extinctus ſit.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. XCIX.

Prima Synodi Congregatio poſt quartam Seſſionem habita.

Ex act. Maſſarell. apud Raynald. ad ann. 1546 n. 61. & ſeq. Pallav. c. 2. n. 2. & 3.

Interea Tridenti Synodus haud interrupto ſtudio celebrabatur, moxque abſoluta Seſſione quarta alii Patrum confeſſus habebantur, in quorum primo die decima quinta Aprilis coacto agebatur de emendandis Theologiæ Lectorum & Concionatorum abuſibus. Hac occaſione frequens erat Epiſcopos inter & Regulares contentio: prius tamen Legati eo fine Epiſcopos convocarunt, ut de ordine, quo argumenta in conſultationibus diſcutienda pertractarentur, deliberarent: his præmiſſis iidem admonebant Patres, curandum eſſe, ut Sedes Epiſcopales Viris gravitate ac doctrina præditis conferrentur, qui in illis reſidere velint ac poſſint, nulli vero plures ſimul Eccleſiæ concederentur: opponebant tamen, *difficillimum id ſibi uſu venire, dum ſuæ jurisdictionis exercitatio a triplici hominum genere præpediretur, nimirum a Regularium familiis, a profanis Principibus, atque a Sede Apoſtolica. Quod ad Regulares attinet*, ajebant Legati, *poterit cum illis aliquid apte componi, iique facile inter officii ſui limites contineri.*

ri. Quod vero ſpectat Principes profanos, Sæcul. XVI
poſſunt innovari, ſeu graviores congeri A.C. 1546.
pœnæ ſacrorum Canonum in ſacræ juris-dictionis violatores: ſed quod ad Apoſtolicam Sedem pertinet, a Pontificis æquitate medela pendet. Querelæ Epiſcoporum in eo genere oriuntur ex nimiis penſionum oneribus, ex decimis frequenter imperatis, ex Eccleſiaſticis ad ſacros Ordines indigne promotis, & a ſe antea rejectis, ex immunitatibus, quibus fruebantur Accolythi, Protonotarii, aliique privilegiis affecti, ex abſolutionibus atque inhibitionibus Romanæ Pœnitentiariæ, ipſorum manus, ne flagitioſos compeſcerent, innectentibus, ſed potiſſimum ex Sacerdotiis animarum procurationem complectentibus, quæ Aulicis conferebantur, ab ea procuratione longe degentibus, eique obeundæ ſæpius ineptis & hujusmodi munerum multiplicatione ditatis.

Mala inſuper exaggerabant *ex eo genere conceſſionum exorta, quas* exſpectativas *nuncupabant, quibus tunc erat locus, cum videlicet Sacerdotium primo vacaturum in certa quapiam Diœceſi concedebatur alicui, cum facultate capeſſendæ poſſeſſionis abſque ullo Judicis mandato, ne concertandum cum Ordinariis eſſet, ſibi jus collationis tribuentibus.* Significabant denique, *cum ceremoniæ,*

Sæcul. XVI. A.C 1546. *piæque exercitationes ſanctioris Hebdomadæ ac Paſchatis propius inſtarent, quindecim dierum ſpatio Patrum congreſſus intermittendos, ſeque ea ratione adductos indixiſſe futuram Seſſionem die remotiori, quam alioquin indicta fuiſſet*; unde ſe ſcripturos ad Pontificem ajebant, *ut intra Paſchatis Hebdomadam reſponſionem remitteret, quo ex luce per eam ſibi communicata tutius curſum dirigerent ad habendas de abuſibus quæſtiones.*

Hisce communi omnium trium Legatorum ore prolatis Marcellus Cervinus adjunxit epiſtolam a ſe ad Cardinalem Farneſium die decima tertia Aprilis datam, in qua animadvertit, *quemadmodum neceſſe fuerit cogi Synodum, quo ea orbis Catholici pars, quæ ſupereſt in Religione contineretur; ita pariter opus eſſe, accuratam morum ordinationem perfici, ut Epiſcopi ea contenti quamprimum illi finem imponerent; quod & univerſalis & peculiarium Eccleſiarum commoda poſtulant.*

§. C.

Legati Romam miſſis ad Pontificem literis ejusdem conſilium efflagitantes.

Pallav. l. 2. n. 8. & 9. Præmiſſis hisce conſultationibus Legati Conventum habuerunt, in quo de abu-

abusibus conciones ac prælectiones spectantibus, quibus in proxima Sessione consulendum esset, agebant. Hanc in rem datis literis Farnesio hæc significabant: *Animadvertimus in Synodi Patribus concordem voluntatem agendi de obstaculis, quibus Episcopi probibentur, ne suis in Ecclesiis resideant: sed duo tantum in delibevationem posse adduci censemus, alterum, si post receptionem sacrarum literarum ac traditionum ageretur de Conciliis, & Apostolicis constitutionibus recipiendis: alterum, si ad trutinam vocarentur peculiaria dogmata ad novas hæreses spectantia, initium ducendo ab originalis peccati dogmate, cui Redemptionis mysterium innititur, navataque deinde opera argumento Justificationis, huic malo medentis, & Sacramentorum, quæ ad eam acquirendam, confirmandam ac recuperandam sunt instrumenta.* Sæcul. XVI. A. C. 1546.

Postea Legati exponunt difficultates, quæ occurrerent, si prior quæstio pertractaretur: *Etenim*, inquiebant ipsi, *illa non modo erit Patribus minus grata, sed etiam minus opportuna*[1], *cum esset longissimi temporis opus, & infinitæ dissensionis fomitem præberet, possetque facile offendi in aliqua turbulentiora ingenia, quæ contentionem suscitarent de excelsiori auctoritate Pontificem inter &*

Sæcul. XVI. A C. 1546

Concilium, quam quæstionem Pontifex prudenter procul a Patribus arcendam jusserat, ut schismatis periculum evitaretur. Altera etiam via, qua Patres ingressuri essent in dogmata, suis non caret obstaculis, eoquod Cæsarei Episcopi hoc argumentum minime tangi, unice vero morum emendationem urgeri, omnino postulent, ne Protestantes adhuc magis irritarentur.

§. CI.

Papæ responsum ad Legatos.

Pallav. n. 10. Summus Pontifex suum ad Legatos responsum per cursorem specialiter missum tanta celeritate deferri curavit, ut illud intra biduum jamjam Tridenti accepissent. In eo præprimis Legatorum consilia summopere commendabat, de tribus tamen articulis eos commonefecit. I. *Cum hanc morum ac jurisdictionis reparationem potissimum intendant Antistites, ea cautione rem Præsides agerent, ut quodcunque periculum procul haberent, ne Patres ea constituta dilaberentur, vel segnius operam darent fidei tractationi, in eo fortasse votis Principum obsecundantes; quandoquidem dogmatum Decreta videbantur Ecclesiæ confirmationi adeo necessaria, ut illorum præcipue gratia Concilium fuisset coactum.*

ctum. II. *Ut, dum removerentur obſtacula libero jurisdictionis Epiſcoporum exercitio, ab Apoſtolica Sede, ejusque Adminiſtris injecta, una pariter conſuleretur iis impedimentis, quæ a profana poteſtate inferebantur, quo curatio foret integra, & pars quælibet intra fines officii contineretur.* III. *Ut, quemadmodum Pontifex conſenſerat, ne illius partis emendatio, quæ proprie proximeque ſui muneris erat, absque Synodi ſententia decerneretur, ita ſimiliter Synodus ſatius haberet, nihil in eo absque conſenſu Pontificis definire.* Sæc. XVI. A.C. 1546.

Acceptis hisce Papæ juſſis mox decretum fuit, quod præprimis de concionibus ac prælectionibus ageretur.

§. CII.

Pachecus in quadam Congregatione de Theologo inter Canonicos inſtituendo mentionem faciens.

Habita eſt die ſecunda Maji quædam Congregatio, in qua de pluribus Decretis proxime condendis agebatur, unde in Eccleſiæ diſciplina non pauca fuere immutata. Præprimis Cardinalis Pachecus ita perorabat: *Videtur mihi, Patres, quibus ea cura demandata, accuratius in recenſendis abuſibus ſe geſſiſſe, quam felicius in remediis excogita-* *Pallav. c 4. n. 2.*

tan-

Sæcul. XVI. A.C.1546.

tandis: illa, quæ proponebantur, fuerunt jam a Lateranensi Concilio sub Innocentio III. adhibita, sed improspero fructu. Multi censent, quo Ecclesiastici sacris doctrinis imbuerentur, certum statuendum proventum, quem Theologalem præbendam *appellant, hujusce rei procuratione Episcopis injecta; at pene insperabilis existimatur. Decreti executio, ubi ea executori delegato est obfutura, & tamen hujusmodi proventus fundari non potest absque aliquo Antistitum dispendio: opportunum præ cunctis erit, rogare Pontificem, ut in qualibet Diœcesi destinaret huic ministerio Sacerdotium primo vacaturum, quodcunque illud esset. Innumeræ pariter fidelium offensiones oriuntur ex Quæstorum Concionibus, præsertim ob* privilegia Cruciatæ, *ut vocant in Hispania; proinde lege cavendum erit, ne quis eo munere fungatur, nisi habito examine ab Episcopo ad id comprobatus.*

Pluribus, præcipue vero Canariensi Antistiti hæc Pacheci sententia probabatur: alii vero Religiosorum exemptiones aboleri vehementius urgebant, ex adverso autem Legati cuncta Regularium, ac præprimis Fratrum Mendicantium, ac Universitatum privilegia omnino intacta esse servanda propugnabant,

bant, quæ res tamdiu ultro citroque fuit agitata, ut cœtus die decima Maji habitus usque ad veſperam protraheretur, quin tamen quicquam decidi poſſet, nec tamen longior hæc mora Legatis moleſte accidit, cum exinde amplius Pontificis juſſa præſtolandi ſpatium nanciſcerentur. Sæcul. XVI. A.C.1546.

§. CIII.

Feſulani Epiſcopi opinio.

Poſtquam Theologorum, Jurisque peritorum opiniones, quas illi in prioribus Congregationibus proponere jubebantur, non niſi ſummatim ob nimiam earum prolixitatem prælectæ fuerant, Feſulanus Epiſcopus ſede ſua ſurgens ſcriptum quoddam a ſe elucubratum contra Regularium exemptionem animo magis exacerbato recitavit. *Religione adigor*, inquiebat ipſe, *ut Patrum conſeſſui exponam, quod Epiſcopi muneris ſui ſint memores, quod ſi præſtarent, eveniret utique, ut mercenariis ad id non indigerent. Acerbe angor, quod liberum ſit Regularibus, neque miſſis, neque vocatis, ſuis in Cœnobiis per Epiſcoporum Diœceſes concionari.* Poſtea exclamavit: *Quidnam hoc eſt aliud, o Patres, niſi permittere, ut lupi non per oſtium, ſed aliunde ingreſſi ovile perturbent?* Dein eosdem per Deum ac Superos obſe- *Pallav. l. c. Raynald. hoc ann n. 61.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546. secrare non destitit, ne id paterentur: *Si id facere remueritis*, prosequebatur, *pro virili parte mea caussam sustentabo, provoco autem ad cœleste Tribunal, apud quod contestor, me insontem in eo esse, & super vos populorum crimen ac Sanguinem abiturum.*

Priusquam vero ad supremos Ordinum Præfectos ordo jusque dicendi pertingeret, Episcoporum nonnulli, qui magis de Religiosorum instituto, quam de sua tiara erant soliciti, in Monachorum patrocinium perorabant, atque inter eos Thomas Caselius ex Ordine Fratrum Prædicatorum Britinoriæ in Romandiola Episcopus hunc in modum effatus est: *Omnes reminiscamur oportet, Romanum Pontificem universi Christiani gregis Episcopum esse, & unumquemque nostrum in partem sollicitudinis solum vocari, prout sacri Canones loquuntur, perinde non minus intrat per ostium legitimum Ovilis, quicunque in Diœcesim aliquam a Pontifice mittitur, quam qui ab ejusdem Diœcesis Episcopo peculiari mittatur. Ne conquerantur Antistites id, quod ipsorum vitio contigit, non injusta Regularium usurpatione. Illi si docendi, si concionandi munus expleviſſent, bi in solitaria sua quiete se plane continuissent divinis occupati laudibus, intentique placando sibi, aliisque Deo per voluntaria cor-*

corporis animique supplicia. Nostra socordia, ne dicam, ignorantia, ab Apostolica Sede privilegia Regularibus impetravit: ipsi totum nostri ministerii pondus sustinent: nos proventibus, nos illius honoribus fruimur, & tamen conquerimur. Sæc. XVI. A.C. 1546.

Hisce Caselii dictis totus Patrum consessus applaudebat.

§. CIV.

Primi Legati responsum ad Caselii orationem.

Hujus Præsulis orationem excepit Præsidum primus, habitaque ratione ad ea, quæ Pachecus Cardinalis nuper proposuerat, exposuit, quod satius foret illi negotio, quod præ manibus versatur, nunc operam dare; his dictis idem sermonem ad Fesulanum Antistitem convertit, atque illum his verbis alloquebatur: *Qui divinum ad judicium provocant ob gregem sibi concreditum, cum ab exteris abripitur, cur animo non reputant, a Regularibus illorum partes expleri ab ipsis neglectas? si vero Pontifex familias adeo de Ecclesia bene meritas privilegiis exueret, illæ continuo concionandi laborem deserverent cum ingenti fidelium detrimento.* Postremo hæc subjunxit: *Vos, Patres, ad id*

Pallav. n. 5. Fra Paolo hist. Conc. Trid. l. 2. ad hunc ann.

Sæcul. XVI. A.C. 1546. *id ſelecti ſtudete Decreta conficere exmajoris partis ſententia.*

Referunt nonnulli, quod Legati a Feſulano Epiſcopo exemplar orationis, quam is declamavit, poſtularint, illudque tanquam ſeditioſum libellum Romam transmiſerint, ſummoque Pontifici ſuggeſſerint, haud abs ratione procurandum eſſe, ut hic Epiſcopus Tridento faceſſat, atque Clodienſis Epiſcopus illi haud abſimilis, cum adverſæ valetudinis ſuæ obtentu receſiſſet, non amplius illuc revertatur. Attamen Pontifex circa ambos hosce Epiſcopos reſpondiſſe dicitur, ſe ſuo tempore ac loco opportuna daturum remedia. Ceterum, ut ut res ſe habuerit, id certum eſt, quod Legati interrupta hac Congregatione aliam ad diem decimam octavam Maji indixerint.

§. CV.

Alia Congregatio de danda Regularibus facultate prædicandi &c.

Pallav. l. c. c. 4. n. 7.

In hac Congregatione Maſſarellus, qui Synodi Patribus a ſecretis erat, cuncta in aliis congreſſibus propoſita Cervino ac Polo præſentibus recenſuit, ubi præprimis norma proponebatur cujusdam Decreti, quo ſtatueretur, quod Regularibus alibi quam in Ordinis ſui Eccleſiis

siis absque Generalium suorum ac Episcoporum licentia Verbum Dei annuntiare non permitteretur, imo nec in propriis eorum Ecclesiis id illis liceret, absque Generalis facultate ab Episcopo recognita, & approbata. Præterea decernebatur, quod insuperhabitis eorum privilegiis, si cum offensione populi quicquam proferrent, ab Episcopo interdicti pœna coerceri valerent: si autem doctrinam omnino hæreticam traderent, itidem Episcopi esset, illos reprimere. Posthæc agebatur de sacræ Scripturæ prælectionibus, quæ deinceps in Universitatibus ac Monasteriis fierent: nec minus exponebantur querelæ, quas Lusitaniæ Regis Legatus contra Synodum deferebat, eoquod hæc ad hujus Principis literas responsum dare distuliisset, quæ mora forte ansam præbuit, ut Rex suos Legatos eo decernere cunctatus esset. Ad hæc Legati responderunt, responsum jamjam in promptu esse, se tamen illud transmittere ex eo præpediri, quod Synodi approbatio deesset. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CVI.

Sententia Cardinalis Paceci de Episcoporum residentia.

Cardinalis Montanus, ut prætermissis futilibus hisce quæstionibus ad rem *Pallav. c. 4. n. 10.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

summam pertingeret, Paceci sententiam rogavit circa ea Decreta, de quibus in prioribus Congregationibus inter Patres conventum erat. Ad hæc respondit Pacecus: *Summa emendationis mihi videtur sita in Episcoporum suis in Diœcesibus residentia, docendi & concionandi gratia: illud enim est onus ipsis impositum: indulgentius ab aliquibus pronuntiatur, eos ad concionandum Jure divino minime adstringi; aliter Apostolus loquitur, tum ubi ait:* Necessitas mihi incumbit; væ enim mihi est, si non evangelizavero; *tum etiam alibi, ubi profitetur,* Apostolos missos ut Doctores & Pastores: *Non quidem munus generatim concionandi, sed temporis præscriptio ab humanis legibus pendet. Itaque de stabili in Diœcesi Antistitum mora veteres Canones instaurandi sunt, eaque denuntiata etiam proventuum jactura, aliisque opportunis remediis firmanda est, & ubi tandem contumacia diuturnior erit, illi vel Episcopatu abdicandi sunt. Cum primum Pampelonenses Insulas accepi, audiveram, illic ab octoginta jam annis illius urbis Antistitem nunquam fuisse visum, eoquod semper unus ex Purpuratis eam sedem babuisset. Quod ad docendum concionandumque spectat, rogandus est Pontifex, ut Viris doctis tiaras imponeret, qui ut idonei, perinde quo-*

que

que ad hæc munia sunt proclives. De cetero probatur mibi, prout propositi Decreti tenor habebat, ut in Cœnobiis, ubi commode posset, sacrarum literarum prælectio instituatur; Regulares vero, uti pariter Decretum sanciebat, si quid hæreticum concionibus immiscuerint, ab Episcopis puniantur, quantumvis nescio, quod privilegium a Franciscanis, ut audieram, dictitatum obstaret. Sæcul. XVI. A C. 1546

§. CVII.

Dissensio inter Præsidem & Cardinalem Pacecum.

Ad hanc Paceci orationem Præses hæc repositit: *Hæreo, & quid in tanta opinionum varietate statuendum, nescio, nisi de integro suffragia paucis expressa proferantur; Decreta vero pro eo, ac plerique sentirent, conformata universo cœtui exponantur, ipsius Synodi judicio corrigenda & reconcinnanda.* At contra Pacecus admonuit, *ea ratione duo commoda præpediri: alterum, ne unacum opinionibus rationes pariter cognoscerentur, quod perinde esset, ac animata corpora intueri, non emuncta cadavera: alterum, quod pendebat ab altero, si Patres suam quisque per se sententiam plane declararent, interdum fieri posset, ut aliorum audita sententia discederent a sua.* *Pallav. n. 11.*

Sæcul. XVI. A.C 1546. *quod neutiquam evenisset, ubi nuda singulorum placita colligerentur, ac referrentur.*

Verum Montanus Cardinalis, cum rem adeo præcipitari nollet, nequaquam Paceci sententiæ suffragabatur, hic quidem Montano exponebat, quod sint quidam ex Patribus, ac inter eos Cavensis, Bituntinus, aliique, qui nondum sua suffragia tulissent, suamque mentem prius exponere cuperent, ut proin illis ejusmodi libertas denegari haud possit, nihilominus Præses nil aliud respondit, nisi ad ea esse transeundum, quæ in proxima Congregatione agitanda forent (*).

§. CVIII.

Aliæ rationes a Fesulano Episcopo propositæ.

Posthæc Fesulanus Episcopus quædam, quæ proponeret, sibi esse significavit, cœpitque prolixam dicere orationem, verum Pacecus, quod ipse suscitati tumultus auctor haberetur, animadver-

(*) Cum Continuator totus in eo esset, ut Legatos Pontificios insimulet, perinde ac si Patribus suas sententias proferendi libertatem ademissent, hinc de hac Præsidis pertinacia mentionem inspergere præsumpsit: cum tamen Pallavicinus ab eo

vertens, cupiensque, se ab hac labe liberare, perorantem interrupit, petiitque a Legatis, ut ipsi ex Fesulano scischitarentur, an de eodem dicturus esset argumento, de quo jam in præterita Congregatione disputaverat. Negavit ille, moxque sermonem suum prosecutus ita effatus est: *Valde miror, Præsules ad hanc Synodum convenisse magnis sumptibus & gravibus incommodis, & tamen ipsorum sententias ne libertatem quidem obtinere, sed violenter privatos inter cætus velut inter custodias coarctari: expergiscantur tandem Antistites, ac considerent, quam inique cum ipsis ageretur, quam studiose daretur opera ad minuendam eorum auctoritatem injunctis legibus, & rem familiarem impositis sumptibus: per nova semper privilegia subditi attolluntur, per novas decimas Episcopi deprimuntur: quid tandem ipsis reliquum fiet, nisi inane nomen Episcopi? quomodo tolerandum, haberi conciones a Cœnobitis in ipsorum Diœcesibus, non petita ab Episcopis facultate, nulla habita*

Sæcul. XVI. A C. 1546.

eo citatus oppositum referat: *Quare,* inquit ille, *utrique & cuicunque volenti potestas loquendi facta, sed hi ambo nihil sibi addendum suppetere responderunt, ut qui cœtibus privatis interfuissent, ibique abunde sententiam dixerint.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

bonoris declaratione Infularum dignitati, ſed ea ratione, quam propoſitum Decretum præſcribebat, ut nihil amplius juris relinqueretur Epiſcopis, præterquam ut chirographum, ſignumque religioſorum Præſidum agnoſcerent? Confectum eſt quidem Decretum plurimis vocibus conſulto ambiguis, ſed nihil ſub ea implicatione tandem reperitur, quod Antiſtitum jurisdictionem reſtauraret: ubi illud a Patribus comprobabitur, perinde erit, ac ſi conſentirent, ut ipſi deprimerentur, & Regulares audentiores evaderent ad confidentius ſpargendum, uti ſolebant, venenum inter ipſorum ovilia. Equidem convocati ſunt a Pontifice Patres ad expurgandam Eccleſiam corruptelis, & tamen in hoc Decreto corruptelarum omnium ſentina adhuc continetur: a delectis Cenſoribus fuit inter graves corruptelas connumeratum, quod Verbum Dei a veris & ordinariis Adminiſtris, hoc eſt, Epiſcopis & Curionibus, per Canones & documenta neutiquam exponatur; hujusmodi tamen abuſus non aboletur, ſed confirmatur a propoſito Decreto. Nolo diutius immorari in enarrandis ſcandalis, quæ iſtorum opera populorum animi frequenter paſſi fuerant: hoc unum ſatis; ab ipſis cuncta Epiſcoporum munera occupata, ſolos e ſuggeſtis Evangelium explicare; ſolos e ſacræ Confeſſionis tribunalibus animos

mos fidelium regere, susdeque omnia per- Sæcul. XVI.
vertentes. Ergo in JEsu Christi nomi- A.C. 1546.
ne, cujus vices in terris geritis, vos ip-
sos in pristinam auctoritatem restituite,
ingentem illam rerum perturbationem a-
moliamini, quæ unitatem Ecclesiæ contra
jus fasque humanum atque divinum in
partes discindit. Dein ad Legatos con-
versus, duos priores sic admonuit: *Vos*
ipsi quoque meri Episcopi quondam fui-
stis, & nunc pariter Episcopi estis; pro-
inde vos decet sacrosancti Ordinis digni-
tatem non imminuere, sed augere.

§. CIX.

Primi Legati responsum ad hujus Episcopi orationem.

Cardinalis Montanus, cum hujus Præ- *Pallav. n. 13.*
sulis orationem non sine fastidio per- *& 14.*
ciperet, tantamque illius temeritatem
plectere percuperet, ab eo scisitabatur:
Num firmiter persistat in provocando ad
Dei tribunal, ut in superiori cætu pro-
vocaverat? Ad hæc Fesulanus respon-
dit: *Cum a Legatis fuerim privatim ad-*
monitus, perinde quasi hujusmodi provo-
catio, facta cum pertinacia, hæresim sa-
peret, plurimas vobis gratias profiteor,
simulque declaro, me in eam sententiam
haud locutum; & utcunque id esset, se-
cundum eam significationem mea dicta re-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

voco, cum utique habuissem in animo eorum more loqui, qui coram Deo conscientiam suam exonerant ob res ab aliis gestas sibi non probatas. Postea illum rursus interrogabat Montanus: *An existimaret*, quod etiam pronuntiarat, *Episcopos Christi vicem in terris gerere, ita plane*, respondit, *existimo, donec mihi oppositum non ostendatur.* Demum Archiepiscopus Armacanus ad hujusce dicti defensionem adjecit, *posse Episcopos Christi Vicarios in absolvendi munere, aliisque functionibus nuncupari; non tamen Vicarios generales, qualis est solus Romanus Pontifex; illos enim duntaxat in partem sollicitudinis advocari.*

Suspicabantur nonnulli, Fesulanum Episcopum ad tantam dicendi audaciam a Paceco fuisse stimulatum: cum vero acriores ejusmodi contentiones Legatis summopere displicerent, Cardinalis Polus animos sedare intentus, hæc subjunxit: *Multa quidem de munere Episcoporum probe fuerunt a Fesulano adducta, sed per seditiosam potius concitationem, quam per sedatam orationem, & more hominis, qui acerbius in alium invehitur, quam qui libere sententiam dicit. Complura ejus effata sibi mutuo adversantur; modo ad deprimendam Concilii auctoritatem tendit, ab eo tanquam injusto ad Dei tribunal provocando, simulque impro-*

probando, insigniri Decreta nomine Legatorum, a quibus Concilium potestatis suæ nervos excipiebat: modo eidem extollendo studet, contendendo, antiqua Episcoporum jura illius potestate recuperare, per eam pariter occasionem, dum in Regulares invebebatur, ut Episcopis auctoritas pristina redderetur; quo pacto eidem ipsi non occurrit, eadem opera se conniti, ut Episcopis pariter Administros subtraberet? Utinam fuisset Deo collibitum, ut Episcopi suo munere per se ipsos defungi possent! longe siquidem felicius floreret Ecclesia. Desistat proinde hic Episcopus ab hujusmodi declarationibus, non nisi ad inflammandas discordias, seditionesque suscitandas opportunis. Sæc. XVI. A.C. 1546.

Ast Fesulanus Episcopus mox Polo respondit, *tacere non potest ille, qui se spoliari agnoscit.* Verum primus Legatus, cum hujus Congregationis exitum optato successu destitui pertimesceret, dixit, quod propter adversam Cervini Cardinalis valetudinem haud liceret Conventum diutius protrahere.

§. CX.

Papa de cunctis hisce dissidiis per Legatos certior factus, ejusque responsum.

Altera die Legati literis Romam missis Farnesio Cardinali cunctas signi-

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

ficarunt contentiones, quæ Episcopos inter & Regulares circa horum privilegia in elapsa Congregatione fuerunt exortæ: Præprimis igitur hæc exponebant: „Cum inter utramque partem æ-
„gre concordia iniri possit, hinc quid con-
„silii caperemus, ignari summum Pon-
„tificem rogamus, quatenus nobis præ-
„scribere velit, quam agendi rationem
„in hac rerum vicissitudine tenere de-
„beamus: de cetero satius fore censé-
„mus, quod Fesulanus ac Clodiensis
„Episcopi tanquam tumultuum auctó-
„res revocentur, ut major deinceps pax
„& unio servari valeat.„ Verum sum-
mus Pontifex Legatis hæc perscripsit:
„Moderate agendum est cum utroque
„Episcopo, satisque erit, si privatim
„corripiantur, nec ad alia remedia pro-
„gredi nunc consultum est, ne suam men-
„tem aperiendi libertatem Patribus adi-
„mi, vulgus credat: monendi tamen
„sunt, ut in posterum majori utantur
„moderatione; facile enim per univer-
„sam Ecclesiam schisma introducere-
„tur, si major pars Religiosorum, qui a
„populis in summo ubique honore ha-
„bentur, fidelium solatio adimeretur:
„quicquam tamen Episcopis deferre, æ-
„quitas petit, hinc re ad decisionem ma-
„turata Quæstores reprimi, ceteri autem
„Religiosi foveri debent, nec quid in eos
„in-

Pallav. n. 13. p. 641. Lit. Legat. ad Farnes. 11. & 15. Maji 1546.

„inſciis illorum Generalibus decidere „decet, caute inſuper procedendum, ne „ea, quæ Epiſcopis concedentur, pri„vilegiis Regularium atque Univerſita„tum derogent. „ Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. CXI.

Italiæ Epiſcopi a Cardinale Montano ad tuenda Religioſorum privilegia ſollicitati.

Cum Cardinalis Madrutius, utpote Tridento a Cæſare in Germaniam ire juſſus, poſtremis congreſſibus haud intereſſet, hinc Cæſareorum Præſulum numerus decreſcebat, quamvis Pacecus eorum auctoritatem tueri totis viribus adlaboraret; rurſus enim cum Synodi Præſide in contentionem venit, Legatis exprobrans, quod ſibi ſuffragia excipiendi ac colligendi poteſtatem attribuerent. Paceco etiam Aſturicenſis Epiſcopus ſuffragari videbatur. Porro primus Legatus accepto Pontificis reſponſo Italiæ Epiſcopos hortabatur, ut Sedis Apoſtolicæ jura, quorum auctoritatem reſtrictis Religioſorum privilegiis periclitari dicebat, ſtrenue tuerentur; cum admodum periculoſum ſit, tot homines literatos offendere, & his quidem temporibus, ubi eorum opera ad debellandos hæreticos tantopere neceſſaria eſt. His ad-

Sæcul. XVI. A.C. 1546. addidit: *Nullam prorsus querendi ansam habent Episcopi, postquam eis concessa est facultas Prædicatores Religiosos approbandi vel rejiciendi, quando hi extra Monasterii sui Ecclesias concionantur; si vero in illis conciones habent, ipsis injungi poterit, ut Præsuli debitum obsequium, implorata prius ipsius benedictione præstent. Insuper data est Episcopis in Prædicatores hæreticos animadvertendi potestas, iis vero, qui vitæ impuritate aliis offensioni sunt, concionandi munus interdicere poterunt: his igitur nunc acquiescendum esset, cum progressu temporis alia Episcopis in dies addantur.*

§. CXII.

Episcopi hujus Legati rationibus expugnati.

Pallavicin. c. 4. n. 20. sub finem. Hisce primi Legati rationibus Episcopi, aliarumque plurium Nationum Præsules cesserunt, atque inter eos ipse etiam Fesulanus, qui Romanæ Curiæ indignationem veritus, palam contestatus est, quod cuncta, quæ huc usque asseruisset, haud pravo ex animo processissent, vitæque suæ, quam hucusque duxisset, integritas innocentiæ suæ testis foret: quapropter Episcopus Aquinatensis, pluresque alii pro eo tanquam gravis sceleris reo deprecabantur, etsi insuperhabitis eorum precibus Legatus pe-

petitam eidem veniam nec concedere, nec denegare vellet, eoquod hac super re literas Romam dediſſet, ſummusque Pontifex in reſponſo nuperrime dato hunc æque ac Clodienſem Epiſcopos, ſi ita eidem bene viſum fuerit, revocandi libertatem ſibi reſervaſſet. His compoſitis Legatus ad modum, quo ſententiæ de Decretis recipiendis rogandæ forent, proceſſit, quamvis vero hac in re non eadem omnium eſſet opinio, cum quidam hæc Decreta libertati in Synodis requiſitæ adverſari cauſſarentur, alii vero ceterorum ſententiæ cedendum exiſtimarent, nihilominus unanimi ferme ſuffragio hæc eadem Decreta fuere approbata. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXIII.

Trevirenſis Archiepiſcopi Procurator Tridentum veniens.

Poſthæc de aliis agebatur argumentis, & præprimis inter Patres agitatum, an inter Ordines Monachorum Latina ſacrarum literarum prælectio in Cœnobiis eſſet inſtituenda, & an hæc reliquis præferenda? quorum utrumque univerſim fuit approbatum, addebant tamen nonnulli, id probe fieri poſſe, dummodo eorum leges haud obſtarent. Verum inclinata jam die tres Montis Caſſinenſis Abbates petierunt, ne quid hac ſu- *Pallav. hiſt. Trid. lib. 7. c. 5. n. 2.*

Sæc. XVI. A.C. 1546

ſuper re decerneretur usque ad proximum conſeſſum, in quo ipſis quoque ſuam ſententiam proferendi opportunitas daretur. Hæc dum interea gerebantur, Ambroſius Pelargus Dominicanus, Trevirenſis Archiepiſcopi Procurator, ac inſignis doctrinæ Theologus Tridentum venit, eique tanquam Conſiliario, non vero velut Judici, conceſſa eſt ſententiam ſuam dicendi facultas, locusque eidem aſſignabatur ſecundus a Claudio Jajo, qui Auguſtani Cardinalis vices agebat, proin proximus ſedebat poſt Epiſcopos, præcedebat tamen Abbates ac ſupremos Ordinum Præfectos. Ergo tanquam Theologus jamjam in proxima Congregatione ſuffragium ſuum ferebat in proximo Patrum conſeſſu, ubi quidam Montis Caſſinenſis Abbas mire commendabat, cunctis Monachis ſacræ Scripturæ prælectionem perpetuo injungendam, eoquod huic ſacro ſtudio tam aſſidue, tamque fructuoſe veteres illi ſanctiſſimi Monachi operam navaſſent; ut vero etiam Religioſi eidem fideliter incumberent, hæc verba: *omiſſis Scholaſticorum cavillationibus*, Decreto eſſe addenda ajebat, cum alias ejusmodi prælectiones inter Monachos perſæpe diſcordias parerent, ac proin potius longe a Monaſteriis forent amovendæ.

§. CXIV.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXIV.

Dominici Soto oratio in favorem Theologiæ ſcholaſticæ.

Quemadmodum Abbas ille Caſſinenſis eruditione ac ſcientia inſignis Theologiæ ſcholaſticæ ſtudium deprimere videbatur, ita Dominicus Soto ex Ordine Fratrum Prædicatorum a ſummo Ordinis ſui Præpoſito delegatus, illoque ævo in ſcholaſticis diſciplinis nulli ſecundus prolixum habuit ſermonem, in quo ſcholaſticæ Theologiæ ſtudium Religioſis omnino permittendum eſſe, demonſtrare ſategit, Patresque hortatus eſt, *ne ſacras literas interpretandi munus promiſcue Monachis imponerent; quippe qui diuturnis precibus, meditationibusque obligati, vel nimium gravarentur, vel a veteri inſtitutione abducerentur, ubi ſacrarum literarum ſtudium eisdem injunctum foret;* quod Carthuſianorum exemplo præcipue confirmavit. *Potius igitur*, inquit, *labor hujusmodi Mendicantibus relinquatur, quorum eſt & ſcholas & conciones habere.* Poſtea acriter & copioſe peroravit, *ne ſacrarum Scripturarum exedris ſupremus locus deſtinaretur; divina enim oracula non poſſunt penitius ſine acumine ſcholaſtico penetrari: hoc autem ſtudium cavillos* *Pallav. n. 3.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

los appellant ii, qui ex ingenii hebetudine illud percipere non valent, tenebrasque nominant eam lucem, a qua sentiunt oculorum imbecillitatem sibi perstringi, aut illi, qui sinceram ab adulterina Scholastica non secernunt, adeoque disciplinam universam deboneſtant nomine partis minus quidem propriæ, sed copiosioris, magisque sibi experimento compertæ: res quo pretiosior, eo frequentius adulteratur. Eadem ratione posset pariter posthaberi inter externas divitias adamas sapbiro, & aurum æri, quod ea sæpius simulentur, atque inter animi opes despiciendæ forent universim sapientia ac sanctimonia, quod sæpe earum specie fastus & hypocrisis lateant. Quid tandem est scholastica, nisi ea disciplina, quæ simul conjungit duo lumina homini a Deo indita, Naturæ videlicet ac Fidei; quorum alterum sæpe cum altero fœderatum, nunquam certe illi adversum se habet, & utroque sibi affulgente, quam altissime potest, subit divina mysteria, & prava divini Verbi interpretamenta dispellit? Hæretici in Scholasticam odium capitale profitentur; ea quippe Sol quidam est, qui eorum spectra dissolvit: illi obtrectare perinde est, ac fœdus cum Protestantibus inire, & Ecclesiam validissimo armamentario spoliare.

Hæc

Hæc Dominici oratio de utilitate scholasticæ Theologiæ omnium applausu fuit excepta, ac potissimorum sententia eo abibat, quod sacræ Scripturæ studium Monachis sufficeret. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXV.

Alia Congregatio de prædicandi facultate Regularibus concessa.

Die vigesima prima Maji habita est Congregatio, in qua Patres ad alia Decreta progredientes præcipue de eo agebant, vi cujus Episcopi ipsimet ad populum dicere jubebantur. Hanc in rem Pacecus admonuit: *Archiepiscopos pariter ac Primates esse nominandos, ne ipsi caussarentur postea, se in odiosis legibus communi Episcoporum nomine haud comprehendi: præterea appositam ibi particulam evadendam, qua declarabatur, licere Episcopis etiam ex scripto id agere; tam enim disertam concessionem nimis tenuem præseferre opinionem de ipsorum peritia*, ajebat. *Pallav. n. 5. 6. & 9.*

Placuit Patribus Paceci sententia; nihilominus contra hujus Cardinalis opinionem plerique judicabant, nullatenus delendam esse pœnam illis impositam, qui huic muneri non satisfecerint. Idem quoque Pacecus censebat, Paro-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

chis concedendum, ut Regularibus concionandi facultatem in suis Paræciis darent. Verum hæc opinio vehementer impugnabatur, aliis pronuntiantibus, instaurandam esse Adriani VI. Papæ Constitutionem, vi cujus Religiosi absque Ordinarii licentia ad populum dicere prohibentur: ast huic sententiæ acriter obstitit Pacecus, parique studio Seripandus Regularium privilegia propugnabat: opportune etiam Britinorienſis Episcopus Patribus hæc exposuit: *Revolverent animo, quam pauci Episcopi ac Parochi idonei ac propensi forent sanctissimo concionandi muneri: antea quidem facultatem ad id sibi compararent, & postea in deliberationem afferrent, an Regularibus abroganda privilegia: Sunt certe,* prosequebatur Antistes, *prima decora Episcopis restituenda; sed pristina ac vera ipsorum decora fuere, ut cum sacco pro indumento, & cum baculo lecticæ loco incederent ad Evangelium prædicandum; non ut vestium pompam per opulentiam ostentarent, neque ut pingueſcerent, seu potius per otii vecordiam intumeſcerent. Utcunque se res habet, Concilii non est privilegia Romanorum Pontificum abrogare.*

§. CXVI.

Sæcul. XVI. A C. 1546.

§. CXVI.

Decretum circa poteſtatem prædicandi Regularibus conceſſam.

Hæc oratio non ſine animorum contentione impugnabatur, tamque acriter diſputantium ardor efferveſcebat, ut Caſelius hanc opinionem tanquam hæreticam traduceret, pluresque Epiſcopos ad ſuas partes pertraheret: probe autem Fabius Mignanellus, Lucernenſis Antiſtes, prius in Germania Apoſtolicæ Sedis Nuntius, ac poſtea Cardinalis obſervavit, quod Adriani VI. Conſtitutio non generatim loquatur, ſed ad ſolam Germaniam coarctetur, ac ne ibi quidem uſu comprobata ſit: cum autem quivis ſuam ſententiam tueri intentus eſſet, ac magis magisque contendentium animi accenderentur, nec concordiæ ſpes affulgeret, hinc Montanus Cardinalis Decretum hoc modo temperandum propoſuit: *Religioſis extra ipſorum templa minime liceat concionari abſque Epiſcoporum facultate, at vero propriis in eorum Eccleſiis opus ipſis non eſt aliorum, quam ſuorum Præſidum facultate.* Equidem ſupremi Ordinum Præpoſiti ac Regulares hac deciſione parum contenti videbantur: Cedebant tamen cum illis exponeretur, quod talia Epi- *Pallav. n. 15.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

ſcopis attribuere æquitas, ac omnimoda neceſſitas ſuaderet, cum Regulares ſua privilegia nimium extendiſſent, ac nonnunquam decentiæ limites exceſſiſſent; de cetero autem Epiſcopis quoque graviter inculcandum ſtatuebatur, quatenus & ipſi erga Religioſos ſeſe ita gererent, ut hi nullam querendi anſam habeant: cum autem Feſulanus, Aquinatenſis & Calaritanus Epiſcopi Decretum ita temperatum nimis adhuc Regularibus favere cenſerent, ſibi haud imperare poterant, quin hoc Decretum ipſis minus probari teſtarentur, verum nil propterea in hoc Decreto fuit emendatum (*).

§. CXVII.

Controverſiæ circa reſidentiam Epiſcoporum.

Pall. c. 6. n. 1. Decretum illud, quo Epiſcopos ad conciones per ſe ipſos habendas adſtringi declaratum fuerat, occaſionem Paceco ſuppeditabat, ut palam aſſereret,

(*) Rurſus ſumma Continuatoris incuria detegitur, cum ex Scriptoribus ſine omni delectu, ac circumſpectione quævis obvia deſcribat: in hoc loco ex Pallavicino hanc contentionem enarrat, ac Decretum adeo temperatum æque Feſulano, ac Calaritano & Aquinatenſi Epiſcopis diſplicuiſſe

ret, nihil circa hoc caput ſtabiliri poſſe, niſi ſimul Epiſcopis in ſuis Diœceſibus reſidendi lex imponeretur, cunctaque obſtacula hujus legis executionem præpedientia amoverentur. Tunc plurium erat opinio, id a Paceco ideo propoſitum, ut Patres velut in Labyrinthum prorſus inextricabilem conjiceret, hocque artificio eos a dogmatum examine diſtraheret, præcipue cum hac ſuper re tunc primum mentem ſuam aperiret, poſtquam in Conventu die vigeſima octava Maji habito de fidei articulis omnino agendum eſſe, decretum fuerat. Ad hujus ſententiam Legati quoque ſatis propenſi erant, prout ex eorum literis hac de re Romam datis elucet. Itaque hoc idem argumentum rurſus in generali cœtu die nona Junii celebrato proponitur, ubi Giennenſis Epiſcopus prolixa oratione diſſeruit de incommodis Eccleſiæ ex Paſtorum abſentia imminentibus, nec non de pœnarum gravitate, qua a ſuis Diœceſibus abſentes

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

cuiſſe ſcribit, cum tamen Pallavicinus l. c. hæc de Feſulano dicat; *Aliqui ac præ ceteris Feſulanus angebantur ob reformatum Decretum*, de aliis vero duobus hisce Epiſcopis addit: *alii e diverſo, inter quos Epiſcopi Aquinas, & Calaritanus, verba magis Regularibus faventia flagitabant.*

Sæc. XVI. A. C. 1546.

coercendi essent: „Huic vero malo re„medium haud magis opportunum op„poni posse ajebat, quam usum Syno„dorum Provincialium restituere, præ„cipue cum hodierno tempore Ecclesiæ „disciplina tantopere sit labefactata, ut „integro abhinc Sæculo nec unica Sy„nodus in Hispaniis fuerit celebrata.„ Nihilominus circa hanc quæstionem in varias opiniones secessere Episcopi.

§. CXVIII.

Variæ opiniones circa hanc quæstionem.

Pall. c. 6. l. 7. Patrum potissimi in hoc convenerant, Episcopos re ipsa ad residendum esse obstrictos, ex quonam autem jure hoc onus descendat, quæve pœnæ absentibus sint imponendæ, diversa erat diversorum sententia; eorum enim pauci postulabant decidi, quod hæc residendi necessitas juris sit divini, alii vero putabant, quod juris sit mere Ecclesiastici: circa pœnas autem transgressoribus infligendas, nonnulli præter veterum Canonum pœnas nequaquam novas esse statuendas censebant, alii vero illos duntaxat proventibus privandos, eisque cuncta officii in suis Ecclesiis exercendi jura per integrum annum adimenda contendebant. Nec deerant plures, qui hu-

hujus quæstionis decisionem, nec non pœnas absentibus irrogandi jus summo Pontifici relinquendum existimabant. Equidem hæc opinionum varietas non parum turbabat Legatos; verebantur enim, ne quidam hanc legem relaxandi potestatem summo Pontifici denegare attentarent: eapropter Montanus Cardinalis hanc quæstionem nihil ad rem conferre ajebat, & sic perorabat: „Certum apud nos, quod quilibet Episco„pus in sua Diœcesi permansurus sit, si „Pontifex eidem absentiam non indul„get: quod vero spectat Cardinales, hi „ad residendum non sunt obstricti, cum „illi potius sint Episcoporum Admini„stratores, quam Episcopi: aliundo ve„ro longe melius suas Ecclesias regunt „quamvis absentes, quam Episcoporum „potissimi, licet præsentes sint (*). „ Sæcul. XVI. A.C. 1546.

(*) Quam nequiter Continuator hæc Legati verba ex Pallavicino reddiderit, hoc haud luculentius demonstrari poterit, quam ex ipsis ejusdem Auctoris verbis, quæ sunt hæc: *Nunquam animadverti, cuidam Episcoporum hujusmodi privilegium concessum. Episcopi per se ipsos eam sibi libertatem arrogant. Certum sit apud nos, permansurum in sua Diœcesi quemcunque Episcoporum, cui Pontifex absentiam non indulgeat, & nulla opus erit am-*

Sæcul. XVI A C. 1546.

Præterea Cardinalis Cervinus asserebat, hanc quæstionem eo duntaxat reduci, utrum de residentia Decretum sit conficiendum, vel potius differendum (*). Patres itaque sententiam ferre rogati in id consensere, ut ea de re amplius opportuniori tempore deliberaretur.

§. CXIX.

Consultationes de dogmatibus fidei.

Pallav. l. 7. c. 3. n. 1.

Eodem tempore, quo de cunctis hisce articulis in peculiaribus Patrum Conventibus circa morum emendationem agebatur, simul etiam alii habebantur congressus, in quibus quæstiones de fidei dogmatibus discutiebantur. Ve-

---

amplius sanctione ad stabiliendam ipsorum mansionem. Adjecit adhæc, quod spectaret ad Cardinales, Pontificem de se prospecturum: de iis tamen haud parem aliquibus rationem habendam videri; illos plerumque Episcopos non esse, sed solum quorumdam Episcopatuum Administratores: & propter majorem, qua pollebant, auctoritatem multos ex Purpuratis longe melius suas Ecclesias regere absentes, quam minores Episcopi præsentes regerent.

(*) Pallavicinus habet: *An præstolandam obstaculorum remotionem.*

Sæcul XVI. A. C. 1546.

Verum non minus Cæsarei, quam Hispani atque Itali Præsules Imperatoris dominio subjecti dogmatum sanctiones retardare pro viribus nitebantur, caussati, satis superque in una Sessione actum, si scholasticarum exercitationum, ac Concionum corruptelis remedium fuit oppositum. Legati hanc Præsulum oppositionem a Cæsaris Ministris concitatam suspicabantur, eoquod hi nuper secretum cum illis colloquium habuissent, quapropter hac de re datis Romam literis Papam certiorem reddiderunt, a quo tamen eis responsum, ac præceptum, ut huic negotio moram ponerent, donec speciale illis mandatum desuper transmitti valeat. Hinc ea res usque ad Paschatis festa indecisa permansit, postquam vero ineunte mense Majo quæstionem de peccato, ut vocant, originali agitare jubebantur, Franciscus Toletanus Cæsaris Legatus reclam comperta Legatos visum ibat, non nisi officiosam salutationem simulans, re tamen ipsa arcana eorum consilia elicere tentabat, vario ad hoc usus dicendi artificio, nam interdum suadebat, quandoque autem, quid ipse de prosequenda reformationis materia, utpote unico præsentis examinis scopo, sentiret, proponebat. Attamen Legati Francisco sic responderunt: *Quid hoc aliud esset, ac*

Sæcul. XVI. A.C 1546.

Synodum ad ſolos Catholicos, non ad hæreticos damnandos celebrare, dum illorum mores per emendationum Decreta improbarentur, horum vero errores ab anathematum ſententia eſſent immunes? Conſideraret itaque, jam a Concilio fuiſſe ſancitum, quod de Doctrina junctim cum Reformatione agendum eſſet, idque a ſummo Pontifice editis Conſtitutionibus fuiſſet præceptum: his accedit, quod datis ad Papam literis eidem ſignificaverimus, nos finita Paſchatis hebdomada mox incæpturos.

§. CXX.

Cæſaris Legatus dogmatum examini obluctatus.

Ad hæc Legatorum verba Orator denuntiavit, ſibi a Cæſare per literas, ut doctrinæ examini totis viribus obſiſteret, eſſe injunctum, ſeque nullum non lapidem moturum, ut Principis ſui voto a Patribus ſatisfieret, cum æquitati adverſaretur, Cæſari tam excelſo, tamque de Religione bene merito offenſionis cauſſam præbere. His reſponderunt Legati, ſuarum eſſe partium, ut ſummo Pontifici morem gererent: mox tamen hunc in modum oppoſuit Toletanus: „ Probi Miniſtri partes ſunt, ſui „ Principis cum ceteris pacem ac con„ cordiam conſervare, neque confeſtim „ ejus

„ ejus mandata exequi, ubi rerum per- Sæcul XVI.
„ turbatio inde eventura prænoſcitur, ut A.C.1546.
„ hinc potius oporteret ea de re Princi-
„ pem admonere, ac iterata ejus juſſa
„ præſtolari. „ Ne id quidem abnuere Legati, ſe tamen excuſantes reſponderunt, quod iniquitatem ſaperet ab eis poſtulari, quæ ſalvo honore concedere haud poſſent: mox tamen de hac oppoſitione Papam edocebant, eidem hæc ſignificantes: „ Nobis a Cardinale Tri-
„ dentino fuit expoſitum, quod ſine Cæ-
„ ſaris offenſione de peccato originali a-
„ gi haud poſſit, proin rogamus veſtram
„ Sanctitatem, ut, quid hac in re agen-
„ dum, nuntiare velit: Ni vero nova
„ mandata a Sanctitate veſtra receperi-
„ mus, priora exequi decrevimus, Le-
„ gatoque perſuadere conabimur, nul-
„ lius tumultus periculum ſubeſſe, etſi
„ hoc argumentum agitetur, eoquod
„ Lutheri aſſeclæ circa hunc articulum
„ a Catholicis haud diſcrepent, ut ex
„ nupero Ratisbonenſi colloquio patet,
„ ubi ex Cæſaris mandato inter articu-
„ los ibi decidendos a dogmate de Ju-
„ ſtificatione cœptum eſt, & nulla de
„ peccato originali concertatio inter eos
„ exorta fuit. „

§. CXXI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1546.

§. CXXI.

Pontificis responsum ad Legatos circa hanc oppositionem.

Pallav. n. 3. Ex lit Farnesii ad Legatos 13. Maji.

Exiguo post tempore ad Legatos literæ Roma deferebantur, hujus tenoris: *Summus Pontifex non sine admiratione Toletani postulatum percepit, cum hoc existimationi Concilii obesset, & antidotum contra hæreses impediret: proin cuilibet responderent Legati: Non posse a Cæsare rei conscio id postulari, sed forte perperam edocto, ignaroque malorum, quæ exinde in Ecclesiam redundarent: Quapropter dogmatum examen prosequerentur, & ne id quidem in controversiam revocari paterentur.* Acceptis hisce Papæ jussis Legati a peccati originalis examine ex mandato Pontificis esse inchoandum, Cæsareo Oratori significabant. Hic vero, ut id præpediret, novos adhibuit conatus, remque usque ad Cæsaris responsum differri, per Cavensem Episcopum postulavit, expositque, consultis prius Germaniæ Præsulibus, Sedis Apostolicæ Nuntium, ut rem Cæsari proponeret, esse rogandum, ac exspectandum Mendozam jamjam Patavii agentem, brevique Tridentum venturum, etsi continuo febri quartana laboraret. Hasce inducias se acceptare simulabant Legati, simulque significa-

ficabant, quod interea pro discutiendis articulis commode conventus agi posset, ne temporis dispendium fieret. Annuerunt Cæsarei, spe freti, gravibus dubiis hinc inde motis negotium abs dubio longius protractum, vel forte omnino eversum iri, de cetero Toletanus tota hac æstate nil decidi voluit. Sæcul XVI. A. C. 1546.

§. CXXII.

Quæstio de Peccato originali præ ceteris discussa.

Cum igitur Legati non sine animi lætitia Oratorem saltem eo adductum cernerent, ut discutiendis fidei dogmatibus initium dari posset, die vigesima prima Maji, ac sequentibus plures coegerunt Conventus, in quibus quæstio de peccato originali proponebatur, ac proximum examen in quinque hosce articulos dividebatur. I. *De Natura Peccati originalis.* II. *De Modo, quo in posteros propagatur.* III. *De allatis ab eo detrimentis.* IV. *De ipsius remedio.* V. *Quænam esset hujusmodi remedii efficacia.* *Pallav. l. 7. c. 8. n. 2.*

Cum igitur de primo articulo ageretur, Pelargus Trevirensis Archiepiscopi Procurator affirmavit: *Peccatum originale situm esse in privatione justitiæ originalis, in qua antea Adamus fuerat a Deo constitutus:* Opponebat vero Canarien-

sis

Sæc. XVI. A.C. 1546.

sis Antistes, asserens, *hujusmodi privationem haud quidem ipsum peccatum esse, sed quamdam ipsius pœnam.* Tum Angelus Paschalis Dominicanus, Motulanensis Episcopus, verbis ex D. Thoma productis ita edixit: *Non aliunde melius declarari potest natura originalis noxæ, sicut & cujusvis defectus, quam a natura perfectionis oppositæ: prout exempli gratia, ut intelligatur, quidnam sit cæcitas, opus est intelligas, quid sit videndi facultas: est ergo peccatum originale vacuitas quædam opposita illi perfectioni, quæ Adamum innocentem condecorabat,* & Justitia originalis *nuncupatur: oportet igitur ex illius notione illius naturam explicari. Justitia originalis,* ajebat ille, *duas obtinebat partes, alteram, quæ præcipua erat, & quasi forma, alteram, quæ ad integritatem spectabat, & quasi materia. Prior erat humani arbitrii subjectio sub legitimo Domino, qui Deus est; posterior erat itidem subjectio interiorum facultatum ipsi arbitrio, quod legitimus illarum Princeps est: desciscente hominis arbitrio per Adami peccatum a Deo, descivere quoque facultates arbitrio subjectæ: hæc posterior perturbatio, aliaque hominis damna in rebellantis arbitrii ultionem inflicta, sunt quasi originariæ culpæ materia; prima vero perturbatio, quæ non pœna, sed culpa fuit, est forma, qua ipsius natura constituitur.* His prolatis alius quidam Epi-

Episcopus ex eodem sacro Ordine aliam S. Thomæ doctrinam in medium protulit. Sæcul. XVI. A C. 1546.

§. CXXIII.

De Peccato originali ab Adamo in nos propagato.

Circa secundum articulum major erat opinionum varietas; agebatur enim de modo, quo hoc peccatum ab Adamo in nos transfundi possit: hanc in rem Joannes Fonseca Castellomarinus, seu Stabiensis Antistes ita sententiam suam exposuit: *Hujus noxæ propagatio in posteros, a quibus voluntarie commissa non est, declarari facile potest Regis exemplo, qui oppidum ita concesserit alicui subdito, ut illud tam ipse, ejusque posteri beneficiario jure possideant, dummodo is a fide Principis non desciscat: ubi enim ille desciverit, oppidi possessione spoliatur universa ipsius progenies nec idcirco huic conqueri licet pœnam sibi non juste inflictam; cum potius deberet Principi grates agere, qui ob factam primo Parenti liberalem donationem oppidi, posteros omnes illius hæreditariæ ditionis capaces reddiderat. Hujus beneficiarii dominatus similia fuere decora Justitiæ originariæ, quæ Deus liberaliter Adamo contulit, eorumque spoliatio est macula originalis.* Hoc exemplo nonnullis visum est haud plane satisfieri propositæ declarationi; *illud enim,* *Pallav. n. 5.*

aje-

Sæcul. XVI A.C. 1546.

ajebant, *neutiquam declarat, transmitti posse culpam Genitoris in posteros, sed solum pœnam.* Re ipsa tamen satis illud erat intentæ a Fonseca explicationi, per quam solum exponere contendebat, *quo pacto Deus ob alterius noxam absque injustitia mulctare nos posset: Qua vero ratione hujusmodi noxa nostra omnium culpa vocetur, alterius est quæstionis;* id vero apposite explicavit Paschalis, similitudinem a S. Thoma mutuans. *Quemadmodum enim,* inquiebat ipse, *nostra membra, quamvis libertatis ac rationis expertia, dicuntur ex eo delictum patrare, quod ad operis illiciti deformitatem moventur ab imperante animi facultate, quæ in eo peccat: non aliter infantes, quamquam nihil voluntarie de se commiserint, unde in eo statu tot bonis vacuo, & nec hominis fini, nec debitæ Deo subjectioni consentaneo nasci deberent; dicuntur tamen in Adamo peccasse, quatenus is, qui naturam humanam in sua fœcunditate integre continebat, suaque in electione bonum malumve illius naturæ statum effecit per voluntarium delictum, ut universa sui generis posteritas cum ea macula, eaque perversione nasceretur.* Præterea ad hoc clarius exprimendum, S. Thomam pariter adduxit; ubi observat, *in Adamo ab ipsius peccati macula naturam contaminatam; contra vero in nobis a naturæ macula nos ipsos contaminari.*

Fusius

Fusius adhuc de eodem argumento alius quidam Doctor differens, Zwinglium inter recentes hæreticos præcipue circa originale peccatum aberrasse ostendit. Sæc. XVI. A C. 1546.

§. CXXIV.

De malis a peccato originali productis.

Postea tertius articulus de malis toti humano generi per peccatum originale inflictis ad examen vocabatur: *Apud Ecclesiam*, ajebat Præsulum non nemo, *certum est, Adamum præter acceptas naturæ dotes habuisse ex mera Dei liberalitate rectam animi habitudinem atque justitiam, quam si custodivisset, immortalitatem in se suaque stirpe possedisset, & in ipsam cuncta eadem bona transmisisset. De ceteris prærogativis, cujusmodi foret scientia de stellarum motibus ac virtute, Scriptores minime concordant, an illæ non minus hæreditariæ futuræ fuissent. Deinde certum est, Adamum peccasse violata Numinis obedientia, indeque se suamque familiam perdidisse, & etiam, seu quod vetitum pomum comederit, seu quidquam aliud pariter vetitum perpetrarit, in delicti pœnam sibi suæque posteritati divinam gratiam amisisse.* Tum vero quartum articulum leviter attigit, dixitque, *ab ea pœna, quam Apostolus* mortem *appellat, hominem non nisi* *Pallav. n. 7.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546

Baptiſmi efficacia liberari. Poſtremo duo hac in re cavenda præmonuit; *alterum, ne ſiniſtra induceretur perſuaſio de divina Juſtitia, dum in infantibus culpam alienam punit: alterum, ne pœna eo usque attenuaretur, ut citra neceſſitatem Dei Filius ad nos ab ea redimendos adveniſſe videatur:* eos fortaſſe hic Præſul denotabat, qui arbitrantur, *ſatis eſſe virium in corrupta natura ad univerſam Legem obſervandam;* vel etiam carpebat Ambroſium Catharinum, præſentem tunc temporis in Concilio, *qui infantibus in Limbo naturalem vitæ felicitatem aſſignat.*

§. CXXV.

De remedio horum malorum.

Pallav. n. 8.

In alia quadam Congregatione agebatur de remedio contra mala per originale peccatum inducta, ubi omnes unanimi conſenſu illud eſſe Baptiſmum affirmarunt, idque allatis ſacræ Scripturæ teſtimoniis comprobarunt: cum autem variæ, diverſique generis cauſſæ producant eundem hunc effectum, eandemque ſanationem, hinc præter Baptiſmum, etiam mors ac merita Chriſti, quæ aquæ vitali omnem vim tribuunt, inter ejusmodi cauſſas recenſebantur, nec minus illis annumerabatur gratia, qua ſancti efficimur. Inſuper Syracuſanus Antiſtes fidem quoque reliquis

quis cauſſis adjiciendam cenſebat, cum id Chriſti Domini verba ſignificent, *qui crediderit, & baptizatus fuerit, hic ſalvus erit.* Huic etiam Seripandus ſuffragatus eſt, multumque interioris fidei efficaciam exaggerabat, illamque exterioris ablutionis virtute ſuperiorem eſſe ajebat: Verum plures huic opinioni adverſabantur, ac ne quidem in Decreto mentionem de fide fieri petebant, cum hæc in parvulis ad delendum originale peccatum haud neceſſaria eſſet. Poſtea hæc Baptiſmi vis ad tollendam totam peccati maculam adverſus recentes hæreticos innumeris ferme ſacræ Scripturæ, Conciliorum, ſanctorumque Patrum teſtimoniis fuit comprobata. Sæcul. XVI. A.C.1546.

§. CXXVI.

De concupiſcentia poſt Baptiſmum remanente.

Cum autem Lutheri Sectatores vehementem hanc pronitatem ad malum, quæ concupiſcentia appellatur, nihil aliud, quam ipſum peccatum originale eſſe contenderent, illudque in parvulis adhuc remanere affirmarent, eoquod ipſa etiam concupiſcentia poſt Baptiſmum adhuc remaneat, hinc Synodi Patres perverſam hanc doctrinam impugnare, totis viribus adlaborabant, ac

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

præter alia Verbi divini teſtimonia, e quibus nullam poſt Baptiſmum maculam ſupereſſe deducitur, duos textus omnino certos produxerunt, per quos concupiſcentiam non eſſe peccatum evincitur. Primus erat deſumptus ex

Rom. 6. v. 6. D. Paulo, ubi dicit: *Veterem hominem cruciſigi cum Chriſto, ut deſtruatur corpus peccati, & ne ultra ſerviamus peccato: ac proinde nos hortatur, ne peccatum in noſtro mortali corpore regnet, neque ejus concupiſcentiis ſerviamus. Igitur*, arguebat Turritanus, *ſi remanet concupiſcentia peccato deſtructo, quomodo dici poteſt, illam idem eſſe ac peccatum?* Poſtea Antiſtes Syracuſanus alium proferebat textum e S. Jacobi Epiſtola deſumptum, ubi deſcribens Apoſtolus generationem peccati, unusquisque, *inquit*, tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus, deinde concupiſcentia, cum conceperit, parit peccatum, inde ille inferebat, *concupiſcentiam ne tum quidem, cum tentat, & allicit, peccatum eſſe, ſed poſtea illud procreari per noſtrum conſenſum.*

Plures alii Epiſcopi ac Theologi, vario quidem modo, quid de hac re ſentirent, edicebant, tandem vero concluſum, quod D. Paulus, dum concupiſcentiam appellat peccatum, id per figuram dicat, quemadmodum ipſum Chri-

Christum nominat peccatum, & Eucharistiam dicit esse panem. Sæcul. XVI A.C.1546.

§. CXXVII.

Antonii Marinari Carmelitæ sententia de concupiscentia.

Equidem Antonius Marinarus Carmelita circa hoc argumentum suam edixit sententiam, quæ tamen Patribus adeo non probabatur, ut etiam a Protestantium doctrina haud multum abludens crederetur. Hic igitur cum ceteris affirmabat, quod peccatum Baptismo eluatur, censebat tamen, quod concupiscentia in iis, qui nondum sacro fonte tincti sunt, esset peccatum. Posthæc ita prosequebatur: *D. Augustinus jam senex de hoc argumento ad Bonifacium scribens clare enuntiavit, concupiscentiam non esse peccatum, sed ejus caussam & effectum, nec minus idem verbis non minus apertis contra Julianum scripsit, eam & esse peccatum & caussam effectumque peccati, neque tamen in retractationum libris contrariarum istarum propositionum vel meminit, quod argumento esse debeat, Patrem illum arbitratum, quod ad fidem quæstio hæc non pertineat, atque in utramque partem de ea probabiliter posset disputari, & controversia prope verbalis sit.* Postea addidit: *Aliud est quærere, an res aliqua ex se sit peccatum,*

Sæcul. XVI A.C. 1546.

an vero ratione perſonæ, quæ excuſari meretur, exempli cauſſa, ſi quis venatum proficiſcens, idque vitæ ſuſtentandæ gratia feram perimere cogitat, & per ignorantiam inſuperabilem interimit hominem, Juriſconſulti dicunt, actionem eam eſſe delictum & homicidium, ſed venatorem eſſe excuſabilem, ut in eo peccatum cenſeri non debeat, propter adjunctam ignorantiæ circumſtantiam. Ad eundem modum Concupiſcentia, quæ eadem eſt & ante & poſt Baptiſmum, ex ſe quidem eſt peccatum, atteſtante D. Paulo, eam etiam in renatis pugnare cum lege Dei, *cui quicquid repugnat, peccatum eſſe neceſſe eſt: baptizatus nihilominus excuſatur, qui Chriſtum induit, eoquod veſtitur: articulus igitur uno ſenſu verus eſt, altero falſus. Neque fas eſt damnare propoſitionem, quæ poſſit in bonum ſenſum accipi, niſi diſtinctione prius facta.*

§. CXXVIII.

Quæſtio de ſtatu Parvulorum ſine Baptiſmo decedentium.

Verum huic Theologo Patres in reſponſis dederunt, quod *D. Auguſtinus ſtatuerit duo genera concupiſcentiæ, unam ante Baptiſmum, quæ eſt repugnantia voluntatis Legi divinæ, ideoque peccatum, & in Baptiſmo obliteratur: alteram, quæ eſt repugnantia ſenſus rationi, & manet poſt Ba-*

Baptiſmum, quam Auguſtinus effectum dixit, & cauſſam peccati, peccatum vero minime. Quod ſi videatur interdum contrarium tueri, tunc firmiter tenendum, Auguſtini hanc mentem eſſe, concupiſcentiam eſſe peccatum, ſed in Baptiſmo deſinere eſſe hujusmodi, & evadere virtutis, bonorumque operum exercitium.

Sæcul. XVI. A.C 1546.

Ex hac quæſtione ſubnata eſt alia de pœnis peccati originalis, hinc propoſitum fuit, utrum ignis infernalis pœna infantes ſine Baptiſmo decedentes crucientur? Hanc in rem oſtendebatur, quod D. Auguſtinus, & cum illo Gregorius Ariminenſis hanc ſententiam aperte profeſſi ſint: Magiſter vero ſententiarum, ac ex Scholaſticis ferme innumeri contrarium ſentiant, qui quidem hosce parvulos ab æterna Beatitudine excluſos tradunt, eos tamen pœnam ignis ſubire negant, ad quam poſtremam ſententiam Patres inclinare videbantur. Poſtea Fratres Franciſcani acriter decertabant cum Dominicanis circa ſtatum horum infantum poſt reſurrectionem; hi enim illos in tenebris atque in limbo, quodam loco ſubterraneo, ſed ſine pœna ignis permanſuros propugnabant: Franciſcani vero locum iis ſupra terram aſſignabant, eosque luce fruituros aſſerebant. Verum Syno-

Sæc. XVI. A.C. 1546.

di Patres exiguam hujus altercationis rationem habuerunt.

§. CXXIX.

Patrum sollicitudo circa Decretum de Peccato originali conficiendum.

Nil ultra reliquum erat, nisi ut Sanctionis instruendæ norma decerneretur; Patres enim, quid certi de peccati originalis essentia statuendum esset, nondum satis perspectum habebant. Proponebat Ambrosius Catharinus, quod concupiscentiæ & justitiæ privatio esset pœna peccati, non vero ipsum peccatum, ac proin illud, quod in Adamo peccatum fuit, in nobis illud esse haud possit, nec dici valeat, quod inimicitia Dei erga peccatorem, nec peccatoris erga Deum fuerit peccatum, cum ex peccato duntaxat sequatur. Affirmabat itaque, quod Adæ peccatum in nobis sit *per imputationem* vi pacti, quod Deus cum Adamo iniit. Hæc sententia a Patribus multum fuit commendata, cum per eam haud inconcinne explicetur, qua ratione omnes primi hominis posteri ejus transgressioni sint involuti: cum vero hæc opinio nullo SS. Patrum testimonio esset suffulta, Patres eam approbare minime audebant.

bant. Id duntaxat tanquam minime dubium habebant, quod omnes homines peccato originali fuerint infecti, illudque per Baptismum penitus sit remissum, hinc omnes sententias his veritatibus contrarias tanquam hæreticas esse damnandas decernebant: exacte autem, atque ad amussim hoc peccatum inter tot pugnantes Theologorum sententias definiri haud posse censebant, ea utentes cautione, ne cujusdam Catholici damnetur opinio, unde schismatis periculum jure foret metuendum. Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. CXXX.

Vegæ ac Senogalienſis Epiſcopi ſermo circa hanc rem.

Eadem igitur res gravibus erat obnoxia difficultatibus, quippe Andreas Vega ex Ordine S. Franciſci hanc in rem ita differebat: *Neque æquum eſt, neque in quolibet Concilio receptum, opinionem aliquam damnare ut hæreticam, niſi Catholica prius ſtabilita. Qui rationem procedendi in omnibus Conciliis intueri velit, facile obſervabit, jacta primum ab iis fuiſſe fundamenta orthodoxa, quorum ope hæreſes damnarint: idem in præſentia neceſſario faciendum eſt: Ecquis enim, ubi leget, Synodum Tridentinam damnaſſe aſſertionem Lutheranam, quæ aſſerit, originale peccatum eſſe*

Sæcul. XVI. A C. 1546.

ignorationem, contemptum, diffidentiam & odium rerum divinarum, & totius hominis depravationem in voluntate, anima & corpore, non confestim, ubi hoc legerit, interrogabit, quid igitur est peccatum originale? aut saltem apud se dicat, quando quidem hæc sententia est hæretica, quæ quæso est Catholica?

Marcus Vergerius Senogallienſis Epiſcopus his ſubjunxit, quod omnes a Concilio doctrinam ſat luculentam, perſpicuam, ac dubiis omnibus ſolutam exſpectent: cum autem Roma Legatis injunctum eſſet, ut hunc articulum in proxima Seſſione definirent, hi reſponderunt, Theologos eſſe vocandos, ut ipſimet hoc Decretum expedirent, ne quicquam ſuggillandi occaſio aliis præbeatur.

§. CXXXI.

Peccati originalis Decretum in quadam Congregatione diſcuſſum.

Pallav. c. 9. n. 1. & ſeq.

Hanc in rem die octava Junii generalis habitus eſt Patrum conſeſſus, in quo Decretum a Prælatis unacum quibusdam Theologis confectum rurſus examini ſubjiciebatur. Dicebatur ibi, *Adamum ob præcepti transgreſſionem amiſiſſe ſanctitatem, in qua fuerat* creatus. *Hæc poſtrema vox fuit commutata in* conſtitutus, *Paceco monente, non eſſe citra controverſiam.*

ſiam, an Adamus interiorem ſanctitatem ob- Sæcul. XVI.
tinuerit primo, quo creatus *fuit, mo-* A.C.1546.
mento.

Habebatur etiam in eodem Decreto, *totum Adamum ob culpam in deterius ſecundum corpus & animam fuiſſe mutatum,* nulla etiam animæ parte illæſa. Hæc poſtrema verba deleta ſunt, quod viderentur ſenſus etiam illis comprehendi: cum autem diceretur ibi, quod *per Baptiſmum non ſolus reatus originalis peccati remittatur, ſed etiam tollatur totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet,* nihil quoad priorem quidem partem fuit oppoſitum; aſt poſterior viſa eſt nonnullis ſupervacanea. Seripandus malebat dici, *omnem rationem peccati tolli:* Cavenſis vero petebat, ut aſſereretur, *tolli omnia peccata,* ſed ceteris Decretum ita probatum fuit.

Acrior tamen erat controverſia circa ſequentia hujus Decreti verba: *In renatis nihil remanet, quod Deus deteſtetur, aut odio habeat.* Objecit enim Seripandus hæc: *Cum concupiſcentia ſit origo, ac cauſſa peccati, non poteſt a Deo odio non haberi, proin hæc Decreti propoſitio adeo univerſalis ac negativa eſt falſa.* Huic ſententiæ etiam Cardinalis Polus ſuffragari videbatur, poſtquam vero humanæ naturæ miſerias per peccatum inductas

pro-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

prolixius enarrabat, easque Paganæ etiam Philosophiæ lumini perspectas fuisse edicebat, tandem subdidit: *Reliquæ Decreti partes mihi probantur, tantummodo dubito in recensendis verbis, quibus dicitur, in renatis nihil supereſſe odiosum Deo: Etenim S. Paulus haud ita generatim hac in re loquitur, ut Decretum loquebatur; sed restrictius affirmat, in renatis, qui sunt in Christo, nihil esse odiosum Deo, adeoque de cunctis renatis id neutiquam ab eo dictum. A sanctis etiam Viris quotidie ea petitio iteranda est,* dimitte nobis debita nostra: *igitur in ipsis pariter ineſt aliquid, quod Deo non placet.*

Hanc Poli sententiam Bertranus Fanensis Episcopus refellere nitebatur, dicens: *Illi, qui Decretum confecerunt, consulto selegerunt vocem* renati, *non autem* baptizati; *cum fieri possit, aliquem post susceptum baptisma persistere adhuc odiosum Deo, eo quod baptismum non susceperit parato, ut oportebat, animo; at non item, si renatus fuerit: unusquisque vere renascitur, qui in fonte baptismatis est cum Christo sepultus, prout habet Decretum.*

Postea fusius in præfati verbi defensionem excurrit, eumque loquentem excepit Bituntinus Episcopus, Seripandus vero rursus in arenam descendit, Polique sententiam propugnavit. Verum

rum Patres nihil in hoc articulo immutandum censebant: cum autem Decretum pariter ediceret, quod post Baptisum *materialis*, non item *formalis* pars originalis peccati remaneat, hæc verba delebantur, seu quod SS. Patres illis non usi fuerint, seu quod Episcopi Ecclesiæ auctoritatem terminis scholasticis aliunde sat obscuris firmare nollent. Sæc. XVI. A.C. 1546.

§. CXXXII.

Articuli fidei in Decreto de peccato originali stabiliti.

Itaque unanimi omnium suffragio concluſa est Decreti norma, quæ novem sequentes articulos examini subjiciendos complectebatur: I. *Adamus transgressione mandati justitiam amisit, in iram Dei & mortem incurrit, in anima & corpore deterior evasit, nullum tamen peccatum ab eo in posteros transmissum est, sed pœnæ modo corporales.* *Fra Paolo l. 2. p. 157.*

II. *Peccatum Adami dicitur originale, quod ab eo in posteros derivetur, non transmissione, sed imitatione.*

III. *Peccatum originale est ignorantia, aut contemptus Dei, aut certe est sine timore, sine fiducia in Deum, & sine amore divino, cum concupiscentia pravisque desideriis, atque in universum depravatio totius hominis in voluntate, in anima & corpore.*

IV. *Est*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

IV. *Est in infantibus a natura ipsorum corrupta propensio ad malum: adveniente autem usu rationis gignitur odium rerum divinarum, & ingurgitatio rerum terrestrium: idque est peccatum originale.*

V. *Infantes, saltem parentibus fidelibus prognati, licet in remissionem peccatorum baptizati, nullum tamen per propagationem ab Adamo peecatum secum afferunt.*

VI. *Peccatum originale in Baptismo non deletur, sed duntaxat non imputatur, aut certe sic eraditur, ut in hac vita minui incipiat, in futura vero radicitus extirpetur.*

VII. *Peccatum illud permanens in Baptizato, illum ab ingressu in cœlum remoratur.*

VIII. *Concupiscentia dicta fomes peccati, quæ manet post Baptismum, est vere peccatum.*

IX. *Pœna principalis peccato originis debita est ignis inferni, præter mortem corporalem, aliasque infirmitates, quibus in hac vita homo est obnoxius.*

Ex novem hisce articulis Theologi sua quemque censura perstrinxerunt, unde Decretum quinque Canones complectens desuper fuit confectum.

§. CXXXIII.

Sæc. XVI. A.C. 1546.

§. CXXXIII.

Controverſia de Conceptione B. Virginis Mariæ in quodam cœtu agitata.

Hanc in rem die decima ſexta Junii generalis habebatur Patrum conſeſſus, in quo Decreta, quæ altera die in Seſſione erant promulganda, prælegebantur, ac præprimis recitabatur Decretum de peccato originali quinque anathemata complectens. Primum erat *de peccato Adami perſonali.* II. *De ejusdem ad poſteros propagatione.* III. *De remedio peccati per Baptiſmum.* IV. *De Baptiſmate infantium.* V. *Denique de concupiſcentia remanente in Baptizatis.* Poſtmodum in primis quatuor articulis Zwinglii, in ultimo autem Lutheri errores fuere damnati. Hæc omnia communi omnium Patrum conſenſu approbabantur, excepto articulo ſecundo, qui acrioris diſceptationis fomitem inter SS. Dominici & Franciſci Alumnos ſubminiſtravit, cum in præfato Decreto diceretur, quod peccatum Adami in totum genus humanum tranſiiſſet. Nonnullorum quippe opinio ad id tendebat, ut B. V. Maria omnino exciperetur, cui quoque opinioni præter Franciſcanos adſtipulabantur Cardinalis Pa-

Pallav. l. 7. c. 7. n. 1. & ſeqq. Raynald. ann. 1546.

ce-

Sæc. XVI. A.C. 1546.

cecus, & duo Patres Societatis JEsu, Jacobus Lainez, & Alphonsus Salmeron: præcipue vero Pacecus hæc verba Decreto esse adjicienda contendit: *De B. Virgine sancta Synodus nihil definire intendit, quamvis pie credatur, ipsam absque peccato originali conceptam fuisse.* In hanc sententiam itum est a plerisque: at Episcopi, aliique ex Ordine Fratrum Prædicatorum ibi præsentes adversæ adhærebant sententiæ, petentes, ut duntaxat verbis generalibus absque ulla exceptione declararetur, quod Adami corruptio in omnes homines transierit, ut in ea etiam B. Virgo comprehensa videretur; nam iidem ostendebant, quod si opinio de immaculata Conceptione declaretur tanquam *pia*, perinde sit, ac si sententia adversa pronuntiaretur *impia*.

§. CXXXIV.

Hæc quæstio a Synodo non decisa.

Cum vero Synodus neutram specialiter sententiam circa hanc quæstionem amplecti, nec adoptando unam alteri detrahere vellet, hinc rem omnem indecisam relinquere statuit: Nihilominus cum quævis ex duabus hisce litigantium partibus quædam verba adversæ sententiæ minus faventia intruderet niteretur, Legati ex Asturicensis Episco-

scopi consilio decreverunt, post quin- Sæcul. XVI. A.C. 1546.
tum Canonem hæc duntaxat verba Decreto esse inserenda: *Declarat sancta Synodus, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam, Matrem JEsu Christi; de qua re nihil in præsentia intendit decernere, sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV.* Insuper nonnulli hæc addi petebant, quod licitum non sit contra immaculatam Conceptionem verba facere, nec minus Aquensis etiam Archiepiscopus prohiberi voluit, ne de hac, vel illa sententia contentio fieret: Calarienſis vero ac Saſſarinus Episcopi duntaxat inhibendum censebant, ne de hoc argumento in Scholis vel publicis sermonibus mentio fieret. Porro id omnino certum est, quod hæc exceptio in Synodi editione anno Christi milleſimo quingenteſimo quadrageſimo octavo Mediolanenſibus literis excusa reperiatur: præterea Catharinus, qui Synodo præsens librum de hac quæstione Romæ anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto edidit, diſertis verbis affirmat, quod hæc exceptio unanimi consensu fuerit recepta. His accedit, quod Dominicus Soto, alius ex Ordine Fratrum Prædicatorum Theologus in suo commentario in caput quin-

Sæc. XVI. A.C. 1546

tum Epistolæ ad Romanos anno salutis nostræ millesimo quingentesimo quinquagesimo typis impresso fateatur, quod hæc exceptio a Patribus recepta Decreto de peccato originali fuerit inserta.

§. CXXXV.

Bulla in favorem Episcoporum edita a Legatis prælegi jussa.

Pallav. c. 13. n. 3 & 4. Raynald hoc anno n. 86.

His ita constitutis Decretum Fidem ac Reformationem concernens prælegebatur, a cunctis approbatum. Insuper Sassarienſis seu Turritanus Antistes transmissum Pontificis Diploma recitari petiit, vi cujus Episcopi ad acceptandum hoc Decretum, illudque ad acta referendum remotis obstaculis inducebantur. Data est hæc Bulla die septima Junii anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo sexto; Legati autem acceperant hujus Constitutionis exemplar, in quo paucis duntaxat verbis ea immutarunt, quæ Synodi auctoritatem in dubium vocare videbantur, novæque altercationis fomes esse poterant: Igitur Diploma his conceptum erat verbis: *Quamquam Synodus fuisset legitime convocata, & ipsi plena Legatorum Pontificiorum potestate præsiderent; tamen quo major esset eorum firmitas, quæ adversus Jus commune, Sanctionesve Apo-*

Apoſtolicas ſtatuerentur, de traducendis Sacerdotii primo vacaturi fructibus ad ſacrarum Literarum Magiſtros, de Regularibus, de Concionatoribus, de Rectoribus Paræciarum, aliisque per privilegia immunibus, ac de Quæſtoribus eleemoſynarum, expetiit conſenſum, auctoritatemque Pontificis: idcirco id ample ab ipſo Papa comprobatur, confirmaturque, quidquid in hujusmodi rebus a Concilio decernetur. Hoc Diploma communi conſenſu fuit receptum, excepto Feſulano Antiſtite, qui hæc verba ſubjunxit: *Fiat absque præjudicio univerſalis auctoritatis hujus ſanctæ Synodi.*

§. CXXXVI.

Farneſii Cardinalis propoſitiones circa Vulgatæ editionem.

Interea ſummus Pontifex Romæ a quibusdam ſelectis Doctoribus rationes expendi jufferat, quibus Legati Decretum de vulgata ſacræ Scripturæ editione propugnabant. Equidem illæ Pontifici ſatis validæ, atque ad reprimendas altercationes oppido idoneæ videbantur; nihilominus in re tanti momenti adhuc ſemper Romæ quoddam dubium obverſabatur; quapropter Cardinalis Farneſius datis Tridentum literis hæc ſignificavit: „Quæſtio quidem fuit exa„minata, illius tamen deciſio ad proxi-

Pallav. c. 12. n. 1. & 2.

Sæcul. XVI. A.C 1546.

„ mum confeſſum remiſſa: „ Eo autem habito ad Legatos perſcripſit hunc in modum: *Duo adhuc ſuperſunt ſcrupuli: 1. Quod in Decreto appoſitum fuiſſet anathema: alterum, quod errata quædam difficulter poſſent verti indiligentiæ Scribarum, aut Typographorum, ſeu temporum vitio. Quæ cum ita eſſent, probatur quidem, ut ſacra Biblia ex ipſorum Decreto de novo quam emendatiſſima typis ederentur, ad quod Pontifex omnem de ſe opem pollicebatur, ſed totum id minime ſatis fore cenſemus. Etenim vel ſola menda expurganda erant, quæ ſcriptionis vitio & injuria temporis irrepſerant*, id tamen immenſi juxta ac difficillimi laboris negotium foret, qua de re Farneſius Legatorum ſententias rogabat.

Hi Pontificis conſilium ſummopere commendantes Vulgatam editionem vindicabant, eoquod illa præ ceteris omnibus verſionibus magis emendata, minusque de erroribus ſuſpecta eſſet, quibus addiderunt: *Haud diffitemur, quod quædam in ea inepte, obſcure, & barbare dicta reperiantur, nemini tamen interdictum, quin ea vel per adjectas notas, vel per novam explicationem illuſtrare poſſet, hinc ſi illi, quibus norma nuperi Decreti diſplicet, ejusmodi loca annotare velint, omnem navabimus operam, ut ipſis ſatisfiat.*

§. CXXXVII.

Sæc. XVI. A.C. 1546.

§. CXXXVII.

Sessio V. Tridentinæ Synodi.

Rebus ita compositis die decima septima Junii habita est Sessio quinta, non sine maximo Patrum concursu; quippe præter tres Præsides, duosque Cardinales, & utrumque Caroli V. Oratorem Mendozam & Toletanum convenerant novem Archiepiscopi, quadraginta novem Antistites, duo Augustani Cardinalis ac Trevirensis Archiepiscopi Procuratores, Montis Cassinensis Abbates, ac supremi Ordinum Præfecti. Congregatis omnibus Alexander Piccolominæus Pientinus Antistes solemne sacrificium de Spiritu sancto decantavit, quo finito Marcus Laureus Dominicanus sermonem habuit, & demum ritibus, precibusque de more persolutis Episcopi Pontificios ornatus induerunt, idem vero Præsul, qui rem divinam peregerat, alta voce fidei Decretum circa peccatum originale quinque hisce sanctionibus comprehensum prælegit. *Labbe Coll. Conc. t. 14. p. 748. Pallav. l. 7. c. 13. n. 1. & 2.*

I. *Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim Sanctitatem & Justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam prævaricationis hujusmodi iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi*

Sæcul. XVI A. C. 1546.

comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli, totumque Adam per illam prævaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

II. *Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, & non ejus propagini asserit nocuisse, & acceptam a Deo sanctitatem & justitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis, etiam eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit: cum contradicat Apostolo dicenti:* Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

III. *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri JEsu Christi, qui nos Deo reconciliavit in Sanguine suo, factus nobis justitia, sanctificatio & redemptio, aut negat ipsum JEsu Christi meritum per Baptismi Sacramentum in forma Ecclesiæ rite collatum, tam adultis,*

quam

quam parvulis applicari; anathema sit: quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. *Unde illa vox:* Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi. *Et illa:* Quicunque baptizati estis, Christum induistis. Sæcul. XVI. A. C. 1546. *Act.* 4. *Joan.* 1. *Galat.* 3.

IV. *Si quis parvulos recentes ab uteris Matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint a baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma Baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus:* Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: *nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit: propter hanc enim regulam fidei ex Traditione Apostolorum, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt:* Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spi- *Rom.* 5.

Sæcul XVI. A C 1546

ritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.

V. *Si quis per Domini nostri JEsu Christi gratiam, quæ in Baptismate confertur reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non immutari, anathema sit: In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & novum induentes, qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti, effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita, ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur: Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, ac sentit, quæ cum ad agonem sit relicta, nocere non consentientibus, & viriliter per JEsu Christi gratiam repugnantibus, non valet: quin imo,* qui legitime certaverit, coronabitur. *Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat: Si quis autem contra-*

trarium ſenſerit, anathema ſit: Declarat tamen hæc ipſa Synodus, non eſſe ſuæ intentionis, comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam, Dei Genitricem, ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones felicis recordationis Xyſti Papæ IV. ſub pœnis in eis Conſtitutionibus contentis, quas innovat.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXXXVIII.

Decretum de Reformatione circa inſtituendos Theologiæ Lectores.

Subſequens hoc Decretum de Reformatione duo complectitur capita, in quorum primo ita habetur: *Eadem ſacroſancta Synodus, piis ſummorum Pontificum & probatorum Conciliorum Conſtitutionibus inhærens, easque amplectens, & illis adjiciens, ne cœleſtis ille ſacrorum librorum theſaurus, quem Spiritus ſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, ſtatuit & decrevit, quod in illis Eccleſiis, in quibus præbenda, aut præſtimonium, ſeu aliud quovis nomine nuncupatum ſtipendium, pro Lectoribus ſacræ Theologiæ deputatum reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alii locorum Ordinarii eos, qui præbendam, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujusmodi obtinent, ad ipſius ſacræ Scripturæ expoſitionem aut*

Labb. p. 753. Pallav. c. 11.

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & aliis locorum Ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. De cetero vero præbenda, præstimonium, aut stipendium hujusmodi non nisi personis idoneis, & quæ per seipsos id munus explere possint, conferantur, & aliter facta provisio nulla sit & invalida: in Ecclesiis autem Metropolitanis, vel Cathedralibus, si civitas insignis vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido etiam nullius Diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocunque, præterquam ex caussa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesiis nulla, vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel Episcopus ipse, per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, ejusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suæ Civitatis, & Diœcesis, vel alias prout commodius fieri poterit, de Capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur, ita tamen, ut quæcunque aliæ lectiones, vel consuetudine, vel qua-

quavis alia ratione inſtitutæ, propter id minime prætermittantur: Eccleſiæ vero, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua eſt Cleri & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis commode haberi non poſſit, ſaltem Magiſtrum habeant ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum, qui Clericos, aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipſa ſacræ Scripturæ ſtudia, annuente Deo, tranſire poſſint, ideoque illi Magiſtro Grammatices, vel alicujus ſimplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perſliterit, aſſignentur; dum tamen beneficium ipſum ſuo debito non fraudetur obſequio, vel ex Capitulari, vel Epiſcopali menſa condigna aliqua merces perſolvatur, vel alias Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ & Diœceſi accommodam, ne pia hæc, utilis, atque fructuoſa proviſio quovis quæſito colore negligatur. In Monaſteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio ſacræ Scripturæ habeatur, qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc, ut Sedis Apoſtolicæ Delegati, eos ad id opportunis remediis compellant: In Conventibus vero aliorum Regularium, in quibus ſtudia commode vigere poſſunt, ſacræ Scripturæ lectio ſimiliter habeatur, quæ lectio a Capitulis generalibus, vel provincialibus aſſignetur dignioribus Magiſtris. In Gymnaſiis etiam pu-

Sæcul. XVI A.C. 1546

publicis, ubi tam honorifica, & ceterorum omnium maxime neceſſaria lectio hactenus inſtituta non fuerit, religioſiſſimorum Principum, ac rerum publicarum pietate & charitate ad Catholicæ fidei defenſionem & incrementum, ſanæque doctrinæ conſervationem & propagationem, inſtituatur, & ubi inſtituta foret, & negligeretur, reſtituatur. Et ne ſub ſpecie pietatis impietas diſſeminetur, ſtatuit eadem ſancta Synodus, neminem ad hujusmodi lectionis officium, tam publice, quam privatim admittendum eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & approbatus non fuerit: quod tamen de Lectoribus in clauſtris Monachorum non intelligatur: docentes vero ipſam ſacram Scripturam, dum publice in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipſis Scholis ſtudent, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum & beneficiorum ſuorum in abſentia, a jure communi conceſſis, plene gaudeant, & fruantur.

§. CXXXIX.

Secunda hujus Decreti pars de Verbi divini Præconibus, & eleemoſynarum Quæſtoribus.

Labbe p. 755. In altero hujus Decreti capite de Prædicatoribus & Quæſtoribus Synodus ita pronuntiat: *Quia Chriſtianæ Reipublicæ*

blicæ non minus neceſſaria eſt prædicatio E- Sæcul. XVI.
vangelii, quam lectio, & hoc eſt præcipuum A C. 1546.
Epiſcoporum munus, ſtatuit & decrevit eadem ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum Prælatos, teneri per ſeipſos, ſi legitime impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum JEſu Chriſti Evangelium: Si vero contigerit, Epiſcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento, juxta formam generalis Concilii, Viros idoneos aſſumere teneantur, ad hujusmodi prædicationis officium ſalubriter exequendum: Si quis autem hoc adimplere contempſerit, diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Archipresbyteri quoque, plebani, & quicunque Parochiales, vel alias curam animarum habentes, Eccleſias quocunque modo obtinent, per ſe, vel per alios idoneos, ſi legitime impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, annuntiandoque eis cum brevitate & facilitate ſermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas ſectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cæleſtem gloriam conſequi valeant. Id vero ſi quis eorum præſtare negligat, etiamſi ab Epiſcopi jurisdictione quavis ratione exemptum ſe eſſe prætenderet; etiamſi Eccleſiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui

Sæcul. XVI. A C 1546.

cui Monaſterio, etiam extra Diœceſim exiſtenti, forſan annexæ, vel unitæ, modo re ipſa in Diœceſi ſint, provida paſtoralis Epiſcoporum ſolicitudo non deſit, ne illud adimpleatur: Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. *Itaque ubi ab Epiſcopo moniti trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu alias ad ipſius Epiſcopi arbitrium cogantur: ita, ut etiam, ſi ſic ei expedire viſum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præſtet, honeſta aliqua merces perſolvatur, donec principalis ipſe reſipiſcens officium ſuum impleat. Si quæ vero Parochiales Eccleſiæ reperiantur ſubjectæ Monaſteriis in nulla Diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & Regulares Prælati in prædictis negligentes fuerint, a Metropolitanis, in quorum Provinciis Diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, tanquam quoad hoc Sedis Apoſtolicæ delegatis compellantur. Neque hujus Decreti executionem conſuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, ſive recurſus impedire valeat, quousque deſuper a competenti Judice, qui ſummarie, & ſola facti veritate inſpecta procedat, cognitum & deciſum fuerit: Regulares vero, cujuscunque Ordinis, niſi a ſuis Superioribus de vita, moribus, & ſcientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare non poſ-*

Thren. 4.

possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant: in Ecclesiis vero, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint: ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant. Si vero, quod absit, Prædicator errores, aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in Monasterio sui vel alterius Ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicaverit, contra eum secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem procedat, etiamsi Prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet: quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus procedat. Curent autem Episcopi, ne quis Prædicator vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, justamve de eis conquerendi causam habeat. Caveant præterea Episcopi, ne aliquem vel eorum, qui cum sint nomine Regulares, extra claustra tamen & obedientiam Religionum suarum vivunt, vel Presbyterorum sæcularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum prætextu, in sua civitate, vel Diæ-

Sæcul. XVI. A. C. 1546

Diœceſi prædicare permittant, donec ab ipſis Epiſcopis ſuper ea re ſancta Sedes Apoſtolica conſulatur, a qua privilegia hujusmodi niſi tacita veritate, & expreſſo mendacio ab indignis extorqueri veriſimile non eſt. Quæſtores vero Eleemoſynarii, qui etiam quæſtuarii vulgo dicuntur, cujuscunque conditionis exiſtant, nullo modo, nec per ſe, nec per alium prædicare præſumant, & contra facientes ab Epiſcopis & Ordinariis locorum privilegiis quibuscunque non obſtantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

§. CXL.

Controverſia circa fidei Decretum de Conceptione B. Virginis.

Hæc Decreta in Synodo fuerant perlecta, atque a potiſſimis approbata, non deerant tamen pauci quidam, qui nonnulla movebant dubia, & quidem circa primum Decretum, quod de Conceptione B. Virginis agit, Gienenſis Epiſcopus hæc verba addi voluit: *prout potiſſima Eccleſiæ pars magis pie credit*, vel, *cum plures credant, quod B. Virgo non ſit concepta in peccato originali:* Aquenſis vero Cardinalis rem religioſo ſilentio prætereundam, cunctisque Prædicatoribus, ne de hac quæſtione ad populum dicerent, inhibendum cenſuit. Porro Saſſarienſis Epiſcopus

scopus hanc in rem ita effatus est: Sæcul. XVI. A.C 1546.
„ Hic articulus uni parti nocet, quin al-
„ teri consulat, atque exinde veteres su-
„ scitantur lites, quæ a tempore Bullæ
„ a Sixto IV. editæ, de qua Decretum
„ mentionem facit, Ecclesiam perturba-
„ runt.„ Ex adverso Senensis Episcopus ita pronuntiavit, quod Decretum approbet, dummodo B. Virgini nihil omnino deroget, nec minus etiam Panormitanus Antistes illud sub iisdem conditionibus, quas Giennensis suggessit, ratum habuit: Cavensis vero Episcopus primæ suæ sententiæ die decima sexta Junii prolatæ inhæsit. De cetero Claromontanus Episcopus existimabat, disertis verbis esse definiendum, quod B. Virgo sine originaria labe fuerit concepta: Porro Senensis opinioni Chironensis titularis Episcopus, Giennensis vero Cardinalis sententiæ accessit Episcopus S. Marci. Denique Calaguritanus scriptotenus mentem suam aperuit his verbis: „ Decretum approbo,
„ dummodo ista adderentur: Cum non
„ pauci Prædicatores in suis sermonibus
„ non sine populi offensione divulgare
„ præsumant, quod B. Virgo in peccato
„ originali sit concepta, hinc in poste-
„ rum sit prohibitum, ejusmodi doctri-
„ nam ad populum dicere, donec hanc
„ quæstionem Ecclesia definierit: inte-

Sæcul. XVI A C. 1546.

„rea vero Synodus hanc opinionem damnare non intendit.„ Insuper se Decreti titulum non approbare affirmavit: Episcopus vero Castellomarinus censuit, quod quædam verba, quibus scandalum tolleretur, nec tamen ulli parti derogaretur, articulo de Conceptione B. Virginis sint addenda. Cuncta hæc suffragia per Massarellum, qui Synodo erat a secretis, colligebantur: cum tamen potior pars nihil esse innovandum judicaret, Decretum a cunctis fuit approbatum.

§. CXLI.

Alia dubia circa Reformationis Decretum mota.

Pallav. l. 7. c. 11. n. 3. & 4.

Quidam etiam articuli ex Decreto de Reformatione quorumdam cavillationi erant expositi, pluresque illud approbare recusabant, nisi quædam verba illud moderantia adderentur; nam præprimis Pacecus Cardinalis adhuc aliam, ob quam Beneficium vacare censeretur, exceptionem Decreto esse adjungendam censuit, eamque *regressus cassam* appellavit. Huic sese opposuit Cervinus Cardinalis, veritus, ne Synodus ejusmodi regressus approbasse censeretur. Porro Sassarienſi Episcopo placuit Decretum circa Regularium conciones in eorum Ecclesiis, eos tamen invito Episcopo

scopo ex Synodi mente fieri noluit, nec minus præter privilegiorum derogationem etiam petiit, ut huic articulo etiam Diploma, quo firmabatur, in actis inseretur: Fesulanus vero Episcopus hoc Decretum acceptare recusabat, nisi Episcopis ac Parochis sua munia ac Prædicationis officium libere exercendi facultas redderetur, ita, ut absque Episcopi licentia nemini in quocunque loco ad populum dicere liceret. Desiderabat Bellocastrensis Episcopus, ut Decreto hæc verba adjicerentur: „ Si vero Regulares sese Episcopo sistere neglexerint, prædicare haud valeant.„ Eadem hæc opinio pluribus insedit. Præterea Oscensi Episcopo Decreti titulus minus arridebat, Calaguritanus autem Antistes scriptotenus sententiam suam promens, Decretum approbavit, dummodo Regulares pro petenda Benedictione sese Episcopis sisterent, tunc vero, si non approbentur, nullibi intra Diœcesin prædicare valerent. Denique Canariensis Episcopus ita peroravit: „ Equidem in illo de Prædicatoribus articulo sancitum est, quod Regulares ab Episcopis, ut in Parochiis prædicare possint, licentiam petere teneantur: verum mihi videtur, quod tunc, si semel Religiosus sese Episcopo exhibuit, dataque licentia revocata non

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

Pallav. l. 7. c. 13. n. 5.

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

„ fuit, sufficiat, ut unice a Parocho con„ cionandi facultatem accipiat: „ Insuperhabitis tamen omnibus hisce rationibus Decretum fuit approbatum: tandem vero Hercules Sevarolus Synodi Promotor petiit, ut contra Episcopos absentes contumaciæ sententia pronunciaretur, atque contra eos judicii acta instruerentur. Verum varia erat desuper Patrum sententia, potissimis eo inclinantibus, ut Germaniæ Antistites, quamdiu Comitia agerentur, ab hac lege exciperentur.

§. CXLII.

Animadversiones in idem Decretum.

In hoc postremum Decretum sequentes fieri possunt animadversiones: I. Cum ab initio in illo dicatur, quod *Synodus PROBATORUM CONCILIORUM Constitutionibus inhærere velit*, per hæc verba subobscure declarat, quod Basileense Concilium neutiquam imitari intendat, quamvis illud tacite confirmet, cum in eodem hoc Basileensi Concilio Theologiæ studium ad Cathedrales Ecclesias sit extensum, atque ante illud duntaxat pro Metropolitanis fuerit sancitum (*).

II. Præ-

(*) Ita nempe desperatæ caussæ patrocinium non nisi a risu dignis, atque infirmis ratio-

II. Præter ceteras rationes, ob quas Concilium Tridentinum in Galliis haud recipiebatur, præcipua erat, quod hoc Decretum Eccleſiaſtico Judici attribuat jus,

Sæcul. XVI. A.C.1546.

tionibus & argumentis quæri poteſt, quid enim magis imbecille eſt, ac cœtum quemdam a Synodo univerſali, ſummis Pontificibus, ac univerſali Eccleſia diſertis verbis reprobatum, tanquam ab alia Synodo confirmatum ex eo venditare, quia hæc id etiam ſanxit, quod reprobatus ille cœtus in quadam ſua ſanctione ita decrevit? Num ergo tacita hæc (ſi tamen talis eſſet) approbatio claræ, haud dubiæ ac certæ reprobationi prævalere poteſt? Nonne, ſi hæc ratio vel minimam vim obtineret, omnia ferme Schiſmaticorum conciliabula ab Eccleſia damnata itidem ab Eccleſia tacite confirmata cenſeri deberent, quia non raro aliqua Synodus legitima unum aliudve ſtatutum, quod hi Schiſmatici ſub zeli obtentu ſanxerunt, ſuis quoque actis inſeruit, non quidem ex eo, quod ab hoc Conciliabulo ſancitum fuerit, vel ex illius auctoritate ad hæc ſit permota, ſed ideo, quod materia hujus ſtatuti etiam præſenti rerum temporisque viciſſitudini utilis crederetur: certe Princeps legitimus cujusdam intruſi uſurpatoris Prædeceſſoris ſui regimen approbare non cenſetur, ex eo, quod legem quamdam ab hoc antea latam ipſus etiam & rem prius ita præceptam ſuis ſubditis per novam legem promulget.

Sæcul. XVI A.C.1546.

jus, vi cujus hic transgreſſores ad Decretum obſervandum per ſubtractionem fructuum compellere poſſet, cum tamen id circa *Groſſos*, ut vocant, fructus in Galliæ Regno non niſi per Procuratorem generalem fieri debeat (*).

III. Cum Papa Legatis ſuis præcepiſſet, ut Monachos contra Epiſcoporum molimina tuerentur, hi vero ſuis juribus atque auctoritati pertinacius inſiſterent, ex mutuo hoc utriusque partis certamine ac ſtudio Montanus Cardinalis pertimeſcere cœperat, ne Privilegia Monachis a ſummis Pontificibus conceſſa labefactarentur, ſenſimque Mo-

nia-

(*) Haud ſatis mirari poterit Lector, quod ea ex ratione Concilium Tridentinum in Gallis receptum non ſit, & tamen illo tempore, quo hoc Decretum conditum fuit, nullus ex Gallis Præſulibus, Oratoribus ac Theologis a Franciæ Regibus ad Synodum miſſis contra hanc ſanctionem reclamarit: cum tamen huic Concilio Franciæ Archiepiſcopi duo, Epiſcopi autem viginti quatuor interfuerint præter tres Oratores, & duodecim Theologos: haud ignoro, quod Legati ab Henrico II. & Carolo IX. miſſi de imminuta dignitate regia querentes a Synodo receſſerint, inde tamen non ſequitur, quod *totum* Concilium Tridentinum, & quidem ob præfatum Decretum non fuerit admiſſum: id

utri-

nasteria Sedis Apostolicæ jurisdictioni subtraherentur, eaque rursus subjicerentur Episcopis: cum ergo Montanus anxiis hisce curis agitaretur, Sebastianus Pighinus Romanæ Rotæ Auditor quoddam excogitavit medium, quo hæ difficultates tollerentur; nam suggessit, Episcopis non tanquam Episcopis, sed ut *Sedis Apostolicæ Delegatis* dandam esse facultatem Theologiæ lectiones in Monasteriis instituendi, seu suasit, concedendam illis esse potestatem, ut in hoc negotio auctoritate Pontificia, ac Papæ nomine agere valeant. Eapropter in pluribus hujus Decreti locis hæc verba,

Sæcul. XVI. A.C.1546.

utique discere potuisset Continuator ex Petro de Marca auctore certe ipsi non suspecto, qui lib. 2. Concord. Sacerdotii & Imperii cap. 17. n. 6. ita disserit: *Concilii Tridentini definitiones fidei admissæ sunt edicto publico, quod eo die latum est anno* 1579., *sed Decreta, quæ disciplinam respiciunt, non servantur in Gallia, quia lege Principis destituuntur: quamvis præcipua capita, quæ Gallicanæ Ecclesiæ receptos mores & jura antiqua non infringunt, comprehensa sint constitutionibus regiis, quæ hac de re variis temporibus editæ sunt, quod gratum, & acceptum fuisse summo Pontifici Clementi VIII. testatur Henricus Magnus felicis memoriæ Princeps in rescripto Anni MDCVI.*

Sæc. XVI. A.C. 1546.

tanquam *a Sede Apoſtolica ad hoc Delegati*: reperiuntur, eorumque frequens uſus eſt in ceteris Synodi hujus Decretis, quando Patres quædam Epiſcopis impertiri deſiderabant, quin tamen vel minimum Pontificis auctoritati derogarent. Fatetur etiam Pallavicinus, quod prima vice hæc verba fuerint adhibita (*).

§. CXLIII.

MDCVI Ea autem ex ratione ſi Continuator Tridentinum Concilium in Francia non eſſe receptum affirmat, admittere etiam debet nequidem Baſileenſe ibidem eſſe receptum, quia de eodem idem Scriptor hæc effatur: *Eccleſiæ Gallicanæ precibus, & monitis ſollicitatus Carolus VII., quæ de recipiendis Concilii Baſileenſis Decretis tractata fuerant, conſilio cum Proceribus habito, poſtquam omnia æquitati congruere vidiſſet, celebri illa Pragmatica ſanctione confirmavit, vimque & robur legis publicæ Concilii Baſileenſis capitibus addidit, quod eo ſenſu accipiendum eſt, ut eorum Decretorum vigor non ab eo tempore, quo Baſileæ edita fuerant, ſed a die promulgatæ Pragmaticæ ſanctionis obtineret, quemadmodum edicto ſuo Princeps invictiſſimus conſtituit anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo.*

(*) Rurſus Continuator haud immerito incuriæ inſimulari poſſet, cum Pallavicino attribuit,

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

§. CXLIII.

Cæsar Ratisbonam veniens.

Cum Cæsar gravibus podagræ doloribus opprimeretur, non nisi die sexta Junii Ratisbonam venire poterat, ubi tamen non sine magno animi sui mœrore conspexerat, quod Principes Protestantes, prout tamen erant rogati, nequa- *Sleid. l. 17. p. 580.*

buit, quod horum verborum initium ab hac Synodo reperat, cum tamen hic duntaxat dicat: *Proinde id initum* (Continuator autem forte fugitivo suo oculo legit *initium*) *est temperamentum* &c. Insuper idem Pallavicinus ait, quod hæc ratio ita Episcopis tanquam a Pontifice delegatis potestatem tribuendi *exemplo quorundam* NB. *antiquorum Canonum* fuerit adhibita; quid vero hæc ipsa operetur, haud inutile erit ex ipsomet percipere: *Cum ex una parte*, inquit ille, *vellet Pontifex jurisdictionem Episcopis impertiri, qua plerumque uti possent in homines ab illorum foro per Pontificia privilegia subductos, ex altera vero res odii plena, nec circa incommodum evasisset, hujusmodi privilegia vel ex toto, vel ex parte abrogare. Proinde id initum temperamentum, quo jurisdictionem, perinde atque ordinaria foret, Episcopi obtinerent; simul etiam in iis, qui per privilegia exprimebantur, titulus ac veritas exemptio-*

Sæcul. XVI. A.C. 1546

quaquam per se ipsos, sed duntaxat per suos Deputatos illuc accesserint, ac insuper Theologi ulterioris moræ pertæsi inde recesserint. Hujus rei indignationem Cæsar haud quidem dissimulabat, tertio tamen post adventum suum die Conventui initium dedit, cui ex Catholicis intererant Ferdinandus Romanorum Rex, Ericus Brunsvicensis, Joannes & Albertus Brandeburgici Duces, præ-

---

emptionis intacta persisteret, concessa cunctis Episcopis facultate, de qua dictum est, generali ac perpetua, in certis quibusdam caussis jurisdictionis exercendæ, tanquam speciatim a Sede Apostolica delegatis. Id autem efficit inprimis, ut in hujusmodi caussis ad Metropolitanum provocari non possit, sed solum ad delegantem, qui Romanus Pontifex est, & pariter ut ea potestas sit communis Vicaria, sine sui muneris jure & absque peculiari Episcopi, ut ajunt, sublegatione. Quin in quibusdam potestas ita delegatur Episcopis a Concilio, ut ipsi vetentur alium sui loco delegationi subrogare; quemadmodum ubi statuit, Episcopo licere per seipsum hunc certum jurisdictionis actum exercere, vel solo Episcopo licere id agere. Præterea servat titulum ex privilegio obtentum, quæ vel sola titulorum retentio potest aliquando prudenter conducere subditorum quieti, qui non minus vocibus, quam rebus quandoque commoventur.

præter Episcopos Bambergensem, Herbipolensem, Passaviensem, Hildesheimensem atque Tridentinum & Augustanum Cardinalem: ex parte Protestantium vero accesserant Palatini Comitis Oratores, nec non Colonienſis, Monasterienſis, Norimbergenſis, Nortlinganæ & Ratisbonenſis Urbium Delegati. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXLIV.

Conventus Ratisbonæ habitus.

Igitur Imperator præsentis Conventus cauſſas exponens ita effatus est: *Vobis omnibus constat, quemadmodum Imperii cauſſæ longe sane graviſſimæ, Comitio superiori Wormatiæ, propter plurimorum abſentiam expediri non potuerint: ad hunc itaque Conventum res fuit dilata: quo minus autem ad conſtitutum diem, nonas Januarii menſis, ipſe venerim, factum eſt partim ob infirmam valetudinem, partim quod colloquium fuerit inchoatum opinione tardius: habui quoque rationem temporis & hyemis aſperrimæ, nec vos ullo non neceſſario ſumptu volui gravare, & quamquam domi ſatis eſſet, quod agerem, tamen ingreſſus iter, omnium primus huc veni: quod ſane præter exſpectationem mihi prorſus accidit, nam exemplo meo debuiſſetis reliquis etiam privatis negoSleid. p. 581. Heiſſ. hiſt. de l'Empir. t. 1. l. 3. p. 383.*

Sæc. XVI. A. C. 1546.

gotiis anteferre rempublicam: confido autem, fore, ut, qui valetudine non sunt impediti, veniant etiamnum, reliqui vero Legatos mittant cum plenis mandatis: porro Wormatiæ fuit designatum Colloquium Doctorum, cujus quidem est factum initium, & omnino putabam, futurum, ut, postquam ego, ceterique Principes huc venissemus, & Collocutores reperiremus huic rei vacantes, & quid inter ipsos actum esset, cognosceremus: nunc autem scimus atque videmus, quemadmodum absque fructu sit dissolutum, & abruptum Colloquium: cum autem ipse vehementer cuperem, pacare Germaniam, dissidio sublato Religionis, petii, ut, quid amplius in eo faciendum esse putent, mihi communicent, ut pro meo munere, officioque statuere demum aliquid utiliter possem: adhæc, quoniam Imperii summa necessitas postulat, ut Cameræ judicium restituatur, & vero, quemadmodum id fieri debeat, legibus jam antea cautum sit, postulavi, ut, qui ejus rei jus habent, exhibeant, ac repræsentent Assessores, & impensam omnem faciant, neque me, qui maximum Imperii caussa sumptum sustinui, præterea gravent, nam ut legibus atque judicio careat Germania, res est

&

& illaudati exempli, nec ullo modo posset excusari: deliberatio etiam de inferendo Turcis bello, in hoc tempus est rejecta, sed anno superiori Galliæ Rex mihi nuntiavit, quod de induciis impetrandis sit spes, ad eamque rem procurandam suum studium & operam est pollicitus, & quia non ita pridem auxilia mihi dederunt Ordines, annona quoque multis in locis non respondet exspectationi, visum mihi fuit, Germaniam esse nonnihil recreandam, ut, cum opus erit, tolerare sumptum possit: itaque per intercessionem Galliæ Regis egi cum Turca, & unius anni pactus sum inducias: cum autem illæ jam ad finem Octobris exeant, & alioqui non uno modo violentur, sicut a Ferdinando Rege fratre meo accepi, & qui sit futurus eventus, non constet, omnino arbitror, futurum, ut cum res ita poscat, illud, quod de auxiliis antea polliciti sunt, præstent: ego vicissim, quod ad tutandum imperium pertinet, nihil non sum collaturus & opis & consilii.

Sæcul XVI. A C. 1546.

§. CXLV.

Dissidia inter Electorum Legatos.

Verum hæc Cæsaris oratio adeo non Principes ad mutuam, ut moris erat, *Sleid. p. 582.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

erat, consultationem permovebat, ut etiam inde novis inter se dissidiis colliderentur; Moguntini enim ac Trevirenses Legati, cum a Colonienſibus, Palatinis, Saxonicis & Brandeburgenſibus secederent, seque Catholicis adjungerent, re in deliberationem vocata Concilium Tridentinum approbarunt, Cæsaremque hortati sunt, ut illud quoque tueretur, ac Protestantibus persuaderet, quatenus & ipsi illud reciperent, & suos ad illud Legatos mitterent, nec non sese illius Decretis ac decisionibus submitterent: Vicissim vero Protestantes a Cæsare petebant, ut firmam pacem, & æquale utrinque jus constituat, ac Religionis negotia in legitima totius Germaniæ Synodo, vel in Imperii Comitiis, aut denique in doctorum Theologorum conventu dirimi permittat; Tridentinum enim Concilium, ajebant, non esse illud, quod in Imperii Conventibus sæpius fuit promissum, ut proin illud acceptari nulla spes superſit. Verum Imperator ad hæc effugia surdas præbuit aures, tantamque in Fridericum Saxoniæ Electorem indignationem concepit, ut eidem hæc suo nomine significari juberet: „Viro honesto indignum est, quod nullam omni-

„no

„no habeat rationem tantæ ſollicitudi- Sæc. XVI.
„nis, qua Imperator generalis Conci- A.C.1546.
„lii celebrationem ideo urget, ut tandem
„junctis viribus pax Eccleſiæ reddi poſ-
„ſet, minus vero Principem decet,
„tam nequiter Cæſari, Imperio, atque
„Eccleſiæ illudere. „ Nec hac con-
tentus epiſtola Imperator, ſpecialiter
Baroni Krazelo Electoris Miniſtro ne-
gotium dedit, ut ferme eadem Princi-
pi ſuo perſcriberet.

§. CXLVI.

Cardinalis Tridentinus a Cæſare Romam decretus.

Percepta hac Cæſaris indignatione *Sleid. l. c.*
Proteſtantibus firmius adhuc inſedit
ſuſpicio, quod bellum in eos adornaret;
nec amplius de hoc Cæſaris propoſito
dubitabant, poſtquam eis nuntiatum
erat, quod Carolus veredariis equis
Cardinalem Tridentinum Romam ab-
legaſſet, ut deplorandum ſummo Pon-
tifici ſtatum exponeret, in quo Religio
Catholica in Germania cum ſummo di-
ſcrimine verſaretur, ni promptum ad-
hibeatur remedium. Perceperant quo-
que Proteſtantes, quod Imperator Bel-
liduces ac tribunos, ut milites conſcri-
berent, cum pecuniis dimiſiſſet, ac Ma-
xi-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

ximiliano Burensi Comiti mandasset, ut quantas omnino posset, equitum peditumque copias in inferiori Germania conduceret, Albertus vero, & Joannes Brandeburgici Duces, nec non Wolfgangus Ordinis Teuthonici Magister cataphractos contraherent. Erant quidem præfati duo Duces religione Protestantes, imo iisdem etiam fœdere juncti (*), Cæsaris tamen partibus adhæserunt, rati, quod hic non religionis, sed quorumdam seditionis plectendæ caussa bellum susciperet: Cum autem Landgravius, qui missis subinde Ratisbonam literis omnia sagacissime pervestigabat, hosce belli rumores haud inanes esse comperiret, suis Fœderatis auctor exstitit, ut veteranos suos milites retinerent, novosque conscriberent: verum hi primo Landgravii verbis vix fidem dabant, pacemque a Cæsare violandam ægre sibi persuadere poterant, cum autem Landgravii timorem haud vanum fuisse eventus doceret, mox ipsi Imperatorem die decima sexta Junii quæ-

(*) Totum pro more suo Continuator ex Sleidano descripsit, minus tamen fideliter, cum hic duntaxat Joannem Protestantibus fœdere junctum dicat, Continuator vero utrumque illis sociatum pro suo arbitrio fingat.

quæsitum adibant, cur pace cum Turcis æque ac Gallis constituta ejus jussu tam numerosæ in Imperio copiæ contraherentur, quorsumque tantus armorum apparatus spectaret? Ad hæc Cæsar per Navium respondit: „ Non „aliud mihi propositum est, quam ut „ Imperii Ordines sibi invicem conci- „lientur, & pax unioque per Imperium „floreat, in eo igitur qui mihi obtem- „peraverint, hi omnem a me benevo- „lentiam atque amicitiam sibi polliceri „poterunt, in eos autem, qui nil nisi „dissidiis ac tumultibus intenti sunt, „pro jure, atque auctoritate mea mi- „hi agendum est. „ Sæcul XVI. A. C. 1546.

§. CXLVII.

Cæsaris literæ ad plures Protestantium civitates.

Altera die Imperator ad plerasque Protestantium urbes, præsertim ad Argentinenses, Norimbergenses, Augustanos atque Ulmenses literas dedit ad eorum Magistratus directas, quibus hæc significabat: *Non dubito, quin vobis abunde constet, quam chara mihi semper fuerit Germania, communis omnium patria, quantos etiam obierim labores, & sumptus fecerim, non absque Regnorum* *Sleid. p. 583.*

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

meorum maximo dispendio, ut grave illud & periculosum Religionis dissidium componeretur, qua quidem in re nullum meum captavi privatum emolumentum, sed in id semper operam dedi, ut sublatis offensionibus, pace Germania frueretur: hoc enim Decreta testificantur, a me subinde renovata, tametsi quidam secus hæc interpretentur, & falso mihi diversum sensum attribuant. In hac etiam mea reipublicæ administratione, civitatum salus mihi semper curæ fuit, ne videlicet a quibusdam opprimerentur, qui datam occasionem atque facultatem ejus rei perficiendæ non erant neglecturi, quod etiam vos, ex rebus anteactis, pro vestra prudentia non semel animadvertisse puto: jam, licet a quibusdam varia sæpe tentata sint in vestrum, & reliquorum Ordinum, & meum quoque detrimentum, tamen, quod ea sine majori aliquo motu corrigere non possem, toleravi, spe quadam bona, fore, ut hujus meæ lenitudinis fructum aliquando perciperem, utilem reipublicæ: quod sane futurum erat, nisi quidam occultis & miris artibus conciliationem impedivissent, non eo certe, quod Religionem ament, aut gloriam Dei spectent, sed ut obducta quadam specie pietatis, qua suam nequitiam tegunt, reliquos Ordines opprimant,

mant, eorumque factiones in suam potestatem redigant; nam & quorumdam bona jam occuparunt, & per vim adhuc detinent, magna certe cum injuria plurimorum, & cum eo rem deduxerint, ut sublatis judiciis, nihil amplius metuant, nunc etiam hunc meum, quo fungor, Magistratum non uno modo petunt, & temerarie convellunt, eo consilio nimirum, ut Ordines Imperii, maxime vero civitates, partim vi, partim insidiosis rationibus subigant, cujus quidem rei fidem mihi faciunt sermones ipsorum, quando jactant, ut quidem ad me defertur a fide dignis, & minantur etiam, se mihi vim facturos, atque bellum. Testantur idem tot illorum ficti, seditiosi, famosi libelli atque picturæ, quas edunt, ut turbas excitent, & in me populum accendant: itaque spem nullam habere possum, fore, ut patientia & lenitate mea victi redeant ad sanitatem aliquando, & ab insolentia sua desistant. Nam adhuc quidem adeo nihil hac ratione profeci, tot nunc annis, ut non solum non facti sint meliores, verum etiam se ipsis deteriores, & obstinati magis, magisque rebelles ac temerarii, quæ sane res ad interitum reipublicæ pertinet, ac nisi remedium adhibeatur, futurum est, ut e sua prisca libertate Germania gravissimam

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

in servitutem atque tyrannidem adducatur: id vero tolerare diutius atque pati nec mihi licet, nec ullo modo, si ferrem, excusari possem: ut ergo dignitas mihi mea conservetur, ut pax atque jus in suo gradu consistant, ut imminens periculum ab Imperio depellatur, & a vestro capite, reipublicæ perturbatores illos ad officium adducere, & Germaniam suo nitori, atque libertati restituere constitui, quod quidem institutum meum vobis putavi denuntiandum, ut ne fidem habeatis iis, qui forte spargent aliud esse mei consilii; nam sancte vobis confirmo, non aliud me spectare, quam hoc ipsum, quod jam exposui: quapropter etiam confido, vos mihi non esse defuturos, ut & illorum reprimatur audacia, & vestra vobis dignitas recuperetur. Id si feceritis, omnem a me benevolentiam vos exspectare jubeo, quod quidem amplius declarabo, si quis a vobis ad me veniat ejus rei Legatus.

Eadem ferme ad Wittembergensem Ducem perscripsit Imperator, Granvellanus vero æque ac Navius præfatarum urbium Deputatis hæc significabant: „Hoc bellum non adversus civitates ve„stras, sed in quosdam paratur rebel„les, qui violata Cæsaris Majestate quo„rumdam etiam Principum ac Præsu„lum

„lum bona per nefas occuparunt, pro- Sæcul. XVI. A.C. 1546.
„in ut in Cæſaris fide permaneatis, vos
„Cæſar adhortatur.

§. CXLVIII.

Papa a Cæſare datis literis ad fœdus contra Proteſtantes ſollicitatus.

Interea vero Madrutius Cardinalis Epiſcopus Tridentinus jamjam Romam verſus iter aggrediebatur, dato eidem negotio, ut fœdus cum Papa iniret, promptumque armorum apparatum ab eo impetraret. Hanc in rem Imperator Madrutio non modo ad Cardinales Religionis ſtudio magis accenſos, ſed etiam ad plures Proceres, quos majori apud Papam gratia valere noverat, literas tradidit, ipſusque ſummo Pontifici hunc in modum perſcripſit: „Beatiſſi-
„me Pater! Quamvis publici de ſuper-
„ba hoſtium a Sede Apoſtolica perfide
„decedentium, eamque perſequentium
„inſolentia rumores, & ſeditioſa eorum
„conventicula, nec non numeroſæ il-
„lorum copiæ pro tuenda ſacrilega ſua
„ſecta conſcriptæ ſatis abunde cognitum
„Sanctitatis ſuæ zelum ac fidei ſtudium
„excitare poſſent, eamque non modo
„ad fœdus contra hosce rebelles ſan-

Sæcul. XVI. A C. 1546.

„ciendum, sed etiam ad eandem armo-
„rum societatem ceteris suadendam im-
„pellere deberent, nihilominus, cum
„malum in dies magis magisque inva-
„lescat, ac proin ejus fœderis necessi-
„tas vehementius urgeat, Cardinalem
„Madrutium ea, quam tanta necessitas
„exigit, celeritate Romam ablegare
„constitui, ut deplorandum Germaniæ
„statum Sanctitati vestræ exponeret.
„De cetero haud judico, fore necessa-
„rium, ut Sanctitati vestræ, cui id me-
„lius quam mihimet ipsi notum est, plu-
„ribus exponam, quod nullatenus pro-
„prii quæstus studio impulsus Sancti-
„tem vestram ad ejusmodi fœdus solli-
„citem, cum extra omne dubium sit po-
„situm, quod Lutheri Sectatores immo-
„ta fide ac obsequio mihi adhærerent,
„si eisdem haud amplius resistere vel-
„lem: Agitur itaque unice de causa
„Dei, nec non sanctæ puræque Religio-
„nis Catholicæ, quæ cum ipso Christo
„Domino adolevit, ejusque ærumnis
„plantata, illiusque pretiosissimo sangui-
„ne rigata fuit: Agitur, nec id quidem
„asserere dubito, de ipsa etiam Sede A-
„postolica, cujus Sanctitatem vestram
„tanquam dignissimum Caput vene-
„ror, in quod hæretici periculosissima
„sua spicula intendunt, spe freti, quod
„tunc,

„tunc, si hanc columnam, quæ Eccle- Sæcul. XVI.
„siam Catholicam sustentat, ac veluti A.C. 1546.
„vallo cingit, feliciter everterint, nullo
„negotio ipsam quoque Ecclesiam brevi
„pessumdare possint. Equidem haud
„me latet, imo & Sanctitati vestræ me-
„lius, quam mihi, comprobatum est, quod
„portæ inferni nunquam prævalituræ
„sint adversus veram Ecclesiam, Deus
„tamen Principes tanquam illius defen-
„sores constituit, eisque pro illius præ-
„sidio potentiam viresque tribuit. Qua-
„propter gladium, quo provida Dei sa-
„pientia dexteram meam armavit, strin-
„gere constitui, atque ab Imperii Ele-
„ctoribus adjutus lubens, quicquid mei
„subditi, qui omnes per Dei gratiam
„constanter Catholicam fidem profiten-
„tur, conferre poterunt, impendam, nec
„etiam proprio meo cruori parcam, ut
„Dei gloriam ejusque caussam contra e-
„jus hostes totis viribus defendere pos-
„sim: Porro prosperos expeditionis meæ
„successus opitulante Deo mihi polliceor,
„præcipue, si & Sanctitas vestra vires suas
„meis conjungere velit. Cetera vero, quæ
„hanc societatem spectent, nec non quæ-
„nam mala vehementius urgeant, pluri-
„bus exponet Cardinalis Madrutius. „
Data est hæc epistola Wormatiæ die se-
cunda Junii (*). Ss 4 §. CXLIX.

(*) Mirum sane, quod Scriptorum nullus, ne-

Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CXLIX.

Cardinalis Tridentinus Romam veniens.

Pallav. hist. Conc. Trid. l. 8. c. 1. n. 2.

Tandem Cardinalis Madrutius hujus epistolæ lator Romam venit, ac Pontificem, totamque illius Curiam ingenti timore perculsos reperit, ob sparsum ubique rumorem, quod Protestantes octoginta peditum, ac quadraginta equitum millia conscribere, potentique hoc exercitu recta Romam petere constituissent. Nonnullorum erat suspicio, quod Cæsaris fautores ipsimet hanc famam eo fine divulgarint, ut metum Pontifici incuterent, eumque ad validas suppetias inducerent. Verus denique, an falsus hic fuerit rumor, id tamen extra dubium est, quod Cardinalis, qui rem majori cum celeritate maturaturus ante ipsas Vaticani Palatii fores curru suo descenderat, vix Pontificem sibi valde propensum salutas-

---

neque Sarpius, Sleidanus, Goldastus, Surius, Pallavicinus, Natalis Alexander, Pagius, Raynaldus Odoricus, Burchardus Struvius, Palatius, Massenius, nec alii plures, quos consului, de hac epistola ullam omnino mentionem faciant, magis vero mirum est, quod ipsemet Continuator nullum omnino Scriptorem hujus epistolæ testem alleget.

taſſet, quin illico eundem, Cæſaris epiſtola nondum perlecta, tantopere ad quæcunque illius vota inclinatum experiretur, ut omnis precum importunitas ſuperflua videretur: quapropter Pontifex Alexandrum Farneſium Nepotem ſuum, aliumve Cardinalem nominabat, qui fœderis articulos conciperent, quibus approbatis ad alteram diem, quæ erat decima nona Junii, ſacrum Patrum Senatum convocavit, ut ibidem ſuam quisque ſententiam hac ſuper re ediceret. Sæcul. XVI. A.C. 1546.

§. CL.

Fœderis articuli Papam inter & Cæſarem contra Proteſtantes.

Inſuper Papa præſente die vigeſima ſecunda Junii Conventus habebatur, in quo Cardinalis Trivultius fœderis pacta unanimi conſenſu firmata prælegebat, quibus primo Pontifex, poſtea Cardinalis Farneſius, tanquam primus illius Miniſter, ac denique Tridentinus, Cæſaris Orator, omnesque Purpurati, ac præcipui Romanæ urbis Proceres eo accerſiti ſubſcripſerunt.

His ita peractis Madrutius omni, qua poterat, celeritate reverſus, Cæſarem adiit, qui pariter fœderi nequidem perlecto unice Cardinalis dex- *Pallav. n. 3. Sleid. comm. l. 17. p. 593.*

Sæc. XVI. A. C. 1546.

teritati confisus chirographum suum apposuit (*).

§. CLI.

Hujus fœderis articuli.

Sleidan. l. c. Belc. l. c Thuan. hist. l. 2. hoc ann. n. 6.

In hujus fœderis tabulis hæc præmittebantur: *Quoniam permultos nunc annos in magnis perseveravit erroribus Germania, sic ut ingens ex eo sit metuendum periculum, cujus quidem avertendi caussa est indictum Tridenti Concilium mense Decembri anni superioris inchoatum, cum vero Protestantes illud repudient, nec ad se pertinere dicant, ideo Pontifex atque Cæsar pro gloria Dei & pro reipublicæ, maxime vero Germania sa-*

(*) Rursus nullus omnino Scriptor a Continuatore allegatus, nec ullus ex iis, quos nuper commemoravi, quicquam de prætensa hac fœdus ineundi vel firmandi aviditate scribunt; quis enim credat, quod sagaciſſimus Cæsar Carolus in re tanti momenti cœco adeo impetu fœderi nomen dare voluerit, quin tamen illius articulos prælegeret, aut de conditionibus ipsi præscriptis sollicitus esset: iniquius ergo hæc tam Pontifici, quam Cæsari afficta esse haud temere suspicor. Verum major æquitas a Scriptore unice ad gloriam propriæ gentis extollendam, atque alienæ deprimendam intento haud exspectari potest.

salute certis legibus inter se transigerunt. Sæcul. XVI.
Postea recensebantur fœderis articuli, A.C.1546.
quorum primus est, *Cæsar exercitum, & quicquid est ad bellum necessarium, proximo mense Junio comparet, & sit rebus omnibus instructus, eosque, qui Concilium recusant, ac errores illos defendunt, viribus & armis ad priscam Religionem & sanctæ Sedis obedientiam reducat.* II. *Vicissim Pontifex præter illa centum aureorum millia, quæ jam deposuit, tantundem Venetiis quoque deponat, quæ postea ipsius Legati nullum in alium, quam in belli usum expendant: & si nullum erit bellum, eam pecuniam ad se recipiat: adhæc subministret in hoc bellum, & alat peditum Italorum millia duodecim, & levis armaturæ equites quingentos, per semestre tempus, & his copiis præficiat Legatum, Duces atque Centuriones: quod si bellum ante sextum mensem finiatur, ipsius hoc fiat commodo.* III. *Cæsari liceat hoc anno, permissu Pontificis, dimidiam partem bonorum Ecclesiæ per Hispaniam sumere.* IV. *Liceat quoque ex annuis proventibus Monasteriorum Hispaniæ divendere, donec ad aureorum millia quingenta confecerit, & hæc quidem omnia belli tantum hujus gerendi gratia, verum ea lege tamen, ut de suis bonis tantundem illis invicem oppignoret: &, quia res novi*

Sæcul. XVI. A. C. 1546.

novi est exempli, ex arbitrio Pontificis, hoc nomine recte faciat. V. *Si quis hoc ipsorum institutum impedire velit, conjunctis viribus ei resistant, & auxilium alter alteri ferant, idque facere teneantur ambo, quamdiu bellum durabit, & sex præterea mensibus a finito bello.* VI. *Integrum sit cuique sese adjungere huic fœderi, & partem subire tum oneris tum emolumenti.* VII. *Omnibus Papæ copiis Octavius Farnesius Pauli nepos tanquam supremus Ecclesiæ Bellidux præerit, nulliusque imperio nisi solius Cæsaris, vel Albæ Ducis, qui Imperatoris vices ageret, subsit.* VIII. *Alexander Cardinalis alter Papæ nepos, etiamsi Romæ ejus præsentia esset necessaria, nihilominus tanquam Papæ Legatus ad Cæsarem sumptibus Sedis Apostolicæ contendat.*

HISTO-

INDEX
TOMI XXXVIII.
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CONTINUATÆ.

A.

Abbates, quale suffragandi jus eis in Tridentino Concilio fuerit concessum 361. a jure suffragii a nonnullis excludebantur 349. hac de re disceptatur 399. lis dirimitur 400.

Æthiopienses, eorum Rex per Legatum summo Pontifici obedientiam præstat 394. sibi Viros Apostolicos submitti efflagitat 395.

Albertus Cardinalis & Moguntinus Archiepiscopus moritur 373.

Albertus Brandeburgicus Ordinis equestris Magisterio exauctoratur 203.

Albuquercius Bartholomæus creatur Cardinalis 237.

Aleander Hieronymus Cardinalis moritur, ejus elogium 87.

Am-

Ambasia Georgius Cardinalis creatur 367.
Anglia, sex novi Episcopatus a Rege eiguntur 7. de perversa Bibliorum versione ibidem disputatur 78.
Annebaldus Jacobus creatur Cardinalis 237.
Aquaviva Vincentius de Arragonia creatur Cardinalis 85.
Ardingbellus Nicolaus Florentinus purpura decoratur 238.
Armaniacus Georgius purpura decoratur 237.
Articuli fidei a Parisina Facultate propositi 116. 117. 235. a Lovanienſibus Theologis exponuntur 228.
Asturicensis Episcopus se opponit Synodi Præsidi quoddam Decretum transmutanti 471.
Avalos Caspar Hispanus creatur Cardinalis 237. moritur 364.

B.

Badia Thomas Dominicanus creatur Cardinalis 86.
Balma Petrus Genevensis Episcopus moritur 238.
Baptismus est remedium peccati originalis 594. concupiscentia post Baptismum remanet 595. de statu parvulorum sine baptismo decedentium 598.
Barentonus Joannes, ejusdem errores 31.
Baruch Prophetæ liber, an sit Canonicus, dubitatur 475.

Bellajus Joannes Valdenſes protegit 288.
Biblia, de perverſa illius verſione in Anglia pertractatur 78. de Canone ſacrorum librorum agitur 473. de eorum depravatione controvertitur 489. ſacræ Paginæ abuſus deteguntur 490. 513. contra illius verſiones declamatur 492. de auctoritate ſacri textus 493. nec non de ejus ſenſu & interpretatione agitur 502.
Billicus Doctor Carmelita, Bucerum confutat 463.
Bonnerus Londinenſis Epiſcopus, impium illius edictum 79.
Brueillius Petrus hæreticus Tornaci extremo ſupplicio afficitur 284.
Brunsvicenſis Dux, vide *Henricus*.
Bucerus ab Eckio impugnatur 53. a Cochlæo confutatur 380. intempeſtive gloriatur 439. a Billico Carmelita convincitur 463. a colloquio diſcedit 465.
Bucheratus Nicolaus Ciſtercienſis Religioſus a Facultate Pariſienſi proſcribitur 375.
Bulla Pauli III. Synodum Tridentum convocantis 55. 224. alia pro illius initio 342. item alia, qua confirmantur hucusque in Synodo geſta 610.
Buſſetum, ibidem Papa cum Cæſare colloquitur 147. hujus colloquii argumentum 148.

C.

Cajetanus, ejus commentarii ad examen vocantur 261. ejus ſententia de auctoritate textus ſacri commendatur 493. *Cal-*

Calvinus Genevam revertitur 111. varia ibidem disponit 112. ejus institutiones Parisiis publice comburuntur 143. tractatum *de necessitate reformandi Ecclesiam* scribit 218. Navarrensis Reginæ indignationem incurrit 218. cum Castallione diffidia fovet 219. Navarræ Reginam a societate duorum hæreticorum avertere nititur, ut eam ad suam sectam pertrahat 386. ejus discipuli in Gallias hæresin diffundunt 387.

Campeggius Cardinalis Tridentum venit 327. dogma & reformationem simul in Synodo esse examinandam censet 427.

Capiteferreus Hieronymus Cardinalibus accensetur 238.

Caraffa Vincentius Cardinalis moritur 24.

Cardinales octo a Paulo III. creantur 85. 237. 367.

Carolus V pro urgendo Concilio in Italiam proficiscitur 1. Imperii curam Ferdinando fratri suo demandat 2. Lucam venit 2. 3. cum Papa agit circa Concilium, & bellum Turcicum 4. in Africam trajicere statuit 5. a Papa valere jubetur 6. Spirensia indicit Comitia 42. Synodum Tridenti celebrari approbat 59. contra Galliarum Regem queritur 59. ab eodem objurgatur 70. Legatos suos Tridentum decernit 84. Bussetti cum Papa colloquitur 146. agit de pace cum Galliarum Rege ineunda 148. ad eam a Papa admonetur 150. Protestantium Legatos excipit 151. ad eorum iniqua postulata

lata respondet 153. Hildesheimenses ad abjiciendam hæresin admonet 156. Colonienses ad fidei constantiam hortatur 157. ad Spirensia Comitia venit 188. ibidem contra Galliarum Regem vehementer queritur 191. suppetias a Principibus contra Galliarum Regem accipit 199. Religionis negotia ad opportunius tempus differenda censet 204. ob Religionem nullum molestari præcipit 205. hoc edictum Catholicis displicet 206. etiam Papa queritur 207. Cæsar se excusat 215. Wormatiam ad Comitia venit 317. Synodum a Lutheranis nequiter rejici dolet 318. Synodi initium præpediisse perperam accusatur 338. Synodi Patres ad lenitatem erga hæreticos hortatur 441. Ratisbonensi Theologorum colloquio Præsides præstituit 464. omnem operam Synodi Patribus per suum Legatum pollicetur 516. tumultus ob Diazii cædem suscitatos sedat 531. Landgravium de bello in hæreticos movendo differentem excipit 532. eidem respondet 534. eundem Synodo sese subjicere recusantem increpat 537. Protestantium Theologos ad Ratisbonense colloquium redire jubet 545. Ratisbonam venit 633. etiam absentibus Protestantibus conventum incipit 634. hujus conventus causas exponit 635. Cardinalem Tridentinum Romam ablegat 639. datis literis Protestantes ad conservandam pacem hortatur 641. Papam de

fœdere contra Proteſtantes ſanciendo ſollicitat 645. fœdus cum Papa contra eosdem init 649. hujus fœderis articuli 650.
Carolus Sabaudiæ Dux contra GalliarumRegem ob illatas injurias queritur 202.
Caſelius pro Regularibus perorat 558.
Caſtallion Sebaſtianus, ejus diſſidia cum Calvino 219.
Caſtell-Altus Romanorum Regis Orator ad Synodum Tridentinam 355.
Cataneus Aloyſius, ejus ſententia de auctoritate textus ſacri 493. 496.
Catharinus Ambroſius in Synodo Tridentina perorat 449.
Cenſuræ Facultatis Pariſinæ contra errores de Sanctis 31. Facultas reſpondet ad dubia cujusdam Abbatiſſæ 32. 123. quosdam libros proſcribit 34. Landrii Parochi errores contra Sacramenta damnat 68. 141. quosdam fidei articulos credendos proponit 116. 117. quosdam libros configit 121. 144. 145. Pernocelli errores circa Sacrificium proſcribit 256. indicem librorum prohibitorum edit 258. 260. commentarios Cajetani perſtringit 261. alios libros damnat 374. Lovanienſi Univerſitati gratulatur 376. Senonenſem Epiſcopum ad inquirendum in hæreticos admonet 378.
Cervinus Marcellus ad Tridentinam Synodum Legatus 327. Tridentum venit 327. de ſacrorum librorum Canone agit 474. illum denuo examinari petit 476.

præ-

prævalet ejus ſententia 478. de traditionibus agit 480. Decretum de Vulgata acceptanda explicat 519.
Ceſarinus Alexander Cardinalis moritur 91.
Chaſſandus regii Senatus Præſes Merindolanis veniam offert 291.
Clichtoveus Jodocus, ejus mors & opera 170. 172. illius tractatus de defenſione Concilii Senonenſis 173. illius liber de Anti-Luthero 175. de alio illius libro, cui titulus: *Propugnaculum Eccleſiæ.*
Clarius Iſidorus, ejus ſententia de ſacræ paginæ textu 498.
Claudius Æthiopiæ Rex fidem Catholicam & Pontifici obedientiam profitetur 394.
Clodienſis Epiſcopus ſacras literas & traditiones æquali ſubmiſſione acceptandas eſſe negat 481. 518. ex Synodo Florentina Canonem ſacrorum librorum comprobari haud poſſe cenſet 488. a Montano Cardinale impugnatur 488. ejus ſententia de interpretatione ſacri textus 506.
Cæcius Pomponius creatur Cardinalis 86. tertio poſt die moritur 87.
Cæſius Fridericus Cardinalium Collegio adſcribitur 238.
Coadjutores in Societate JEſu 127. 129.
Cochlæus contra Lutherum quosdam libros evulgat 40. 185. 216. Zwinglianos impugnat 217. contra Bucerum, aliosque hæreticos ſcribit 379.

Colonia, ejus Archiepiſcopus ob ſcientiæ defectum ad Lutheri hæreſin perducitur 138. eidem totus Clerus obſiſtit 139. a Papa & Cæſare Colonienſes ad fidei conſtantiam admonentur 157. pariter Archiepiſcopus a ſuo Clero ad reſipiſcendum ſtimulatur 269. Clerus adverſus eum agit Conventum 271. ad Papam & Cæſarem appellat 271. ad hanc appellationem reſpondet Archiepiſcopus 272. Clerus proſequitur judicii acta contra eum 319. Lutherani Archiepiſcopum defendunt 453. 455. Archiepiſcopus a Papa anathemate percellitur 548.

Conceptio B. V. Mariæ, quid de ea in Tridentino Concilio ſit ſtatutum 607. hanc quæſtionem Synodus decidere noluit 608. Beatiſſimam tamen Virginem a peccato Adæ fuiſſe exceptam Synodus teſtatur 609. oppoſita doctrina ad populum dicere prohibetur 625.

Concilium, Conciliorum collectio 28. de Concilii loco agitur 44. Tridentina urbs ſeligitur 51 55. convocatur ibidem 55. nominantur Legati 82. adveniunt 327. qua poteſtate ſint muniti? 329. Synodus inchoari jubetur 331. illius initium differri petit Neapolis Pro-Rex 333. omnes Epiſcopi per ſe adeſſe jubentur 334. de Synodi ritibus agitur 336. ejus initium præpeditur a Cæſare 337. nihilominus a Papa inchoari præcipitur Synodus 342. inchoatur 345. fit

fit oratio & adhortatio ad Synodi Patres 348. 352. Seſſio I. 350. conduntur quædam ſtatuta circa Synodum 356. nominantur a Papa Miniſtri Concilii 358. variæ habentur Congregationes 360. de jure ſuffragii Abbatibus competente agitur 398. 399. Germaniæ Epiſcopi ſuffragia per Procuratores dare poſtulant 401. eis obſiſtit Pontifex 401. de Synodi titulo agitur 403. 406. ſuffragia ferendi modus ſtatuitur 412. Seſſio II. 413. agitur de morum emendatione 415. de lite circa Synodi titulum agitur 419. ſtatuitur ordo in examinandis materiis ſervandus 423. quis ordo circa articulum de dogmatibus & reformatione tenendus ſit, deciditur 430. de ſubſcriptione literarum Synodicarum agitur 442. rurſus Galli Regem ſuum Romanorum Regi præponi poſtulant 443. Synodi Patres in tres claſſes dividuntur 444. Seſſio III. 448. ibi Symbolum fidei eſſe præmittendum decernitur 451. an ſimul de dogmate & reformatione agendum, quæritur 470. de Canone librorum ſacrorum agitur 473. an ſine examine Canon eſſet acceptandus, controvertitur 475. de Traditionibus agitur 479. ad examinandos corruptos ſacræ Paginæ textus deputantur nonnulli 489. ſacri Codicis abuſus deteguntur 490. contra verſiones declamatur 492. de ſacri textus auctoritate 496. nec non de ſenſu & interpretatione agitur 502. 505. contra abutentes verbis ſa-

cræ Paginæ pœnæ decernuntur 513. de caſtigandis Prælatis abſentibus agitur 514. Seſſio IV. 520. Decretum de libris Canonicis 521. Canon librorum S. Scripturæ 523. Decretum de editione & uſu ſacrorum librorum 524. nil decernitur contra Epiſcopos abſentes 527. de Theologiæ Lectoribus & Concionatoribus agitur 550. de prædicandi licentia Regularibus danda tractatur 557. 559. 560. 579. de Epiſcoporum reſidentia controvertitur 580. dogmata fidei examinantur 584. de peccato originali præprimis agitur 588. 589. de illius remedio & concupiſcentia fit Decretum 593. 594. 595. 598. illud diſcutitur 602. articuli fidei circa peccatum originale ſtabiliuntur 605. res in Synodo geſtæ approbantur 610. agitur de Vulgata 611. Seſſio V. 613. Decretum promulgatur de peccato originali 613. aliud circa Theologiæ Lectores 617.

Concupiſcentia, quid ſit? 595. 597.

Conimbria, Luſitaniæ Rex Jeſuitis ibi Collegium conſtruit 188.

Conſtantinopolis, ſucceſſio Patriarcharum 392.

Contarenus Cardinalis moritur 93. ejus opera 96. de ejus collectione Conciliorum 98. illius tractatus de Prædeſtinatione & Juſtificatione 100.

Cornarus Franciſcus Cardinalis moritur 167.

Cornelius Andreas Cardinalium Collegio adſcribitur 238. *Cor-*

Cortesius Gregorius creatur Cardinalis 86.
Costenses hæretici morte plectuntur 301.
Cranmerus hebraicæ linguæ Professores instituit curat 8. Henrici VIII. Conjugem de impudicitia accusat 73. perversam sacri Codicis versionem approbat 78. apud Regem accusatur 161. Episcopatus pro suo arbitrio distribuit 303.
Crescentius Marcellus creatur Cardinalis 85.
Crispus Tiberius accensetur Cardinalibus 238.
Cueva Albuquercii filius Cardinalium Collegio adscribitur 237.
Cutantius Nicolaus functionibus publicis assistere a Facultate Parisina prohibetur 375.

D.

Danesius Petrus inchoato Concilio Tridentino assistit 344.
David Georgius, ejusdem deliria 275. Basileam aufugit 277.
Despensius Claudius suos errores revocat 141.
Dinzius Joannes ab hæreticis seducitur 529. Patris Malvendæ monita spernit 530. a suo fratre Alphonso occiditur 531. Protestantes ob hanc cædem tumultus excitant 531.
FF. *Dominicani* a Florentiæ Duce expelluntur, sed mox recipiuntur 390.
Durantius creatur Cardinalis 238.

E.

Eckius Bucerum impugnat 53. moritur, ejus opera 178.

Erasmus Latomum impugnat 247.

F.

Faber Joannes Viennensis Episcopus moritur 105.

Facultas, vide *Censura*.

Farnesius Cardinalis cum Cæsare de Synodi inchoatione agit 335. 338. Legati Pontificii ad eum recurrunt 436. 438.

Farnesius Octavius Wormatiam iturus Tridentum pertransit 335.

Farnesius Ranutius creatur Cardinalis 368.

Ferdinandus Romanorum Rex curam imperii suscipit 2. oratione habita Principes ad bellum Turcicum hortatur 44. ad Comitia Norimbergensia proficiscitur 134. Protestantium querelas confutat 136. ad Comitia Spirensia venit 189. in Comitiis Wormatiensibus pro Synodi celebratione laborat 310. Protestantes eidem obsistunt 313. Legatum suum ad Concilium Tridentinum decernit 332.

Ferrerius Bonifacius Cardinalis moritur 162.

Ferrerius idiota Gallus Calvini hæresin in Francia disseminat 387.

Fesularius Episcopus contra Regularium exemptiones perorat in Synodo 565. sed a Præside corripitur 567. adhuc magis absurda profert 568.

Florentini dissidia habent cum Paulo III. propter FF. Prædicatores 390.

Fonseca Joannes de peccato originali differit 591.

Fran-

Franciſcus I. per ſuum Oratorem bellum adverſus Turcas differri petit 46. Turcis favet, ut Cæſarem opprimeret 48. a Carolo V. ob damna Eccleſiæ illata exprobratur 69. contra Lutheri Sectatores edicta promulgat 60. contra Cæſaris querelas ſe vindicare nititur 70. hæreſis progreſſus in Regno ſuo ſiſtere conatur 115. a Cæſare in Spirenſi conventu accuſatur 193. ſuos Oratores eo ablegat 105. ejus fecialis, eo quod Spiram tanquam Legatus venire præſumeret, rejicitur 196. Regis Oratoribus denegantur fidei publicæ literæ 197. hinc in Gallias redire coguntur 197. Regem ſuum ob fœdus cum Turcis initum excuſare nituntur 198. Germaniæ Principes ſuppetias Cæſari contra Regem offerunt 199. Rex a Sabaudiæ Duce ob injurias ſibi illatas accuſatur 202. de fœdere cum Turcis inito accuſatur 191. 200. 202. Merindolorum & Cabrienſium cædem ratam habet 302. usque ad Legatorum ſuorum adventum Concilium differri fruſtra petit 361.

Fregoſius Fridericus Cardinalis moritur, ejus elogium 22.

G.

Gabrielus Antonius Conſiſtorialis Advocatus in Synodo Tridentina 358.

Galliarum Præſules Synodi Decretis Regis ſui nomen præponi ambiunt 408.

Gardinerus verſioni depravatæ S. Bibliorum fruſtra obſiſtit 78.

Ghinuccius Cardinalis moritur, ejus vitæ historia 21.

Granvellanus Cæsaris Legatus ad Synodum Tridentinam 83. præprimis de morum emendatione agi petit 85. Galliæ Regis fecialem increpat 196. rumorem de bello in Protestantes movendo dissipat 457. Protestantes contra Synodum reclamantes confutat 541. 544.

Grassis Achilles nominatur Consistorialis Advocatus Tridentinæ Synodi 358.

Grimaldus Hieronymus Cardinalis moritur 169.

Gropperus Joannes Archiepiscopi Coloniensis hæresi obsistit 139.

Guillodus Bartholomæus a Facultate Parisina Lovanienſi Universitati commendatur 375.

H.

Hebraica lingua, quomodo illa sit utendum ad sacri textus intelligentiam 244. 496.

Helvetii a Principibus increpantur, quod Galliarum Regi Turcis unito auxilia suppeditent 200. sese excusant 201. Episcopi a Papa ad Synodum invitantur 546.

Henricus VIII. novos Episcopatus erigit 7. fidei expositionem rejicientes tanquam hæreticos declarat 8. Scotiæ Regem metuit 9. eundem colloquii ope ad suas partes pertrahere frustra nititur 10. Reginaldi Poli Matrem occidi jubet 12. Hovardam Conjugem suam cum aliis capite plecti præcipit

pit 73. 77. sextam Conjugem accipit 159. quosdam hæreticos ad rogum condemnat 160. 161. Nosocomiorum & Collegiorum reditus aucupatur 305.

Henricus Lusitaniæ Regis filius creatur Cardinalis 368.

Henricus Brunsvicensis Dux, ejus dissidia 137. a Protestantibus accusatur 192. se excusat 193. ejus dissidia componuntur 203. Lutheranis Principibus bellum nuntiat 322. a Landgravio invaditur 324. ejus arbitrio sese relinquere cogitur 325.

Hildesheimenses de abjecta Religione Catholica accusantur 156.

Howarda Catharina a Cranmero de impudicitia accusatur 73. crimen confessa Judicibus traditur 75. capite plectitur 77.

I.

Jacobus V. Scotiæ Rex, ob religionis studium Henrico VIII. metum incutit 9. hæreticos plecti jubet 9. colloquium cum Henrico respuit 10.

Jajus Augustani Episcopi Procurator ad Synodum Tridentinam 402. traditiones explicat 480.

Ignatius Loyola solemni sponsione se Deo nuncupat 18. pia opera Romæ exercet 19. suos ubique emittit 19. Nosocomia erigit 20. suas Constitutiones publici juris facit 124. varios in Societate gradus inducit 126. ejus Societas augetur 187.

Joannes Lusitaniæ Rex Xaverium in Regno re-

retinere nititur 13. eundem in Indias abire permittit 14. Conimbriæ Collegium Jesuitis erigi curat 188. Legatos suos ad Synodum Tridentinam decernit 359.
Jubilæum anno 1541. indicitur 6.

L.

Landgravius Hassiæ, vide *Philippus.*
Landrius Parochus ob hæresin in judicium vocatur 68. suas hæreses revocat 140.
Latomus Jacobus, ejus obitus ac scripta 243. Erasmum impugnat 244. contra Lutherum & Oecolampadium scribit 250.
Laurerius, vide *Lorerius.*
Lectores Theologiæ, de emendandis eorum corruptelis agitur 550. fit de iis Decretum 617.
Legati ad Synodum Tridentinam a Paulo III. nominantur 82. Tridentum veniunt 83. 327. Synodum inchoare a Papa jubentur 332. a Pro-Rege Neapolitano prohibentur 333. nec tamen cedunt 334. inchoare Synodum præpediuntur 337. 340. Synodi Patres habita oratione ad explendas sui muneris partes hortantur 352. de ordine Legatos excipiendi Papam consulunt 362. responsum accipiunt 363. quidam nequidem Legatorum Pontificiorum nomina Synodi Decretis præponi vult 406. quorumdam cavillationes contra Legatos 410. Legati simul de dogmate, & morum emendatione agendum decernunt 431. 436. ob hoc a Papa objurgantur 437. se excusant 438. suam

ſuam miſſionem a Papa fruſtra petunt 512.
Lorrerius Dionyſius, Cardinalis, ejus obitus 103.
Lovanienſes Theologi doctrinæ normam præſcribunt 227. a Luthero indignum in modum proſcinduntur 396. a Pariſina Facultate commendantur 376. contra eos furit Lutherus 382.
Lunellus Vincentius, ejus opinio de traditionibus 482.
Lutherus a Cochlæo impugnatur 40. 185. librum ſcribit, cui titulus: *Concio militaris* 52. ſententiam ſuam mutat circa bellum Turcis inferendum 52. a Clichtoveo impugnatur 175. 176. ſolitis ſuis contumeliis in Papam & Lovanienſes debacchatur 306. Lovanienſes articulos impugnat 382. a Tigurinis refellitur 383. ſordidi ejusdem ſales 382. infelicem animam exhalat 465. varia de mortis ſuæ genere ſententia 466. petulantia & ambitione inſignis eſt 469.
Lutherani, ſeu *Proteſtantes*, contra Synodum & Synodi locum declamant 51. in Galliis vexantur 60. Cæſari obluctantur 135. 137. 151. ab eodem repelluntur 152. contra Brunsvicenſem Ducem queruntur 190. contra Papam ſcripto debacchantur 216. a Cochlæo impugnantur 216. nullum aliud volunt Concilium niſi a ſuis fautoribus congregatum 313. 315. 318. frivola eorum effugia 321. Cæſaris arma timent 456. ut diſpu-

ſputationem cum Theologis Catholicis declinent, a colloquio recedunt 464. qualiter ad depravandos ſacros Codices textu Hebraico abutantur 496. tumultus excitant ob cædem Diazii 530. ſeſe Synodo ſubjicere recuſant 539. 638. bellum in Cæſarem parant 640. contra eos Papa & Cæſar fœdus ineunt 645.

M.

Madrutius Chriſtophorus, Epiſcopus Tridentinus creatur Cardinalis 86. Canonem ſacrorum librorum diſcuti petit 476. a Cæſare Romam mittitur 639. Romam venit 648.

Malvenda Petrus hæreticos confutat 463.

Mantua, hujus urbis Cardinalis hæreſi ſtrenue obſiſtit 389.

Marinarus Antonius Carmelita, ejus opinio de traditionibus 482. 484. a Reginaldo Polo impugnatur 486. ejus ſententia de concupiſcentia poſt Baptiſmum relicta 597.

Marottus Clemens, ejus obitus & ſcripta 278. quosdam Davidis Pſalmos in gallicos rhythmos perperam redigit 280. obſcœnus Poeta audit 282.

Martyr Petrus Ockinum ſeducit 111.

Maſſarelus Antonius a Papa Synodi Secretarius nominatur 359.

Mauritius Saxoniæ Dux quasdam leges Eccleſiaſticas condit 154.

Medicæus Coſmas M. Florentiæ Dux FF. Prædicatores ejicit, ſed ſaniora edoctus illos revocat 390.

Mel-

Melckingus Wolfgangus ſupremus Equitum Bruſſorum Magiſter a Cæſare creatur 203.
Mendoza Cardinalis creatur 237.
Mendoza Cæſaris Legatus ad Synodum Tridentinam 86. 330.
Merindolani hæretici tumultus excitant 285. rogi ſupplicio affici jubentur 287. ſententiæ executio differtur 287. a Bellajo protegunturtur 288. venia eis datur, ſi errores abjurent 290. a Minerio vexantur 293. aufugiunt 298.
Merlinus Jacobus Doctor moritur 26. Conciliorum collectiones ſcribit 27. judicium de illis 28.
Minerius regii Senatus Præſes Merindolanos hæreticos vexat 293.
Moniales, an aliis quam Regularibus Ordinis ſui confiteri valeant 32.
Montanus Joannes Maria Legatus ad Tridentinam Synodum a Papa nominatus Tridentum venit 317. ſuffragia ferendi modum præſcribit 412 de dogmate ſeorſim agendum eſſe cenſet 470. de Canone ſacrorum librorum tractandum proponit 473. Canonem ſine novo examine acceptandum exiſtimat 475. Regulares contra Epiſcoporum querelas vindicat 559. Pacheci ſententiam de reſidentia Epiſcoporum impugnat 563. Feſulanum Epiſcopum contra Regulares declamantem corripit 566. 567. Regulares protegit 571.
Montholonus exauctorato Poyeto regius ſigillifer nominatur 348.

Moronus Joannes Papæ Legatus ejusdem mentem circa Synodum & bellum Turcicum exponit 49. Legatus ad Synodum Tridentinam nominatur 82. 83. creatur Cardinalis 86.

Musſus Cornelius Tridentum a Papa mittitur 327. orationem habet Patribus minus gratam 349. 350.

N.

Navius Cæſaris Legatus Proteſtantes ad Synodum venire recuſantes confutat 541. 544.

Naumburgenſis Epiſcopatus, diſſidia circa illum inter Pflugium & Amſtorfium 41.

Norimbergenſia Comitia 134.

O.

Ockinus Bernardinus Capuccinorum Miniſter Generalis, de ejus vita & apoſtaſia 107. 110.

Oliverius Galliarum Regis Orator bellum adverſus Turcas differri petit 46. diſplicet ejus oratio Principibus 48. cum rubore diſcedit 49.

Oppeda Minerius Valdenſes hæreticos vexat 293. eorum domus regis juſſu incendit 296.

P.

Pachecus Cardinalis creatur 368. ejus ſententia circa Synodi titulum 421. Canonem ſacrorum librorum ſine novo examine acceptandum cenſet 475. contra promiſcuas verſiones declamat 492. Theologum in-

inter Canonicos esse instituendum putat 555. ejus sententia de residentia Episcoporum 561. eidem resistit Præses 563.

Palatinus Elector Lutheri sectam profitetur 453. Colonienſem Archiepiſcopum defendit 455. Cæſaris piam voluntatem circa Ratisbonenſe colloquium commendat 543.

Pariſius Paulus Legatus ad Tridentinam Synodum 82. 83. moritur 368.

Parochi in hæreticos inquirere jubentur 65.

Parra Catharina ſexta Henrici VIII. Conjux 160.

Paulus III. Lucam venit 2. cum Cæſare agit de Synodo & bello Turcico 4. Romam revertitur 6. Annum ſacrum indicit 6. Concilium Tridentum indicit 55. a Cæſare commendatur 59. Galliarum Regis querelas contra Cæſarem excipit 70. utrumque Principem conciliare nititur 72. Legatos ad Synodum Tridentinam nominat 82. Cæſarem ad pacem cum Galliarum Rege ineundam inclinare conatur 148. 150. Colonienſes ad fidei conſtantiam hortatur 157. ad Cæſarem ob Spirenſe Decretum reſcribit 207. reſponſum Cæſaris accipit 214. rurſus Synodum Tridentinam indicit 224. Legatos mittit 327. amplas facultates eisdem concedit 329. eos Synodum inchoare jubet 332. hanc in rem Conſtitutionem edit 342. Concilii Miniſtros nominat 358. dubia circa ſuffragia, & alia Synodi negotia

dissolvit 363. Cardinales creat 367. hæresis progressibus obsistit 389. cum Florentiæ Duce dissidia habet 390. suffragia per Procuratores dare Germaniæ Episcopis non concedit 401. prius de dogmate, quam de morum emendatione in Synodo agendum censet 437. Synodi Legatis suam missionem petentibus obsistit 512. morum emendationem urget 513. Helvetiorum Episcopos ad Synodum invitat 546. Colonienſem Archiepiscopum excommunicat 548. qualiter de Episcoporum emendatione agendum, præscribit 554. litem contra Regulares motam componit 569. de dogmatibus in Synodo agi præcipit 588.

Peccatum originale, de eo in Synodo agitur 588. 589. 591. de ejus transfusione, & malis inde ortis 591. 593. de remedio & concupiscentia 594. 596. 602. fidei articuli circa illud 605. Decretum promulgatur 613.

Pelargus Dominicanus Tridentum venit 574. de peccato originali differit 589.

Pernocellus Joannes, ejus errores a Facultate proscribuntur 255. ad Lutheri haram transit 375.

Philippus Hassiæ Landgravius Brunsvicensem Ducem bello petit 324. eundem sibi subjicit 325. Cæsarem a bello in Protestantes movendo absterrere intendit 456. responsum desuper accipit 457. denuo hac super re Cæsarem convenit 532. 534. sese Tridentino Concilio submittere renuit 536.

Theo-

Theologos suos a colloquio recedentes excusat 541. Ratisbonam venire recusat 544.
Pighius Albertus, ejus obitus & opera 180. ejusdem liber de Hierarchia Ecclesiastica 182. alia ejusdem opera 185.
Pighinus hæc verba: *Universalem Ecclesiam repræsentans*, Synodi Decretis præponere, superfluum esse censet 404.
Polus Reginaldus Legatus ad Synodum Tridentinam 82. 327. Canonem sacrorum librorum discuti petit 476. Marinari opinionem de Traditionibus impugnat 486. Regulares protegit 569.
Polydorus Virgilius, ejus liber *de Inventoribus rerum* a Parisina Facultate proscribitur 259.
Poyetus Franciæ Cancellarius ob peculatus crimen damnatur 396.
Prædicatores, de emendandis eorum corruptelis agitur 550. 553.
Professi Societatis JEsu 127. 129.
Protestantes, vide *Lutherani*.
Puccius Antonius Cardinalis moritur 240.
Puccius Robertus creatur Cardinalis 86.

Q.

Queta Romanorum Regis Orator ad Concilium Tridentinum 355.

R.

Ramus Petrus, ejus opera a Parisiensi Facultate damnantur 145.
Ratisbona, ibidem Theologi colloquium habent 459. colloquio datur initium 461. Lu-

therani contra Præsides reclamant 464. re infecta colloquium dissolvitur 465.
Reformatio Calviniana in Galliis invalescit 387.
Reformatio morum, de ea Synodus Tridentina Decretum condit 415. quæstio, an seorsim de ea in Synodo agendum? 423. lis decidi-tur 430. hujus Decreti promulgatio differ-tur 445. supprimitur 470.
Regulares, contra eos Episcopi declamant, eo-quod abs eorum licentia concionentur 550. pro illis perorant nonnulli Episcopi 558. 559. 567. eis prædicandi facultas con-ceditur 560. 577. a Papa proteguntur 569. eorum privilegia confirmantur 571. & propugnantur 578. 579. circa facultatem prædicandi varia eis opponuntur obsta-cula 627. Synodi Decretum hanc in rem Con-tinuator insulse carpit 628.
Residentia Episcoporum, de ea agitur 553. Pa-checi sententia de illa impugnatur 561. 563. controversiæ circa illam 580. cujus juris sit hæc residentia 582.
Richardus Cenomanensis, ejus sententia de in-terpretatione sacri textus 504.

S.

Sanctius Pagninus moritur 30.
Sanseverinas Antonius Cardinalis, ejus o-bitus & elogium 166.
Sarisberiensis Comitissa ab Henrico VIII. ini-que occiditur 12.
Scholares Jesuitæ 128.

Scotia,

Scotia, vide *Jacobus V.*
S. Scriptura, vide *Biblia* & *Concilium.*
Seripandus Regularium privilegia propugnat 578.
Sfondratus Franciscus purpura decoratur, & ad Spirensia comitia a Pontifice ablegatur 189. 237.
Societas JEsu, vide *Ignatius.*
Soto Dominicus, ejus sententia de interpretatione sacri Codicis 504. Theologiæ scholasticæ utilitatem commendat 575.
Spira, Imperii comitia ibidem habentur 42. inchoantur 190.
Symbolum, quidam illud ante Concilium publice recitari petunt 445. alii contradicunt 447. horum sententia prævalet 448. præmittendum esse decernitur 451.

T.

Tavera Joannes Cardinalis, ejus obitus & elogium 370.
Theologia scholastica a Latomo defenditur 244. ejus utilitas comprobatur 503. 504. 505.
Theologus inter Canonicos est instituendus 555. circa Theologiæ Lectores in Synodo Decretum promulgatur 617.
Titulus Concilii, de eo controvertitur 402. hæc lis deciditur 419. iterum suscitatur 453. 489.
Toletanus Petrus Neapolis Pro-Rex Synodi initium differri frustra petit 333. Franciscus Cæsaris Orator Tridentum venit 507.

Cæſaris opem Patribus ſpondet 516. dogmata fidei examinari renuit 586.
Turcæ, agitur de bello adverſus eos 4. 44. 136. obſiſtit Galliarum Rex 46. cum Turcis fœdus contra Cæſarem in favorem Proteſtantium init 191. 200. 202.
Traditio, de iis in Synodo agitur 479. diverſæ de iis ſententiæ 481.
Truchſeſius Otto Auguſtanus Epiſcopus nominatur 138. creatur Cardinalis 237.
Tridentum, vide *Concilium*.

V.

Valdeſius Joannes Ockinum hæreſis veneno inficit 110.
Vega Andreas, ejus ſententia de S. Paginæ textu a Patribus approbatur 500. fidei doctrinam de peccato originali definiri petit 601.
Veneur ſeu Venator Joannis Cardinalis, ejus mors & elogium 164.
Veneti obſtant, ne Synodus Vicentiæ celebretur 4.
Vergerius Marcus Epiſcopus doctrinam de peccato originali definiri poſtulat 602.
Vergerius Paulus Juſtinopolitanus Epiſcopus ab hæreticis ſeducitur 509. Tridentum venit, ſed a Synodi acceſſu arcetur 510. palam Lutheri hæreſin profitetur 511.
Vulgata, de ejus auctoritate agitur 493. 496. 518. de illius integritate controvertitur 611.

W.

Waldenſes tumultus excitant 285. vide *Merindolani.*

Weiden Hermanus, vide *Colonia.*

Wormatia, in cauſſa Concilii ibidem conventus Principum habetur 309. agitur contra Colonienſem Archiepiſcopum 319.

X.

Xaverius Franciſcus in Indias prædicatum mittitur 13. expeditionis Evangelicæ Diploma a Luſitaniæ Rege accipit 14. in Indias proficiſcitur 16. depravatos mores corrigit 16. Mozambicum petit 17. ad Goanum portum appellit 131. in Indiis ſaluti animarum invigilat 132. Comorienſes Neophytos Chriſtianis præceptis imbuit 133. magnos fidei progreſſus in Indiis facit 221. Travancoridis Regem Catholicis propitium reddit 223. hoſtem ſigno Crucis profligat 223.

Z.

Zwingliani a Cochlæo impugnantur 216. a Luthero male habentur 385.

ERRA-

ERRATA *sic corrige:*

Pag. 285.	ſuperant.	-	- ſupererant.
290.	Varia.	-	- Venia.
323.	quem.	-	- quam.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FLEURII
HISTORIA
ECCLESIASTICA
TOM. XXXVIII.

Th
5178